

શ્રી ભક્તિરત્નકે.પ.

ભાગ ૧. લો.

સ્વર્ગી પ્રસિદ્ધ કર્તા,
શ્રીખાલાલ દરબનદાસ,
અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીરાખિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૫૨૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ જાડિયા રસાયણ

વિષય ૬ - ૩૭

શ્રી ભક્તિ સ્વરૂપ

ભાગ ૧ લો.

જેની અંદર

મહાન પુરુષોનાં ચારિત્રો તથા ભક્તિનાં સિદ્ધાન્તો
તેમજ સમયાનુચિત રાગ રાગણીમાં પદ્ય, કર્તનો,
ભક્તિ, જ્ઞાન અને વૈરાગ્યની અસર કરાવનાર
અવતારો કે દ્રષ્ટાન્તો સાથે ઉપદેશક,
હૃદયમાં ભક્તિ ઠસાવનાર.

સાખી.

ભક્તિ સ્વરૂપના મનનથી, છુટે જગ જગજીવ;
શ્રદ્ધાથી સેવન કરે, બેટે દીન દયાળ. સિમાવર.

રચી પ્રસિદ્ધ કર્તા,

મંત મહાત્માઓનો દાસાનુદાસ,

ભીખાલાલ હરજીવનદાસ,

શુ મનિવાસ-છાણી.

સં. ૧૯૬૮. પ્રથમાવૃત્તિ, પ્રત. ૧૦૦૦. સન ૧૯૧૩.

મૂલ્ય રૂ. ૦-૮-૦.

ગુજરાત વિધાપીઠ મંથાલય
અ. દાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંસ્થા

૪૫૨૦

૪૫૨૦

અંથ કર્તાએ સર્વ હક્ક સ્વાધિન રાખ્યા છે.

શ્રી "સાત્યનારાયણ" પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં પટલ ભાતીલાલ કાળીદાસે
છાપ્યો. ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ પાસે—અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

આ જગતમાં અનેક પ્રકારના છવે છે. નિંદ્રા, મૈથુન, અહાર, અને બધે મનુષ્ય અને પશુપક્ષી વગેરે પ્રાણી માત્રને હોય છે. તેા મનુષ્ય અને પશુમાં ફેર શું ? ફેર માત્ર એટલોજ કે મનુષ્ય સગ બાળથી અને સદ્ગુણો કરી જાતમ પ્રકારનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે. જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામા સત્સંગની અવશ્ય જરૂર છે, સત્સંગ ક્યારે મળે છે કે ?

भाग्यादये न बहु जन्म समार्जति,
सत्संगमंच लभते पुरुषो यदायै
अज्ञान हेतु क्रत मोह मर्दाघकार,
नासं विधाय हितदो दयते विवेकः

અર્થ—અજ્ઞાન અને મહાન મર્દાગ્રકારનો નાશ કરનાર અને સદ્ પુરુષોનો સમાગમ તે જ્યારે અનેક જન્મના પુણ્ય ઉદય થાય છે ત્યારેજ પામે છે. સત્સંગ પ્રાપ્તી માટે પ્રથમ નિષ્ઠ સદ્ગુણની અને સદ્ગુણોની આવશ્યકતા છે. આધુનિક સમયમા એવા સદ્ગુણ કવચિત જ મળી આવે છે. સદ્ગુણ મળે તેા દુર પ્રદેશ હોય. અગર શિષ્ય વ્યવસાયથી પુરંપુરા લાભ લઈ શકતો ન હોય.

સદ્ગુણ (પુસ્તક) મા પણ નેમ જ છે. સાપ્રત કાળમાં અનેક પુરુષોના હાથથી લખાયેલા પુસ્તકો બહાર પડે છે, તેમા કેટલાક તેા સામાન્ય વર્ગને સમજવા પણ મુશ્કેલ થાય છે. કેટલાકમાં વાચ્યાર્થ, અને લક્ષ્યાર્થ અલગ હોય છે, પણ પરમાત્મામા પ્રેમ અને શ્રદ્ધાભક્તિ ઉત્પન્ન કરનારા તેા કવચિતજ હોય છે.

આ પુસ્તકમા મહાન પુરુષોના ઉત્તમોત્તમ ચરિત્રો તથા ભક્તિના સિદ્ધાન્તો, તથા ભક્તિની કેવી અને કેટલીક જરૂર છે તે તથા સમયાનુચિત રાજરાજાણીમા ઉપદેશી પદ કર્તવ્યો અલંકૃત કર્યા છે, જે મનન કરવાથી હૃદય પ્રદેશમાં જ્ઞાનરૂપી સુર્ય પ્રકટાવી, અજ્ઞાનાગ્રકારનો નાશ કરાવી પ્રતિઓને સત્સંગને રસ્તે દોરી પ્રભુ પરાયણ બનાવે છે, એટલુંજ નહી પણ પ્રભુની ભક્ત વત્સલતા, પ્રભુમાં નિશ્ચય, સત્ય, શિયળ, નિનિ, ભક્તિ, અને વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરવાનું સહેલું અને સરળ શ્રેષ્ઠ સાધન છે.

સુજ્ઞા ! શ્રુતિ સ્મૃતિ અને ધર્મશાસ્ત્રનું તાત્પર્ય માત્ર મનોનિગ્રહજ છે, મનોનિગ્રહ થવા માટે આ પુસ્તક એક ચિંતામણી રૂપ છે. ભક્તિ પ્રવૃત્તિ અતિ ઉપયોગી, અને ભક્તમાળમાં રહેલા અગત્ય રહસ્યને સ્પષ્ટ સમજાવી પ્રેમલભણા ભક્તિ પ્રાપ્ત કરાવનાર શ્રેષ્ઠ સાધન છે.

મનુષ્યાવતાર પાત્રી વિષયવાસના કોપ્રાદિ ટ્વિત્વોનાં ત્યાગ, હજી કપટથી રહીત થઈ, પ્રભુમાં સંપૂર્ણ પ્રેમ અને વિશ્વાસ રાખી પરમાત્માના શણું રહેવું એજ પુરુષાર્થ છે, એજ સત્ય છે. એ સિવાયનાં દ્રષ્ટિગોચર થતા પદાર્થો તથા ઐહીક સુખો સર્વ નાશવંત છે. એવી હાગણી પ્રગટાવનાર આ પુસ્તક ઉત્તમ સાધન છે.

સંસારસમુદ્ર તરવા માટે ભક્તિરૂપી નાવમાં બેસી પાર બેતરાય છે. બેસવાની અનુકૂળતા માત્ર મનુષ્યાવતાર સીવાય મળતી નથી તેથી મહા મણી સુખ મનુષ્યા દેહ મથાનહી થવા હેતાં, આવાં ઈચ્છીત ફળ આપનાર પુસ્તકોનો આશ્રય કરી પ્રભુ પદ પામવા કૃપા મેળવવી. આ મારી યોજનાનો મુખ્ય બિંદુસ પ્રભુ ગુણ ગાવા ગવરાવવાનો છે. મહાન પુરુષોના ચારિત્રોનું અનુકરણ કરી ભક્તિના સિદ્ધાન્તો હ્રદય પ્રદેશમાં ઠસાવી પ્રિય બંધુઓ અને બહેનો એવા મહાન પુરુષોના પગલે પગલું ભરી પોતાનું કુળ, દેશ દીપાવનારા બિજલણ કિર્તિવંત બનરો તો મારો શ્રમ સફળ થયો માનીશ.

દરેક વસ્તુમાં ગુણ છે, તેમાં દોષ છે. કદાચ આ ગ્રંથમાં કોઈને કોઈ જગ્યાએ દોષ જણાય તો હંસ રૂપ બની સાર રૂપ મહાન કરી વારી રૂપ વિહારનો ત્યાગ કર્યો, એવી મારી પ્રાર્થના છે.

મારા તરફથી શ્રી ભક્તિભાનુ ભાગ ૧ લો તથા શ્રી ભક્તિભાનુ ભાગ ૨ ને એમ બે પુસ્તક બહાર પડી ચુક્યાં છે. તે બંને પુસ્તકો ભક્તિરસની અભીપ્રદિ કરનારાં છે એનો બોહોળો ફેલાવો થઈ લોકપ્રિય થઈ પડ્યાં છે.

આ પુસ્તક છપાવતી વખતે ને ને સદૃશદસ્થો તરફથી મોટી સંખ્યામાં આશ્રય મળ્યો છે તે તે સદૃશદસ્થોનાં નામ આ પુસ્તકમાં અરધા અરધા પેજમાં સુંદર શુભોપમાઓ અને આભાર સહીત તથા બીજા તમામ આશ્રય દાતાઓનાં નામ નામાવળીમાં દાખલ કર્યાં છે. આ પુસ્તકના આશ્રયદાતાઓનો તથા મારા તરફથી બહાર પડેલા શ્રી ભક્તિભાનુ ભાગ પહેલો તથા બીજો એમ બે બંને પુસ્તકના આશ્રયદાતાઓનો આ સ્થળે અંતઃકરણપુર્વક આભાર માની પ્રભુ પ્રાર્થના કરું છું કે શ્રી રણછોડરાય મહારાજ સર્વ જગતનું ભહું કરો, સર્વને સુખી રાખી સદાચાર વિચારની બક્ષીસ કરો કે આવાં કર્યોના ઉત્તેજન દાતા થાય અને પોતાની ફરજો બજાવે. ઠું શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

તા. ૭-૪-૧૯૧૩,

લી. રનેહાધિન,

સં. ૧૯૧૯ ચૈત્ર શુકલ ૧ સોમ

સંત મહાત્માઓનો દાસાનુદાસ

શ્રી. હાણી-તા. વડોદરા.

લીખાલાલ હરજીવનદાસ

શ્રીભક્તિભાનુ અને શ્રીભક્તિ સ્વરૂપના કર્તા.

જો તમેને ઇશ્વરપર આસ્થા હોય, પ્રભુના પરમ પદને પામ-
વાની ઇચ્છા હોય, ભગવાનની ભક્ત વત્સલતા જોવી
હોય તો, ભક્તિરસની અલીવૃદ્ધિ કરનાર ભક્તિના
સિદ્ધાન્તો સમજાવી ભક્તિદ્રઢ કરાવનાર

અત્યુત્તમ

રાગ—યૌવન ખીલ્યું આવ્યાં બીએ.

લેજો ભક્તિ સ્વરૂપ કરી ભાવ તમે

ત્રિવિધિ તાપ શમે, ગોવિન્દજીને ગમે, રમા પતિ સંગરમે,
રેહા.....રેહાં.....રેહાં.....રેહાં.....લેજો ભક્તિ. ૧૩

ભક્ત ચારિત્રો અને ભક્તિનો મહીમા,

સમજી તરશે સંસાર ભવમાં ન ભમે. ત્રિવિધિ, લેજો. ૧

અગત્ય છે કેટલી ને કેવા છે કૃપાદા,

સત્ય શ્રદ્ધાથી પ્રેમ તણાં અશ્રુ ઝમે. ત્રિવિધિ, લેજો. ૨

હુદ જગત જળ તુફે યશોદા બાળ,

કોડી સાટે કંચન હથેને કોડે તમે. ત્રિવિધિ, લેજો. ૩

કરે મન રંગન હૃદયનું મંગલ,

યાય જન્મ સદૃશ કામ કોષ કહી ન હમે. ત્રિવિધિ, લેજો. ૪

મહા પદ પામે ને વેદનાઓ વામે,

બીખાલાલ પુર્ણ પ્રેમથી પ્રભુને નમે. ત્રિવિધિ, લેજો. ૫

અતિ ઉનમતાવાન રત્ન સમાન છતાં કીમત કૃત્ત ૩. ૦-૮-૦. પોષ્ટલ
વી. પી. જી. વધુ શખનારને કમીશન મળશે. લખો.

મુ. છાણી. પો. છાણી.

બીખાલાલ હરજીવનદાસ.

તા. વડોદરા.

શ્રી ભક્તિભાનુ અને ભક્તિ સ્વરૂપના કર્તા.

શ્રી ભક્તિભાનુ ભાગ પહેલો તથા બીજો અને શ્રી
ભક્તિ સ્વરૂપ ભાગ પહેલો નીચેને ઠેકાણેથી મળશે.

ગામ.	તાલુકો.	નામ.	ઠેકાણું.
ગામી.	વડોદરા.	કર્તાપાસેથી.	
મીઆમાનર.	આમોદ.	શેઠ હીરાલાલભાઈ પ્રમુખભાઈ	
“	“	“ શંકરભાઈ મૂળજીભ.ઈ પટેલ	
દોરા.	“	શેઠ લલ્લુભાઈ ઈશ્વરદાસ	
કઠાણા.	ખોરસદ	શેઠ બાપુલાલભાઈ ભાઈજીભાઈ.	
વડનગર.	વીશનગર	શેઠ સાંકળચંદ અમીચંદભાઈ.	
કરજી.	કરજી.	શેઠ રણછોડભાઈ બાપુલાલ	
અમદાવાદ.	અમદાવાદ.	જીવનલાલ અમરશી મહેતા,	
		પ્રિન્ટીંગવર્ક અને બુક્સ એજન્સી.	

ડે. શ્રી સત્યનારાયણ પ્રેસ, ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ પાસે.

અમદાવાદ અમદાવાદ પંટેલ અને શાહની કંપની પાનકોરના નાદે.
જોતરમંડા. નડીઆદ. વે શા. સં. અંબાશંકરભાઈ કાશીરામભાઈ
બેટશખોદ્ધાર ઓખામંડળ. જોશી ભવાનીશંકર હરજીવન
મહેતાજી ગૌશાળા બેટ પાંજરાપોળ

વેમાલી વડોદરા. ભટ વિશ્વનાથભાઈ ઈશ્વરભાઈ
જાંડેરા “ પંડ્યા લલ્લુભાઈ મૂળજીરામ
હાકોર હાસરા. બુકસેલર મનસુખરામ રણછોડદાસ
નડીયાદ નડીયાદ બુકસેલર દલસુખભાઈ હીરાચંદ

• આ સીવાય પ્રસીદ્ધ બુકસેલરોને ત્યાંથી મળશે.

સકળ સદ્સંપત્તિ સમન્વિત્ ઉદારાત્મા શ્રીમાન સુજ્ઞ
મહાશય માનવંતા જ્ઞાનાવલંબી ઠાકોર સા. શ્રી.
ચંદુલાલભાઈ હરિલાલભાઈ.

રાધનપુર તાપ્તાના ગામ હાંડાઈ અને રાજપુરાના ઈનામદાર સા.
તથા પાલનપુર એન્જન્સીની હકુમત તળેનાં ગામ કપરપુરના
ડાળીવાંટાના વાંટાદાર સાહેબ તથા રાધનપુર સ્વસ્થાનના
રેવન્યુ અને કસ્ટમ ઓફીસર સાહેબ.

મુ. રાધનપુર-સ્વસ્થાન.

આપની ઉદારતા, દક્ષતા, સ્વધર્મ પરાયણતા, વ્યવહાર
આનુર્યતા, વિદ્યાતા, જનસમાજ પ્રત્યે પ્રેમ ભાવની લાગણી, પ્રભુ-
પર શ્રદ્ધા અને આપના પિતાશ્રીને મળેલી હરિભક્તની મહાન પદવી,
તે પદને સતત મંત્રણ કરી ઋણીઓને ઇશ્વર પરાયણ બનાવી
આપ એક મહાન સુપ્રસિદ્ધ નરવયં બન્યા છો, એવા એવા
અનેક ઉચ્ચ ગુણોએ સદાને માટે આપના પવિત્ર હૃદયમાં વાસ
કર્યો છે, એવા આપના કિન્નમ ગુણોથી આકર્ષાઈ આ ભક્તિ-
માર્ગનો અથ આપને અપેક્ષા કરું છું તે સ્વિકારશો.

લી. આપનો

લીખાલાલ હરજીવનદાસ

શ્રી ભક્તિભાનુ અને ભક્તિ સ્વરૂપના કર્તા.

ઉપયોગ.

પ્રિય સુજ્ઞો !

દાન કરવાના અનેક પ્રકારો છે, તે સર્વમાં જ્ઞાન દાન શ્રેષ્ઠ છે, સારા અને માઠા બન્ને પ્રસંગોમાં આ દાન કરી શકાય છે. જ્ઞાન દાન એટલે ઘેરેઘેર ફરીને લોકોને જ્ઞાન સમજાવવું એમ નથી. પ્રાચીન સમય કરતાં આધુનિક સમયે જ્ઞાન દાનનો માર્ગ ઘણોજ સરળ અને સહેલો થયો છે, પ્રાચીન સમયમાં છાપખાનાં વગેરેના અભાવને કીધે પુસ્તકોનો ફેલાવો જોઈએ તેટલી સ્થિતિમાં થતો નહોતો અને આજ કાલ તે અનુકૂળતા તથા પોપ્ટની અનુકૂળતાએ કોઈ કોઈને પરીશ્રમ સીવાય જોઈતાં સાધન સહેલાઈથી મેળવી શકાય છે. આપણા લોકોમાં સારા માઠા પ્રસંગે જ્ઞાતિ ભોજનમાં અને ખીન અનર્થોના ખર્ચો લખાઈ કરવામાં આવે છે તેમાં સમયાનુસાર સુધારો કરી આવાં ધર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, હૃદયમાં ઠસાવી પ્રભુના પરમપદની પ્રાપ્તિ કરાવે તેવાં પુસ્તકોને ઉત્તેજન આપી સ્નેહી સબંધીઓને તથા સંત સાધુઓ અને કોઈ પણ જ્ઞાસુજ્ઞાનોનું મનન કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે તો અનેક રીતે ઉભય પક્ષને લાભ મળે. એથી સંસાર સમુદ્ર તરવે સહેલ થઈ પડે. માયાના આવરણ રૂપ પડદો હૃદય પરપરથી ખસેડી પરમાત્માનું સત્ય સ્વરૂપનું જ્ઞાન થાય. કર્તવ્યપરાયણ થવાય. માટે સદ્ગુહસ્થોએ આ ઉપયોગપર પુરતું લક્ષ આપવું અવશ્યનું છે. જ્યાં સુધી જ્ઞાનશક્તિના સાધનોમાં દ્રવ્યવાન પુરૂષો પોતાના દ્રવ્યનો સફુપયોગ કરે નહીં ત્યાં સુધી કોઈ કાળે પણ આપણા કલ્યાણનો માર્ગ સમજાય નહીં.

પરોપકાર.

પરોપકાર એ એવી વસ્તુ છે કે તેનો વિસ્તાર કરવામાં મોટા મોટા પ્રયત્નો લાગ્યા તોપણ પાર આવે નહીં.

શરીરના તમામ અવયવો પરોપકાર કરે છે. હાથ રસોઈ વગેરે બનાવી તે પછી મોઢાને સ્વાચ્છિત કરે છે.

પગ મનની ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલે છે, જીભ આજ્ઞા મુજબ જાલે છે, કાન સાંભળે છે, નાસિકા સુગંધ લેઈ મગજને શાન્ત કરે છે, નેત્ર સર્વ વસ્તુ નીહાળે છે.

રસ્તે આપણે સડકો ન કરાવી શકીએ પરંતુ માર્ગમાં પડેલા કાટા હાથ

વતી ઉઠાવી બાજુપર નાખીએ તો સ્થિતિના પ્રમાણમા સડક કરતા પણ વધારે પરોપકાર કર્યો કહેવાય.

આપણે ઠેરઠેર પગલો નહી મંરાવી શકીએ પણ આપણે બારણે આવેલા અગર તુષાતર ભાળી તેને આદરપૂર્વક જળપાન કરાવીએ તો સ્થિતિના પ્રમાણમાં પરબ કરતા પણ વધારે પરોપકાર કર્યો કહેવાય.

આપણે સફાવત મંરાવીએ એવી સત્તા ન હોય પણ કાંઈ પણ અન્નના ક્ષુધાર્થીને મુઠી મુઠી અન્ન આપતાં, કોઈને નિર્મુખ ન મહાડીએ તો તે સફાવત કરતાં પણ અધીક પરોપકાર કર્યો કહેવાય.

આપણે ઇસ્પીતાળો ન ખોલાવી શકીએ પણ પીડાતા પ્રાણીપર દયા રાખી નજીતા હોય તેટલો ઉપાય બતાવી તેની સારવાર અંતઃકરણ પુર્વક દયા રાખી કરીએ તો તે ઇસ્પીતાલ ખાલ્યા બરાબર ગણાય.

આપણે ધર્મશાળાએ બંધાવી શકીએ નહી પણ શીયાળામા ટાઢે ધ્રુજતા, બિન્દાળાના તાપમાં તપતા, અને ચામાસામાં વરસાદમા પલ્લવતા વખતે આપણા મકાનોનો આશ્રય પ્રાવીએ તો તે ધર્મશાળા બંધાવ્યા પ્રમાણે પરોપકાર કર્યો કહેવાય.

આપણે પાઠશાળાએ ખોલાવી શકીએ નહી પણ કાંઈ ગરીબ અગમ મા બાપ વગરના નીરાધાર બાળકને અગર તો સાધનના અભાવે જેની જીદગી હુબતી હોય એવાએને સાધારણ પુસ્તકો અગર સ્કુલની ફી વગેરેની મદદ કરી વિદ્યા સપાવ્ત કરવામાં સહાયભુત થઈએ તો પાઠશાળા કરતાં પણ અધીક પરોપકાર કર્યો કહેવાય.

આપણે ઘરનો પગાર આપી ઉપદેશકોને જગતમા જ્ઞાનના ફેલાવો થવા માટે ઠેરઠેર મોકલી ઉપદેશ કરાવી શકીએ નહી પણ સારાસારા ધર્મના પુસ્તકોના કર્તાએને ઉત્તજન આપી તે મોટા જથામા ખરીદીને જાણીતાઓને આપીએ તો ઉપદેશકો ફેરવ્યાથી અધીક છે.

કાંઈક અને ધર્મનાં તત્ત્વો નજીનારા પુષ્પોને પગાર આપી લોકોને સલાહ આપવા ઠેરઠેર ફેરવીએ નહી પણ આપણને પુછવા આવનારને થોડા સલાહ અને તેત્રું શ્રેય થવા ઉત્તમ માર્ગ કપટ રહીત થઈ બતાવી એ તો તેથી પણ અધીક છે.

હજારો રૂપીઆ આપી કોઈ ગરીબને ધનવાન ન કરી શકીશ
પણ આપણી શક્તિ મુજબ તેના કાર્યને ક્ષેત્રન આપીએ અગર તો
બનતી મદદ કરીએ તે તેનાથી પણ અધીક છે

કોઈપણ પ્રાણીને એવના શીખરે તો પોહોચાડી શકીએ નહી પણ “ તાડના
ચઢનારને ટેકો.” એ કહેવન પ્રમાણે પોરોએ ત્યાગી તો ટેકો કરીએજ.

સ્ત્રતામાં હેરે ઠેર બોરો નહી ચોટાડી શકીએ પણ બુલો પડી અથડાતા પ્રા-
ણીને સુરસ્તો પતાવીએ તે બોરે ચોટાડ્યા બરાબર છે.

ઝાડ પોતે તાપ તડકો ટાઢ વરસાદ વગેરે સહન કરી અન્યને શીતળતા અને
કુલો અને ફળો આપે છે એ શુ આછો પંરાપકાર છે ?

જળ પણ તેવી જ રીતે નહારી વસ્તુ (મળમુત) પોતાના પેટમાં સમાવી અ-
ન્યના સુખાર્યે પોતે શુદ્ધ કંચન જેવું રહે છે એ શુ આછો પંરાપકાર છે ?

મેષ કે જેનો પોતાના કોષપણુ જાતનો સ્વાર્થ નહી છતાં જળ કે વરસી
કોટાનકોટી કીંમતનું અનાજ પકવે છે એ શુ આછો પંરાપકાર છે ?

નિસ્વાર્થપણુ મહાત્મા પુરુષો લીલાવત્તિ કરી એક જામથી બીજે જામ
ફરતા ફરતા વસ્તી ચેતાવે છે (ઉપદેશ કરવો) એ શુ આછો પંરાપકાર છે ?

પંરાપકારમા અઢાવાળા પંરાપકારી પુરુષો ચાહાય તેવી વિપત્તિઓ પડવા
છતાં પણ પોતાની ટેક છોડતા નથી. દાખલો. લીમડાના મુળમા સાકર અને અંજા-
જળ સીંચન કરીએ તોપણ કડવાસા નય નહી,

તેમ ચંદનના વૃક્ષપર અનેક સર્પો વિંટાઈ ફણીઆ પહોડે છે જુવળી કોઈ દુષ્ટ
પુરુષને કુહાડી લઈ કાપે છે તોપણ તે તેના અપરાધ સામું નહી જોતાં પોતાનામાં
રહેલી મુગુધ અને શીતળતા આપે છે.

આંબાના ઝાડપર લટકતા ફળને કોઈ પુરુષ નીચેથી પથરા મારે છે તેના
અપરાધ સામું નહી જોતા તુરત તેને ફળદાતા થાય છે.

આધળા હુલો અને એવા અપંગ માણસોપર બહુ દયા રાખી આપણી
શક્તિ મુજબ તેનાપર પંરાપકાર કરવો. કેટલાક નાર્સતીકા કહે છે કે પરમેશ્વરે એને
આધળો હુલો બનાવ્યો અને આપણે એને આપીએ તો પરમેશ્વરના બુનેબાર
થઈએ પણ એ માનવું તદન ખોટું છે. આપણે તે પ્રાણીના કર્મ સામું જોવાનું નથી
પણ દયા રાખી શક્તિ મુજબ પંરાપકારની લાગણી રાખી મદદ કરવી.

આ સીવાય પરાપકારના માર્ગો ઘણા છે. દરેક પુરુષે પરાપકાર કરવો એ હર હમેશા અગત્યની બાબત ગણી, હૃદયમાંથી વીસારવી નહીં.

પ્રીય ! ઘણી જગ્યાએ મનુષ્યોના રૂપ અને ગુણની સરાહના સમયે પશુપક્ષી અને જડપદાર્થોની ઉપમાઓ આપી વખાણ કરવા પડે છે. હવે આપ ધારો કે રૂપગુણો મનુષ્યોથી પશુ પક્ષીઓ ચઢીઆતા છે, મનુષ્યોમાં શુ છે અને તે પશુ અને પક્ષીઓમાં શુ નથી ? માત્ર જ્ઞાન કે જોનાથી પ્રભુના પરમ પદને પામી શકાય એવું ઉત્તમ પ્રકારનું જ્ઞાન ભગવાનની ભક્તિ સીવાય પ્રાપ્ત થતું નથી એટલીજ પશુપક્ષીઓમાં ખામી છે અને તેજ જ્ઞાનવડે કરી મનુષ્ય પશુ પક્ષીઓથી શ્રેષ્ઠ છે.

**અહાર નિંદ્રા મય મૈથુનં ચ
સ્વામાન્ય મેતત્પશુર્મિતરાણામ્
ધર્માહિતેષાં મધિકાં વિશેષોઃ
ધર્મેજ્ઞાનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ**

ભક્તિ કરી જ્ઞાન સંપાદન કર્યા સિવાયના મનુષ્યો પશુપક્ષી કરતાં પણ હલકા દરજ્જાના ગણાય છે કારણ કે પશુપક્ષીને જ્ઞાન મેળવવા માર્ગ નથી. મનુષ્યને માર્ગ છતાં નીચ કર્મો કરી શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ વર્તન રાખી અવળે માર્ગ ચાલનારા જ્ઞાન નહીં મેળવનારા પશુપક્ષીઓથી હજાર દરજ્જે હલકા જ ગણાય છે.

પુરાણખર સાથે વિજ્ઞાપના.

પ્રિય વાંચકજી !

એટલું એકસ જાણ કે અંતઃકરણમાં માહિયાતના આવરણથી ઢેકેલી ખામીઓ ગેહલી છે તે ખામીઓ દૂર થવા સિવાય સદૃષ્ટનું બાન અને તેનું ખરું સ્વરૂપ સમજવાનું નથી.

સદૃષ્ટનું સ્વરૂપ સમજવા અને ખામીઓ દૂર થવા સદૃષ્ટિના મન-નની અવશ્ય જરૂર છે. અંધોનો ફેલાવો એકમેકની મદદ સિવાય થઈ શકતો નથી. જ્યાં મુખી સદૃષ્ટિનો ફેલાવો થાય નહીં ત્યાં સુધી ઘણાં માણસોના સમજવામાં આવે નહીં. એક સારા બગીચામાં ઉત્તમ પ્રકારના પુષ્પો ખીલેલાં હોય તેની સુવાસ ઘણું દૂર સુધી જેમ પવન મદદગાર થઈ પાડેલો હોય છે, તેમ, ભગવદ્ પ્રાપ્તિ કરાવનાર આવા પુસ્તકોના ફેલાવો ઉદારતામાં પુરુષોથી જ થાય છે.

વિષયાદી સુખ વૈભવમાં ઘેરાયેલું ચિત્તવાણીનું પ્રભુ ભક્તિને રસ્તે વળાવેલું, વાળુ અને તે માટે ઉત્તમ સાધનાં (આવાં પુસ્તકો મનન અર્થે ખરીદી તેનો ઉપયોગ કરવો એજ સદ્ધર્મ, એજ મુખ્ય કૌતવ્ય, એજ સદ્વર્તન, એજ પ્રભુસેવા, અને એથીજ પ્રભુ પ્રસન્ન.

મને અગાઉથી આશ્રય આપનાર સુજ્ઞ ગૃહસ્થોને વિનંતી કે, આપની સ્નેહી સંખ્યામાં મહત્ત્વમાં આવા પુસ્તકોનો ફેલાવો કરી તેમની ઉદારતાનો અનુભવ કરાવી આવા સદ્ધર્મને ઉત્તેજન આપી અપાવી ભક્તિજ્ઞાનની વૃદ્ધિ થવા માટે પ્રીતિમ લેશો.

આપ સાહેબો તરફથી ઉત્તેજન મળેથી આ પુસ્તકનો ખીલો ભાગ તથા માર્ગને લગતા ખીલનું પુસ્તકો પ્રભુ હસ્તગત થી બહાર પાડી જન સમાજની સેવામાં રજૂ કરવા ભાવ્યશાળી ગૃહીશ

લી. કર્તૃ.

હમણાંજ બહાર પડી છે. } એક અપૂર્વ નવલકથા. { ૨૧ પ્રકરણ હોવા છતાં
 } નિર્ભાગી કુસુમ. } કિંમત પાંચ આના
 વી. પી. પોષ્ટ સાથે.

કે જેની અંદર નીચે પ્રમાણે ૨૧ પ્રકરણોનો સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે.

૧ બાળલમ, ૨ કુતુમનું કપાળ ફૂટ્યું! ૩ વિધવા, ૪ બન્ન મંત્રિણી,
 ૫ સુખસ્વપ્ન, ૬ આશાનો આભાસ, ૭ મુશિસિત દંપતીના વિચાર,
 ૮ અબળાનો અનુરાગ, ૯ પ્રણય પ્રતિજ્ઞા, ૧૦ કુદેશા, ૧૧ વિયોગ, ૧૨
 અનુશોચના, ૧૩ કઠિની સત્તા, ૧૪ નિરાશાનો આશ્રય, ૧૫ સ્થલાતર, ૧૬
 મનોવ્યથા, ૧૭ આમંત્રણ, ૧૮ હમલા, ૧૯ પુનર્વિલન, ૨૦ મરણ શંકા,
 ૨૧ ઉપસહાર.—એક નક્કલ મંગાવનારે સહારાચાર આનાની ટીકીટ ખીડવી.
 સમાજમાં સુધારો થવા માટે સચોટ લખાણ લખવામા આવ્યું છે લેખા;

વૃજલાલ જાદવજી ઠક્કર.

મેનેજર, 'ચંદ્રપ્રકાશ.'

નવસારી થઈ—મહુવા.

ધાર્મિક, સામાજિક, સાહિત્ય સંબધી તથા મનુષ્યની ઉન્નતિ સંબધીના
 વિષયો સંબંધિત દરેક માસની શરૂઆતમાજ પ્રગટ થતી માસિક પત્ર

ચંદ્રપ્રકાશ.

જેની અંદર ઉત્તમ જ્ઞાનદર્શક લેખો પ્રસિદ્ધ થાય છે તથા નવા તાજા
 સમાચારો આપવા ઉપરાંત દરમાસ માસિકમા સામાજિક ચાલુ વાર્તાના આઠ
 આઠ પૃષ્ઠ પ્રસિદ્ધ થાય છે. વાર્તાનો ઉદ્દેશ સ્તુત્ય અને શ્રદ્ધા કરવા
 યુક્ત હોય છે. વર્ષની આખર સુધીમાં ભેટબુક સાથે ૪૫૦ પૃષ્ઠનું વાચન
 આપે છે. તેમી આઠ પેજ સાઈઝ. નમુનાની નક્કલ માટે બે આનાની ટીકીટ
 ખીડવી.

ચાલુ વર્ષનું ભેટનું પુસ્તક ' સુલતાન બહાદુરની ચિંતોડપર
 ચહુકાઈ ' એ નામની એક ઐતિહાસિક નવલકથા છે. માટે ચાલક થનાર
 તાકીદેલખનું. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૧-૪-૦ પોસ્ટેજ સાથે
 ભેટ બુકનો વી. પી. ચાર્જ બુદ્ધા. તાકીદે લખા.

વૃજલાલ જાદવજી ઠક્કર,

મેનેજર, 'ચંદ્રપ્રકાશ' નવસારી—મહુવા થઈ

અનુક્રમણીકા.

૫૯ થી ૫૯ મુધી.

લાલાલકતનું આખ્યાન.....	૪—૩૪
અમમેળનું આખ્યાન.....	૩૫—૬૨
માધવદાસજીનું આખ્યાન.....	૬૩—૧૦૬
શ્રી સત્યજી યાજ્ઞની પાંચ અધ્યાયની કથા.....	૧૦૯—૧૩૬
બક્તિનાં સિદ્ધાંતો.....	૧૩૭—૧૫૪
શ્રી રતવન પદ.....	૧૫૫—૧૬૨
પરચુરણ પદ, કિર્તનો.....	૧૬૩—૨૧૧
નામાવળી.....	૨૧૨—૨૨૪

શ્રી ભક્તિસ્વરૂપ.

પ્રિય વાંચકશ્રી! કોઇ પણ સામાન્ય વસ્તુનું સ્વરૂપ સમજવા માટે તે વસ્તુ સંબંધી ધણુા ઉંડા વિચારો કરવાની જરૂર પડે છે, ત્યારેજ તે સમજાય છે. તો આ તો અલૌકિક વસ્તુ (ભક્તિ) કે જે પરમાત્માના પરમપદને પ્રાપ્ત કરાવનાર, વારંવાર જન્મમણ્ઠાદી દુઃખોને મટાડનાર અને ભવસાગરથી તારનાર જે ભગવાનની ભક્તિ, તેનું સ્વરૂપ સમજવું એ કાંઇ સહેલ નથી, પરંતુ સદ્મથોનું મનન કરવાથી સહેલ થાય છે.

દરેક વસ્તુનું જ્ઞાન, દરેક વસ્તુની માહિતી અને દરેક વસ્તુની ખોટ આ જગતમાં એક ખીજની મદદથી પુરી પડે છે; તેમજ ભક્તિનું સ્વરૂપ સમજવા માટે આ પુસ્તક ધણુંજ મદદગાર છે.

જેમકે સુર્યમાં ધણીજ ગરમી છે, તે આપણાથી ધણે દુર હોવા છતાં પણ પાણી વગેરેને સુકાવી નાખે છે, ઉન્હાળામાં સખત ગરમી વરસાવી ઝાડપાન સુકાવી ધણેજ તાપ પડે છે તો પણ તે કપડાંને અગર રૂને બાળી શકતો નથી. રૂ-અગર કપડું બાળવામાં સુર્ય અને કપડાની વચ્ચે સુર્યકાચ રાખી કાચના ઉપર પડતું સુર્યનું પ્રતીબિંબ અને તે કાચનો પડછાયો (પ્રકાર) રૂ અગર કપડાપર પાડવાથી તે સળગી ઉઠે છે; તેમજ આવાં ઉત્તમ પુસ્તકોથી ભક્તિનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ સમજાય છે. આ પુસ્તકને કદાચ ઉપરથી બહુ ટાપટીપવાળું-સોનેરી અક્ષરોવાળું નહીં જોવાથી કાંઇ માત્ર વિનાનું હશે એમ ધારી રખ.

ડું રવડું નહીં ફેંકતાં સંપૂર્ણ વાંચવા માટે મારી વિનંતી છે. પુરં વાંચ્યા સીતાય વસ્તુની ખબર પડતી નથી. જેમકે.

દ્રષ્ટાન્ત—એક ગામમાં એક વાણીઆ બોહોળા કુટુંબવાળો હતો. કાળે કરીજી પૈસા ટકા તરફથી દુર્બળ સ્થિતિ-સ્થવા માંડી, વાણીઆ વિચાર કરો મુંબાઇ જવા શહેરમાં પરદેશ ગયો, પ્રભુ ઇચ્છાથી ત્યાં એક ગૃહસ્થ સથે આગળખાણુ થઇ, કેટલીક રીતે વાણીઆની વાતો ગૃહસ્થને ગોઠવાથી ગૃહસ્થે પૈતાની દુકાનમાં રાખ્યો. ચાલચલકત સારી જોઇ એ ત્રણ વર્ષ જવા દઇ પછી વાણીઆનો ભાગ કરી વેપાર લાંબાઓ, તે સાલ બન્ને બાગીદારોએ વિચાર કરી મરીની ખરીદી કરી. પૈસાનું જોર વધારે હોવાથી મોટા જથ્થામાં મરીની વખારો ભરી. ત્રણ ચાર માસમાં મરીના બાવમાં લગભગ બમણો ફેરફાર થયો એટલે આ બાગીદારોને એકના બે થયા. બાવ સારો આવવાથી મરી તમામ વેચ્યા જેથી પુષ્કળ અને સારો નફો મળવાથી ગરીબ વાણીઆ હજારો રૂપીઆની પુંજવાળો થયો.

વાણીઆએ વિચાર કર્યો કે મારા કુટુંબનાં બાઇ ભત્રિજા, કાકા કાકી વિગેરે મારી દુર્બળ અવસ્થાના કારણથી બહુજ ચિંતા કરતા હશે અને હું તો અત્યારે પ્રભુકૃપાથી આનંદ કરું છું. માટે તેમને કામળ લખી ખબર આપું. એમ વિચાર કરી વાણીઆએ કામળ લખ્યો. એક આખા કામળમાંથી ચોથા ભાગનો કડકો ફાડી લખવા બેઠો; લખતાં લખતાં કામળનો હેડો આવ્યો ત્યાં આગળ એવા અક્ષરો આવ્યા કે “આપણું તમામ મરી ગયાં છે.” આવા અક્ષરો છેક છેડા પર આવી પડ્યા. એટલે કામળ ફેરવી પાછળ લખ્યું કે અને તેથી ધણેજ સારો લાભ થયો છે.” આ પ્રમાણે ખબર લખી કામળ પુરો કરી પેક કરી ટપાલમાં નાંખ્યો, કુટુંબીઓની પાસે કામળ આવ્યો કે ફાડી વાંચતાં વાંચતાં કામળના છેડાપર ન્યાં એવું વાંચ્યું કે આપણું તમામ મરી ગયાં છે. આવું વાંચતાં બયભીત થઇ ગયા.

તેના પાછળ શું લખ્યું છે તે વાંચ્યું નહીં અને રહસ્યોળ કરી મુકી. તમામ સગાં ભેગાં થઈ પુષ્કળ રડવા મંડ્યાં. એટલામાં આડોશી પાડોશીઓ આવ્યા. તેમણે પુછ્યું તો કાગળ બતાવ્યો. પાડોશીઓએ કાગળ વાંચ્યો તો તે પ્રમાણે શોક કરતા જેવું હતું પણ તુરંત પાછળ ફેરવી વાંચ્યું તો તેથી બહો સારો લાભ થયો છે એવું વાંચી સંબંધીઓને તેનું રહસ્ય સમજાવ્યું. સંબંધીઓ છાના રહ્યા અને રાજ થયા. તેમ પુરું વાંચ્યાવિના કોઈ વખત ભળતો અર્થ થાય માટે પુરું વાંચવા વિનંતી છે.

જેમ જેમ મારા ઉદાર બંધુઓ તરફથી ઉત્તેજન મળશે તેમ તેમ ભકિત અને જ્ઞાન માર્ગની શક્તિ થવા માટે પરમાત્મકૃપાથી હું પણ મારી બુદ્ધિ અને કલ્પનાનુસાર ઉત્તમ વાંચન જન સમાજની સેવામાં રજુ કરી સેવા બજાવીશ.

ભકતમાળ થયા પછીથી એટલે હાલ થોડા વખતમાં થયેલા મહાન મહાત્મા કે જે પોતે લાલા ભકતના નામે જગજાહેર છે; જેમણે ગુજરાત કાઠીયાવાડમાં ત્રણસો ઉપરાંત મંદીરો સ્થાપન કર્યાં છે; કેટલાંક સદાવ્રતો સ્થાપ્યાં છે; એ સિવાય પોતે પોતાની તમામ ઉમ્મર લોકોને સદુપદેશ કરી સુરસ્તે ચઢાવવામાંજ ગાળી છે અને જેમને પ્રભુએ સાક્ષાત્ દર્શન આપ્યાં છે તેમનું ચરિત્ર ખાસ આપણને દાખલા રૂપ થવા માટે પ્રથમજ મુકવામાં આવ્યું છે.

હી. કર્તી.

પરમભક્ત

લાલાભક્તરાજનું આખ્યાન.

રાગ:—મરાઠી સાખી.

કર્તા—ગજવદન ગણનાયક સમરૂં સરસ્વતી સદ્ગુરૂ ઇશ,
 ગોપીનાથના ચરણ કમળમાં પ્રેમે નમાવું શીશ.
 દો શુભ મતિ—ગોવિન્દ ગુણ ગવાયે રતી—દો શુભ— ૧
 આખું જગત કીડીથી કુંજર સુધી અને મનુષ્યથી દેવ સુધી અનેક
 પ્રકારનાં પક્ષીઓ વગેરેને સુખ એ પદાર્થ એવો તો પ્રિય થઇ પડ્યો
 છે કે રાત્રી દીવસ એનીજ (સુખની) અંખના કર્યા કરે છે.

રાગ—રસ લીનારે રાય રણછોડ.

કર્તા—કરે જન સધળો સંસાર આશા એક સુખતણી
 કરે ઇચ્છા કદી ન લગાર કીચીત દુઃખતણી—ટેક.
 સુખને માટે સંકટ વેડી રહે દેશ પરદેશ રે
 સંબંધીથી થઇ વીખુટા અંતર સેવે કલેશ— આશા—૧
 કરે અપતનો પુઠ્ઠળ પ્રિતે સુખ મેળવવા સાટે રે
 ઠરતા ફરતા ઠામે ન ઠરતા રાત દીવસ ઉચાટે— આશા—૨
 ખતે ખોળી આદરથી કરે માથાતુટ મજુરી રે
 અંખના આંખે નિત્ય નિશાએ નિંદ્રા રહે અધુરી— આશા—૩
 કાટીકે કળે મેળવે તોપણ નાશવંત એ સુખ રે
 ક્ષણીકથી નવ તૃપ્તિ થાયે અતે દુઃખનું દુઃખ આશા—૪
 અખંડ સુખની ઇચ્છા હોય તો ભકિતવિન્દા નહીં મળશે રે
 કહે લીખાલાલ ભુધર ભક્તો સધળાં સંકટ ટળશે—આશા—૫

અનેક પ્રકારના ઉલ્લાસમાં અનેક પ્રકારની મહેનત કરી કરી કદાચ સુખ મેળવે તોપણ સંસારી સુખ નાશવંત ગણાય છે. કેમકે એ સુખનો અવધી પ્રમાણે અંત આવે છે એટલે પછીથી, દુઃખનું દુઃખજ રહે છે. તે કરતાં અખંડ સુખ મેળવું હોય તો તેના નાશ થતો નથી. એ અખંડ સુખ માત્ર ભગવાનની પ્રેમભક્તિ વડેજ મેળવાય છે બીજા કાંઈ પણ ઉપાયે મેળવાતું નથી. અનેક શાસ્ત્રો પુરાણોનો સાર જોશો તો સર્વનો સાર શ્રીહરિની ભક્તિજ છે, એ ભક્તિ સર્વ અવસ્થામાં સર્વ સુખને આપવા વાળી છે; માટે

રાગ-ડરમાં તું દીલ સાથ છોકરા—એ લય.

કર્તા—એવો નથી પુરાવો કામ, ભક્તિથી ઇચ્છીત ફળ ના હોય
તપાસી વેદપુરાણો જોય-ભક્તિથી ઇચ્છીત ફળ ના હોય. —ટેક
નવનીત જળમાં-લાવે કાંઈ કળમાં

વેળ પીલીને લાવે તેલ વળમાં-વાત અશક્ય છતાં બને બળમાં
સુર્ય દિશા તજ પશ્ચિમ દેખાયે. તોપણ ભક્તિનું ફળ ન જાયે
(ભક્તિ સર્વથી શ્રેષ્ઠ, અને બીજાં સ્પષ્ટન હેઠ)
ચાલે જેમ ધાગા આગળ સોય; ભક્તિથી-એવો—૧

કાર્યો બહુ કીધાં-અભય પદ દીધાં
કિંચીત ભક્તિએ કારણ સીધ્યાં, ભક્તિએ ગોપીજને સુખ લીધાં
જે સુખને બ્રહ્માદીક ઇચ્છે, તે સુખ પ્રેમે ગોપીજન પ્રીછે;
(પ્રેમમાં નહીં નેમ, પ્રેમ વિના વશ થાય કેમ ।)
પ્રેમથી નેત્રોમાં આવે *તોય; ભક્તિથી-એવો—૨

સંપૂર્ણ પ્રેમવાળા અનન્ય ભક્તોને દુઃખ આવેજ નહીં. કદાચ પૂર્વના શુભાશુભ ફળને લઇ આવે તોપણ ભક્ત સુખ દુઃખ

સરખાં મૂને તેથી દુઃખ જણાય નહીં. સુખમાં અને દુઃખમાં અકિત થઈ નહીં તેથી અકત વત્સલ અગવાન:—

રાગ-મરાઠી સાખી.

કર્તા— કંઈ કદી હોય કાઠી તોપણ સાચી અકિતએ ભાગે
સુખ સૌ આલે ટોળે મળીને અકત જનોની આગે;
છે મહીમા અપાર, પ્રેમી જન કોઈ પ્રિછે પાર-છે મહીમા-૧
પ્રભુનો અગ્રાધ મહીમા તે માત્ર પ્રેમી જન પ્રિછે છે. એવા
પ્રેમી વીરલા હોય છે.

રાગ-રાજ રણછોડ માગું શરણ તમારું.

કર્તા— જાદવપતિના જનજ એવા
જનજ એવા, પામ્યા મોક્ષજ મેવા-જાદવપતિ-૧
અકત અનેક ભારી, થયા જગમાં અવતારી
પ્રિતિ જેમ મીનવારી, જનજ એવા-જાદવપતિ-૧
કાઠી કરો મુલક જ્યાંહે, ઝાલાવાડ પ્રાંત માંહે
અકતરાજ લાલ્લા જ્યાંહે, જનજ એવા-જાદવપતિ-૨
સીધાવદર નામે ગામ, અકતે કર્યો વિશ્રામ
ભુદાશા પિતાનું નામ, જનજ એવા-જાદવપતિ-૩
વીરબાઈ માતા જેની, પ્રકૃતિ છે શાન્ત જેની
કદુ વેણુ કાઢને કહે નહીં, જનજ એવા-જાદવપતિ-૪
આવક દસા શ્રીમાળી, પેઢી ઇકાતેર તારી
વહેવારની વાત ન વ્હાલી, જનજ એવા-જાદવપતિ-૨

.અગવાનનો અને અગવાનના પ્રેમીઅકતોનો અવતાર માત્ર જમ-
તના કસ્યાણુ આટલે થાય છે, એવા અનેક અધમ પુરુષોને ઉપદેશ
કરી સુરસ્તે ચઢાવનારા પરમ અકતરાજ શ્રી લાલાજી અકત:—

રાગ—હરિનો મારગ છે શુરાનો—એ લય.

કર્તા— ભક્તરાજ શ્રીભુમંડળમાં ઉદ્ધાર કારણ આભ્યારે
પ્રસન્ન થઇ સૌ આશીશ આપે લોકતણે મન લાભ્યારે— ૧
વિક્રમ સંવત અદાર છપન જન્મતણી છે સાલરે
ચૈત્ર માસની શુકલજ નવમી વીર આધના બાળરે— ૨
વધામણીની વાતો ચાલા ધરધર આનંદ આણીરે
રનેહી સંબંધી નગજન સહુ ઉત્તમ દીવસ જાણીરે— ૩

શુટાશાની આધક વયે પુત્રની પ્રજા પ્રભુએ આપી તેથી શુટા-
શાના મનમાં મહા આનંદ પ્રગટયો. શુટાશા ધરના પૈસેટકે સુખી હતી;
તેમ લોકોની પ્રિતિ શુટાશાપર ઝાઝી હતી. શુટાશાએ, પુત્રના જન્મા-
ફર કરવા માટે:—

રાગ—ચૌપાઇ.

કર્તા— શુટાશાએ તે જોધી બેલાભ્યા-ધણા હર્ષથકી વિગ્રો આભ્યા-
જન્મ કુંડળો કીધી તૈયાર—
જોધી— શેઠીયા ભાગ્યતણો નહીં પાર— ૧
ઋવર્ણન કરું શું મુખથી—પાકયું રત્ન વીરઆઈ કુખથી
દેશેદેશમાં કાઢશે નામ—જોધી પાસ રહેશે ધનસ્થામ— ૨
ચાશે હજારોનારે પાલન—પરમાર્થી એ દુઃખ ટાળન
નામ લાલાજી રાખો વિચારી—ચાશે પરમ ભક્ત અવતારી— ૩
પેઢી તારશે ઇકાતેર—છપન ઉપર વાગશે ભેર
મુખ રામ નામતણો ટેર—પતી ગરૂના લાવશે ઘેર— ૪

આ પ્રમાણે જોધીએ પરમ ભક્તરાજ શ્રીલાલજી ભક્તરાજનું
ભવિષ્ય આખ્યું. શુટાશા બહુજ પ્રસન્ન થયા. જોધીએને યથાશક્તિ
દાન દક્ષણ આપી સંતોષ્યા. જોધી મહારાજ ઘેર વિદાય થયા. લાલાજી
ભક્તપર ભગવાનની અત્યંત કષ્ટણા હોવાથી તે મહા તેજસ્વી અને

ઉત્તમ પ્રકારના સ્વરૂપને પામી તેમ શુદ્ધપક્ષના ચંદ્રની પેઠે વધવા લાગ્યા. બુટાશા દસાશીમાળી આવક હતા.

રાગ—મરાઠી સાખી.

કર્તા— આવક પણ હરિમંદીર જતા બુટાશા દર્શન કરવા

ભક્ત લાલાજી સંગે જાયે તાપત્રિવિધના હરવા—

મન ઝાઝો પ્રેમ—નિત્ય નિત્ય જતા ધારી નેમ— મન— ૧

મનમાં અતિસય પ્રેમવાળા લાલાજીભક્ત પિતાશ્રી બુટાશાની સાથે શ્રી ઠાકોરજીનાં દર્શન કરવા માટે શ્રી રામજીમંદીરમાં દરરોજ જતા હતા, લાલાજીભક્તના સંસ્કાર એવા સખજ હતા કે ખચપણથી તેમને બીજી વાત ગોઠતીજ નહીં, લાલાજીભક્ત પાંચ વર્ષના થયા અને સખા મંડળમાં રમવા માટે જવા મંડયા; તે વખતે તેમનાં માતૃશ્રી વીરબાઇ તેમના બુજામાં કાંઈનું કાંઈ ચવાણું દરરોજ આપતાં, તે લઇ આપણા ભક્તરાજ—

રાગ—કવાલી દાદરો.

કર્તા— સખા સંગ રમે, કોઇને ના દમે;

રહે પ્રેમમગનમાં રાજી સદા—હરિ હાં— રહે—ટેક

સરિતાએ કરે સીંહાસન જઇ

મુકે પથ્થર મુર્તિને સાટ લઇ

કરે પુજન અરચન પાસ રહી—રહે—હરિ હાં—રહે—૧

મંદીરમાં શ્રી ઠાકોરજીનાં દર્શન કરવા જાય ત્યાં શ્રી ઠાકોરજીનું સીંહાસન, શણગાર, વાદા, પુજન, આરતી, વગેરે પુજનના પ્રકારોને જોતા તેજ પ્રમાણે મનમાં ભાવના કરી પથરાના સીંહાસન પર બેસાડેલી પથરાની મુર્તિને અમુક અમુક દ્રવ્યથી પુજન કરે છું, અમુક અમુક જાતના અને રંગનાં વાદાવસ્ત્રો ધરાવું છું; અમુક પ્રકારના શણગાર ધરાવું છું; એવી પોતે મનથી શુદ્ધ ભાવના કરી પુજન કરી

પછી તમામ સખા સાથે પોત પોતાના મોંઢાથી વાજીત્રો વગાડના હોય તેમ પરસ્પર કહેતા કે, હું ભુંગળ વગાડું છું, હું શંખ વગાડું છું, હું ધડીયાળ વગાડું છું, હું ઘંટ વગાડું છું, એમ પોત પોતાના મોંઢી અવાજ કાઢીને—

રાગ—ચાલતો.

કર્તા— કરે આરતિ આરત જન સહુ
ધ્રુપ દીપ નૈવેદ્ય ચવાણું ચહુ
મુખ જય જય શબ્દ ઉચારે બહુ—રહે—હરિ હાં—રહે—ર
બાળચેષ્ટા એવી ભક્તરાજ કરે
અન્ય રમત ગમતમાં ના મન ધરે
દેવ મંદીરે દાસ થઇને શ્રે—રહે—હરિ હાં— રહે—૩

એ પ્રમાણે રમતનો વખત શ્રી હરિસેવા રમરથ નિમિત્ત પીતા-વતા પછી તો પોતે એકલા શ્રી હાકિરજીનાં મંદીરમાં આરતીના સમયે, કીર્તનના સમયે એમ વખતો વખત રમવા અને દર્શન કરવા દોડી જતા. બાળપણના આવા સુસંગથી

રાગ—ચાલતો.

કર્તા— દ્રઢ ભકિત અંતરમાં સ્થપાઇ અતી
પ્રભુ પ્રેમમાં દીન દીન શુદ્ધ મતી
વહેવારની વાત ના રૂચે રતી—રહે—હરિ હાં—રહે —૪

એમ કરતાં લાલાજી ભક્તરાજની ઉમ્મર દશબાર વર્ષના શુભારમાં થવા આવી. દરરોજ ગામમાં જેટલાં મંદીરો હોય ત્યાં એકાદ વખત પોતે જઇ આવતા. કોઇ સાધુસંતના અખાડા હોય ત્યાં પ્રેમ કરીજતા, કોઇ નવીન સંતસાધુ ધર્મશાળામાં આવે તો તેની તપાસ કરતા. તીર્થવાસી અભ્યાગતોને ખાવા પીવાનું પણ આપતા, સાધુસેવા અને શ્રીહરિરમરથ એ એ તેમનાં મુખ્ય સાધન થઇ પડ્યાં, પોતાના વતનમાં એટલે સીધા વહર ગામમાંજ—

રામ—દાસપરે દયા લાવોરે—એ લય.

કર્તા—ગોદડ સાધુ રહેતો રે, નિજનગરમાં, ગોદડ સાધુ રહેતો—ટક
સત્ય શીયળને સાચવનારો—પલપલ રામ રટણુ કરનારો
વિષયની વાત ન લહેતો લહેતો રે, નિજનગરમાં—ગોદડ -૧
થયો સમાગમ લાલભક્તને—જીકું મનાવ્યું સર્વ જગતને
ઉપદેશ અનુપમ દેતો દેતો રે—નિજ નગરમાં—ગોદડ -૨

ગોદડ—ભક્તિ કરવી આદર આણી—સાર્થક મનુષ્યજન્મનું જાણી
છે અખિલ નિયંતા એતો એતો રે—નિજ નગરમાં—ગોદડ-૩

કર્તા—સંતસાધુઓની સેવા કરનારા આપણા લાલાભક્તને ધણજ
વખત સાધુ સેવામાં અને દેવમંદીરોમાં જતો તેથી એક દીવસ
એમના પીતાએ જહુજ ઠપકો આપ્યો.

બુદ્ધશા—તમને કાંઈ જાન છે ? આ ધરમાંથી તમામ ઉસરડી
ઉસરડી સાધુઓને આપવા માંડ્યું છે તો પછી આપણે શા ઉપર દી
કાઢવા? બાર તેર વર્ષની ઉમ્મર થઇ તો માંડમાંડ લખતાં વાંચતાં આવડ્યું
છે; હજી સુધી પાંધ પેદા કરવાની શક્તિ આવી નથી. આમ માફ ધર
પોહોંચશે નહીં! ભક્તભક્ષા ઉડી જાય. આતો જે સાધુ આવીને જે વસ્તુ
માગે તે તુરત તેને દઇ આવવી. આમ કરવાથી જન્મારો નહીં નીક.
જાણ! હજી લાંબા દી લેવા છે! થોડી ધણી મુડી આપણી પાસે છે તે
આમ ઉડાવી દેશો તો પછે દુઃખી થાશે દુઃખી !!! અમારી તો
ઉમર હવે વૃદ્ધ થઇ છે.

કર્તા—એ સાંભળી લાલાજી ભક્ત કહેવા લાગ્યા કે, પિતાશ્રી
સુખ અને દુઃખનો પોતપોતાના પ્રારબ્ધ અનુસાર કરજી ઉપર તેનો
આધાર છે. પરોપકાર એ આપણો મુખ્ય ધર્મ છે. ધર્મ જાણનાર અને
તેનું યથાવિધિ પાલણુ કરનાર મનુષ્ય કોઈકાળે પણ દુઃખી થવાનો નથી;
વળી તમે આ જગતનાં ક્ષણિક અને નાશવંત સુખોને સુખ કહો છો

પણ એ સુખનું કાંઈ સુખમાં લેખું નથી. ખરું સુખ જે પરમાત્માના સ્વરૂપમાંજ છે; તે સ્વરૂપ પામવા માટે પરમાત્માની સાચી ભક્તિ અને પ્રાણીપર સમભાવના રાખી પરોપકારવૃત્તિ રાખવાથી જ પ્રાપ્ત થાય છે. માટે:—

રાગ—વાલમજી વેહેલા વળજેરે—એને મળતો.

લાલાજી—સુખ જગમાં લેવા ઇચ્છેરે હે પ્રિય મારા
તો પરોપકારને પ્રીછેરે હે પ્રિય મારા— ટેક
પરને સુખ દેતાં સુખ પામે—
દુઃખ સકળ એક પળમાં વામે—
રિક્ત સિદ્ધ આવે સામે—તાપ તો ત્રિવિધ વામે—
પ્રિતિ પ્રભુપદ જામે આ.....સુખ જગમાં—

સાખી.

પ્રભુજી પર ઉપકારથી રાજી રહે સદાય
દાન દયા ને દીનતા એ ત્રણે સચવાય
કાર્ય સરે સૌપર ઉપકારે
દીનાનાથ દુઃખદરીએ તારે
આપ્તે ઉગારે—વહેતો ભવદંધી વાળે—
નિજજન ગણી પાળે—પ્રભુ આ.....સુખ જગમાં—

બુટાશા—ભાઈ! તમે હજી સંસારની આપત્તિઓ જોઈ નથી; વિતશે ત્યારે જાણશે. હવે તમે ન્હાના નથી; તમારા જેવડા જેવડા આપણા વાણીઆના છોકરા કેવા દુકાનોમાં બેસી વેપાર હલાવે છે! જાણો છોને? બીજી વાત એવી છે કે આપણાં સર્ગવંદાલાં પાછળ તમારી નિંદા કરે છે કે, બુટાશાનો લાલો તો પરધર્મી છે, પરધર્મી! માટે—

રાગ—સાવણી.

- બુટાશા— નિજધર્મ તણ પરધર્મ સદા કેમ પાળો
 દીન આપો સાધુસંત સેવામાં ગાળો— ૧
- છે સંગ સાધુનો, થાય છે એવી વાત
 નવ કન્યા દે કોઈ ડાહી વણીકની જાત— ૨
- તે કરતાં પુજન સાધુ સેવામાં રહે રાજ
 કર્તા— તો સાધુ આપણા સેવો બોલ્યા પિતાજી— ૩
- બુટાશા— નિર્વાહને માટે શીખો વણુજ વ્યાપાર
 જે થકી મળે સુખ ચાલે સૌ સંસાર— ૪
- કર્તા— નવ રૂચી વાત પિતાની બકતને લેશ
 લાલાજી— શીદ ચિંતા કરીને કરો પિતાજી કલેશ— ૫

હે પિતાજી ! તમે શામાટે આવડી બધી મારી ચિંતા કરી કલેશ કરો છો ? જેણે જહરાગિની જવાળામાં રક્ષણ કર્યું છે, જેણે માના રૂપિર માંસના સ્તનમાં દુધ ભર્યું છે; એવા સર્વેશ્વર પરમાત્મા પ્રભુ શ્રી હરિ માઈ સદાસર્વદા ભરણપોષણ અને રક્ષણ કરે છે અને કરશેજ એવો મને દ્રઢ ભરોસો છે અને તેથીજ એ દયાળુ પ્રભુના નામનો—

રાગ—રામખાણુ વાગ્યાં હોય તે જાણે—ચલતીમાં.

- લાલાજી—પિતા રગ રામ રટણુનો લાગ્યો,
 ભવસિન્ધુ તણે ભય ભાગ્યો—પિતા રંગ—ટેક.
 જન્મ મરણ દુઃખ ઝાંખી જોતાં લાગી અંતર નિજ આગ્યો
 સત્ય સ્વરૂપ શ્રીપતિનું સમજી, મોહ નિદ્રાથી હું જાગ્યો—પિતા—૧
- પીડા પ્રસવની સમજે પ્રસૂતા, રોગીની રોગીજન જાણે;
 મોતીનો મહિમા બગડેમ સમજે, ખર ના ખીર પીછાણે—પિતા—૨
- અન્ન બોજનમાં ઉંટ ના સમજે, પાડો ના પ્રીછે તંબોળ;
 અંધ નિહાળે આરસીમાં શુ? મુર્ખને ખોળ ન ગોળ—પિતા—૩

ગોકુળ^૧ ગોપતી^૨ અરણ્યે અટક્યાં, ગિરિધર નામથી ગમતું;
ગોદડ સંજે બેઠું ઠંકાણે, મન હતું મારું ભમતું—પિતા—૪

હે પિતાજી! તમારે એક લેશ માત્ર ઉદાશ થવાનું કારણ નથી,
એ તો વિશ્વંભર પૂરું કરે છે ને કરશેજ. તમારાથી, મારાથી અને આખા
જગતથી એ પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વરની કૃપા સિવાય કાંઈ પણ બનવાનું
નથી; માટે એવા શ્રી હરિનો આશ્રય કરી રહો; અને

રાગ—મેં ભયનો છોડ્યો ભાસ નયનો કરીને ન્યારાં

લાલાજી—તમે થાઓ ના ઉદાસ પિતાજી મારા—

હું થયો હરિનો દાસ પિતાજી મારા—ટેક

પૂરું કરશે એ પ્રીતે મારું,

રાત દીવસ હું જેને સંભારું;

તે નવ સુકે—અંતે ન મુકે—ઘટઘટમાં જેનો વાસ રે—તમે—૧

મુજ બેલી વિશ્વંભર વહાલા,

નંદ તણે ઘેર કાનડ કાળા;

અનેક તાર્યા—અધમ ઉધાર્યા—જે પુરે મનની આશ રે—તમે—૨

કર્તા—પિતાને ઉપદેશ કરી પ્રભુ નામના પ્રતાપથી નિર્ભય થયેલા
લાલાજી ભક્તરાજ એક પણ સરખી નકામી નહીંજ જવા દેતા:—

રાગ—વાહાલાજીના મહિનાનો.

કર્તા— મગ્ન થઈ મન સેવે સાધુ સંતરે—લાલાજી,

સત સંગતથી મન સમરે રાખી ખંત—મદન ગોપાળાજી ૧

લાલાજી ભક્તરાજ હાથમાં કરતાલ લઈ બહાર નીકળતાં, જ્યાં
કોઈ પ્રેમથી બોલાવે ત્યાં જઈ પોતે પ્રભુ નામસ્મરણ કરતા અને
અન્ય પાસે કરાવતા.

ધુન્ય

રામ રામ સીતારામ બોલો મુખથી જય શ્રી રામ.

અવધ બિહાર પુરણકામ,

જનક પીડા નિવારણ રામ,

દેવતણું દુઃખ ટાળણ રામ,

રામ રામ સીતારામ બોલો મુખથી જય શ્રી રામ.

આ પ્રમાણે પ્રભુ નામ સ્મરણ કરાવતા કરાવતા સાધુ સંતોની શોધ
બોળમાજ

રાગ—આગળના પદનો વાહાલાણના મહિનાનો.

કર્તા— શ્રીકર તજને કરતા ધરતા ધ્યાનરે—લાલાણ.

રહે નટવરણના નામ થકી શુભતાન—મદન ગોપાળાણ—૨

લાલાણ—વિશ્વંભર મુજ નાથ તણો છું દાસરે—લાલાણ.

એ વિના જગત સહુ મિથ્યા દીસે લાસ—મદન ગોપાળાણ—૩

રામરટણનો રંગ પિતા મને લાગ્યો રે—લાલાણ

મારો જન્મમરણ ભય બૂધર ભજતાં લાગ્યો—

મદનગોપાળાણ—૪

હે પિતાણ ! જે રસ્તે મારૂ મન વળ્યું છે તેજ રસ્તે આપ્યા
જગતમાં નહોં એવા અખંડ સુખને મેળવી શકાશે માટે આવો કલ્પાંત
અને નાહકનો કનૈશ કરવો છોડી દઇને

રાગ—ભારતની કથાને મળતો.

લાલાણ—ધારા પિતાણ સુખ સાચું મેળવવા કરોને એક ઉપાય—(૨)

બનો નિર્ભય નારાયણ નામે જન્મ મરણ મુકાય—ભજો રામ

કૃષ્ણ ગોવિન્દા. ૧

કર્તા— વચન લાલનાં સુણી છુડારણ મન મહા કરતા ખેદ—(૨)

છુડારણ— પુત્ર હવે તુજ કાણુ કુટીલે અવળા પાડવા છેદ.

લાલાજી—ભજે રામકૃષ્ણ ગોવિન્દા. ૨

કર્તા— માત લાલની વીરૂપાઈએ શાન્ત કર્યાં નિજ સ્વામી—(૨)

વીરૂપાઈ— ધીમે ધીમે મુકો ધુસરી પુત્રમાં નથી કાંઈ ખામી.

લાલાજી— ભજે રામ કૃષ્ણ ગોવિન્દા. (૩)

કર્તા— માત આઝાથી પિતાની સંગે લાલ કરે વ્યાપાર
નામું ઠામું, લેવું દેવું, ચલાવે સૌ વહેવાર.

લાલાજી— ભજે રામકૃષ્ણ ગોવિન્દા. (૪)

કર્તા—પિતાનો આત્મા બહુ કલ્પીત થાય છે એમ જાણી લાલા-
જીભક્ત પોતાના ચિત્તને ચત્રુભુજ ચરણકમળમાં રાખી પિતાશ્રીના
વ્યાપારના કામકાજમાં જોડાયા—તે પછી,

રાગ—પડવાની પણ પ્રીત ગતમત છુલી રે.

કર્તા— એક દીન વાંકાનેર લાલ સીધાવ્યા રે,

ત્યાં સાધુ સેવાદાસ તણે મન લાવ્યા રે— ૧

ભક્તિ જ્ઞાન ચર્યાય કરી અતિ ભારી રે,

પામી લાલ આધ્યાત્મિક જ્ઞાન બન્યા સુખકારીરે— ૨

આજખાયા નિજદેશ ભક્તને નામે રે,

પિતા પ્રસન્નતાની કાજ ફરે છે કામે રે— ૩

ચિત્ત અહરનીશ પ્રભુ ચરણમાં લાગ્યું રે,

મન માન્યું સંતસેવાથી, ભવ દુઃખ લાગ્યું રે— ૪

જીખ્યાને બોજન તરસ્યાને વારીરે

દેતા વસ્ત્ર વિનાને વસ્ત્ર, અતિ ઉપકારીરે— ૫

આ પ્રમાણે લાલાજી ભક્તરાજ સાધુ સંતોની સેવા કરી ભગ-
વદ્ ભજનનો ઉપદેશ કરતા.

રાગ—મરાઠી સાખી.

કર્તા—જન સાધુને ભક્તોની સેવા જેમ જેમ કરતા લાલા

જે જ્ઞેષ્ઠ્યે તે આપે સૌને સ્હાય શ્રી મદનગોપાળા
નવ કરે વિચાર—સાધુ જાણે દેવા હાર—નવ કરે—૧

સાધુથી કોઇ વસ્તુ અધિક પહાલી જેને નથી એવા લાલાજી
ભક્ત સંત સેવા કરે છે. એવા સમયમાં સીધાવદર (પોતાના રહે-
વાના ગામ) માં એક યોગી આવ્યો.

રાગ—મુખડાની માયા લાગીરે—એ લય.

કર્તા—અખધુત યોગી આવ્યો રે સીધાવદરમાં,
ઝાઝો જનમન ભાવ્યો રે સીધાવદરમાં— ટેક

પૂછ્યું પુરમાં યોગીરાજે—લાલનાં દર્શન કાળે,
યોગી—ક્યાં રહે છે ભક્તરાજ રે—સીધાવદરમાં—અખધુત. -૧

કર્તા—લાલાજી એ વાત જાણી—દોડી આવ્યા જોડી પાણી
પ્રજુમી ઉચર્યા વાણી રે—સીધાવદરમાં અખધુત—૨

લાલાજી—કૃપાનાથ આપ તો મહાત્મા જગતનો ઉદ્ધાર કરનારા
પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ છે. હરિગુરુ અને સંત એ ત્રણ એક રૂપ છે. મારા
કહેવાતા આશ્રમમાં આપ પધારો. અને આ આપના દાસને સેવાનો
લાભ આપો.

કર્તા—યોગીરાજ પ્રસન્ન થઇ લાલાજી ભક્તની સાથે ઘેર આ-
વવા તૈયાર થયા.

રાગ—ચાલતો.

યોગીરાજને ઘેર લાવ્યા, સેવા કરી મન ભાવ્યા;
યોગી વર દઇ સીધાવદરે—સીધાવદરમાં—અખધુત— ૩

યોગી—ભક્તિ પ્રીતે કરો ધણી, સેવા સંત સાધુ તણી;
સ્હાય થાશે શ્રી કૃષ્ણ ધણી રે—સીધાવદરમાં—અખધુત— ૪

કર્તા—થયા કહી અંતર્યામિન-પધાર્યા હતા ભગવાન,
પ્રેમના પ્રભુ વેચાણુરે—સીધાવદરમાં—અખધુત— ૫

ભગવાન યોગીના સ્વરૂપમાં આવી દર્શનનો લાલ આપી વરદાન
આપી ગયા તે પછીથી લાલા ભક્તની ભક્તિનો પ્રતાપ.

રાગ—મારૂ—અનીહાંનો.

કર્તા— શુભપક્ષના ચંદ્ર સમાન
દિદિ પામે ભક્તિ અને જ્ઞાન—અનીહાં રે—દિદિ. ૧
પીતા તરફથી ઠપકો પામી,
નવ ભક્તિમાં લાવેરે ખામી—અનીહાં રે—નવ—૨
કષ્ટ આવે કદી વીપરીત,
કરે સહન પ્રભુપદ પ્રિત—અનીહાં રે— કરે—૩
નવ નિશ્ચયો નિજના ડગાવે,
લેશ દુઃખ હૃદયમાં ના આવે—અનીહાં રે—લેશ—૪

લાલાજી ભક્ત પિતાના કામકાજમાં જોડાતા પશ્ય તેમના મનનું
વલણુ સાધુ સેવા અને ભક્તિ ઉપર હતું તેથી તેમના પિતાને બરા-
બર જોઈતું આવ્યું નહી. જુદાશા પરચુરણ ધંધા કરતા. અનાજ પશ્ય
રાખતા. થી વગેરે રાખતા તેમ વસ્ત્રો પશ્ય વેચતા.

રાગ—ભક્તિ થકી વરા થાય દયાધન.

કર્તા—વસ્ત્ર તણો વહેપાર, જુદાશાને વસ્ત્ર તણો વેહેપાર.— ટેક.
શીત રૂતમાં લાલ પીતાજી, ગયા એક દીન બહાર. જુદાશાને—૧
સંતનું ટોળું ટાઢે કકડે, આવ્યું ભક્તને હાર. જુદાશાને—૨
એક વખત જુદાશા એક ગાંઠી જોડેના ગામમાં સવારમાં હોઠી
હથરાણી ગયા. રૂત શીયાળાની તેમાં પોષ મહીનો, ઉત્તરાયણની સંધીનો
સમય. તે વખત સીધાવહરની ધર્મશાળામાં તીર્થવાસી સાધુઓ પડેલા,
તેમની પાસે વસ્ત્ર ઓઢવાનું નહી તેથી સવારમાંતમામ સંત લાલાજી
મુક્ત પાસે આવી ઓઢરાન્ય વસ્ત્રની માગણી કરવા લાગ્યા. લાલાજીએ
વિચાર્યું કે દુકાનમાંથી કાંઈક વસ્ત્રો આ સાધુઓને આપું. સાધુ વસ્ત્ર-

માગવા આવ્યા. હું વસ્ત્રની વખારમાં બેઠો છું, તો મારાથી 'વસ્ત્ર નથી
આલતા થાઓ, વસ્ત્રાવવા નાખ્યાં છે' એવા શબ્દો કેમ બોલાય ! પી-
તાજી નથી તેથી વસ્ત્ર આપું એમ નિશ્ચય કરી સર્વ સાધુઓને બહાર
હારબંધ બેસાડ્યાં. સાધુઓને લાલ્લાજી કહે છે મહારાજ ! બળન કરો
હું તમારે બધા માટે વસ્ત્રોની તળવીજ કંઈ છું. સાધુ લગભગ પચાસેક
મુરતીના આશરે હતા તે તમામ કોઈના હાથમાં ખંજરી, કોઈના
હાથ મંજરા, કોઈના હાથ કરતાળ, કોઈના હાથમાં ઢોલક, કોઈની પાસે
તંબુરા, કોઈની પાસે ઝાંઝ તો કોઈ હાથથી તાળી પાડનારા એમ બધા
એકે અવાજે પ્રેમથી પ્રભુનું સ્મરણ કરવા લાગ્યા.

ધુન્ય.

દીનબંધુ મદન મોહનજી મારા પ્રાણુ આધારા,
પ્રાણુ આધારા નિજ જનથી નથી ન્યારા; દીન.

નગધર નટવર જય વસુધાધર,

ખગધર કૌસ્તુભધર રાધાવર;

મોરલીધારી શ્રી ગીરીધારી,

કાલીન્દ્રી ત્રઠ ગૌધન ચારી.

વ્રજવિહારી ૨- (૨) હરિ ગોપીજનના ખારા. દીન

એમ સાધુઓએ પ્રેમથી ઝકમની સાથે પ્રભુ નામનો ટંકાર કરી
ધુમ્યો. દુકાનમાંથી લાલાજી ભક્તરાજે—

રાગ-આગળના પદનો-ભક્તિ થકી વર શાય.

કર્તા—કામળી કેરી ગાંસડી બાળી, બોંણી ન કાંધી લગાર. જુટાશાને. ૩

દયા લાવીને સૌને દીધી, સાધુ બોલ્યા જયકાર. જુટાશાને. ૪

પ્રેમ થકી ભય જુલ્યા પીતાનો, માન્યો પ્રભુનો ઉપકાર જુટાશાને. ૫

સાધુઓ ખીજે મામ આલ્યા મયા, જુટાશાની દુકાનના પાડોશી-
ઓ મનમાં બળવા લાગ્યા કે આં છોકરો જુટાશાને બીખ મગવશે.

બુટાશાને આ વાત આપણે કહેવી, એમ કરી બુટાશાને પરગામથી આવવાનો સમય થયો જાણી બુટાશાને વધામણી ખાવા સામા ગયા.

વિઘ્નસંતોષીઓનું કર્તવ્ય તો જીવે ! વિઘ્નસંતોષીને માંખની ઉપમા આપી છે. જેમ માખી કોઈ પુરૂષના ગળામાં પેસી પોતાના પ્રાણ બોઈને સામાને ઝિલટી કરાવે, તેમ આ દુષ્ટા પોતાનો ધંધો રાજગાર છોડી અમૃત્ય સમયને ચાડી યુગલીના કામમાં વાપરી કહેવા માટે બુટાશાની વાટ જોતા ભાગોળે બેઠા છે.

સેહેજવારમાં બુટાશા પરગામથી આવ્યા તેમને પાડોશીઓએ પ્રશ્ન કર્યો.

પાડોશીઓ—કેમ બુટાશા ! તમે અમે કામળાઓની ગાંસડી સાથે લાવ્યા હતા. તમે તો કામળાઓનો વકરો કર્યો; અમે તો હજી ગાંસડી છોડી પણ નથી. સાચું કહેજો હો !! શું મળ્યું ? કેટલે કેટલે વેચી ?

નથી ગાંસડીના બંધ ખોલ્યા; થઈ ગઈગઈ મુખથી ખોલ્યા.

બુટાશા—હજી તો ગાંસડીના બંધ પણ ખોલ્યા નથી.

પાડોશીઓ—ખોટું બોલો માં. હવે ધરડા થયા ધરડા. અને ભગવાને સારી પ્રજા આપી તો હવે તો પ્રપંચ જાવા દીધો !!

બુટાશા—તમારા સમ જો એકકેય વેચી હોય તો !

પાડોશીઓ—દુકાનમાં જઈ તપાસ તો કરો ! તમારા દીકરાએ પચાસેક સાધુઓને કામળાઓ વેહોરાવી છે. તે કાંઈ કાચો છે !

પચસા લીધા વીણ દીધે એવો છે !

કર્તા—બુટાશાએ જાણ્યું કે જરૂર હું ગયો એટલે કામળાઓ સાધુઓને આપી દીધી હશે. મનમાં વિભાસણ કરતા જિતાવળા જિતાવળા

રાગ—હરીગીત છંદની કબનો.

કર્તા— આઘ્યા પીતા પરગામથી મળી બાળ ભડક્યા મનમાં,

બુઢાશા— બીખ મગવશે ભટકેલ એમને અઝની લાગ્યો તનમાં;

કર્તા— કોધી બન્યા જેમ કાળ સમ ઊતાવળે ઘેર આવીયા;
ગણુવાને માંટ કામળી બુઢાશા ગાંસડી લાવીયા.

લાલાજી ભક્તપર વિકાળ સ્વરૂપ કરી ઘેર આવતા બરાબર
કામળીની ગાંસડી ફકાનના ઓરડામાંથી બહાર લાવી ગણુવા બેઠા.

રાગ—મારૂં માણિકું રિસાયું રે શામળીયા.

કર્તા— કીધી ગણુના ઘણું થયા રાજી રે ગભરાયા
જેવા મળીયા ત્યાં પાગળ પાજી રે ગભરાયા.

૨૬.

સાખી.

ચકિત થયા ત્યાં જોઇને ભક્તિનોજ પ્રતાપ,

ઝંખવાણા પડયા પુછતાં

પૃથ્વી ખણુતા જે બોલતા ગાજી રે—ગભરાયા.—કીધી.— ૧

પાડોશીઓને બુઢાશા કહેવા લાગ્યા કે તમે તો ખરા લુચ્ચા છો
તો ! આવાં સાટાં નાટાં કરી આપ દીકરાને લઢાવવા હતા કે ! જાઓ
જાઓ એ તમારી રીત નહી. હું તમને શું કહું. પરમ દીવસે કામળી-
ઓની ગાંસડી દોઢસોની લાગ્યો છું. એતો ઠીક થયું કે હું લાલાજી
સાથે બોલ્યા વીના ગણુવાજ બેઠો, નહિ તો મને ભુંઠો પાડતને ! તમારા
દેખતાં ગણી. એકકેય ઓછી નથી. એવું બોલું આજ ચઢાવવું નહી.

રાગ—ચાલતો—સાખી.

પાડોશીઓ—સવારમાં સૌ દેખતાં કામળી આપી અપાર

બુઢું નવ કહીએ અમે

પુછી લાલને કરી લ્યો કાજી રે.—ગભરાયા—કીધી. ૨

બાધ જુટાશા ! એવડું બધું શા માટે બોલો છો ? લુચ્ચા ને વગર લુચ્ચા શામાટે કહો છો ? અમારા પેટમાં બળ્યું તો તમને કહેવા આવ્યા. નહીં તો અમારે શું ! “ મુઓ વર ને બળી જાન.” અમને શું રનાન સુતક છે ! એ તમારો છોકરો તમારી પાસે ઉભો છે તેનેજ સોગન દધ પુછોને ! જે ખોટી વાત હોય તો !

કર્તા—એટલામાં ખીજે પાડોશી બોલ્યો, જવા દે ને બાધ ! એ જુટાશા તો જાતેજ એવો છે, એને પરીક્ષા નથી. આ વાત કાના લાલની છે તે એ જાણતોજ નથી. એટલામાં કંઈનાર પંકાનો ત્રીજો આવ્યો. તે કહે છે, એ તો પેલા મીયાં જેવો છે, સાંઝે કહેતાં ખોટું લાગે એવા મીયાં જેવો છે.

તમાસગીરો—બાધ એ મીયાં કેવા હતા ! તે તો કહો !

દ્રષ્ટાંત.

એક ત્રણસો ચારસો ઘરનું ગામ હતું. તે ગામમાં એક મીયાં **તીસમારખાં** કરીને રહેતા હતા, **તીસમારખાં**નો મીજાજ બહુજ જલદ હતો. એક દીવસ **તીસમારખાં** પોતાના છોકરાને ખાણામાં લઈ રમાડતા હતા તે વખતે એક બીચારો ગરીબ વાણીઓ ત્યાં થઈને કાંઈ કામે જતો હશે. તે **તીસમારખાં**ને સારું લગાડવા માટે મલકતે મોઢે પ્રથમ સલામ કરી હસતો હસતો અને બહુજ પ્રેમથી પુછવા લાગ્યો.

વાણીઓ—હે‘હે‘હે‘હે’ મીયાં શાખ ! મીયાં શાખ ! એ લડકા તુમેરા કે !

તીસમારખાં—(આંખો ફેરવીને) કયું સાહે ! મેરા નહીં તો તેરા બાવાકા ? હરામખોર !

વાણીઓ—(પ્રશ્ન થતો થતો) સાંઝે સાંઝે શાખ ! એનું જાતન કરજો ! સાચવજો !

તીસમારખાં—(ગુસ્સામાં) ચલ ચલ સાહે ! તેરા ચલે તો મારડાલિયો ! નાદાન !

વાણીઓ—(બહીતો બહીતો) વાર વાર મીમાં શાખ ! આપ અચ્છે રહીયો.

તીસમારખાં—(મારવા ઢુટીને) જા સાહે ! હમતો સુક સુકે લકડી હો જાઇએ ! તેરે ક્યા હે ! સાહે. જો ઇમાન બનીયેકી જાત. કમજાતકી ઓલાદકે સાહે ચકરમકર કરતા હે !

કર્તા—વાણીઓ ગહી માનો દીકરો તેથી મીમાં તરક બુદ્ધિનો છે એમ કહી ચાલ્યો ગયો. તેમ આ બુટાશાનું કામ પણ તેવું છે. આજ તો ખરું, ખોટું કાંઈ પણ કહેવાનો ધર્મ નથી. પાડોશીઓને ઠપકો આપી પાડોશીના જવાબ ઉપરથી બુટાશા લાલજીને પુછવા લાગ્યા.

રાગ ચાલતો.

સાખી.

બુટાશા—સાચું કહો સુભક્ષણા ભાગે મનનો ભેદ,

લાલાજી—લક્ષ્મી વરની મેહેરને,

નવ સમજ્યા એ લોક પીનાજી રે—ગબરાયા.—કીધી. ૩

કર્તા—આ પરચા ઉપરથી બુટાશાના મનને સચોટ વાત બેઠી કે ભક્તિનોજ પ્રતાપ જગતમાં સમર્થ છે. ભક્તના માટે પ્રભુ શું નથી કરી શકતા વાર ?

રાગ ચાલતો.

સાખી.

કર્તા—બુટાશા—મહીમા સમજ્યા હરિ તણો દેવ જરૂર છે લાલ,

બુટાશા—મન્ય ભામ્ય માઈ સદા,

ભક્તિ વિના જરૂર હારે બાજી રે—ગબરાયા.—કીધી. ૪

લાલાજી—પીતાજી ભક્તિનો મહિમા સાધારણ નથી. જગતને ભગવાન પીતાના ભક્તદ્વારા અનેક પરચાઓ ખતાવે છે પણ જગત તેના સામું જોતું નથી. જે જીવે છે તે સંસાર સાગરનો પાર પામે છે. માટે જે જે સુખની ઇચ્છાવાળો હશે તોપણ—

રાગ—વાહાલા વેગે આવો રે—એ લય.

લાલાજી—સુખ ભક્તિથી સૌ મળશે રે,
દુઃખ જન્મ મરણનું ટળશે રે, દુર્લભ જગમાં જાણજો હે જી.
બેટે ભક્તિથી સ્થામ સુન્દર યદુવીર—(૨) સુખ ટેક.

સાખી.

સુર પ્રક્ષ ચિંતામણી, સુલભ નથી કો રીત;
ભક્તિ સમીપ વીણ મુલથી, સાચી કરતાં પ્રીત.
વૈભવ સધળા તુચ્છ છે હરિ ચરણ નવ ચિત
આ કાયા કાચી ઢળશે રે, દુર્લભ જગમાં જાણજો હે જી
બેટે ભક્તિએ સ્થામ સુન્દર યદુવીર. સુખ. ૧

સાખી.

વેઠ પ્રધાનું ધુસરું તાણ્યું કરી બહુ બળ;
જન્મ મુખાવ્યો જગ વિશે, પ્રભુ ના સમર્થા પળ.
ઉપાય સુખનો છોડીને દુઃખનાં સેવ્યાં દળ—
હરિ કપા વિના નહી મળશે રે દુર્લભ જગમાં જાણજો હે જી
બેટે ભક્તિએ સ્થામ સુન્દર યદુવીર. સુખ. ૨

સાખી.

નિય ઉચ્ચ ભક્તિ ચક્રી, ઉચ્ચ ભક્તિ વિષુ નીચ,
મુકી છાપન ભોખને, જમે કરમાં ઘર ખીચ;

*મહાત્મ વધારવા ભક્તિનું ઉભા જઈ સર ખીચ,
કોઈ પ્રેમી વીરલા કળશે રે, ફર્લભ જગમાં જાણુજો હેજ.
બેટે ભક્તિએ સ્યામ સુંદર ચડવીર. સુખ. ૩

કર્તા—આ પ્રમાણે લાલાજી ભક્ત પોતાના પીતાને તથા અન્ય જનોને ભક્તિનો ઉપદેશ કરતા. યુદ્ધારા પણ લાલાજીને કાંઈ પણ કામ બતાવતા નહી. લાલાજી બહુ આગ્રહ કરે તોજ બતાવતા. એક દીવસ તીથવા નામના ગામે ધી લેવા જવાનું હતું તે માટે લાલાજીને એક નોકર સાથે આપી, ઘોડે બેસારી, બન્ને બાજુ ધી ભરવાનાં કુલ્લાં ઘોડાપર નાંખી (ડંકો નાખે છે તેમ) ભક્તરાજને વીદાય કર્યા.

રાગ—પારણના નૃપ નથી તુજ મહેલે.

કર્તા—ઘોડે ચઢી ધી કારણ ચાલ્યા નોકરને લઇ સંગ.

પીતા કહે જજો તીથવા ગામ,

આપ્યા ધી માટ પીતાએ દામ;

પાત્ર ગૃત વગાડે કહી મુખ રામ,

સામે મળ્યો સાધુ કેરો સંધ. ઘોડે ચઢી. ૧

લાલાજી ભક્ત ઘોડે બેઠેલા, બે બાજુ બે કુલ્લાં ધી ભરવા લીધેલાં તે જેમ ડંકો નાખેલો હોય તેમ શોભતાં હતાં. લાલાજી ભક્ત મનમાં વિચાર કરે છે કે આ કુલ્લાંપર તાલ મારી ભજન કરવાની બહુ મજા પડે તેવી છે. ઘોડું ગુમાસ્તાની પાછળ પાછળ ચાલશે. એમ કરી બે હાથવતી ધીનાં ખાલી કુલ્લાં વગાડતા વગાડતા

કુન્ય.

રાધે રાધે ભજ રાધે ગોવિન્દ રાધે,

કોટી જનમનાં પાપ પળાયે;

*સચરીનું મહાત્મ વધારવા માટે પંપા નાં પોતે ઉભા રહ્યા તોપણ જળ ન સુધર્યું. અને પ્રભુ આજ્ઞાની સચરીનું ચરણમૃત વધારવાથી જળ સુધર્યું.

એક પલકમાં પ્રભુને મળાયે,
પૂર્ણ પ્રેમે પુરુષોત્તમ ગાયે;
સાધે સાધે જે ભક્તિ સાધન સાધે. રાધે.

આ પ્રમાણે પ્રભુ નામમાં મગ્ન થઇ ઘોડા ઉપર બેસી તીથયા ગામે જનારા પરમભક્ત શ્રી લાલાજીને સાધુઓનું એક ટોળું સામુ મળ્યું. લાલાજીએ સાધુઓને જોઈ હાથ જોડ્યા. સાધુઓ લાલાજી ભક્તને પુછવા લાગ્યા કે, ઓ સીધાવદર ગામઠી અંદર કોઈ લાલા નામકા બડા ભક્ત હે સો ઇધર મીલેગા! લાલાજી કહે છે, મહારાજ લાલા ભક્તનું તમારે શું કામ છે? સાધુ કહેવા લાગ્યા કે:—

રાગ—આગળના પદનો ચાલતો.

સાધુ—રાખ્યુ હતું ઘોડું ઉપાડવા ભાર,
પોહોચ્યું તે કાલે પ્રભુ દરબાર;
જવું છે લાલ ભક્તને દાર,
મદદ લેવાને મન ઊમંગ. ઘોડે ચઢી. ૨
સાધુને આપે ઇચ્છીત એહ,
ભક્તને પ્રભુ પદ ઝાઝો રનેહ;
ધર્યો પરમાર્થને માટે દેહ,
ચલ્યો જેને ભરપુરભક્તિ રંગ. ઘોડે ચઢી. ૩

કર્તા—ભક્તનું થયું ઉદાસી સુખ,
ટકનું સંતનું ભાગ્યું દુઃખ;
દામ દઈ પ્રભુમી પામ્યા સુખ,
સાધુ કહે ઘેર પધારી ગંગ. ઘોડે ચઢી. ૪

ઘોડું લેવા અને વાપરવા માટે ધી લેવા આપેલા તમામ રૂપીયા સાધુઓને આપી દીધા. સાધુઓ જયકાર કરતા ચાલ્યા. છુટાશાએ ઊછીના

રૂપીઆ લાવી ધી લેવા મોકલેલા તે રૂપીઆ ધી લાવવા બદલે સાધુ-
ઓને આપ્યા. આ બનાવ જોઈને

રાગ—ચૌપાઈ

કર્તા— દીગમુદ બન્ધોરે નોકર,
નોકર— લાલાજીએ તો ધાસ્યું રે ધર;
શેઠને શો હું દ્વંદ્વ જવાબ,
કર્તા— કરે સ્તબ્ધ બની પશ્ચાતાપ. ૧

ગુમાસ્તો ઉભો ઉભો સ્તબ્ધ બની વીમાસણ કરવા લાગ્યો તે જોઈ

રાગ—ચાલતો.

લાલાજી— કહે ભક્ત કેમ મન મલીન,
પામ્યા ઉત્તમ આજનો દીન;
ઘોડે ખેસી ઘેર જાઓ કહે લાલ,
પુછી આવું ધીનો ભાવતાલ. ૨

કર્તા—નોકરને ઘોડે ખેસારી વિદાય કર્યો, પોતે ધીનો ભાવતાલ
પુછવા તીથવા ગામે ગયા. ખાલી કુહાં ઘોડાપર નાખેલાં હતાં તેમજ
હતાં. લાલાજી તીથવે ગયા ત્યાં બજન ચાલુ કર્યું. નોકર ઘોડે ખેસી
ઘેર આવતો આવતો મનમાં અનેક પ્રકારના તરંગો કરવા લાગ્યો.
શેઠને જતામાં શું કહેવું તે વિચારો ગોઠવવા લાગ્યો. એમ કરતાં કરતાં

રાગ—આવો આવોને આજ—એ લય.

કર્તા— આવ્યો નોકર ઘેર, રાખી મનમાંની ઝેર;
જોશ્યો જોશ્યો એપેર, શેઠ આવોને ઉઠો સામા.—
નોકર— કર્યો લાલાએ કેર, મને મોકલીયો ઘેર;
વાળે પૂર્વનું વેર, શીદ ભટકાઓ પુત્રતણા ભામા—

સાખી.

બોળ ઉતારો ટફનો, ધીનો સહે નહીં બાર.

ઉંચકી અંદર મુકીએ, કેમ લગાડો વાર.

આવ્યા યુદ્ધશા ઝટ, સામે નોકર ખટ,

નવ જિતર્યું એ પર, ધરો ધીરે ના ગળડે એ રીતથી.

કર્તા-- બન્યો નોકર બેબાન, પુછ્યું શેઠે સુળાય;

કીધી કરી જે હાણ, દામ આપ્યા સાધુને બહુ રીતથી.

નોકરે દામ આપ્યાની વાત કહી અને તેથીજ શેઠને એમ કહેવા લાગ્યો કે ધીરે રહીને મુકજો. ગળડે નહિ, ઢળી જાય નહિ, એકલાથી ઉતરશે નહીં એમ કહેતો હતો.

યુદ્ધશા બીજા માણસો સાથે ટફપરથી કુલ્લાં ઉતારવા મંડ્યા તો ધણેજ બાર જણાયો. ચાર ચાર માણસે ઝાલી કુલ્લાં ધરમાં આપ્યાં. યુદ્ધશા નોકરને કહે છે, અલ્યા તુંતો કહે છે રૂપીઆ આપી દીધા અને મને પાછો મોકલી બાવ પુછવા લાલાજી ગયા છે અને આતો કુલ્લાં બરેલાં જણાય છે. એમ કહી કુલ્લાંના દાટાપરથી સીકલો છાડી દાટા ઉધાડી જોયું તો—

રાગ-આલતો. સાખી.

કર્તા-- ધૃત તાજ બરપુરથી, પાત્ર બેઠે છલકાય.

માત પીતા મન હરખીયાં એ ભક્તિનો મહીમાય;

કર્યો બેઠેએ ઉચ્ચાર, લીધો હરિએ અવતાર,

નહીં ભાગ્યનણો પાર, નથી પુત્ર એ પ્રભુનુંજ શ્વ છે.

લાલ તીથવા મુકામ, માતા શ્રી ધનસ્યામ;

કીધું ગોકુળ ગામ, પીતા સંદેશો પોહોચ્યું તુપ છે.

તીથવા ગામમાં ભક્ત લાલાજી બજન કરવા રવાા હતા ત્યાં કોઈ માણસ સાથે યુદ્ધશાએ સંદેશો કહાવ્યો કે તમે જે તાજું

ધી મોકલ્યું તે પોહોચ્યું છે. હવે ઘેર વેહેલા પધારજો. ભક્તરાજ
ખીજે દીવસે ઘેર આવ્યા. આ પ્રમાણે ભક્તિના પ્રતાપ જોઇ લોકોની
મદ્દા લાલાજી ભક્તપર વધતી ગઇ. કેટલોક સમય ગયા પછીથી

રાગ-પુનમચાંદનીના ગરખાનો.

કર્તા— એક વખત લાલાજી વાંકાનેર પધારીયારે,
ઠાકર કોઠારીએ કીધા સમાગમ;
સુણતાં શાંત થયા ને બ્રાન્તી લાગી મનની રે,
નિજ બ્યાખ્યાને કીધા સજ્જન વશ તમામ-એક વખત. ટેક.

સાખી.

કોઠારી— હુકાન નાણાવટ તણી કોઠારીને ઘેર,
લખજો લાલાને કહે કામકાજ શુભ પેર;
લખશો કામકાજ તો સેવા પ્રેમે બળવશુ રે,
લઇશું તમારી પાસે ધણુંજ ઓણું બ્યાજ.

કર્તા— ભક્ત વિચારે લેવી પરીક્ષા એના મનની રે,
ખાતું પાડી લીધાં નાણાં શ્રી ભક્તરાજ. એક વખત. ૧

સાખી.

રામમંદીર જઈ સંતને પ્રીતે કરાવ્યાં ભોજન,
હરખી હરિકીર્તન કરી લાલ સીધાવ્યા સદન.
જેમ જેમ જોઇએ તેમ તેમ દેતા કોઠારી દામને રે,
ખરચે ધર્મ કૃત્યમાં લાલ ધરી મન હામ.
એમ કરતાં કરતાં થઇ રકમ મોટી આકીમાં રે.

ભક્ત લખી આપે ચીઠી સમરી સુન્દર સ્થામ. એક વખત.—૨

ભક્તરાજે ઉપરા ઉપરી ચીઠીયો લખી, તેના અને પ્રથમના
ઉપાડેલા મળી મોટી રકમ ભક્ત પાસે બાકી નીકળી તેથી એક દીવસ

ઠાકર કોઠારી વાંકાનેરથી સીધાવદર ભક્તને ઘેર ઉઘરાણી આવ્યા.
ચોપડા ઉઘાડી ભક્તનું ખાતું કહાડી,—

રાગ-પંથી પરદેશી ચીત સોંપી હું આ ચાલી.

કર્તા—એઠા ખાતું કહાડી કોઠારી સામા લા.....લા,

દયો બહુ બાકી નીકળે દામ અમારા રમા...ળા.

૨૬.

સાખી.

પાછી પાછી પરખી નહી કોઠારી ગભરાય,

કોઠારી—નહી ચાલે નિશ્ચયે કહું વાતજ વીપરીત થાય.

એમું દાર તમારે જાણી નહી ઠા.....લા.

લાલાજી—દેશે રાખો પતીન મોરલીવા.....ળા.— એઠા. ૧.

કર્તા—જ્યારે લાંઘવા એઠા ત્યારે લાલાજીએ કહ્યું કે પ્રભુના
પર વિશ્વાસ રાખો. પ્રભુ આપશે. મારો દીનોનાથ આપશે. મારા સ્યામ
સુન્દર ભગવાન આપશે. તમે જરા પણ ગભરાશો નહી. ભક્તનો
વાપદો માની કોઠારી ઘેર ગયા.

રાગ-ચાલતો-સાખી.

દીન થોડા વીનાવીને લાલ તણું લઇ રૂપ,

થેલી લઇને આવીયા અખીલભુવનના ભુપ.

દીધા દામ કોઠારી કર નંદ લા.....લા,

કરે જમવાને કોઠારી કાલાવા.....લા. એઠા. ૨.

પ્રભુ લાલાજી ભક્તનું સ્વરૂપ લઈ આવી ઠાકર કોઠારીનું ખાતું
પ્રભુએ ચુકતે કર્યું. પાવતી લીધી ઉઠ્યા, એટલે કોઠારીએ જમવા માટે
આગ્રહ કર્યો.

રાગ-ચાલતો-સાખી.

ભગવાન— આતું છું મંદીર જઈ કહી ચાલ્યા ભગવાન,

કોઠારી— તપાસીયું જઈ ગામમાં મળ્યું નહી એધાણ.

લોકો— દીન બે ચારથી અમે દીઠા નથી લા.....લા.

કરે સીધાવદરમાં કીરતન મી_જોપા.....લા. બેઠા. ૩

કર્તા—કોઠારીના મનમાં સંદેહ પડ્યો કે લાલાબક્ત કોઈ ટેકાણે જાના રહે નહી. આખા મામમાં મુછતાં કોઈ કહેતું નથી કે લાલાબક્ત આવ્યા છે, અને મને રૂપીઆ આપી ગયા તે પણ લાલા. આ વાતમાં ખરું શું? એમ વીચારમાં વિચારમાં કેટલોક વખત કહાડી પછી લાલાબક્તવાળા રૂપીઆ ફરી તપાસી ટેકાણે મુકવા ઉઠ્યા. રૂપીઆ તપાસતાં એક ચમત્કાર જોયો.

રાગ—મરાઠી સાખી.

કર્તા—અમણી કીમત કેઈ નાણું કોઠારીએ તપાસ્યું,

બીડ ભાગવા બક્ત તણી હરિ કદી ન દેવે પાસ;

આવ્યો મન વિશ્વાસ લે લાલો ને કે હરિદાસ. આવ્યો.-૧

તે દીવસથી આખા કાઠીઆવાડમાં એવી કહેવત ચાલી કે “લે લાલો ને કે હરિદાસ” તે પછીથી કોઠારીએ સીધાવદરમાં માણસ મોકલી ખબર મંગાવી તો ત્યાંથી એવી ખબર મળી કે બહીઆં ચાર દીવસથી અખંડ રાત્રી દીવસ બજન ચાલે છે; અને લાલાબક્ત ક્યાંહી ગયા નથી. એવાં બધાં કારણોથી કોઠારીનો નિશ્ચય થયો કે લાલાજી માટે ખાસ પ્રભુજી તેમના સ્વરૂપે પધાર્યા. તેથી, ‘આતું’ વસુલ કર્યા બદલની પાવતી ફરીવાર લખી તે સીધાવદરમાં મોકલી દીધી. તે પછીથી.

રાગ—મારૂ—અગર—ચોપાઇ.

કર્તા— તેડયા વાંકાનેરના રે રાય,

જેઈ ભક્તિ તણો મહીમાય.

ધણી પૃથ્વી બક્ષીસ આપી,

મંદીર બંધાવી મુર્તીઓ સ્થાપી—

સદાવત કયું ભક્તે ચાલુ,
જેને નામ પ્રભુનું બહુ વહાલું;
આવે સાધુ સુધી મહીમાય,
ખર્ચ પુરો ના તેનો રે આમ.

૨

ભક્તરાજના મનમાં એમ થયું કે દરરોજ હજારો સાધુઓ
સદાવત લેનારા આવે છે અને ખર્ચ પુરો થતો નથી હવે કેમ કરવું ?
આમ વિચાર કરવા લાગ્યા તેથી તેજ રાત્રીએ પ્રભુએ લાલાજી ભક્તને
સાક્ષાત દર્શન દીધાં ને કહ્યું કે:-

રાગ-સાખી.

કર્તા— દર્શન દીધાં ભક્તને રાત્રીએ ભગવંત,
ભગવાન— સાથે સંત લઇને કરો ઉપદેશ થઇ નયંત. સિયાવર-૧
મુજ ધરજીએ જે મળે સદાવત ચલાવ,
બળભક્તિનું દર્શનને જન્મતણો ત્યો દહાવ-સિયાવર-૨
કર્તા—પ્રભુની આરાધી લાલાભક્ત પછીથી સાધુની મંડળી
લઈ શરવા નીકળ્યા.

સાયલા ગામના ઠાકોરને દરરોજ નઠારાં સ્વપ્ન આવતાં હતાં
તેથી તે બયથી મુક્ત થવા માટે

રાગ-વારી વારી શું શોભેછે વીરો.

કર્તા—સાયલાના ઠાકોરે લાલ, તેડયા અદાર બાણની સાલ,
તેડયા મનમાંથી ધારીને બહાલ, ખોટાં સ્વપ્નાનું કાઢવા સાલ-ટેક.
સાખી

યુક્તિ સર ઉપદેશીને ભક્તિ દ્રઢાવી સાર,
સમાધાન મનનું કયું ટાળ્યા બહેમવિકાર.
ખંધાબુંધુ ધામને પધરાવ્યા રામ શ્રી સીતાજી લક્ષ્મણ સંગ,
પુરી રામ આશ કર્યો ત્યાં નિવાસ મન મહા ઊમંગ- સાયલાના-૧

લાલાભક્ત પછીથી સાયલામાંજ રહ્યા અને પોતાનાં માત-
પીતા વગેરેને ત્યાં તેડાવી લીધાં.

રાગ—આહતો—સાખી.

ભાઈ ભાણેજ માતપીતા તેડાવ્યાં નિજ પાસ.

ભક્ત તણી સંગત થકી બન્યાં સૌ હરિદાસ.

શીરાપુરીનું સ્થાપ્યું સદામન આલે અઘાપી કાળ,
ત્રીશત મંદીર કપાએ બળવીર બધાવ્યાં વીરબાઈ બાળ—સાયલા-૨
ત્રણસો મંદીર લાલાભક્તે પોતાના હાથે સ્થાપન કર્યાં, લોકોને
ઉપદેશ કરતા ફરતા ફરતા શ્રી વડોદરે પધાર્યા, એ વખત—

રાગ—પડવાની પણ પ્રીત ગત મત.

કર્તા— વીરભેત્રના રાય રાય શીવાજી રે,
જેની કીર્તિ સર્વ સમાન પ્રકાશે ઝાઝી રે. ૧
બ્રજ પાળે કરી પ્રેમ ધર્મને ધરતા રે,
સુણી દુઃખી દીનનાં દુઃખ પળમાં હરતા રે. ૨
પધાર્યા શ્રી ભક્તરાજ વટપતનમાં રે,
સુણી ભક્ત સુકીર્તી રાય આદર કર્યો મનમાં રે. ૩
તેડાવ્યા રાજદ્વાર બહુ વીધ ભેટ ધરી,
દ્રવ્ય ડંકો છડી નિશાન પુજન પ્રેમ કરી. ૪
સંવત ઓગણી ચૈાદ કેરી સાલે રે,
કર્યો યજ્ઞ સાયલા ગામ વીરબાઈ બાળે રે. ૫

સાયલા ગામે મોટા યજ્ઞ લાલાજી ભક્તરાજે કરવા માંડ્યો તે
વખતે દેશ દેશાવસ્થી હળરો મનુષ્યો—

રાગ—આહતો.

સામગ્રી લઈ જન અગણીત આવ્યા રે,

એક પ્રવીણ પુરૂષની પાસ નામ નોધાવ્યાં રે. ૬

જે જે ગૃહસ્થો તરફથી જે જે સામગ્રી, દ્રવ્ય, વગેરે જે જે આ-
વતું તે તમામની નોંધ માટે એક હુંસીઆર માણસ પાસે નોંધ કરાવી
હતી. લાખો માણસો કુલ ભેગું થયું હતું, યજ્ઞ પરિપૂર્ણ થયો. પછીથી
ઘટીત પ્રમાણે દક્ષણા વગેરે લાલાજીએ આપ્યું તોપણ દ્રવ્ય ખુટ્યું
નહી તેથી જેમના નામપરચમાં જે જે સામગ્રીની રકમો જમા હતી
તેમને ચુકવી આપવા વિચાર્યું.

રાગ—મરાઠી સાખી.

કર્તા— અગણીત નાણું યજ્ઞ પ્રસંગે ભક્તની પાસે આવ્યું,
સામગ્રીના દામજ દેવા ભક્ત તણે મન ભાવ્યું;
કાઢી જોયાં નામ, માણસ મોકલ્યા ગામે ગામ—કાઢી ૦ ૧

દરેક ગામે માણસ દ્રવ્ય લઈ આપવા મોકલ્યા તો તે ગામમાં
તે નામના માણસોજ મળ્યા નહી તેથી સૌએ નિશ્ચય કર્યો કે એતો
ભગવાન જીદાં જીદાં સ્વરૂપ લઇને પધાર્યા. તે પછીથી—

રાગ—મરાઠી સાખી.

કર્તા— સંવત ઓગણી અઢાર સાલે ભક્તે તજ્યો દેહ,
શ્યામ સુન્દર શ્રી સનમુખ જીભા સંપૂર્ણ જેનો સ્નેહ;
મહાપદ લીધું,—સ્થૂળ શરીર છોડી દીધું— મહાપદ.—૨

ભક્તરાજે આ લોકનો ત્યાગ કરી પ્રજાના પરમ પદમાં વાસ કર્યો
પ્રિય વાંચક ! ભક્તરાજના ઉચ્ચગુણોનું અનુકરણ કરી ભવસાગર પાર
ઉતરશો. ભક્તિ એજ જગતમાં શ્રેષ્ઠ છે અને તેથી

રાગ—મારા સુન્દર શ્યામ શરીર.

કર્તા— મારા બંસીધર બળવીર, જય મધુસૂદનજી મતી ધીર,
જીધરજી ભવતારણ નિત્યે હરો ભક્તોની પીડ. મારા—ટેક.

ભાવ ભક્તિથી કોટીક તરીયા ઝીધ, શુભીકા, કપી, કીર,
 અભાગેજ મહા અધમ બધાર્યો,
 ત્રિકમ નામે ત્રાસ નિવાર્યો,
 પંચાળીનાં ચી .....૨-ભારા- ૧

પ્રેમ ભક્તિવશ પુરપોતમ થઇ ભક્તોની ભાગે ભીડ,
 રાસ રમ્યા ઝોપીજન સંગે
 સખા જોપ સુગ સંગે ભમજે,
 શ્રી યમુનાંની તી:.....૨-ભારા- ૨

ભક્ત શુધર શુભ ગાતાં છુટે જગત જળ જ'જર.
 લીખાલાલ કહે ભાવ ધરીને
 દ્રઢ નિશ્ચય શ્રી નાથ કરીને
 રઘુનંદન રઘુધી.....૨-ભારા- ૩

લાલ પ્રિતિ નંદલાલ ચરણમાં જેમ મીનને નીર
 અજગા નથી કાંઇ અખીભેશ્વરજી
 જોવિંદ શુભ ને ગાઓ ગરજી
 ભક્તિ સાટ છે શી.....૨-ભારા-૪

ધતિ શ્રી પરમ ભક્તરાજ લાલજી ભક્તનું આખ્યાન
 સંપૂર્ણ.

શ્રી

અજ્ઞમેળનું આખ્યાન.

રાગ-મરાઠી સૌખી.

કર્તા-જય જય સરસ્વતી જય સુંદાળા સદૃશ્ય અધન કાપો,
શ્રી જોપીજન વક્ત્રભ કેરી ભક્તિ અનુપમ આપો;
નમ્રું જેઉ કરજોડ, સૌ સુખદાતા શ્રીરણુછોડ. નમ્રું. ૧

ગર્ભાશયના ત્રાસથી કંટાળી મુક્ત થવા અને ફરીથી ગર્ભવાસ
ધારણુ નહી કરવા માટે જીવ પ્રભુની અપાર સ્તુતિ કરતો હતો. પરન્તુ
પ્રભુએ મુક્ત કર્યા પછીથી માયાના આવરણુ ગુંથાઇ તેના અધનમાં
આબ્યાથી પ્રભુનું નામ એક ક્ષણુ પણુ નહી છુલ્લું એવો કરાર કરેલો
તેના બદલામાં એક ક્ષણુ પણુ સંભારતો નથી એવા પ્રાણીઓને

રાગ-બજ મન ગીરધારી ગીરધારી.

કર્તા- બજ મન કૃષ્ણ રાધા કૃષ્ણ રાધા,
વેણુ ગર્ભમાં હઇને સમ આધારે. બજ મન. ૨૬.

મળ મુત્રમાં ખાતો જોયાં,
થાક્યો વંચાવી વાંચીને પોયાં;
તોય ફૂટા તણાં લે વું ઓથારે. બજ મન. વેણુ. ૧

- બળતો જઠરાની જ્વાળ થકી જ્યારે,
કાલાવાલા કરતો પ્રભુને ત્યારે;
અન્ય આપવીણુ કોણુ ઉગારેઈ. બજ મન. વેણુ. ૨
- પ્રભુ પણ નહી વીસારું નામ,
કેઈ સ્મરણુ આઠે જામ;
કરી કૃપાને કહાડો ધનશ્યામરે. બજ મન. વેણુ. ૩
- દયા દીનદયાળને આવી,
તારી સ્તુતિ ઓનાથણને ભાવી;
મુક્ત કર્યો જેથી તું ગયો ફાવીરે. બજ મન. વેણુ. ૪
- હુવા હુવા કરીને બહાર આવ્યો,
માત પીતા તણે મન ભાવ્યો;
સગાં સૌએ મળીને હુલસાવ્યોરે. બજ મન. વેણુ. ૫
- લાગી વહેવાર વાત બહુ વહાલી,
વાત ગર્ભ તણી મુકી તેં તો ટાળી;
મસ્ત થઈને વિસાર્યાં વનમાળીરે. બજ મન. વેણુ. ૬
- ધરી જન્મ હરી નામ તેં ના જાણ્યું,
રાત્રિ દિવસ વિષયસુખ માણ્યું;
લીખાલાલ કહે આવ્યું એમ આણુંરે. બજ મન. વેણુ. ૭

આખો જન્મારો વિષય સુખ ભોગવી અંતે લક્ષ ચોરાશી યોની-
ઓનો ભોક્તા થાય છે. પ્રભુના નામનો મહીમા અગાધ છે તેને
જાણતો નથી. નામના પ્રતાપે કરીને અનેક પ્રાણીઓનાં ઉત્તમ કાર્યો
થયાં છે. નામના પ્રતાપે ભવનાં બંધન તોડી પ્રાણીઓ પ્રભુના પરમ-
પદને પામ્યા છે એવું સર્વ અર્થને આપનાર પ્રભુનું નામ તે નામનું
મહાત્મ્ય એવું છે કે,

રાગ—કયાં જાઓછાજ રાજ આજ અમને મેલીરે.

કર્તા— નામનો મહીમા અપાર પ્રિતે બળેરે,
પ્રિતે બળેરે, વિષયભોગ તળેરે. નામનો. ૧૬૬.

જીવો નામે તરીયા અનેક,
જેને નિશ્ચય નામની ટેક;
બક્ત ધનાએ વાવી રેત,
રેત વાવી ધર્મ પકાવ્યા એ નામની મઝારે. નામનો. ૧
નરસૈયાની ભક્તિ બાળી,
વળ્યા અનેક વખત વનમાળી;
થયા હળવા વાલની વાળી,
ફુલની ખુદ્દિ ફેરવી ચંદ્રલાસ અચ્ચોરે. નામનો. ૨

લમ દામ દામાજ માટે,
ચમ માહાર ને દોડયા વાટે;
રઘા સધન કસાધને હાટે,
પત રાખી પ્રહલ્લાદની સ્થંભ બળતે અચ્ચોરે. નામનો. ૩
કરી ત્રિલોચન ઘેર સેવા,
તળ્યા દુર્યોધનના મેવા;

જળ્યા બાજી વિદુર ધર દેવા,
ગોરા તણે ઘેર ઘાટ ઘડો લેથ ન લાળેરે. નામનો. ૪
પુર્ણ પંચાળીનાં ચીર,
રાખ્યા બળતાં પાંડવ વીર;
આપ્યું શીખીએ સધળું શરીર,

મયુરધ્વજે મુકાવી આરી વિપ્ર અચ્ચોરે. નામનો. ૫
લખ્યું જયદેવનેરે જુલાવી,
ભક્તિ મુજ શીર પર આવી;

દુર્વાસા દીધા દબાવી,
એક વર્ષ લગી અંબરીષે અમ આહાર તબ્યોરે. નામનો. ૬
વિષ્ર અમ્બમેળ અધ ધારી,
ગુણીકા કીધી ધર નારી;
ભવ તરીયો નામ ઉચ્ચારી,
અધોર પાપ કરતાં પોતે જ ન લબ્યોરે. નામનો. ૭

કહું કથા અમ્બમેળ ફેરી,
સાંભળવા યોગ્ય ધણેરી;
નવ ગર્ભમાં આવે ફેરી,
નાવો ગર્ભ પ્રેમભક્તિ અંગાર સળેરે. નામનો. ૮

પ્રજુના નામનું અપાર મહાત્મ્ય જેણે જાણ્યું છે તેણે સર્વ જાણ્યું છે, તેને જગતમાં કાંઈ પણ જાણવાનું બાકી રહેતું નથી. ધના ભક્તે નામના પ્રતાપે ધૂળ વાવી હજારો મણુ ધઉં પકવ્યા. નરસૈં મહેતાનાં અસંખ્ય કાર્યો નામના પ્રતાપે કર્યા. જોડાણા માટે સવા વાહની વાળીથી પણ હલકા થયા, અને નામનો મહીમા વધાર્યો. નામનાજ પ્રતાપે દામાજી માટે માહારનું સ્વરૂપ લઈ પોતુ (જમા-બંદીના વસુલ લીધેલા રૂપીઆ સરકારમાં ભરવા લઈ જનાર તે રૂ-પીઆની કોથળીને પોતુ કહે છે) લઈ દોડ્યા. પ્રેમનું નામ સ્મરણ કરનાર સધન કસાઈના તાજવામાં રહ્યા અને શ્રદ્ધા વિનાના સાધુનો અનાદર કર્યો. નામના પ્રતાપથી નામદેવજીના અનેક પરચા પુર્યા. નામના આધારે પ્રહસ્તાદને બળતા સ્તંભથી બચાવ્યા. નામના મહાત્મ્ય-વડે ત્રિલોચન ભક્તને ઘેર તેર મહીના રહી સેવા કરી. નામસ્મરણમાં અત્યંત પ્રેમ ધરાવનાર વિદુરને ઘેર મીઠા વગરની સુળાવાળી બાજી જમ્યા અને દુર્યોધનના મેવા આદિ અનેક પ્રકારની સામગ્રીનો ત્યાગ કર્યો. પ્રેમ ભક્તિ વચ્ચે અષ્ટ ગોરા કુંભારના ધરના ઘાટ ધડયા. પ્રેમથી

સ્મરણ કરતાં માત્રમાં ગરુડની પણ પરવા નહીં રાખતાં દ્રીપદીનાં ચીર પુર્યાં. લાખા ભવનથી પાન્ડવો ઉગ્યાં. પ્રેમભક્તિથી શીખી રાજ્યએ આપું શરીર કાપી પરોપકાર અર્થે આપ્યું. ભક્તિવડે મયુર-ધ્વજે અરધું અંગ આરીથી વેહેરાવી આહ્વાણના છોકરાના પ્રાણના બચાવવા માટે ઘણા હુલ્લાસ મનથી આપ્યું. તે શીખી તથા મયુરધ્વજે પ્રભુનું પરમપદ મેળવ્યું. ભક્તિ સર્વથી શ્રેષ્ઠ કરવા માટે જ્યદેવ કવીને ભુલવી અષ્ટપદીનું ચરણ પોતે પ્રભુએ જઈ લખ્યું. નામસ્મરણની અત્યુત્તમ પ્રેમભક્તિથી ભક્તવત્સલ ભગવાને દુર્વાસાને દબાવી દીધા. એજ ભક્તિને માટે અંબરીષ રાજ્યએ પ્યાર માસ લગી દુર્વાસા પાછા ફરીને આવ્યા ત્યાં સુધી અજ આહાર તળ્યો. એવી અનેક અનેક ભક્તોની કથાઓ પ્રેમભક્તિના દાખલા માટે છે. અઘોર અઘોર પાપ કર્મો કરનાર, અનાચારી, અભક્ષાભક્ષ કરનાર, મદીરા પાન કરનાર ગુણિકને ધરમાં સ્ત્રી કરી રાખનાર પોતાની નીર્મળ અને ગંગાજળ જેવી પવિત્ર સ્ત્રીનો ત્યાગ કરનાર અનમેળ માત્ર અંત વખત એકવાર નામ ઉચ્ચારવાથી પ્રભુની ગતિને પામ્યો એવા મહા ઉત્તમ નામનો આશ્રય અને સહાચારનો ત્યાગ કરી

રાગ-કનૈયા બંસરિ ખાલા—ગજલ.

કર્તા—જિંચ થઈ નીચ કર્મ કરતા, પ્રભુથી લેશ નહીં ડરતા,—૨૬.

ફરે મર્ઝાદ મુકીને, ધરે પગ ધર્મ મુકીને;

બસની થઈ નિચ સંગ ફરતા.

પ્રભુથી. ૧

લીયે છે દામ દીકરીના, ફરે વેચાણ કીંકરીના,

મદીરા મુખમાં ધરતા,

પ્રભુથી. ૨

મુકી નીતિ ચઢી નેવે, પરસ્ત્રી પ્રેમથી સેવે;

ગણે કોણ ફાંકડા ફરતા,

પ્રભુથી. ૩

ગણે નહીં ધર્મ મર્યાદા, કરે થઈ મસ્ત શાહનશા;
 અનાચારો અતી કરતા, પ્રભુથી. ૪
 અજ્ઞમેળ વિપ્રની જાતી, કરે કુકર્મ બહુ ભાતી;
 પ્રપંચ છળ પાપમાં તરતા, પ્રભુથી. ૫

અતિશય અનાચારી પાપપ્રપંચમાં તરતા એટલે આગળ પડતા નિંદક કર્મો કરનારા અજ્ઞમેળ નામના વિપ્ર.

રાગ-મરાઠી સાખી.

કર્તા— કાનકુબ્જ એક શહેર પુરાતન અજ્ઞમેળ ત્યાં રહેતો

બાળાપણથી બુદ્ધિ બગડી કુસંગતને રહેતો;

નવ તેને દાર, ધર્મ કૃત્ય કદી થાય લગાર. નવ તેને. ૧.

ધર્મ કૃત્યમાં ત્રણ પ્રકારના માર્ગ છે. એક તો ભક્તિમાર્ગ, બીજો કર્મમાર્ગ, ત્રીજો જ્ઞાનમાર્ગ એમ ત્રણ માર્ગો છે. એમાં જ્ઞાન-માર્ગ શ્રેષ્ઠ છે. શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતામાં પણ ચાર પ્રકારના ભક્તોમાં જ્ઞાનીઓને શ્રેષ્ઠ ગણ્યા છે. એવો જ્ઞાનમાર્ગ શ્રેષ્ઠ છે પરંતુ તે પ્રાપ્ત કરતાં બહુજી મુશ્કેલી હોય છે અને તે અનેક પ્રકારની મુશ્કેલીઓ વેઠવા છતાં પણ જોઈએ તેવું પ્રાપ્ત થતું નથી. વળી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામાં પ્રથમ ભક્તિની ખાસ આવશ્યકતા છે. કર્મ માર્ગમાં અનેક પ્રકારે ઊલટ થવાથી પ્રાયશ્ચિત કરવું પડે છે, માટે કર્મ માર્ગમાં પાપ થવાનો અવશ્ય સંભવ છે. તેમ ભક્તિમાર્ગમાં લેશ માત્ર પાપ થવાનો સંભવ નથી. અવળું સવળું નામ સ્મરણ કરી ભક્તિથી સંસાર સાગર તરી મોટા મોટા મહામુનીઓ ધ્વિરના પરમ પદને પામ્યા છે તેથી સર્વથી જગતમાં ભક્તિમાર્ગ સર્વોત્તમ શ્રેષ્ઠ તેથી છે—

રાગ લાવણી ગાપીકા મુકી મગફરીરે.

તજીને અન્ય માર્ગ જગમારે (૨)

પ્રેમભક્તિને માર્ગે વળે તો પ્રભુ આવે વગમાં. ૧

- ખીનમાં અઠયણો બહુ ખીજ રે. (૨)
 અવળું સવળું પ્રેમભક્તિનું માની લે શ્રીજી. ૨
 ખીનમાં પાપ થવા ભીતી રે (૨)
 પ્રેમભક્તિએ ગોખીનન સૌ અધરામૃત પીતી. ૩
 સર્વ તજ હરિશર્ણુ લીધું રે (૨)
 ભય માત્રની ભીતી તોડી અમૃત તો પીધું. ૪
 પ્રેમથી એક વખત સમર્થા રે, (૨)
 લેવા આવેલા વીલે મોઢે પાછા ગયા જમરા. ૫

અનભેળ બાળપણમાં પવિત્ર, બ્રાહ્મણના ધર્મને અનુસરનારો
 અને સારો વિદ્યાભ્યાસ કરનારો ઉત્તમ ગુણવાળો હતો. તેથી

રાગ-ધરો કાંઇ હીતશીખામણુ ધ્યાન.

કર્તા—બાળપણે માત પીતાનો દાસ, કયો હતો સારો વિદ્યાભ્યાસ,
 સ્વભાવે મળતો સૌનો દાસ, પામતો અસત્યપણાથી ત્રાસ. ટેક.
 સદાચારી ને સદગુણુ ભરીયો વ્રત નિયમનો ધારી,
 સત્યવાદી ને કામળ મનનો હતો અતિ ઉપકારી;
 દેવ ઇર્ષાના તોડયા પાશ. પામતો—બાળ. ૧
 પીતા અમરાએ વન ગયો ફળ ફુલને દર્ભજ લેવા,
 રસ્તે આવતાં કૌતુક દીધું પડ્યો ફંદ જુદેવા;
 કયો એમ રતીપતીએ લાસ. પામતો—બાળ. ૨

ફુલ તુળસી, ફળ અને દર્ભ વગેરે સમીધ લેવા પીતાની આજ્ઞાથી
 અનભેળ આલ્યાવસ્થામાં વનમાં ગયો. વનમાંથી ફુલ, તુળસી, દર્ભ
 વગેરે લઈ આવતો હતો તે વખતે રસ્તામાં કોઈ એક વારાંગના
 (ગુણીકા)ની સાથે કોઈ નીચ જતીનો માણસ નિર્લજ્જપણાથી બ્યભી-
 ચાર કરતો હતો. અનભેળે જોઈ પ્રથમ તો તેને ધિકાર્યો. પરંતુ સુંદર

સ્વરૂપવાળી વારાંમનાના શરીર પરથી વસ્ત્ર પ્રવનતા સપાટાથી આધુ' પાછું જાત જવાથી તેનું ગૈર સ્વરૂપ જોતાં અજ્ઞમેળને પણ થોડો થોડો મોઢ કપે. આશરે બાર ત્રીસ વર્ષની ઊંમરના અજ્ઞમેળ પર સ્ત્રી આવતાં આવતાં કમદેવે બસબસ સત્તા બેસાડી તેથી અજ્ઞમેળનું મન વિષય વાસનામાં પ્રવત્ત થયું. તે પછીથી જોયેલી ગુણીકાને મળવા સંબંધી ધાટ ધડાવા લાગ્યા. એમ કરતાં કરતાં કેટલોક સમય ગયા પછીથી અજ્ઞમેળના પીતા પ્રથમ ગુજરી ગયા.

રાગ-પાટણના નૃપ નથી તુજ મહેલે.

કર્તા-- અજ્ઞમેળનાં માત પીતાએ દેહ તજ્યો જ્યારે
બેસાડી કહી નીજ ધરની વાત

માતા-- આપણું ઘર જગમાં વિખ્યાત
પડે પાટલો બરાયે નાત

સામે કોઈ શબ્દ ન જાગ્યારે.....અજ્ઞમેળનાં.-૧.

આપણા કુળની સાચવી રીત,
હળી મળી સૌશું કરજે પ્રીત,
શીયળ સત્યે સૌનું આહાજે હીત,

આશરો કોઈ નથી તાહારે.....અજ્ઞમેળનાં.-૨

થઈ મદ ગદ એમ કહેતાં વાણુ,
બતાવી મેલ્યું મુક્યું એધાણુ,
તજ્યા એમ તુરત માતાએ પ્રાણુ,

અજ્ઞમેળ અનાચારી બારે.....અજ્ઞમેળનાં.-૩

પીતા પ્રથમ ગુજરી ગયા હતા. માતાએ કેટલીક સારી શીખા-
મણી આવતાં આવતાં દેહ ત્યાગ કર્યો. અનાચારના સંસ્કારો ધીમે
ધીમે, અજ્ઞમેળના અંતઃકરણમાં સજ્જડ થયેલા તેમણે માતા પીતા
ગુજરી ગયા પછીથી એકદમ જોર કરી અજ્ઞમેળનું પવિત્રપણું હતું

તેને દબાવી દીધું. સારા કુળવાનના ધરની સુશીળ કન્યા સાથે લગ્ન થયું હતું તેની સાથે દરરોજ તેણીના વગર વાંકે કજીઓ કંકાસ કરી પુષ્કળ ખાદ્ય ખાતે એવી રીતે કેટલાક દિવસ ચલાવી પોતાની પરણેલી સ્ત્રીને કાઢી મુકી.

રાગ-એઈ ટીપણું ને વાત કહું છું આજ સાચી રે.

કર્તા— કુસંગ લાગ્યો બાળપણમાં કામ કરે કેવાં રે,

કરે કેવાંરે,—અતિ નીચ જેવાં રે.— કુસંગ.—ટેક.

વેશ્યા કરી ધરનારી નીચે કરે મદીરા પાન;

રહ્યાં દુર સ્વજનતીમાંથી વિષય થકી શુલતાન. કુસંગ. ૧

રહ્યાં નોકરી કસાઈ ધરમાં, મેળ અનન્યનું કામ;

હીંસા કરવા દેતો હાથ તેથી ધર્યું અનન્યભેળ નામ. કુસંગ. ૨

ચોરી કરતો જુગાર રમતો, ચલાવતો સંસાર;

વેશ્યાના ઉદરથી જન્મ્યા બાળક ખટ ને ચાર. કુસંગ. ૩

વેશ્યાને ધરનારી કરી, પરણેલી સ્ત્રીને કાઢી મુકી સંસાર બધા-
હાર ચલાવવા માંડ્યો. જેટલું દ્રવ્ય માતાપીતાનું હતું તે તમામ અ-
નન્યભેળ અને ગુણીકા એ બન્ને ખાઈ ગયાં. પછી અનન્યભેળ ચોરીઓ કરવા
લાગ્યો. જુગાર રમી તેમાંથી, દ્રવ્ય લાવવા લાગ્યો, તોપણ પૂરું થયું
નહી તેથી કસાઈને ઘેર નોકરી રહ્યાં. કસાઈને ઘેર કેટલાં ત્રાણી સીલીક
છે, કેટલાં નવીન ખરીદ થાય છે, કેટલાંનો વધ થાય છે વગેરે અનન્ય
ઓનો હીસાબ (મેળ) રાખવા માટે રાખ્યો તે ઉપરથી એનું નામ
અનન્યભેળ પડ્યું. અનન્યભેળ લાજ મર્યાદાનો તો તદ્દન ત્યાગજ કર્યો,
અને પોતે બ્રાહ્મણ છું એવી લાવના મનમાંથી નીકળી ગઈ

રાગ-હાલારી પદનો.

કર્તા—વીપ્ર ઘટ્ટને વેદ વિદ્વદનું વર્તન પોતે કરતો હેછ,

દુર કર્યો નિજ જાતીમાંથી તોપણ લેશ ન ડરતો રે. વીપ્ર.—ટેક.

લોક લજ્જા નવ ગણતો મનમાં છોગાં મુકી ફરતો રે હાં,
 લોક સર્વ ત્રાસે છે એથી બીક ન કોઇની ધરતો રે. વીપ્ર. ૧
 ત્રાસ પામી સૌ કહેવા લાગ્યા દુષ્ટ નથી એ મરતો રે હાં,
 લોકો-ઉપાય સત્વર શોધો એનો ટળે નજરથી ફરતો રે. વીપ્ર. ૨
 કર્તા-કામ ક્રોધ મદ મઝહર લોકો ઉન્મત આલે તરતો રે હાં,
 દાનવ જેમ હોય દુઃખ દેનારો થયો સકળ મન નરતોરે. વીપ્ર. ૩
 સર્વ લોકોને મહા દુઃખ દેનારો અન્નમેળ દૈત્યના સમાન
 આચરણવાળો બહુજ એહેમો કોઇને ગણતો નહીં લોકો અન્નમેળથી
 એવા તો કંટાળી ગયા કે કોઇ રીતે તેને સામા મળવા પણ ખુશી ન થાય.
 એક વખત કેટલાક માણસોએ ભેગા થઈ વિચાર કર્યો કે કાંઈ પણ
 ઉપાય આપણે એવો ખોળી કાઢો કે આ સાલ આપણા ગામમાંથી
 જાય તો તો બહુજ સારું થાય.

અન્નમેળનું સાલ કાઢવા આખું નગર તત્પર હતું, તેથી તે
 વાત સૌના હૃદયમાં હતી. એક વખત અનાયાસે ઈશ્વર ઈચ્છાથી
 એક મહાત્મા પુરૂષ,—

રાગ.—ઇંદ્રસલાની ગજલનો.

કર્તા-ફરતા ફરતા એકજ મહાત્મા આગ્યા અન્નમેળ ગામ,
 પુછ્યું પ્રીતે એક પ્રાણીને રહેવાનો મુકામ. ૧
 અન્નમેળનો હતો વીરોધી તે રાખી મનમાં રીસ,
 અહીત કરવા અન્નમેળનું દંત પીસે બત્રીસ. ૨
વણીક મનમાં—સંતને રહેવા સદન બતાવું અન્નમેળનું ધામ,
 કાઢે સાલ જે મહાત્મા તો સૌ જાણી બેસે ગામ. ૩
 એવા પુરૂષ વિષ્ણુ અન્ય કોઇથી નીકળશે નહીં સાલ,
 અણીચિતબું આસડ મળી આવ્યું ઠીક મળ્યા છે તાલ. ૪
કર્તા—એમ વિચારી મહાત્મા પાસે કીધો જાંઘ પ્રણામ,
 સાથ જઈ દુર રહી બતાવ્યું અન્નમેળનું ધામ. ૫

મહા મોટું દારણુ દુઃખ મટાડવાને માટે મહાત્માને અળમેળનું ધામ બતાવ્યું. બતાવનાર વણીકના મનમાં કે આ મહાત્મા આ મનુષ્યનાં નીચ કૃત્યથી એને આપ દેશે. તે સિવાય એનો અંત આવે એમ નથી. એમ વિચારી અળમેળને ઘેર મહાત્માને મુકામ કરવા માટે બે ત્રણ ધર જોટલે છેટે રહી બતાવી મોકલ્યા.

સંસ્કારનું બળ એવું છે કે આપણે અવળું કરવા જમએ ને સવળું થાય. આપણે સવળું કરવા જમએ ને અવળું થાય. જેમકે અળમેળનું અહીત કરવા ખાતર મહાત્માને મોકલ્યા પણ અંતમાં નારાયણ નામ ઉચ્ચાર કરનાર અળમેળ મહા પાપમાંથી મુક્ત થશે. એક ક્ષણનો પણ સતસંગ મહા દુર્લભ છે.

દ્રષ્ટાન્ત.

એક ઠંકાણે એક સાધારણુ નાનું શહેર હતું. તે શહેરનો રાજ સ્વતંત્ર હતો. તેના તાબામાં કેટલાંક તદ્દન નાનાં નાનાં રાજ્યો (કાકોર ભોકિનાં ગામો જેવાં અને તેટલીજ ઉપજનાં) હતાં. રાજાને કાંઈ પણ પ્રજા નહોતી તેથી તેણે પ્રજેત્પત્તિ માટે ધણાં ધણાં અનુદાન વગેરે કરવા કરાવવા માંડ્યાં. પણ કોઈપણ પ્રજા થઈ નહી. છેવટે પેલાની પીસતાળીથ વર્ષની વયે રાણીને ગર્ભ રહી દશ માસે એક કન્યા (દીકરી) જન્મી. રાજાનું વાંઝીયામેળું ભાગ્યું તેથી આખા ગામમાં આનંદ આનંદ છવાઈ રહ્યો. ઠંકાણે ઠંકાણે ધ્વજ, પનાકા, તોરણો વગેરે બધાં અને આખા નગરમાં સાકર વહેતી. રાજાની દીકરીને જાતીમાં એટલે ગળાથી જરાક નીચે એક મસ થયેલો. તે મસ જેમ જેમ દીકરીની ઉમ્મર વધતી ગઈ તેમ તેમ વધતો ગયો. રાજાએ બાળપણમાં તે મસ કાઢી નખાવવા માટે ઘણા પ્રયત્નો કર્યા પણ તેના ઉપચારો કરી કાઢવામાં દીકરીના પ્રાણ બચવાની આશા ન હતી તેથી ઇશ્વર ઇચ્છાને આધીન થઈ તેના ઉપાયો કરવા રહેવા દીધા.

દીકરીની ઊમર અગીઆર આર વર્ષની થઈ પણ છાતીમાં વધેલા મસને લીધે કોઈ પણ રાજ તેને પરણવાની હા કહેતો નથી. રાજને કન્યાકાળ જામ છે તેની વિશેષ ચિન્તા લાગી રહી. દીવસે દીવસે દીકરીની ઊમર વધતી જાય છે, તેમ તેમ યોગ્ય વર નહી મળવાથી રાજની ચીંતામાં પણ વધારો થતો જાય છે. ઘણે ઘણે ઠેકાણે પુછાવ્યું પણ એ દીકરીને પરણવાની કોઈની ઇચ્છા નથી થતી. રાજ પરીતાપ કરતો એક વખત બેઠો હતો એટલામાં તે ગામનો એક ગૃહસ્થ વણીક ઊમર આશરે ૮૦-૮૫ વરસનો હશે તે ત્યાં થઈ જતો હતો તેણે રાજને સલામ કરી, રાજએ પણ સામે ઉઘો હાથ કર્યો. સલામ ઝીલી. વણીકે રાજને બહુ ઉદાસ જોઈ કારણ પુછ્યું. રાજએ પોતાની દીકરી સંબંધી હકીકત કહી જેથી વણીકાએ એક ઉપાય બતાવ્યો.

વણીકો બોલ્યો, મહારાજ! આમ બેસી રહે કાંઈ નહી વળે. આપ સ્વયંવર કરો. તમારા તાબાના ખંડીઆ રાજને આમંત્રણ કરો. પછીથી હાથણી જેની ડોકમાં હાર નાંખે તેને પરણાવો.

આ વાત રાજના હૈયે બેઠી તે ઉપરથી રાજએ જોશીઓને બોલાવી સારા મુહૂર્તનો દીવસ જોવરાવી સ્વયંવરની કંકાત્રીઓ લખી મંડપ તૈયાર કરાવવા માંડ્યો. આમંત્રણ કરેલા પૈકી કેટલાક રાજાઓ આવ્યા. મુહૂર્તના દીવસે પ્રાતઃકાળમાં સ્વયંવરના વખતે મંડપમાં સભાસદોની બેઠક થઈ છે, વચ્ચે એક હાથણીની સુંઢમાં કુલની માળા આપી છે. સભાસદો તરફ ચારે બાજુ હાથણી સુંઢમાં માળા લઈ રહે છે પરંતુ કોઈની ડોકમાં માળા નાખતી નથી એટલામાં ત્યાં આગળ એક રૂદ્રપુષ્ટ જીવાન અને આંખે આંધળો માણસ તેણે ખભા ઉપર એક લુલા માણસને બેસાડેલો લુલો જેમ રસ્તો બતાવે તેમ આંધળો આડોઅવળો સીધો ચાલે. એવી રીતના બંને એકજ ગામના તદ્દન નીરાધાર હોવાથી બિહ્વાવૃત્તિ કરતાં કરતાં તીર્થયાત્રામાં ફરી જન્મારો

પુરો કરવા નીકળેલા. રસ્તે ચાલતાં ચાલતાં સ્વયંવરની અદ્ભુત રચના દુરથી જોઇ લુહાને તે જોવાનું મન થયું તેથી આંધળાને તેણી ગમ જવા રસ્તાની સૂચના કરી સભાસદો બેઠેલા તેમની પાછળ આવી ઉભો રહ્યો.

હાથણીએ ફરતાં ફરતાં તમામ સભાસદોને નાપસંદ કરી આંધળા ના ખભા ઉપર બેઠેલા લુહાની ડોકમાં હારનાંખ્યો. આ જોઈ સભા સર્વ દિગ્મુદ બની ગઇ. બધા એકેકે અવાજે બોલ્યા કે એવા અપંગ બીખારીને રાજની કન્યા અપાય નહીં માટે ફરીથી હાથણી પાસે હાર નંખાવો.

પ્રથમ મુજબ હાથણીની સુંદમાં હાર આપતાં તમામ સભાસદો તરફ સુંદ ફેરવી જાણે સર્વને નીહાળી નીહાળી જોતી હોય તેમ કરતાં કરતાં આંધળાના ખભા ઉપર બેઠેલા લુહાની ડોકમાં નાંખ્યો. બીજાવારનો પ્રથમ પ્રમાણેનો બનાવ જોઈ કેટલાક તો બોલતા અટક્યા-પણ કેટલાક બોલ્યા કે ત્રણવાર થવા દો. તેથી ત્રીજાવાર ફરીથી હાર આપ્યો. તો તે પણ પ્રથમ મુજબ સૌને ટાળી મુકી લુહાના ગળામાં પધરાવ્યો. તે ઉપરથી રાજાએ વિચાર કર્યો કે ચહાય તેવો નીર્ધન અને દુઃખી હશે તો આપણી પાસે શું કમી છે. તેને ધનવાન અને સુખી બનાવીશું એમ કહી વીધી પ્રમાણે લગ્નવ્યવહાર ઘટે તેવી રીતે કરાવ્યો. એક ધિાયદો બંગલો રહેવા આપ્યો. તમામ રાચરચીલું, દ્રવ્ય વગેરે જોઈતાં સાધનો સર્વ આપ્યાં આજીવીકા પુષ્કળ કરી આપી.

લુહો અને આંધળો બન્ને જીવતાં સુધીના પરસ્પર બંધન હતા તેથી લુહાના ઘરમાં આંધળાને રાખ્યો. લુહાને ઠેર ઠેર ફરવું મટ્યું, અને ફરી ફરી માગી ખાતાં એક વખત ખાવા પુરતું મળતું તેને બનાવવું એ બધું કામ મટ્યું. ઇચ્છીત ભોજન જમનારો રાજાનો જમાઇ થયો.

આંધળાને પણ લુલાને ખલા પર લઇને ગામેગામ ફરવું મટયું. રાજાએ જમાઇના પગને માટે ધણી ઉપચારો કરાવ્યા, પણ આરામ થયો નહીં. રાજાની છોડીની છાતીમાં માંસ હતો તે પણ જેમ કુટવાની તઘ્મિયારીમાં હોય તેવો થઈ ગયેલો.

એક વખત લુલાની નજર બગડી કે આ સાલો આંધળો હવે તો કર્મખાંજ ચોટ્યો એ તો મરશે નહીં. દીવસે દીવસે કુલતો જાય છે માટે એ બલા કાઢવા માટે કાંઈક ધાટ કરું. આ વાત લુલાએ તેની સ્ત્રી (રાજાની દીકરી)ને કહી તેથી તેણીએ રાજાને ત્યાંથી તેની મા પાસેથી ઝેર લાવી આપ્યું. લુલાની આજ્ઞા પ્રમાણે તેણીએ તે દીવસે ઝેરવાળા અને ઝેર વીનાની એમ બે જાતની રસોઇ કરી. બે જાતની રસોઇ કરતાં વધારે વખત લાગ્યો તેથી આંધળો આકળવીકળ થઈ ગયો અને ગભરામણ કરતો જોડી ફાંફાં મારવા લાગ્યો. આંધળો મોઢેથો અસ્થા લુલા આ સ્ત્રીવાળો તો મારા પ્રતાપે થયો અને હવે મારી ફરકાર કરતો નથી ? તું શું સમજે છે ? સાક્ષા મને પડતો મુકી તમે ત્રણવાર ખાઓ છો ત્યારે મને એકવાર આપો છો. આ પ્રમાણે બોલતો બોલતો ફાંફાં મારતો ઝેરવાળા રસોઈ કરી તપેલીયો ઉતારી હતી ત્યાં આવ્યો. તપેલીયો હાથ આવી તે ઉપરથી ઢાંકણું ઉઘાડવા જાય છે તેવીજ અંદરથી ઝેરવાળા વરાળ નીકળી તે વરાળ આંખોને લાગી કે પ્રભુ કૃપાથી એકદમ આંખે સુઝવા લાગ્યું. એટલે તો બહુજ ગુરસે થયો.

આંધળો બોલ્યો, અસ્થા લુલા ! તને ખબરે લઈ બધે ફેરવી પરણાવ્યો ત્યારે મને મારી નાખવા ઝેર નાંખ્યું હતું કે ? પણ હવે તો હું દેખાતો થયો છું જોઈ લે મારા સપાટા. એમ કહી લુલાની પાસે આવી, તદ્દન ગળી ગયેલા દોરડીયો જેવા લુલાના પગ બે હાથે ઝાલી પોતાના માથા ઉપર ચારે બાજુ ફેરવવા લાગ્યો અને રાજાની દીકરીના સામું

જેઠ કહે છે કે તું ઝેરવાળી રસોઈ કરી મને મારી નાખનારી કે ! લે, લેતી જા ? એમ કરી જોરથી લુલાને માથા ઉપરથી ફેરવી તેની સ્ત્રીની છાતી-માં સામે જોભો રહી છુટો માર્યો કે લુલાના પગ છુટી ગયા. અને આછની છાતીમાંનો મસ તુટવા જવો થઈ ગયો હતો તે પણ તુટી ગયો.

એમ જ્યારે પ્રભુની દયા થાય છે ત્યારે દુઃખન અવળું પારી અહીંત કરે તોપણ હીનજ થાય. એ આ દ્રષ્ટાંત ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે.

મહાત્માને અનન્યમેળનું ધામ બતાવ્યું. થોડે દૂર રહી બતાવનારો ઘેર ગયો. અનન્યમેળ તે વખતે તેના શેઠ (કસાઇ) ને ઘેર નોકરી કરતો હતો. ગુણીકા એ (અનન્યમેળે સ્ત્રી કરી રાખેલી તે) એ મહાત્માને આવકાર આપી, મહારાજ માટે સાફ ચોખ્ખું જળ એક પાત્રમાં લાવી આપ્યું. અનન્યમેળને બોલાવ્યા. અનન્યમેળ અને ગુણીકા બન્નેએ મનમાં પ્રસન્ન થઇને

રાગ—કવાલી દાદરો.

કર્તા— સેવા સંત તણી, કીધી પ્રેમે ધણી,
નરનારીએ મન ઉમંગ ધરી,— હરિ હાં.—નર નારીએ. —૨૬.
આણ્યું પવિત્ર જળ સંત માટે જઈ,
મીઠુ ભોજન માટે અન્ન દઈ;
પાત્ર કાષ્ટ આખ્યાં વીધી અખોટ કરી. નર નારીએ. ૧
સંતે સામગ્રી સરસ તૈયાર કરી,
કીધો થાળ પ્રેમે પધરાવી હરી;

સંત— આરોગો દાસપર કશ્ચ રે કરી. નર નારીએ. ૨
પ્રભુજીને જમાડી સંત જમ્યા,
કર્યું કીર્તન નર નારી મન ગમ્યા;
દુષ્ટ વર્તન સંતે ના જાણ્યું જરી. નર નારીએ. ૩

રાત્રિએ સંતે કીર્તન કરી ઉપદેશ કર્યો. સંત સુતા. પાછલી રાત્રિએ જ ધટીકા રાત્રી હતી તે વખતના સંતે ઉઠી થોડીવાર પ્રાતઃસ્મરણ

કરી પછીથી દીશાજંગલ અને સ્નાનવિધિ કરી શ્રી હાકોરજીની પુજા કરી આલવા તથા પારી કરી.

રાગ—દાસપરે દયા લાવો રે.

કર્તા— સંતે કરી તૈયારી રે, પ્રાતઃ સમયમાં સંતે કરી તૈયારી. ૧૬.

સ્નાન કરી કરી પ્રભુની સેવા, બાળ ભોગ ધરી મીસરી મેવા;
ધર્યુ ધ્યાન એક ચીત્ત ધારી ધારી રે, પ્રાતઃ સમયમાં. ૧

અન્નમેળે જાણ્યું કે આ મહાત્મા આલ્યા જશે. અન્નમેળે એક રાત્રી મહાત્માનો સંગ કર્યો, અને કીર્તન સાંભળ્યું. ઉપદેશ ગૃહસ્થ કર્યો તેથી બુદ્ધિમાં કાંઈક ફેરફાર થયો એટલે પોતે કરેલાં નદારાં કર્મનો પસ્તાવો કરવા લાગ્યો અને મહાત્માને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો કે હે કૃપાનાથ !

રાગ—આલતો.

અન્નમેળ—વંઠી ગયેલો હું વિપ્રની જાતી, કંઈ અંધર્મો વિધવિધ બાતી;

મુજ ધરમાં ગુણીકા નારી નારી રે, પ્રાતઃ સમયમાં. ૨

નોકર છું રહું કસાધ હારે, પુરું સર્વનું થાયે ત્યારે:

ઉગરવા બતાવો બારી બારી રે, પ્રાતઃ સમયમાં. ૩

ભુદેવ થઈ દુઃખ દરિએ હલુ, આ ઉપકાર ન ભવમાં ભલુ;

લેજો ભવસાગર તારી તારી રે, પ્રાતઃ સમયમાં. ૪

અન્નમેળે પોતાની સર્વ હકીકત કહી સંભળાવી તે ઉપરથી સાધુના મનમાં મહા પસ્તાવો થયો, કે અરેરે ! આવા નીચને ઘેર હું ક્યાં આવ્યો ! આ ગામમાં રહેવાનાં સ્થાન ધણાં દતાં છતાં મારા પ્રારબ્ધના યોગે મને ભુલો પાડ્યો ! મારી દુર્બળ દશાએ મને દબાવ્યો !

આ પ્રમાણે સંત પોટલી બાંધી તથાપર થયેલા, અન્નમેળે પુછેલા પ્રશ્નો ઉત્તર નહીં આપતાં પુષ્કાળ પસ્તાવો કરવા લાગ્યા.

રાગ—નિર્ધળ શત્રુ સખળ રાજ્યપર.

કર્તા—કરે વીમાસણ સાધુ મનમાં આવી ફસાયો નીચ ધરે,
સાધુ—પુછ્યું ગાછ્યું ન તાપાસ કીધી પસ્તાવો બહુ મન કરે;
રહું દેખી એનું ધામ, કર્યો આવીને મુકામ,
દીઠી ગુણવંતી વામ, કાણુ જાણે એનાં કામ;
વણીક મુકી ગયો આ ઠામ, મારા બેલી સુન્દર સ્યામ. રહું.
લેખ હશે મુજ એવા વીધીના ફરવ્યા તે કહો કેમ ફરે. પુછ્યું. ૧

આ પ્રમાણે પસ્તાવો કરવા લાગ્યા. પસ્તાવો કરતાં કરતાં પોતાના મનને પાછું વાળી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે અનભેળ બ્રાહ્મણ મટી નીચ થયો નીચ તો સારો પરંતુ આ તો નીચનો પણ નીચ કૃત્યોવડે થયો. પણ એણે નહારાં કર્મ કર્યાં છે એટલો પણ પસ્તાવો પોતાના કૃત્યનો કર્યો. એથી એને ઉગરવા ઉપાય છે, માટે હવે માફ ને થવાનું હતું તે થયું પણ મારા આવવાથી એનું કાંઈક સુધરે તેવો ઉપાય બતાવું.

રાગ—ચાલતો.

સાધુ—કરે પસ્તાવો નીજ કૃત્યનો ત્યાંલગી બચવા છે ખાર,
નાશયણુના નામ વડેથી ભવ દરીએથી ઉગાર.
એવો કરી વિચાર, સાધુ સમરે જગદાધાર;
અનભેળને કહે તે વાર, ગર્ભવંતી તુજ નાર,
થશે પુત્ર નિરધાર, તેપર કરીશ ઝાઝો પ્યાર. એવો.

નામ નારાયણુ રાખજે તેનું કરવું હોય તાહારૂં સારૂં.—નારાયણુના.
આ પ્રમાણે મહાત્માએ છોકરો અવતરવા વરદાન આપ્યું.
નારાયણુ એવું નામ પાડવા ઉપદેશ કર્યો, અને તે છોકરાપર બીજા નવ છોકરા છે તે તમામ કરતાં વધારે પ્રીતિ થશે એ ભવિષ્યની વાત કહી.
મહાત્મા અનભેળને ચાલતી વખત કહેવા લાગ્યા કે,

રામ—રામ ભલે મેરે પ્યારે—કાનરો.

સાહુ—આ સત્ય વચન પ્રિય બાણી, (૨)

ફેરવ્યું જીંદગી ઉપર પાણી.

સત્ય વચન. ટેક.

કતી—સંત વિદાય થયા હરિ સમરી ઉલટ મનમાં આણી,
વિનય વચન યુગ હસ્ત જોડીને વઢે અન્નમેળ વાણી—(૨)

ફેરવ્યું જીંદગી ઉપર પાણી.

સત્ય વચન. ૧

યાદ રાખવા સંત વચનને છુટવા ભવની ખાણી,

પ્રેમદા સમગ્નવી પ્રેમે ચુકીશ નહીં તું શાણી; (૨)

ફેરવ્યું જીંદગી ઉપર પાણી.

સત્ય વચન. ૨

સંત વિદાય થઈ ગયા. પુત્રનો જન્મ થયે નારાયણ નામ પાડવાનું નહીં ચુકવા માટે પોતાની સ્ત્રીને સમગ્નવી.

મહાત્મા પુરૂષો, મહાત્મા, એકલાં રાતાં લુગડાં કરેથી નહીં, તેમજ એકલી જટા વધારેથી નહીં, એકલી ચોરાશી છુણી તાપે નહીં, કે એકલાં શાસ્ત્રો ભણ્યાથી નહીં, એકલો ઉપદેશ કરવાથી નહીં, પણ કેવળ નિષ્કપટ અંતઃકરણથી શુદ્ધ પ્રેમભક્તિથી થીય સાટે ભક્તિ કરનાર મહાત્મા કહેવાય છે. પછી ચાહાય તો ભલે ઘાળાં કપડાંવાળા હોય તોય શું ! એવા મહાત્માઓ જે કહે તે થાય. કદાચ તે પ્રમાણે બનવાકાળ ના હોય તોપણ પ્રભુ એવા મહાત્માઓનું વચન પળાવેજ.

દ્રષ્ટાન્ત.

એક વખત નારદજી ફરતા ફરતા મૃત્યુલોકમાં આવ્યા. ત્યાં એક ગામમાં એક ગૃહસ્થ આચરે બે લાખની પુંજવાળો મહા ઉદાસ થઈ બેઠોલો તેને જોઈ નારદજીએ ઉદાસીનું કારણ પુછ્યું.

ગૃહસ્થ—મહારાજ તમારા પ્રતાપે ઘરમાં જે જોઈએ તે છે પણ પ્રભુ નથી. તે તરફની દીલગીરી રાત દીવસ મટતી નથી. અત્યારે પણ તેજ વિચારો કરું છું. મારી તથા મારી સ્ત્રીની ચાલીસ પીસનાલીસ વરસની ઉંમર થઈ ગઈ છે. એમ કહેતામાં તે ગળગળા થઈ ગયો.

નારદજી—ડોસા જાના રહો ! એ તો પ્રભુની માયા છે. મારાથી બનશે તો તમારું દુઃખ ભાગીશ. હું અહીંથી ભગવાનના દરબારમાં જ જઈશું. તમારી બધી વાત કરીશ.

કર્તા—એમ કહી નારદજી ભગવાન પાસે આવ્યા. થોડીવાર વાતચિત કરી ડોસાની હકીકત કહી. તે ઉપરથી ભગવાને કહ્યું કે નારદજી એના નશીબમાં છોકરો નથી.

નારદજી—મહારાજ ! પણ આ તો ગૃહસ્થ સારો છે. સારાં અનુક્રાનો પુણ્યદાન કરે તેવો છે. તો એને એક તો છોકરો આપવો જોઈએ.

ભગવાન—અનુક્રાન કરે તેમાં મારે શું ? અને પુણ્યદાન કરે તેમાંય મારે શું ? અને ના કરે તોય મારે શું ? એના નશીબમાં નથી. ફાવે એ પ્રયત્ન કરે તોપણ નહીં બને.

કર્તા—નારદજી નિરાશ થયા. ફરતા ફરતા તે ગૃહસ્થના તરફ આવ્યા પણ તેને મળ્યા નહીં. તે પછીથી થોડે દીવસે એક મહાત્મા આવ્યા તે મહાત્માને ગૃહસ્થે પ્રેમ કરી ઘેર રાખ્યા. ઘણા દીવસ લગી મહાત્માની સેવા કરી. મહાત્મા ગૃહસ્થની ભક્તિથી પ્રસન્ન થઈ ગૃહસ્થના મનની ઈચ્છા જાણી ચાલતી વખતે મહાત્માને શેઠ અને શેઠાણીએ પ્રણામ કર્યા. તેથી મહાત્માએ શેઠાણીને આશીર્વાદ આપ્યો કે જા, તને એક પુત્ર થશે. તે પછીથી બાઈને ગર્ભ રહ્યો અને દશ માસ પુરા થયે અઘૌકિક પુત્રનો જન્મ થયો.

ગૃહસ્થનો છોકરો બે ત્રણ વર્ષનો થયો તે વખતમાં નારદજી ફરતા ફરતા તે ગૃહસ્થના ઘર આગળ આવી પોહોંચ્યા તો ગૃહસ્થ ઓટલા પર બેઠા બેઠા ત્રણ વરસના છોકરાને રમાડતા હતા. તે જોઈ નારદજીના મનમાં ભગવાન પર બહુ રીસ આવી. અને ભગવાનને બહુજ ઠપકો આપું એમ વિચારી ભગવાનના દરબારમાં ઠપકો દેવા નારદજી દોડ્યા.

પ્રભુ સર્વાન્તર્યામી છે તેથી નારદજીને આવતા જાણી હાર બંધ

કરી બેઠા. નારદજી દોડતા આવ્યા. દ્વાર બંધ જોઈ બૂમ પાડી તો ભગવાને જવાબ દીધો કે,

ભગવાન—હમણાં બારણાં ઉઘડે તેમ નથી કારણ, મારી આંખો બહુ દુઃખે છે. કોણ તમે નારદજી છો ? તમે નારદજી હો તો મારે માટે ઓસડ લાવો, મને બહુ પીડા થાય છે વેદના ખમાતી નથી.

નારદજી—મહારાજ શું ઓસડ લાવું ?

ભગવાન—જીવતા જીવની આંખો જે મળે તો તે લાવો ને ઘસીને ચોપડો તો તુરત આરામ થાય; તેમાં તમારા જવાની આંખો હોય તો જલદી આરામ થાય, અને મૃત્યુલોકના જીવની આવે તો જરા વાર લાગે પણ આરામ તો થાય. જાઓ છો કે ?

નારદજી—આ આવ્યો, કૃપાનાથ.

કર્તા—નારદજી આંખે લેવા દોડયા. ઠપકો દેવા આવ્યા હતા તે વાત તો બાજુ પર રહી. જ્યાં આગળ આંખેની માગણી કરેછે ત્યાંથી નારદજીને માર મળેછે. એમ કરતાં કરતાં છ મહીના કર્યા, પણ આંખે મળી નહી ને માર ખાઈ ખાઈ વાંસો ફુલ્યો. છેવટે નીરાશ થયા. ભગવાનના દરબારમાં શું મોડું લઈ જવું તે સુજ પડતી નથી. એમ જિદાસ થઈ ફરતા હતા એટલામાં એક મહાત્મા મળ્યા. (જેણે ગૃહસ્થને છોકરો આપ્યો હતો તેજ) તેમણે નારદજીને ઉદાસ જોઈ પુછ્યું. નારદજીએ બધી હકીકત કહી તેથી મહાત્માએ પોતાની આંખે ભગવાનના અર્થે નારદજીને કાઢી લેવા કહ્યું. નારદજીએ છરી વડે આંખે કાઢી લીધી ને ભગવાનના દરબારમાં રાજ થતા જવા માટે દોડયા.

જે મહાત્માએ ભગવાનના નામ પર આંખે આપી તે મહાત્માને અત વખતે પ્રભુએ સાક્ષાત્કાર આવી દર્શન આપ્યાં. અને તેમ આવાગમન મટાડી અભયસ્થાન આપ્યું.

નારદજી ઉતાવળા ઉતાવળા સ્વાસબર્યા વેગેથી ધુમે પાડવા

મંડ્યા. તો તે વખતે ભગવાનના દ્વાર બંધ દીઠા. ભગવાને નારદજીની ખુમો સાંભળીને જવાબ દીધો કે નારદજી ! તમે જે ઓસડ મારે માટે લાવ્યાછો તેની હવે જરૂર નથી. મારી કુખતી આંખો સારી થઈ ગઈછે. નારદજી ! તમને ગયે તો ઘણો વખત થયો. મને વધારે ખીડ થવા લાગી તે વખત હરીનો લાલ એક આવી ચઢ્યો તેણે આંખ્યો આપી.

નારદજી—મહારાજ ! આ તમારી રીત સારી નથી. તમે તો મને બરાબર બનાવ્યો. જુઓ તે ખાચારા સાધુને જીવતા મારી આંખ્યો લાવ્યો તો હવે કહોછો પાછી આપો. કોને આપું ? તે આપનારો તો મરી ગયો હશે. તે હવે બેશી રહ્યો છે. નહી, નહી; આ રીત નહી. તમારું કામજ એવું છે. જુઓ ! પેલા વાણીઆને માટે મેં કાલાવાલા કર્યા. પણ તે વખતે કહે છે, કે નારદજી ! એના નશીબમાં નથી; ને હમણાં હું ફરતો ફરતો ગયો ત્યારે તો ત્રણ વરસનો મોટો લઠું જેવો છોકરો રમાડતો હતો. જ્યારે નશીબમાં નહોતો તો ક્યાંથી આવ્યો ? જ્યાં ત્યાં તમારે મને જુઠો પાડવો એજ વાત છે !

ભગવાન—નારદજી ! એના નશીબમાં છોકરો નહોતો એ વાત એકસ છે. આ છોકરો છે તે મેં આપ્યો નથી. એ તો જેણે આંખ્યો આપી તેણેજ આપ્યો છે.

નારદજી—આંખ્યો આપનાર તો સાધુ હતો. છોકરો આપવાની સત્તા તમારા સીવાય બીજા કોની છે ? એવાં ખોટાં બહાનાં નહિ બતાવશો.

ભગવાન—જુવો ખોટું બહાનું નથી. સાધુની સત્તા કેમ નહિ ? મારા નામપર તેણે તમને માત્ર તમારા બોલવાપરથીજ તમારી સાથે કોઈપણ સમયનું ઓળખાણપાળખાણ નહોતું તોપણ પોતાના દેહની દરકાર નહી કરતાં તુરત આંખ્યો કાઢી આપી, મરણને ધરણ થયો. એણે તો એક ક્ષણે પણ કદાચ વધારે કહ્યા હોત તો વધારે ચાત.

નારદજી—હું જાણું છું કે તમારે ઘેર તો “હરનાં છોકરાં ધંટી ચાટે અને ઉપાધ્યાને ચાટે.” એવો ઘાટ છે. હું તમારા ઘરનો કહેવાઉં તેમને એવી સત્તા નહીં ને રખડતા સાધુને છોકરા આપવાની સત્તા! વાતો તો જુવો વાતો!

ભગવાન—નારદજી તમે અકળાઓ છો કેમ? જ્યારે તમને આંખો ભેવા મોકલ્યા તે વખત તમારી પાસે આંખો નહોતી? તમે એમ કેમ ના બોલ્યા કે મારી આંખો કાઢી તેનો ઉપયોગ કરો!

જેટલો તમને તમારો દેહ વહાલો છે તેટલો તેને વાહાલો નહીં હોય છતાં તેણે મારા નામપર કોઈ પ્રકારની થંકા નહીં લાવતાં તુરતજ આખા શરીરમાં આંખો જેવું રત્ન તે તમને કાઢી આપ્યું! તો એ સંતને છોકરા આપવાની સત્તા કેમ ના આપું? અરે, છોકરા તો શું પણ એવા જે મારા અનન્ય ભક્તો છે તે મને ચાહાય ત્યાં વેચે તો મારે અવશ્ય વેચાવું પડે.

કર્તા—નારદજીને સુઝયું કે આંખો તો મારી પાસે હતી ને હું ધણે ઠેકાણે ફર્યો એ મારી પણ જૂલજ છે. જૂલ નહીં પણ ભક્તિમાં કયાથ છે.

આ દ્રષ્ટાન્ત ઉપરથી સાર એ ભેવાનો છે કે, શીથ સાટે ભક્તિ કરનારાને પ્રભુ સર્વદા સહાયતા કરે છે. અન્નમેળે પોતાની આંત્રી છોકરો આવે તેનું નારાયણ જેવું નામ પાડવાની શીખામણ આપી તે પછી કેટલાક દીવસો વિત્યા બાદ

રાગ—ચાપાધ.

કર્તા—અન્નમેળ તણી જે નારી, પુત્ર જન્મી બની સુખકારી;
યાદ આવ્યું સંતનું વચન, હરખ્યાં નરનારી નીજ સદન. ૧
રાખ્યું નારાયણ પુત્રનું નામ, લાડ લડાવે આઠે જમ;
કરી પુત્ર ઉપર પ્રીત પાકી, અન્નમેળે ન રાખીરે બાકી. ૨
ના વીસારે રે ભોજન વેળા, નીજ ચૈયા સુવાડે સવેળા;
અન્નમેળને વર્ષ ઇડિયાશી, નાખી યમફતે આવીને ધંસી. ૩

અનમેળ નારાયણ નામના નાહાના છોકરાના પ્રેમપાશથી એવો તો સજ્જડ બધાઈ ગયો કે એક ક્ષણ પણ તેના સિવાય રહી શકતો નથી. અનમેળને ઈકિયાથી વર્ષ થયાં ત્યારે યમનાદુતોએ આવી ફાંસી નાખી. મહા ભયંકર યમદુતોને જોઈને

રાગ—કાનુડો ના જાણે મારી પીડ.

કર્તા—જોઈને જમરાને મુંઝાય, અનમેળ અતી ગભરાયોરે. જોઈને ટેક. કાળપાશ જેના કરને વીશે છે રે.

મહા ભયંકર વાંકું મુખ, છુટે ધીર ધરરરરરરરરરર રે. જોઈને. ૧
અનમેળ મનમાં— હોય જો આ સમે મારો નારાયણ,

ટાળે પીતાને પડયું, દુઃખ કરી મન અરરરરરરરરરર રે. જોઈને. ૨

કર્તા—જમનો ઝપાટો વેહી ન શકાયો રે—

અનમેળ—નારાયણ આવો મારી વહાર, નથી કોઈ જગમાં ભેલીરે. જોઈને. ૩

કર્તા—અનમેળે પુત્રનું નામ નારાયણ હતું તેને જોલાબ્યો. પ્રભુ તો પરમ કૃપાળુ છે. અવળાનું સવળું માનનારા છે. તેમણે અંત વખત માફ રમરણ કર્યું એમ માની લીધું, અને

રાગ—આલતો.

પાર્ષદો પ્રભુના નામ સુણીને રે

આવી ઉભા ના થઈ વાર, દીધા જમરાઓને ઠેલી રે. જોઈને. ૪

યમદુતો યમપાશ લઈ આવેલા તેમને ઠેલી મુક્યા. લગવાનનું નામ સાંભળી આવેલા લગવાનના પાર્ષદો અનમેળની પાસે જાલા. અનમેળ જમના દુતોને જોઈ ભયભીત થઈ ગયો હતો તે પાર્ષદોને જોઈ આનંદ પામવા લાગ્યો.

દયારામભાઈએ ભક્તિ પાપભ્રમાં કહ્યું છે કે

રામ—અંદાવલાની ચાલ.

નામે અનમેળ ઉધર્યો, નામે તાર્યા શીવે બહુ પાપી,
અવળે નામે વાલ્મીકી તર્યા, અર્ધે ગુણીકાને ગતી આપી.

આપી ગતી ઈત્યાદિક બહુને, જેણે જેણે કર્યા આશ્ચર્ય તે સહુને
એ અક્ષરમાં બાધો સાર, જેણે લલ્યા તે પામ્યા પાર.
સેવો શ્રી કૃષ્ણ કૃપાળ.

અન્નમેળ અંત વખત ભગવાનનું નામ લઈ કૃતાર્થ થયો.
ભગવાનના પાર્ષદોએ યમના દુતોને અટકાવ્યા તેથી યમદુતોએ
ભગવાનના પાર્ષદોને કહ્યું કે—

રાગ—વારી જાઉં રે સાંવરીઆ તોયે વારણાં રે.

યમદુતો—કો'ના દુત તમે છો, શા કારણ અહીં આવીયા રે;
કરીને અપરાધીની સ્થાય, અમોને દબાવીયા રે—કો'ના ટેક.
દેવ છો કે તમે સીદ્ધજી ભોકો, શા કાણથી અમને રોકો;
તરણુ અવસ્થા આયુધ સંગે લાવીયા રે.—કો'ના દુત. ૧
કાને કુણ્ડળ મુકુટ માથે, શંખ ચક્ર ને ગદા છે હાથે;
તેજ અપરમીત જોનામાં મન ભાવીયા રે,—કો'ના દુત. ૨
પ્રહુ વિનયથી હું કીંકર યમનો, પક્ષ કરો તમે કેમ અધમનો;
પ્રેર્યા કોઈએ કે તમે ફરતા આવીયા રે.—કો'ના દુત. ૩

ભગવાનના પાર્ષદો—તમારો (યમદુતોનો) આ જીવ પાસે
આવવાને હક નથી. તમે ધર્મરાયના દુત છો કે અધર્મ રાયના ? જેણે
અંત સમય ભગવાનનું નામ લીધું હોય તે પ્રાણી ચાહાય તેવો પાતકી
હોય તોપણ તેની પાસે આવવાનો તમને અધિકાર નથી. શાસ્ત્રમાં કહ્યું
છે કે, અંત સમયે પ્રભુનું નામ, પુત્રભાવે, મિત્રભાવે ગાયનમાં, મસ્ક-
રીમાં, તીરસ્કારમાં કદાચ બેવાય તોપણ પ્રભુ તેને પ્રેમનું માની લે છે.
તમે જ્યારે ધર્મરાયના દુતો છો અને નિરંતર ધર્મરાયની પાસેજ
રહેનારા છો છતાં ધર્મની મર્યાદા, ધર્મનાં લક્ષણ, ધર્મ અને અધર્મ-
ઓને ઓળખતા નથી.

રાગ—રાજ રણુ છોડ માગું શરણુ તમારું.

પાર્ષદો—ધર્મની પાસે રહો છો સમયે

કહો ધર્મ લક્ષણને મહીમાયે.—ધર્મની પાસે. ટેક.

શીક્ષા કરે છે કોને, અમને જવાબ દોને;

હ્યોછો કેવા પ્રાણીઓને, રહોછો સદાયે. ધર્મની. ૧

કોને ગણો શુન્દેગાર, કહોને કરી વિચાર;

અમે હુત વિશ્વાધાર રહોછો સદાયે. ધર્મની. ૨

યમહુતો-આગ પાળે વેદ તણી, સમજે જે ધર્મભણી;

ના જઈએ તેના ભણી રહોછો સદાયે. ધર્મની. ૩

પાર્ષદો-તમે ખોલોછો તો સંધુ, પણ ચાલોછો વાંકું. વેદની
આગ પાળી ધર્મ સમજે તેના ભણી ના જઈએ એમ કહોછો તો
તમને ધર્મરાજએ આ પ્રાણી બેવા આગ કરી મોકલ્યા તો પછી

રાગ-ચાલતો.

ધર્મ શું અધર્મ ધારી, સલા અલગાવી મારી;

વાત ના કરી વિચારી, રહો છો સદાયે. ધર્મની. ૪

ન્યાયી કરે અન્યાય જ્યારે, પ્રજા કહે કોને ત્યારે

વિશ્વંભર આવે બહારે, રહોછો સદાયે. ધર્મની. ૫

આ પ્રાણીની પાસે આવવા તમને લેશમાત્ર અધિકાર નથી ભગ-
વાનનું નામ અંત વખત અનન્યભક્તે લીધું છે તેથી એનાં તમામ પાપ
ક્ષય થયાં છે. ભગવાનના નામના મહાત્મ્યની તમને ખબર નથી.

રાગ-વાહાલા વેગે આવો રે એ લય.

પાર્ષદો- એ મહીમા વીરલા જાણે રે ભક્તિનું સુખ તે માણે રે;

સાચા ખેલી શ્યામ છે હેજી.

શુદ્ધ પ્રેમથકી જે નામ પ્રભુનું જિયરાય-એ મહીમા. ૬૬.

સાખી.

અંત સમયના રમરણ થકી પાપ બળે મહાધોર

મહા પ્રાયશ્ચિતથી નવ મટે. પણ જમનું ચાલે ન જોર.

અવળાનું સવળું કરે, ભવના તોડે દોર.

રાજ રહે ગોવિન્દ ગાણેરે, -સાચા ખેલી. -શુદ્ધ પ્રેમ-એ મહીમા. ૧

સાખી.

ચાંદ્રાવલ્યુ વ્રત આદરે આદરે જન્મ વિધાન
 વેદ ભણે અવલુથ કરે નાવે નામ સમાન
 તીર્થ યાત્રા વ્રત બહુ કરી કરે લક્ષવીધ દાન.—
 છે પ્રેમને વશ પરમાણેરે,—સાચા બેલી.—શુદ્ધ પ્રેમ—એ મહીમા. ૨

સાખી.

મરણુ વેળાએ સ્મરણુમાં આવે જો પ્રભુ નામ;
 પુત્ર ભાવ મસ્કરીમાં ગીતમાં શ્રી ધનસ્યામ.
 અન્ય દુઃખ અપમાનમાં તુચ્છકાર લે નામ;
 ત્રિકમજી તેને તાણે રે,—સાચા બેલી—શુદ્ધ પ્રેમ—એ મહીમા. ૩

કર્તા—પાર્ષદો આગળ યમદુતોનું ચાલ્યું નહીં. ભગવાનના નામનો મહીમા યમદુતોને સમજાવ્યો. ધર્મરાય પાસે પાછા મોકલ્યા. પ્રભુ નામના બળ વડે કરીને અને યમના પાશથી માત્ર એકજ વખત નારાયણ એવું કહેતામાં પ્રભુના પાર્ષદો આવી ઉભા રહ્યા. આ ચમત્કાર જોઈ અજ્ઞમેળને એકદમ ચોક્કસ થઈ ગયો. પ્રભુના નામના પ્રતાપથી અને પ્રભુના પાર્ષદોનાં દર્શન કરવાથી અજ્ઞમેળ સાંજે થયો, અને આખા જન્મારા સુધી પોતે કરેલા અનર્થો સંભારી સંભારી મહા પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગ્યો.

શ્રીમદ્ ભાગવતમાં અજ્ઞમેળનું મૃત્યુ થયું એમ લખ્યું નથી.

રાગ—વાહાલાજીના મહીનાનો.

અજ્ઞમેળ.—ભુદેવ ઘેર ધરી જન્મ હરિના જાણ્યા રે. વાહાલાજી
 કુલટા સંગે ભોગ વિષય બહુ માણ્યા મહન ગોપાળાજી. ૧
 બ્રાહ્મણપણું કરી નાચ થયો અપરાધી રે, વાહાલાજી
 મદીરા પાને અભક્ષ્ય વસ્તુઓ ખાધી. મહન ગોપાળાજી. ૨
 પતિવ્રતા તજી વેશ્યા કીધી નારી રે, વાહાલાજી
 મહાત્મ નામનું ના સમજ્યો દુરાચારી. મહન ગોપાળાજી. ૩

મહાભયંકર જમરા ક્યાં ગયા ચાલી રે, વાહાલાજી
નિજ કરમાં તેણે કાળ પાશ હતી ઝાલી. મદન ગોપાળજી. ૪
પુત્ર ભાવે લીધું નારાયણનું નામ રે, વાહાલાજી
શુદ્ધભાવે સમરે જે પુરણ કામ. મદન ગોપાળજી. ૫

ભગવાનના પાર્ષદોનાં દર્શન થવાથી તથા અજ્ઞમેળના સારા
અંસ્કારો કિંદય થવાથી તથા ભગવાનના નામના મહાત્મ્ય વડેથી અજ્ઞ-
મેળ સાંજે સારો થયો અને ઘરખાર સ્ત્રી પુત્રાદિક ઉપરથી મોહ છોડી
પોતે બદ્રીકાશ્રમમાં તપ કરવા ગયો. ત્યાં જઈ તેણે એક દેવ મંદીરમાં
બેસી ઇંદ્રીઓનો નિગ્રહ કરી ચિત્તની વૃત્તિઓને પ્રભુના પરમપદમાં
જોડી દીધી. એવું તપ ઘણું વર્ષ કરી છેવટે મર્યાદ પુરી થયે
એના એજ પાર્ષદો સુવર્ણ વિમાન લઈ અજ્ઞમેળને તેડવામાટે બદ્રીકા-
શ્રમમાં આવ્યા. અજ્ઞમેળ તેમને ઝાળખ્યા. પ્રભુના પાર્ષદોને પ્રણામ
કરી વિમાનની પુજા કરી. શ્રી હરિનું નામ સ્મરણ કરતાં કરતાં શ્રી
ગંગાજીમાં પડી પોતાના દેહનો ત્યાગ કરી પાર્ષદોની સાથે વિમાનમાં
બેસી શ્રી હરિના પરમ ધામ વૈકુંઠમાં ગયા.

રાગ—આલોહ ડાકોરમાં જઈ વસીએ.

કર્તા—

વિપ્ર વીમાન બેસી જતા,

મહા આનંદે પ્રભુ ગુણ ગાતારે.

વીપ્ર. ૧૬૬.

નહોતો કર્યો સ્નેહ સ્યામસુંદર શું,

નામે બંધાયા નાતારે.

વીપ્ર. ૧

પ્રેમ તણે વશ પુરષોત્તમ છે,

પ્રેમીના નિજ પદ દાતારે.

વીપ્ર. ૨

પ્રેમવિના પળ ઝાંખી ન જોતા,

વિકૃલ વેણું વાતા રે.

વીપ્ર. ૩

પ્રેમી બનો સૌ પ્રભુના પુરા,

પ્રેમીને અમીરસ પાતા રે.

વીપ્ર. ૪

આખ્યાન ઉત્તમ અન્નમેળનું,

દાસ લીખાલાલ ગાનારે.

વીપ્ર. ૫

અરૂપમતીએ હરી ગુણ ગાયા,

હરિજન હેંશયી આહાનારે.

વીપ્ર. ૬

અરૂપ બુદ્ધિથી શ્રીમદ્ભાગવત અને ભક્તમાળના આધારથી
ભક્તચરિત્રનું વર્ણન કર્યું છે.

આ આખ્યાનમાંથી સાર એ લેવાનો છે કે પ્રભુનું નામ નહીં
પણ પુત્રનું નામ લીધું પણ મંગળકારી નાગયણ એવું નામ હોવાથી પ્ર-
ભુએ એનાં અધાર પાપ કૃત્યો તરફ નહીં જોતાં, તેની અંન સમયની
નામસ્મરણની ભક્તિ સ્વીકારી લીધી તો આપણે સર્વ હરિજનો જો
અદ્વાપૂર્વક ભગવાનની ભક્તિ કરીએ તો પ્રભુ સર્વાન્તર્યામી સર્વેશ્વર પર-
માત્મા પરમ કૃપાળુ સ્વીકાર કેમ ના કરે ! માટે અદ્વાથી સ્મરણ કરનારના
સાખી.

અદ્વાએ સમર્યા થકી, પુરે પ્રભુજી કોડ;

સૌ જન જોલો સાથમાં, જય જય શ્રી રણછોડ.

સીયાવર રામચંદ્રકી જય, રઘુવર રામચંદ્રકી જય.

વંદાવન કૃષ્ણચંદ્રકી જય.

ઈતિ શ્રી અન્નમેળનું આખ્યાન સમાપ્ત.

ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

શ્રી
પરમ ભગવદી અષ્ટ સખા પૈકીના
માધવદાસજીનું આખ્યાન.

રાગ-મરાઠી સાખી.

કર્તા- સિદ્ધિ વિનાયક સમરૂ દેવા, સરસ્વતિ સ્થાયજ કરજે;

ગુરૂ ગોવિન્દા કૃપા કરીને, કોટી પાતક હરજો.

જય જગના નાથ, ભવદધી તારો અહીંને હાથ. જય. ૧

પ્રભુની કૃપા સિવાય કોઈ પણ કાર્યની સિદ્ધિ થતી નથી. પુરૂષ પ્રયત્ન ચાહાય એટલો કરે પણ જ્યાં સુધી હરિકૃપા ન હોય ત્યાં લગી તમામ પ્રયત્નો નિશ્ફળ થાય છે. પ્રભુની કૃપા મેળવવામાં તેમના અનન્ય દાસ થવાની જરૂર છે, અનન્ય ભક્તિ અને અડગ શ્રદ્ધા સિવાય સંપૂર્ણ કૃપા મળતી નથી. દીનતાથી સ્તુતિ કરવાથી પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે.

રાગ-જોને અલાગીઆ જાગી.

કર્તા- વાલમજી મને ભવ દરિએથી જિગારો

આપ વિના અન્ય ન આધાર મારો રે. વા'લમજી. ૧

ઝાહઝ આ મારું આવ્યું મહા સાગરમાં, દેખું ન કાંઈ કીનારો;

અધવચ ડોલતા વાહાણુને, વા'લા બેલી બની અને તારો રે. વા'લમજી. ૧

સુકાનીને કાંઈ રસ્તો ન સુઝે, ને કરતો મુઝામણ ભારી;

ખુડતાં બચાવો બળવીર બળીયા, નામ નીકાએ જિગારી રે. વા'લમજી. ૨

તેલ કઢામાં સુધન્વા બળતાં, બાળ બચાવ્યાં મંઝારી;

લાક્ષાભવનથી પાન્ડવ ઉગાર્યા, ત્રિકમ લેજો તેમ તારી રે. વા'લમજી. ૩

અંદ્રહાસને વિષથી બચાવી, સત્યવાદીનું સત્ય રાખ્યું;
 મીરાં મહીમા મહીમાં ફેલાવા, ઝેર અમૃત કરી નાખ્યું રે. વા'લમજી. ૪
 અંબરીષ માટે લીધા હરિ અવતારોને, ફર્વાસા દીધા દગ્ધાવી;
 હારઅંત્રીક્ષ આખ્યો નરસૈં મહેતાને, જેમ ધનાએ ધુળ વાવી રે. વા'લમજી. ૫
 મહીમા વધારવા શબ્દરીનો, જગમાં પ'પાસરને સુધાર્યું;
 છાપડું છાંવા પોતે પધાર્યા, કરમાંનું કષ્ટ નિવાર્યું રે. વા'લમજી. ૬
 પ્રેમ ભક્તિ જેમ પારસ્વીની, ભુદર આરોગ્યા બાજી;
 પ્રેમ વિનાની પડી મુકી સામગ્રી, છત્રપતીની તાજી રે. વા'લમજી. ૭
 માતા થઇને ધોયા દાસ માધવને, જેણે કીર્તિ કરમાંની પ્રકાશી;
 અનેક વખત એમ આધિન થઇને, પરચા પુર્યા અવિનાશી રે. વા'. ૮
 ચરિત્ર સુણતાં માધવનું, ભક્તિ અખંડ હૃદયમાં રહે છે;
 પ્રેમ વિના પ્રભુ કળમાંહી નાવે, દાસ લીખાલાલ કહે છે રે. વા'. ૯

પ્રેમ સિવાય પ્રભુ વશ થતા નથી તે ઉપરના પદની હકીકત-
 થી પુરેપુરું સમજશે. પ્રેમભક્તિનું સ્વરૂપ એ સમજવાનું છે કે રાત્રિ
 દીવસ એક ક્ષણ વાર પણ અંતઃકરણમાંથી પ્રભુનું નામ વીસરે નહીં.

રાગ.—રાધે રાધે ભજ રાધે ગોવિન્દ રાધે.

કૃત્તી— જ્યાં પ્રેમ પ્રેમ પ્રેમ જેને પ્રભુ પરમ પદ પ્રેમ છે,
 જ્યાં નેમ નેમ નેમ નિશ્ચે હરિભજનનો નેમ છે.
 જેમ જેમ જેમ મીનને જળની સાથે જેમ છે,
 તેમ તેમ તેમ ભક્તને ભુધરજી શું તેમ છે.
 હરિ ચરણથી રહે નહિ ન્યારા,
 ચરણ કમળ ચક્ષુના તારા;
 ગાય સદા પ્રભુના ગુણ ગાજી,
 સેવા સ્મરણથી મન રહે રાજી.
 જ્યાં પ્રેમ પ્રેમ પ્રેમ જેને પ્રભુ પરમપદ પ્રેમ છે.

પ્રભુના ગુણાનુવાદમાં મગ્ન રહેનારા, રાત્રી દિવસ પ્રભુનું જ ચિંતવન કરનારા, સાક્ષાત શ્રી હરિના સખા માધવદાસજીની પ્રીતિ પ્રભુ ચરણકમળમાં એવી હતી કે જેમ માછલું અને જળ. માછલું જળ સીવાય ક્ષણ પણ રહી શકે નહીં તેમ માધવદાસજી પ્રભુથી ક્ષણ પણ અલગ રહે નહીં. એ માધવદાસજી ભક્તરાજ

રાગ—કંસરાય છે પીટયો પાપીરે—એ લય.

કર્તા—જનમીયા વીમ તણી જતીરે. (૨)

મંગળકારી નામ પ્રભુનું સમરે બહુ બાંતી. ૧

બન્યા બાળાપણથી એવા રે. (૨)

સતમંગત હરિકિર્તન કરવું કરવી હરિ સેવા. ૨

બેંચ કુળની પરણ્યા નારી રે, (૨)

પીતા પધાર્યા પ્રભુ ધામ મુખ ગાતા ગીરીધારી. ૩

માધવદાસનું વલણ ભક્તિ માર્ગ તરફ હતું. તેથી તેમને આ જગતના નાશવંત પદાર્થો ઉપરની વાતો રચતી નહીં. એક વખત પોતે વિચાર કરવા લાગ્યા કે વીરકંત થયા હોય તો પ્રભુસ્મરણસેવા સાથે અને. આવો પોતાના મનમાં ચોક્કસ સંકલ્પ થયો એટલે

રાગ—ચાલતો.

રૂચે નહીં અન્ય વાત ઠાલી રે (૨)

બાળકો મુકી માધવ વામા પરમ ધામ ચાલી. ૪

વિચારે માધવ નિજ મનમાં, (૨)

ઉપાસવા અવિનાશી માટે જરૂર જવું વનમાં— ૫

સ્ત્રીની ઊત્તર ક્રિયા પરવારી વીરકંત દશામાં વનવાસ ભોગવી ભજન કરનારા પરમ જીજ્ઞાસુ શ્રી માધવદાસજીએ વનમાં જવા નિશ્ચય કર્યો. માધવદાસની માતૃશ્રી બહુ કલ્યાંત કરવા મંડ્યાં. માધવદાસને ત્રણ ચાર બાળક હતાં તેમની વેઠ પણ માધવની માતૃશ્રીને કરવી પડતી. માધવને

વનમાં જતો જોઈને માધવ માતૃશ્રી છાતીફાટ રૂદન કરવા લાગ્યાં અને માધવને કહેવા મંડ્યાં કે

રાગ-મે'માન થયાં તમે મારાં.

માતૃશ્રી-જરા મનમાં જોને વિચારી, મરે જુરી જુરી મા તારી;
પામે દુઃખ બાળકો ભારી, મરે જુરી જુરી મા તારી; ટેક
નથી આપણે ધનનાં સુખીયાં, છીએ અજ ધન મોટે દુઃખીયાં;
કોણુ વૃદ્ધને પાયે વારી, મરે જુરી જુરી મા તારી. જરા. ૧.
મને પ્રભુ શરણુ લે જ્યારે, થાય બાળકો મો'ટાં ત્યારે;
જઈ વનમાં ગા ગીરીધારી, મરે જુરી જુરી મા તારી. જરા. ૨.

કર્તા. શીખ માતાની ધરી મન, રહ્યા માધવ નીજ સદન;
ભજે ભાવથી ભવ ભયહારી, મરે જુરી જુરી મા તારી. જરા. ૩.

ઘેર રહી માધવદાસ હરિસ્મરણુ કરવા લાગ્યા. દરોરજ પોતે ભિક્ષાવૃત્તિ કરવા જતા નેથી પોતાનો નિર્વાહ ચલાવતા. એમ કરતાં કરતાં કેટલાક દિવસો વીત્યા બાદ માધવદાસને તીર્થયાત્રા કરવા મનમાં નિશ્ચય થયો, પરંતુ વૃદ્ધ માતૃશ્રી અને નાનાં છોકરાં તેમાં વળી માગી ખાવા જેની સ્થિતિ તેથી મન પાછું પડતું. છેવટે સનમાં એમ નિશ્ચય કર્યો કે આઠ દીવસ ચાલે એટલું અનાજ માગી લાવી જવું. જતાવળથી પાછા આવશું પણ જવું એ વાત ચોક્કસ.

રાગ-કાયા કલેવર કારમું-એ રાગ.

કાશી જવા નિશ્ચય થયો, મન ચોટયું શ્રી વિશ્વનાથમાં,
ભીક્ષાને અર્થ નીકળ્યા, કર તાલ લઈ નિજ હાથમાં;
દીન આઠ ચાલે એટલું, અજ માગી માધવ લાવીયા,
આસા લઈ નિજ માતની, કાશીને પંથે ફાવીયા.

આઠ દીવસનું અનાજ માતાને સોંપી માતાના ચરણમાં સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી આસા લઈ શ્રી કાશીપુરીના રસ્તે માધવદાસજી ચાલ્યા.

કાશીનો રસ્તો માધવદાસના ગામથી ઘણો સારો ચાલે તેવાને સાત દીવસનો હતો, તેથી માધવદાસજી સાત દીવસે માંડમાંડ કાશીપુરી પોહોંચ્યા.

આઠ દીવસ ચાલે એટલું અનાજ ઘેર મુકી માધવદાસ ગયેલા તેથી માધવદાસના મનમાં ચિન્તા પ્રગટી. પરંતુ માધવદાસે વિચાર કર્યો કે હું હવે પાછો જઈશ તોપણ સાત દીવસ થશે જેમ પ્રભુની ઇચ્છા હશે તેમ ઘેર થશે, પણ નીશ્ચિંતથી કાશીમાં અઠવાડિયું રહી પછી જવું એમ ચોક્કસ ઠરાવ્યું.

પ્રભુની માયા અપાર છે. વિશ્વંભર આખા વિશ્વનું પુરું કરેછે, છતાં મનુ યો પોતાના અજ્ઞાનપણાથી-હુપણ થી માથે વોહારી લેછે. પરંતુ પ્રભુ ઇચ્છા અને પ્રભુ કૃપા સિવાય કાંઈજ બનતું નથી પ્રભુ કૃપા વિનાના તમામ પ્રયત્નો નિષ્ફળ થાય છે. માધવદાસજીને ગયે સાત દીવસ થયા એટલે

રાગ-હરમા તું દીલ સાથ છાકરા.

કર્તા- થયા માધવને દીન સાત, લક્ષમાં લીધી હરીએ વાત;
પ્રેર્યો પાડોશીને તે રાત, લક્ષમાં લીધી હરીએ વાત. થયા. ટેક.

આવી સવારે, વણીક ઉચ્ચારે,

વણીક- દીસે ન માધવ, મન વિચારે;

માતૃશ્ર્વ- કામ શું તે તણું ભાઈ તમારે.

વણીક- મળસકે માધવ પ્રભાત ગાતો,

જ સાત દીનથી અવાજ ન થાતો;

(પુછવા માટેજ આવ્યો, નથી તમારી પાસે માયો.)

કરોછો ભોજન ક્યાંથી માત. લક્ષમાં. થયા. ૧

કર્તા- વણીકના હૃદયમાં ભગવાને પ્રેરણા કરી તેથી ઉપર પ્રમાણે પુછવા આવ્યો.

આ વણીક માધવદાસના ઘરથી ત્રીજો ઘેર રહેતો હતો. માધવ-દાસને દરરોજ સવારમાં ચાર વાગે ઉડી પ્રાતઃ સ્મરણ કરી પ્રભાત માધવનો નિયમ હતો. પાડોશી વણીક માધવનો અવાજ સાંભળી જાગતો અને દીવસ જગતાં તમામ કામ (નાહવા ધોવાનું) આટોપી ફકાને જતો.

ન્યારથી માધવદાસ ગયા તે દીવસથી જાંઘાનો ટાઇમ વણીકનો અગડ્યો, તેથી વણીક આવી માધવ માતાને કપર પ્રમાણે પુછ્યું. તે સાંભળી માધવ માતાએ જવાબ આપ્યો.

રાગ-આલતો.

માતુશ્રી-ચોડું અજ, મુકીને જન,

માધવે તે પછી હોડ્યું સદન, આવું દીવસ આઠે ખોલ્યો વચન;
આજે સાંજે અજ પુરું થાશે, ચિન્તા છે કાલની બાળ શું ખાશે.

વણીક- (ચીંતા નાખો ખોઈ, કામ કામને કામ);

અજ હ્યો આવતાં લગી ભલી લાન. લક્ષમાં-થયા. ૨

કર્તા- એમ કહીને, ઘેર જામને,

દીન પંદરનું સીધું લામને;

વણીક- દીવસ ગુજરો ગોવિન્દ ગામને,

કર્તા- પ્રસન્ન મને પાડોશીએ આપ્યું, માધવના મનનું દુઃખ કાપ્યું;

કર્તા- (એકવીશ દીવસે આવ્યો, માતાને મન લાવ્યો);

દીઠાં ધી સાકર ઘેર સાક્ષાત. લક્ષમાં-થયા. ૩

માધવદાસજી એકવીશ દીવસે મહા પરીતાપ કરતા આવ્યા. ઘરમાં જોયું તો માતા અને બાળકો પ્રસન્ન મનવાળાં જોયાં. તેની સાથે ધી સાકરનું સીધું પણ એ ત્રણ દીવસ ચાલે એટલું જોયું. તેથી માધવના મનમાં આપોઆપ ઉપદેશ થયો, અને ભગવાન વિશ્વંબર સર્વનું પુરું કરેછે એ વાત દાખલા પુરાવા સાથે સજ્જડ થઈ.

દ્રષ્ટાન્ત.

એક ગામમાં એક વાણીઓ રહેતો હતો. તે ગામમાં એક રામજી મંદીર કરી મંદીર હતું. ત્યાં એક મહંત અને કેટલાક ખીજ સાધુઓ રહેતા હતા. આ વાણીઓ ગરીબ સ્થિતિનો હોવાથી* કોથળો ફરવા જતો. દરરોજ જતી વખતે મંદીરમાં દર્શન કરી મહંતને પગે લાગી જતો. આવતી વખત પાણુ તેમ કરી ઘેર જતો. એકાદશી, પૂર્ણિમા એવા પર્વણીના દીવસોએ કોથળો ફરવા જતો નહી. તે દીવસોએ મંદીરમાં જઈ મહંત પાસેથી કથા સાંભળતો. એમ કરતાં કરતાં મહંત સાથે વાણીઆને ધણો સ્નેહ થયો. મહંતે વાણીઆને ઉપદેશ કરવા માંડ્યો, અને જગત જુદું છે એમ સમજાવવા માંડ્યું. વાણીઆને લગભગ ૫૦ વર્ષ જેટલી ઊંમર થવા આવી હતી. સ્ત્રી પણ લગભગ ૪૦ વર્ષની હતી. સ્ત્રીનું નામ ચંપા હતું. પ્રજામાં ૨ છોકરા. એકનું નામ ગડુલાલ અને ખીજનું નામ મહુલાલ હું પાડ્યાં હતાં.

વાણીઆની અવસ્થા થઈ જણી મહંતે સંસાર છોડાવવા ઉપદેશ કરતાં વાણીઓ બોલ્યો મહારાજ ! મારા એકલા જીવ પર ખીજ ત્રણ જીવ જીવે છે. હું રળીલાવું ને એ ત્રણ ખાય છે. પછી તેમની શું દશા !

મહંત-તેમની દશા તારાથી સુધરવા બગડવાની નથી. દરેક મનુષ્યને પ્રારબ્ધાનુસાર સુખ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. અને તેમાં બ્રહ્માદિકથી પણ ફેરફાર થઈ શકતો નથી. તું કદાચ માયે લે તો તે 'ગાડા તળે કુતરું ચાલે અને પછી ગાડું તાણવાનું અભિમાન કરે' નેવું છે. કારણ ગાડું તો બળદ તાણે છે પણ કુતરું કુલાઈ નય, તેમ અચાનતા-

* પરચુરણ ગાંધી વસાણીની ચીજો એક કોથળામાં નાંખી વેચવા જતું તે. હું ફનીઆમાં નામ તો માત્ર ઝોળખ પુરતું છે. અનાદિકાળનો જીવ છે તેનાં કેટલાએ અને કેવાં કેવાં નામ પડ્યાં તેની મજા કરવા કોઈ સમર્થ નથી, માટે નામ તો નીચાન પુરતું જ છે.

એ કરીને આ જીવ સાફ નહાઈ હું જ કઈકું એમ માનેછે; પરંતુ એ વાત ખોટી અને અજ્ઞાનતા વાળી છે.

વાણીઓ—મહારાજ એ તો કાંઈ નહીં બને, દેખતે ડોળે છોકરાં, સ્ત્રી, ધરખારનો ત્યાગ કરી ત્યાગી થવું એ મન ગોઠવું નથી. મારે હજી ધર કરાવવું છે. છોકરાંનું એકેયનું સગપણ થયું નથી. એવાં બહુ બહુ કામ બાકી છે. મારે ત્યાગી થઈ સાધુ થવું હાલ પાલવે તેવું નથી.

મહંત—આ તારું કેવળ અજ્ઞાન બોલે છે. પ્રભુકૃપાથી અને તેના પૂર્વના સંસ્કાર પ્રમાણે યોગાયોગ આવે છે. એમાં કોઈથી કાંઈ બનતું નથી. ઠીક, હવે મારે તને એક વાત કહેવી છે કે તારી સ્થિતિ સાધારણ છે. તું આ નજીકનાં ગામોમાં કોથળો ફરવા જાય છે તે કરતાં થોડે દુર જાય તો વધારે પેદાશ થાય. માલ સામાન થોડો લઈ જાય છે તે કરતાં બે ત્રણ મજૂર સાથે લઈ વધારે ઊપડાવી જ અને એક મહીને આવ્ય, એટલામાં તને કોઈ જાતનો અનુભવ થાય તો ઠીક.

કર્તા—મહંતના કહેવા પ્રમાણે વાણીઆએ સ્ત્રીને કશું કે હું વેગળે ગામડાંમાં વેપાર માટે જઈશું તે લગભગ એક મહીનો થશે, માટે મારી ચિન્તા કરશે નહીં. એમ કહી વાણીઓ ત્રણ ચાર મજૂરો સાથે લઈ ગાંસડીઓ ઊપડાવી મંદીરમાં આવ્યો. મહંતને મળી શ્રી ઠાકોરજીનાં દર્શન કરી આવ્યો.

મહંત—ક્યારે આવશો ?

વાણીઓ—મહીનો અગર એકાદ બે દીવસ ઓછા વધારે.

મહંત—એમ નહીં. ચોક્કસ દરાવ કરો કે અમુક દીવસે અહીં મંદીરમાં આવવું, અને પછી ઘેર જવું.

વાણીઓ—આજથી બરાબર એક મહીને. ખુંટ ત્રીશ દીવસે આ જગ્યા પર આવી પછી ઘેર જઈશ.

પ્રથમ મંદીરમાં આવ્યા સિવાય હું કોઈ દીવસ ઘેર જતો નથી.

કર્તા—આ પ્રમાણે કહી વાણીઓ વિદાય થયો. મહંતે વિચાર કર્યો કે વાણીઆને હજુ ખબર નથી કે આ જગત આખું સ્વાર્થી છે પણ એને બરાબર સમજાય તેમ ચમત્કાર બતાવું.

વાણીઆને ગયે બરાબર વીશ દીવસ થયા એટલે મહંતજીએ કૃત્રીમ જટા બાંધી. મોટી કફની ભગવા રંગની પહેરી હાથમાં તુંબકુ અને ચીપીયો લઈ આખા શરીરે અને મોઢા ઉપર પુષ્કળ ભજુત લગાવી અબધુન બની મંદ્યા સમયે અલખ અવિનાશી કરતા નીકળ્યા. રાત્રી અંધારી હોવાથી વાણીઆના મહેલ્લામાં આવતાં આવતાં અંધારું થઈ ગયું. મહેલ્લામાં પેસતાં અલખ અવિનાશી કહી લાંબા રાગથી ખુમ પાડી. આ વખત ચંપા ધરતું તમામ કામકાજ પરવારી બારણે ઓટલાપર બેઠી હતી. છોકરા બે, એક ૧૦ વર્ષનો અને બીજો ૭ વર્ષનો હતો તે મહેલ્લામાં રમવા ગયા હતા. ચંપા ધણી વહેમી હતી, અને મંત્ર જાંત્ર હુપહુમાડા અને છાછુ કરનારને અમરતી અમરતી ના કામ હોય તો પણ બોલાવતી હતી આ મહારાજને જોઈ

ચંપા—પધારો મહારાજ (એમ કહી બીજાનું નાખ્યું)

કર્તા—અલખ અવિનાશી તોડે કાલકા ફાંસી આમ કહી મહારાજ બીજાનાપર બેઠા.

ચંપા—મહારાજ ! હાથ જીવોછો કે ?

ચોગી—હા માઈ, દેખતે હેં. અલખ અવિનાશી, અલખ અવિનાશી.

કર્તા—ચંપાએ હાથ ધર્યો. હથેળી આમું જોઈ ચોગી બહુજ ગળ-ગળા થયાથોડીવાર મૌન રહ્યા. ચંપાના મનમાં મોટો વહેમ પડ્યો.

ચંપા—મહારાજ ! જેવું હોય તેવું મને કહેજો.

ચોગી—દેખ માઈ ! હમ અંસે નહીં હે, જો લોક પૈસા લેનેવાલા હૈ વો જીઠા સચ્ચા સમજતા હૈ આર હમ એક પાઈ બી લેતે નહી આર

કળી જુઠ બોલે નહી. દેખ, તેરા નામ. ચંપાબા હૈ. ઔર તેરેકુ દો લડકા હૈ. એકકા નામ ગટુલાલ, દુસરેકા નામ મટુલાલ હૈ. તેરા પતીકા નામ જગમોહન હૈ ! તેરા પતી બીશ રોજસે પૈદા કરનેકુ ચલા ગયા હૈ ! તુમેરી સ્થિતિ ગરીબ હૈ !

ઔર ..... આમ કહી ચોગી અચક્યા. એટલે

ચંપા— મહારાજ ! તમે તો પરમેશ્વર જેવા છો. તમે જે વાત કહી તેમાંની એક પણ ખોટી નથી. પણ તમે છેવટે ઔર કહી અચક્યા તે કહો.

ચોગી— અબ જાને દે ! વો કહનેમેં કછુ માલ નહીં હૈ. મેં કહુંગા જબ કલકલાટ હોગા. અબ જાને દે !

ચંપા— મહારાજ જેવું હોય તેવું કહો. એમાં કલકલાટ શાનો. કાંઈ હરકત નહી. તમારે શું !

ચોગી—દેખ માધ ! દુર રહેના. તેરેકુ સ્નાન કરનેકા હૈ ! તેરા પતી જો કમાનેકુ ગયા હૈ વો આજ પાંચ રોજસે મર ગયા હૈ, ઔર સુન-લે ! વો આદમીકા ઐસા કર્મ હૈ કી વો પ્રેત (જુત) હોગા ઔર ઊરકુ મરનેકા દીનસે પંદરા રોજ પુરા હોગા ઊસ રાત્રીકું દશ જન્મે જુત હોકર આવેગા ઔર વો બોલેગાકી મેં જગમોહન, ઔર તુમ મેરી ઔરત. ઐસા બોલેગા. જો તુમ ઊસકુ જુલાવોગે તો તુમકુ સબકુ વો જુત ખા જાયગા.

કર્તા—મહારાજના મુખથી આ હકીકત સાંભળી, ચંપાએ છોકરા-ઓને જુમ પાડી બોલાવ્યા. પોતે સ્નાન કર્યું. ચુડી ધર આગળ કાઢી મુકી. ઘરમાં એક સીશમનું કાળું બલીયું જે એક પાછની પણ કીમતનું નહી હવું તે ભાગી ફેંકી દીધું. છોકરાને નવરાવ્યા. છેડો વાળ્યો નહી.

મહારાજ જવાની તૈયારી કરવા મંડ્યા.

ચંપા-મહારાજ! પધારજો! હું શું આપું. કદાચ બશેર દાણા આપું પણ મારે સુતક પડ્યું.

ચોગી-કુચ નહીં. હમ તો કાસીસે એક પાઘ ઓર પાવ ભાર અનાજ સરીખા લેતે નહીં હૈ, તુમ તુમેરા બાલકકુ લેકે મઝા કરો. દેખો જો તુમ તુમેરા પ્રાન બચાને ચાહો તો બિસ ખાતકું ભુલ જાના નહી હો!

ચંપા-મહારાજ! એ તે ભુલાયા! આજથી દશમે દીવસ જો આ વશે તે ભુતને આવવાનો દીવસ. કૃપાનાથ પધારજો.

કર્તા-મહારાજ ચાલ્યા ગયા. મંદીરમાં આવી પ્રસન્ન મનથી વિચાર કરતા બેઠા કે જાળ તો સારી ખીજાવી છે. હશે ચમત્કાર બરાબર જોશે. પછીથી જ્ઞાન થશે.

ખીજે દીવસે સવારના મેહેલમાં ખબર પડી કે જગમોહન કમાવા ગયો હતો ત્યાં કોલેરા થયો અને મરી ગયો. આ વાત જાણી સગાં સંબંધીઓ કલ્પાંત કરવા લાગ્યા. આડોશી પાડોશીઓ પણ દીલગીર થયા. બન્ને પાડોશી સારા ગૃહસ્થ અને દેશાવરના વેપારી હતા. બન્ને બેગા થઈ વિચાર કરી ચંપાની પાસે આવ્યા, અને કહેવા લાગ્યા કે,

વેપારીઓ-જીવો ચંપા લાભી, હવે બહુ રડશે કંકળશે નહીં. લગવાનની ધ્વજા એવી હશે. તમારે શું દુઃખ છે. તમારે બે છોકરા છે. કાલે મોટા થશે. જીવો “બાળા તેને શા દુકાળા” ગભરાશે નહીં.

ચંપા-ભાઈ એ તમારું કહેવું ખરું છે પણ બાળાને મોટા કરવા તે કાંઈ ધાન પાણી વીના બને તેમ છે! અને તેનાજ વાંધા છે. એમ દીવસો કાઢવા મુશ્કેલ છે. મારે માથે પરમેશ્વરે ખરી રીતે ઉપાધી નાખી છે. આ વખત મારા દુઃખનો પાર નથી. એમ કહી રડી દીધું.

વેપારીઓ-જીવો ચંપા લાભી! તમે રડશો નહીં. સાંભળો. જાના રહો. અમે ખોટી થઈએ છીએ. એક તો તમારો ગાદું છે તેને

હું મારે ઘેર ગુમારતો રાખું છું. મારી સાથે દાળભાત, રોટલી અને ખે શાક સાથે જમશે, દુકાનનું કામકાજ કરશે અને મારી પાસેજ રહેશે. પગારમાં ખાવાપીવા કપડાંલતાં આપવાં તે ઉપરાંત રૂ. ૭૫) રોકડા તમારા ખર્ચ માટે દર વર્ષે આપીશ; અને બીજો છોકરો મહુ તેને આપણા પાડોશી વંદ્રાવનભાઈ લઈ જાય છે. તેમને ઘેર પણ મારા ઘરના જેવુંજ ખાવાપીવાનું સુખ છે. તે પણ કપડાં વગેરે આપશે અને તે ઉપરાંત તમારા ખર્ચ માટે દર વર્ષે રૂ. ૫૧) રોકડા આપશે. કહો ભાભી, હવે તમારે શી ભુખ છે ! અને શું દુઃખ છે ! અમારા ભાઈ જગમોહન હતા તે વખતમાં તો ભાભી કોદરા ખાવાના મળતા, અને હવે છોકરાં અને તમે બધાં રોટલી ખાશો ! તમારા છોકરા વાઘરી જેવા હતા તે હવે વાણીઆ જેવા બનશે ! પગે ચાલી રખડતા તે હવે ઘોડાગાડીમાં બેસી અમારી સાથે ફરશે ! હ્યો, અમે જઈએ છીએ અને આજથી અત્યારથી આ છોકરાંને લઈ જઈએ છીએ. તમે તમારા જેટલું જ રાંધજો.

ચંપા — જીવો ભાઈ ! મારે તો હવે તમારા સીવાય બીજાનો આશ્રય નથી. મારાં સગાં વાહાલાં તો રડ્યાં મહા નઠારાં છે. મારે તો હવે “ ઉપર આભ ન તળે ધરતી ” એવું છે. તમે ખે પાડોશી સારા છો તે આટલી કાળજી કરો છો પણ... ..જરા વિચાર કરો. પગાર મારા મનને ઓછો લાગે છે.

વેપારીઓ — ચંપા ભાભી ! આ તો તમારી લાગણીથી. નહીં તો તમારા છોકરા બેઠ માંકડા જેવા છે. અને આ માંકડાને માણસ બનાવવા લઈ જઈએ છીએ. તમારું મન કચવાય છે તો બલે જઓ જેમ જેમ હુશીઆર થશે તેમ તેમ પગારમા વધારો કરી આપશું.

કર્તે. — એમ કહી બે પાડોશીઓ બેઠ છોકરાંને લઈ ગયા. છોકરા સુખી થયા. ચંપા પણ એકલી થઈ. તે પણ એક જણને

ફીઆ સવાસો પગાર આવે તે ખીજી શા માટે ખાય ! તણ ભાગ સરખા કરીને જલદીથી થાય તેવું બનાવી દે !

વાણીઆને આવવાની વાટ મહંત જોતા હતા. ચંપા પણ મરી ગયાના દીવસને પંદરમો દીવસ ગણતી હતી. ત્રીશમે દીવસે સાંજના છ વાગતાના શુભારે જગમોહન મહંતજીને આવી પગે નમ્યો. મહંતજી બહુ ખુશી થયા.

મહંત--ભાઈ, આવ્યા ! સુખી તો છોને ! લાલ વગેરે ઠીક મળ્યો ને !

વાણીઆ--તમારી કૃપાવડે સુખી છું અને લાલ પણ સારો મળ્યો છે. હવે હું જઈશું.

મહંત--હાલ જવાનું નથી. આજે હાકોરજીનો સમયો છે. સામગ્રી થાય છે. તથ્યાર થયે ભગવાનને અર્પણ કરી પછી આપણે બધા પ્રસાદ લઈએ. પછી જઈએ.

વાણીઆ--મહારાજ મને જવા દીધા હોત તો સારું. હું પાછો આવીશ. બરાબર ટાઇમસર આવીશ.

મહંત--અરે ભાઈ તમે પાકાજ જંગળી. વળી એક મહીના થી ઘર છોડેલું તે તમારાથી અવાય નહી. માટે હવે બોલશો નહી. જે થાય તે પ્રસાદ લીધા પછી થશે. બોલશો તે નકામું જશે.

વાણીઆ--ઠીક ભગવદ્ ઇચ્છા હશે તેમ થશે.

કર્તા--વાણીઆ થાકેલો હતો તે એક ઓરડીમાં જઈ સૂતો. સાંજના ભોકો દશ્યન કરવા આવેલા પણ ઓરડીમાં સુઈ રહેલો તેથી કોઈએ દોઢો નહીં.

રાત્રે ૯ વાગે શ્રી હાકોરજીને સામગ્રી ધરાવી તે પછીથી ૧૦ વાગે સાધુની પંક્તી થઈ. વાણીઆને પણ સાથે જમવા બેસાડ્યો. જમી પરવારતાં ૧૧ વાગ્યા. વાણીઆ પાસે સાધારણ પોટલું હતું.

તે લઈ અગીઆર વાગે ઘેર ગયો. અધારી રાત્રી એવી હતી કે સામું આવતું માણસ પણ એકદમ સુઝે નહીં.

મહંતજી (યોગી) ના સંકેત પ્રમાણે પંદરમા દીવસની રાત્રી પડી કે ત્રણ ટોપલીયો ભરી ઠીંકરાના કડકા ભેગા કર્યા. ખારણાં બંધ કર્યા. મેડાને ત્રણ ખારીઓ હતી, તે ત્રણ ખારીઓમાં ત્રણ જણ (બે છોકરા અને તેની મા) એક એક ટોપલી લઈ બેઠાં.

અ'પા—જેજે મારા દીકરા ગભરાતા નહીં હો ! એ રડ્યો જેવો આવે તેવોજ ઠીંકરાના કડકાથી વધાવી લેજો. (મારજો.)

ગડુ—આ ! આ ! મારી હરકત ના રાખીશ. હું તો જેવો આવશે તેવોજ સાલાને આ બે ત્રણ ઢખાળા જીવદા રાખી મુક્યા છે તે બરાબર તારીને મારીશ.

મડુ—આ ! આ ! ઓ આ ! હું તો આખી ટોપલી એકદમ ઉપર ફેંકી દઈશ. અને પછી આ લાકડી રાખી છે તેનાથી એ સસરાનું માથુંજ ફેંકી નાંખીશ, પછી કાંઈ બીક છે !

કર્તા—આ પ્રમાણે એક બીજાં વાતો કરી આનંદ માનતાં ભુતની રાહ જોતાં આંખની પલક પણ નહીં મારતાં જોયા કરતાં હતાં. એટલામાં વાણીઓ ખભે પોટલું અને અંધારે ડેબાં ખાતો ખાતો ઘર આગળ આવ્યો.

જગમોહન—અલ્યા ગડુ ! ઓ મડુ ! અલ્યા ગિધાડો !

કર્તા—આવો અવાજ સાંભળતામાં એકદમ ત્રણે સાવધ થયાં.

અ'પા—એટા ખીશો નહીં હો ! રડ્યા કોણ હું ગિધાડો વાળો આઓ જનમારો તારે પાલે બંધાર્ધ સુખ દીડું નહીં ને મુવા પછી ભુત થઈ ખાવા આવ્યોહું ! હે !

કર્તા—એમ કહી ચારપાંચ ઠીંકરાના કડકા હાથમાં લઈ માર્યા.

જગમોહન—અરે રાંડ ! નરી જવાનું કેવું અને ભુત કેવું ! ઉધા-
ડને ખારણું !

ચંપા—ગડુ—મડુ—અલ્યા શું જુવો છો ઠાકો.

ગડુ—મડુ—સાલા હીણુપગલાંના લે લેતો જા. એમ કહી ઠીંકરાં
ઠાકવા માંડ્યાં. સાલા, જ્યાંસુધી તારા પગલાં ઘરમાં રહ્યાં ત્યાં સુધી
કોદરા સીવાય ખાવાનું મળતું નહીં અને તારાં પગલાં ટળ્યાં કે તુરત
અમે બધાંય રોટલી ખાઈએ છીએ અને ગાડીઘોડે મોજ કરીએ છીએ.

ચંપા—એ અભાગીઓ તો બરાબર રાતુતાતુ દીઠા વીના ખસ-
નાર નથી. તમે શું જુવો છો !

કર્તા—એમ કહેતાંમાં ઉપરાઉપરી ઠીંકરાંથી એક મહીનાથી કમાવા
ગયેલા પતિને વધાવી લેવા તમે બન્ને પુત્રોએ પણ તેજ પ્રમાણે
વધાવવા માંડ્યા, અને મોઢેથી રડ્યા, પીટ્યા, અભાગીઆ, હીણુ-
પગલાંના, કાળા મોઢાના એવા એવા ઉદ્દગારોના આવકાર મળવા
મંડ્યા. વાણીઆના ઉપર ત્રણ તરફથી પ્રહાર થવા મંડ્યા તેથી લોહી-
ભોહાણુ થઈ ગયો, અને બોલ્યો કે,

જગમોહન—અલ્યા, તમે ત્રણે ગાંડાં થયાં છો કે કાઠ ભાંગ્યાંગ
પીધી છો ! છે શું ? સાલાઓ તમને ઉછેરી નાનેથી મોટા કર્યા, તમારી
હઠો પુરી કરી, તમારે માટે તાપતડકા, ભુખતરસ, ઉધ જીજગરા વેઠ્યા,
ગામગમાનરાં કરી થાકી ગયો, તમરાં વૈતરાંમાં માફ શરીર જીર્ણ થઈ
ગયું અને તમે હવે તેનો આ બદલો મને આપો છો ! અલ્યા ચંડાલો !
શીઠ આ તમારા બાપને મારો છો !

ગડુ મડુ—અમારો બાપ તો મરી ગયો. આ તો સાલા ભુત,
આ ભુત, આ ભુત, (એમ ઠહી ઠંખાળા માર્યા).

જગમોહન—(લોહી નીકળ્યું અને માર ખાઈ થાકી ગયો.)
અરે ઓ રંડ ! તારે માટે ઓછું દુઃખ વેઠ્યું નથી, તારી સેવામાં

જેવી રીતે હાજર રહ્યા તેવી રીતે ભગવાનની સેવા કરી હોત તો પરમ ધામ મળ્યું હોત. તેનો આ બદલો ! અરે આ ચુડેલ ! ધણી જીવતાં છતાં ચુડીઓ ભાગી બેઠી ! ધિક્કાર છે તારા અવતારને ! ધિક્કાર છે તારાં માતાપિતાને !

અ'પા-તું ધણી ક્યાં છું. તું તો ભુત થયો છું. હવે તારે મારે શો સંબંધ ! તને સીધી રીતે કહ્યું કે આલ્યો જ, પણ તારા માનવામાં આવતું નથી તો ભોગ તારા. લોહીલોહાણુ થયો છું ને મરી જઈશ તો અહીં ક્યાં ખાસકારાતને ! ખાસકે માર્યો, રડ્યા, કાળામોઢાના ધણી ! કોઈ દીવસ કોઢરા વીના ખીજું ખવરાવ્યું હતું ! તારાં પગલાં ટળ્યાં કે ઘઉં સાકર ખાતાં થયાં. ધિક્કાર તે રડ્યા તને કે મને ! જ જ અહીંથી તારું લજ્જામણું ડાચું લઈ આલ્યો જ.

કર્તા-આ જગ્યાએ એમ શંકા થાય કે મેહેલામાં આવું તોફાન થાય તો પછી ખીજ લોકો કોઈ આવે અને ખોટા બેઠમ દુર થાય, પણ જગમોહનનું ઘર છેક છેડા ઉપર હતું અને એક બાજુ પાડોશીનું મકાન હતું પણ તે વચમાં બે ત્રણ ખંડેર હતાં. મતલબ કે વરતી ઘણી વેગળી હતી.

માર ખાધ થાકી ગયેલો લોહી ચુચવતા જગમોહન મંદીરમાં આવ્યો.

મહંત વાટ નોંધને જ બેસી રહ્યા હતા. આવતામાં તેની એક-દમ સારવાર કરવા માંડી અને વાગ્યાનું કારણ પુછવા લાગ્યા.

મહંત-ભાઈ, કાંઈ પડી જવાયું ! કે કોઈ સાથે લઢવાડ થઈ !
જગમોહન-પડી જવાયું નથી, તેમ લઢવાડ પણ થઈ નથી.
મહંત-આવડું બધું થાથી વાગ્યું.

જગમોહન-કરમમાંથી મહારાજ ! ભાઈ સાહેબ બોલાવશો નહીં.

મહંત-ભાઈ છે શું ? મને ખરી વાત કહે ને !

કર્તા—જગમોહને તમામ વાત કહી. તે પછી મહાંતે તેને યોગ્ય ઉપદેશ કર્યો. યોગ્ય ઉપચારો કરવાથી એક રાત્રીમાં ફાયદો થયો ખીજે દીવસે પ્રાતઃકાળમાં ઉઠી જગમોહનદાસે મહાંતજી પાસે દીક્ષા લીધી (સાધુ થયા).

ખીજે દીવસે સ્ત્રી છોકરાં આ વાત ચોક્કસ સાંભળી બહુ પસ્તાવો કરવા લાગ્યાં. જગમોહનને ઘેર લઈ જવા બહુ આગ્રહ કર્યો, પણ જગમોહન કહેછે, હવે હું સંસારમાં લુપ્ત થાઉં નહીં. એક-વાર તો પેટ ભરી માર ખાધો, ગાળો ખાધી છું તે શું હું દુખળો પડ્યો ! કે મારું ગજવું ઘટયું ! કાંઈ નહીં, હવે જુતીયાં ખાવા વિચાર નથી.

તેમજ માધવદાસના મનમાં એમ અભિમાન હતું કે મારા સીતાય આ બાચારોં વદ્ધ માતા અને છોકરાં શું ખાશે ! પણ તેનો ઢાખલો પ્રજુએ મેળવ્યો તેથી માધવદાસ પોતાના આત્માને ઉપદેશ કરે છે.

રાગ-વારી જાતીં રે સાંવરીઆ તોપે વારણાં રે.

માધવ—અરે મન શામાટે ધુંચાય જગતની જાળમાં રે,
મિથ્યા મોહ મમન વશ શીકર તણી રહુ ફાળમાં રે. અરે. ટેક.
વિશ્વંભરથી નથી જ છાનું, અજ્ઞાને કરી અવળું માન્યું;
ખોળે ખતે પાનુ રહે સંભાળમાં રે. અરે મન. ૧
હું ધારું મુજ વીણુ દુઃખીય શે, રહ્યા વિના બાળક શું ખાશે !
એમ માની અથડાયો આ ઘટમાળમાં રે. અરે મન. ૨
પરચો પ્રજુએ મને બતાવ્યો, આઠ કહી એકવીશે આવ્યો;
જમે ખોરાક મન ભાવ્યો બાળક જાળમાં રે. અરે. મન ૩
ચીંતા કરવી સઘળી ખોડી, લુણ્ણદરામી થાઉં કેમ લોટી.
આવે આકૃત મોટી આ મધલાળમાં રે. અરે મન. ૪.

હું કદાચ અહીંથી વીરકત થઈ પ્રભુ ભજનમાં તત્પર ન થાઉં
અને આ મધલાળમાં પડી રહું તો મારા જોવો મૂર્ખ કોણ ?
છોકરાં અને વૃદ્ધ માતાને તેમના પ્રારબ્ધાનુસાર મળ્યા જશે એ
અનુભવ મેં મારી જાતે જોયો છે, તેથી એકદમ વનમાં અગર તીર્થ-
સ્થાનમાં જઈ એક ચિત્તથી હરિસ્મરણ કરવું એમ નિશ્ચય થયો. તેથી

રાગ-દેશી બનજારો.

કર્તા— આત્મા ધરખારને છોડી, પ્રીતિ પ્રભુ ચરણમાં જોડી;
નહી હતી પાસે એક કોડી, પ્રીતિ પ્રભુ ચરણમાં જોડી. ટેક.
મુખે હરી નામના જાપ, જેણે દુર કર્યા સંતાપજ;
જગજગને નાંખી તોડી, પ્રીતિ પ્રભુ. ૧.
ધર છોડી ગામની બાગોળે નીકળી શ્રી જુગદીશ પ્રભુનાં
દર્શન કરવાં એમ નિશ્ચય કરી શ્રી જગન્નાથપુરીને રસ્તે વળ્યા.
ચાલતાં ચાલતાં પ્રભુ સ્મરણ ચુકતા નથી.

રાગ-ચાલતો.

એમ વિત્યા દીવસો ત્રીસ, ત્યારે પોહોંચ્યા શ્રી જુગદીશજ;
ધ્યાણને નીરખીયા દોડી. પ્રીતિ પ્રભુ. ૨
મંદીરમાં જઈ સાક્ષાત શ્રીહરિનાં દર્શન કર્યાં. પોતે મનમાં વિચાર
કરવા લાગ્યા કે અહીં આ ધણા માણસોમાં રહી મારે ભજન કરવું
ખિલકુલ ફાવશે નહીં તેથી એકાંતની જગ્યા સમુદ્રના કીનારાપર
ખોળી કાઢીને

રાગ-ચાલતો.

એક ગુફામાં બેઠા જઈને, ક્ષુધા ત્રણ દીવસ લાગટ સહીનેજ;
નાખ્યાં માન મમત જેણે મોડી. પ્રીતિ પ્રભુ. ૩
ગુફામાં ત્રણ દીવસ બેઠા. ખાવુંપીવું બંધ. માત્ર સ્નાન કરવા
ઉઠવું. બાકીના વખતમાં એક ચિત્તથી ધ્યાન કરતા માધવદાસજ
ત્રણ દીવસ લગી જુખ્યા બેઠા.

માધવદાસની અડગ અને પ્રેમ ભક્તિથી પ્રભુ પ્રસન્ન થઈ શ્રી લક્ષ્મીજીને કહેવા લાગ્યા.

પ્રભુ—આજે ત્રણ દીવસથી મારો ભક્ત એક નામે માધવદાસ અહીંયાં આવી દર્શન કરી સમુદ્રના કીનારાપર એકાંત ગુફામાં એક ચિત્તથી સ્મરણ કરે છે. તેને ત્રણ દીવસના ઉપવાસ છે, તેથી આજે મેં પણ રાજભોગ અંગિકાર કર્યો નથી.

લક્ષ્મીજી—આપની પંક્તિનો લાભ લેવા માટે વિનંતી હું કરવાની તક્યારીમાં હતી એટલામાં મારા મનની વાત જાણી આપે સુચના કરી, પણ કૃપા કરી સાથે જમો અને પ્રસાદ આપો.

પ્રભુ—જ્યાં સુધી માધવના ઉપવાસ નહીં છુટે ત્યાં સુધી મને બિલકુલ રૂચીકર નથી.

લક્ષ્મીજી—માધવના ઉપવાસ માધવને છોડવા હોયતો આખી પુરી ભરી છે, ચલાય ત્યાંથી માગી મેળવે. તેમ ન કરવું હોય તો મંદીરમાં પ્રસાદનો ક્યાં ટોટો છે !

પ્રભુ—ગામમાં માગી ખાનારો કે મંદીરમાંથી પ્રસાદ લેનારો એ ભક્ત નથી, તેને ભુખતું દુઃખ નથી પરંતુ માત્ર મારા સ્વરૂપની જરૂર છે, તેથી આખો દીવસ રાત્રિ સહજ નિંદ્રા લઈ તેમાંજ આનંદ માને છે. તે જો ખાવાપીવાનો લોભી હોત તો ગામમાં ભટકતોજ હોત.

લક્ષ્મીજી—તો પછી આપણે શું કરીએ ?

પ્રભુ—આપણે તેને જમાડી પછી જમીએ.

લક્ષ્મીજી—સમુદ્ર સુધી જમાડવા કેણુ જાય ?

પ્રભુ—જેને ગરજ હોય તેજ તો ! હું તો એના જમ્યા સિવાય જમુંજ નહીં.

લક્ષ્મીજી—આપની પ્રસાદી લેવી તે મારે ગરજ. હીક હું જાઉં ! શું શું લઈ જાઉં ?

પ્રભુ-આ સુવર્ણ થાળ અને ઝારી અને આ લાડુ લઈ જાઓ.

લક્ષ્મીજી-વાર કૃપાપાથ, આ ચાલી. (જાય છે)

રાગ-મારે મહેલે જ મવાને આવો વહેલા વહેલા રે.

કર્તા- લક્ષ્મીપતિએ લક્ષ્મીજીને મોકલીયાં લઈ મેવા રે,
મોકલીયાં લઈ મેવા વાહાલા, ભક્તજ વાહાલા કેવારે. લક્ષ્મી. ટેક.
કંચન કળશ જલનો ભરીયો, સુવર્ણ થાળે લાડુ ધરીયો;
અનેક દાસી પણ પરહરિઓ, કર લઈ ચાલ્યાં દેવા રે. લક્ષ્મી. ૧.
તેજ અપરમીત લક્ષ્મી તનમાં, માધવનું મન મધુસૂદનમાં;
જેમ વીજળી ચમકે ધનમાં, હરિ આરામાં રહેવારે. લક્ષ્મી. ૨.
ભગવાનની આરા મુજબ લક્ષ્મીજી થાળમાં લાડુ અને ઝારી
જળ લઈ સમુદ્ર ઉપર આવ્યાં. જ્યાં માધવદાસજી ગુફામાં બેઠા ધ્યાન
કરે છે ત્યાં આવતા બરાબર એકદમ વીજળીનો ચમકાર થાય તેમ પ્રકાશ
પડ્યો. તે પ્રકાશમાં માધવદાસે જોયું તો

રાગ-ચાલતો.

મુકી ચાલ્યાં માધવ માટે, પ્રકાશે પામ્યા ભક્ત ઉચાટે;

લક્ષ્મી વળીયાં મંદીર વાટે, સંતની કીધી સેવા રે. લક્ષ્મી. ૩.

વીજળીના અજવાળામાં સુવર્ણ થાળ, ઝારી, અને થાળમાં
મોટા એક લાડુ દીઠો. લક્ષ્મીજી તુરત મંદીર તરફ વળ્યાં.

માધવદાસે વિચાર કર્યો કે, કોઈ પણ જગ્યાએ આકાશમાં વાદળ
નથી, ચોમાસાના દીવસો નથી તેમ વીજળી થવા સંભવ નથી છતાં
વીજળી થઈ તેનું કારણ તો એજ હોવું જોઈએ કે મારે માટે ભગવાને
પ્રસાદ મોકલ્યો તે મને અંધારામાં ખબર પડે નહીં તે બતાવવા માટેજ.
હીક, હવે ભગવાનની પ્રસાદી પ્રેમે કરી લેવી. એમ કરી ત્રણ દીવસે
પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરતાં કરતાં લાડુ પ્રસાદી જમ્યા, અને જળ પ્રસાદી
પીધું. પછી એ બન્ને સુવર્ણ પાત્ર એમને એમ એમાં પડ્યાં રહેવા દીધાં,
અને પૂર્વવત ધ્યાન કરવા મંડ્યા.

લક્ષ્મીજી ભગવાન પાસે આવ્યાં. એટલે પ્રભુ કહે છે, હવે મને બહુ અકળામણ થાય છે, ત્રણ દીવસથી ભોજન કર્યું નહોતું. આજે અત્યારે પેટ ભરી જમ્યો છું.

લક્ષ્મીજી—મહારાજ, તમારા કહેવા મુજબ હું આપી આવી. હવે મને પંક્તિ પ્રસાદીનો લાભ આપો.

પ્રભુ—તે તો હું તમને પ્રથમજ કહું છું કે ત્રણ દીવસે આજે અત્યારેજ ભોજન લીધું છે તેથી અકળાઉ છું.

લક્ષ્મીજી—હું તમારી આજ્ઞા પ્રમાણે આપવા ગઇ એટલામાં મારા સિવાય જમી લીધું !!

પ્રભુ—મેં જમી લીધું નથી પણ ત્રણ દીવસથી મારો ભક્ત બુખ્યો હતો તેથી મને ચેતન નહોતું અને રાજ ભોગ વગેરે સામગ્રીઓ તરફ હું ટટી પણ કરતો નહી, તે અત્યારે તમે મારા ભક્તને પ્રસાદ લેવરાવી આવ્યાં એટલે મને પુષ્કળ તૃપ્તિ થઇ છે. હવે તો બહુજ અકળાવાય છે. લક્ષ્મી ! હું તો મારા ભક્તને સુખે સુખી અને ભક્તને દુઃખે દુઃખી. ભક્ત સિવાય બીજાને વશ નહી. પ્રેમનોજ વેચાણ.

કર્તા—પ્રાતઃકાળમાં મંગળા સમયે પુનઃરીએ આવી મંદીર બાહ્યમાં તો સુવર્ણધાળ અને જારી દીઠાં નહી. એટલે તુરતજ પુનઃરીએ રાજની પાસે આવીને,

રાગ—હરીગીતની ઢબનો.

કરી બુઝ સેવકે શોધતાં કંચન કળશ ને ધાળની,
થઈ ચોરી જઇ કહે રામને શું તપાસો મદનગોપાળની;
કરી ખોળ રાયે ખંતથી માધવથી મેળવ્યાં પાત્રને,
બાંધીને લાવ્યા મારતા મુદા શું માધવ ગાત્રને.

રાજના દુતોએ ચોરી પકડી બન્ને પાત્ર સહીત બાંધી માધવ-દાસને મારતા મારતા શ્રી જગન્નાથજીના મંદીરમાં લાવ્યા. ત્યાં રાજ

તમામ પુત્રરીઓ, અને પુરીના કેટલાક અનન્ય લક્ષ્મી અને ગૃહ-
સ્થો હાજર હતા. માધવદાસને બહુ માર પડવાથી બરડામાં સોળ
ઉઠ્યા હતા. ઘણો માર પડવા છતાં પણ એક અક્ષર અન્ય નહી
મોલતાં “શ્રી રામ કૃષ્ણ ગોવિન્દ” એ મહામંત્રનો ઉચ્ચાર કરતા
હતા. ગુન્હો શાખીત થયો. રાજ માધવદાસજીને શીક્ષા કરવા જોવો
જાઓ થયો એટલે શ્રી હરિએ વિચાર્યું કે વળી માધવને માર
પડશે તેથી પ્રભુની ઇચ્છાથી આકાશવાણી થઈ.

(આકાશવાણી)

સાખી.

ગીરા ગગન ગંભીર થઈ, મારો ન એને માર,
ચોરી નવ એણે કરી, કરો મન વિચાર; એ...(૨)

બોલો પ્યારે રાધે કૃષ્ણા. (૨)

પાપ તાપ ભવ તુટે તૃણા. બોલો પ્યારે.

સાખી.

પ્રતિતિ કરવા કારણે, કરવી હોય જો ખાજ
જુવો તપાસી મુરતી, દીસે ઝાઝાં સોળ. એ...(૨)

બોલો પ્યારે રાધે કૃષ્ણા (૨)

પાપ તાપ ભવ તુટે તૃણા. બોલો પ્યારે.

કર્તા—પ્રભુની આજ્ઞા મુજબ માધવદાસને મારવાના વિચારો
બંધ રાખી રાજ પરસ્પર પુછવા લાગ્યો. ખરા ખોટાની પ્રતિતિ માટે
શ્રી ઠાકોરજીની મુરતીઓ તપાસી તો બરડામાં મોટા મોટા સોળ
પડેલા દીદા. આ જોઈ સર્વ આશ્ચર્ય પામ્યા, અને માધવદાસનું મહા-
ત્મ્ય જાણી ધણું પરતાઈ સૌ સાથે માધવદાસની સ્તુતી કરવા લાગ્યા.

રાગ—એક નામ વિજયસિંહ રે.

સર્વ— સ્તુતિ સૌ મળી કરતા રે કર્યો અપરાધ અમે;

સ્વામી શ્રી પતિ પુરી રે, સાચાની સાક્ષી તમે.

- છો અદળક ઢળીઆ રે, જન પર કરણા કરો;
જેને મારો કહો મુખથી રે, સકળ તેના તાપ હરો. ૨
- નવ લઈયા ખમો રે ભક્ત માટે દુઃખ સહેતાં,
કર્તા- ભક્તિ ભાળી માધવનીરે સૌને નેત્રે નીર વહેતાં. ૩
- ક્ષમા માગી માધવની રે સૌ સૌને સ્થાને ગયા,
તીર સમુદ્ર ગુફામાં રે માધવદાસ રહ્યા. ૪
- કરે સમય સમયનાં રે દર્શન ભાવ કરી,
જન કોઈ નવ દેખે રે જાણે એક પોતે હરી. ૫

એ પ્રમાણે માધવદાસજી સમય સમયનાં દર્શન કરવા આવતા.
એક દીવસ ધનુરમાસમાં મંગળા સમય જરા વહેલા માધવદાસજી આવી
મંદીર બહાર ઉભા રહ્યા. ટાઢ પુષ્કળ હોવાથી માધવદાસ ધ્રુજતા હતા.

રાગ-કવાલી દાદરો.

- કર્તા- એક દીવસે હરિ ઘણી કરણા કરી,
નિજ ભક્તની પીડા હૃદયે ધરી. હરિ હાં...નિજ. ટેક.
આવ્યા માધવ દરશન કરવાને,
લાગ્યા હાંડથી બહુ ચરથરવાને;
હરિ દર્શનની મન હોંશ ધરી. નિજ. હરિ હાં...નિજ. ૧
ઝોટ્યો દુશાલો દુપટા સાથે,
દોડ્યા કર લઇને હરિ નિજ હાથે;
આપી માધવે રાયને વિનતી કરી નિજ. હરિ હાં...નિજ. ૨

માધવદાસને ટાઢે ધ્રુજતા જાણી ભગવાન દુપટા સાથે દુશાલો
ઝોરાદી ગયા, માધવદાસે જાણ્યું કે ધાળા અને ઝારી માટે માર
ખાવો પડ્યો હતો, અને મારે માટે પ્રભુને વાંસે સોલ પડ્યા તો
વળી આ દુશાલો માટે કેવી આશ્વત આવશે ? તેથી રાગને જઈ
વિનતી કરી દુશાલો આપ્યો અને માધવદાસ

રાગ-આસતો.

રહી તીરે સમુદ્રની ધ્યાન ધરે,
અન્ય આશ પ્રભુ વિણ કદી ના કરે;
બાધીવાન થયા પુર્વ પાપે કરી. નિજ. હરિ હાં...નિજ. ૩

પ્રારબ્ધના યોગે કરીને માધવદાસને અતિસારનો રોગ થયો,
ગુફામાંથી વખતોવખત ઝાડે જવું ધોવું એ અશક્તિના કારણે નહી
બનવાથી સમુદ્રના કીનારાપર પડ્યા.

ભક્તોનાં કાર્યો કરવા માટે તો શ્રી હરિ ખાસ અવતારો ધારણ
કરે છે, તેવાજ આ પણ એક અનન્ય ભક્તરાજ, માધવદાસજ
જે અષ્ટ સખા પૈકીના હતા, તેમની સારવાર પ્રભુ કેમ ના કરે !

પ્રભુએ સારવાર કેવી કરવા માંડી કે જેમ માતા અગ્નિ બા-
ળકને શૌચ સ્થિતિમાં ધોવાનું કામ કરે તેવી રીતે પ્રભુએ પણ માધવ-
દાસની માતાના પ્રભાણમાં

રાગ-આપાદ.

કર્તા— ધ્રુવે મળમુત્ર થઈ જેમ માતા,
મહા દુઃખી પણ હરિ ગુણ ગાતા;
પણ વિસારે નહી પ્રભુ નામ,
રહે સેવામાં સુન્દરસ્યામ. ૧

માધવ— ચક્રમાં નેવાંનાં મોભે રે પાણી,
મારી શ્રેવા કરે ચક્રપાણી;
તેથી મટાડો મોરલીરેવાળા,
છો તમે દીન તણારે દયાળા. ૨

પ્રભુ— નથી દુર્લભ મટાડી દેવું,
ધરી જન્મને પડે તારે સહેવું;

ભોગવ્યા વીણુ આરો ન ભેશ,

એમ બોલીયા શ્રી પરમેશ.

૩

એ પ્રકારે ભગવાને માધવદાસને વ્યાધી મટતા સુધી સેવા કરી.
તે પછીથી માધવદાસનું મહાત્મ્ય ઘણું વધ્યું. માધવદાસને મળવા
માટે હજારો પુરુષો આવવા લાગ્યા.

આવી રીતે માધવદાસને પોતાનો પ્રતાપ વધતો જતો જોઇ કોઇ
એક જાતની લાગણી થઈ આવી.

રાગ-ગોવિન્દ ગુણ ગાઈ દયો મન બેલા.

કર્તા— વિચાર્યું મન માંહી માધવ સ્વામી,

અતી કૃપા પ્રભુજીની પામી;

કહે પ્રતાપીજન શીરનામી,

ગર્વ થાયે તો તપમાં આવે ખામી. વિચાર્યું. ૮૬.

માધવદાસને બ્રાહ્મરિ આટલા બધા પ્રસન્ન છે તેથી લોકો
માધવદાસને બહુ માનવા લાગ્યા અને વારંવાર પ્રણામ કરવા લાગ્યા
તેથી માધવદાસે વિચાર કર્યો કે આવી રીતે લોકોની માન્યતામાં
કદાચ મને ગર્વ થાય તો તો મારા તપમાં ખામી આવે, તેથી આ
સ્થાનમાં રહેવું નહીં તેમ વસ્તીમાંથી માગી લાવી ઉદર પોષણ કરવું
એમ વિચાર કરીને

રાગ-આલતો.

એક દીન ચાહ્યા બીક્ષા કરવા,

સીતારામ મુખ મંડયા ઉચરવા;

કરમા હારેરે (૨) જઇ ઉભા પાનક હરવા રે. વિચાર્યું. ૧

કરમા કરીને એક બાઇ હતી તેના બારણામાં “માઇ સિતા-
રામ” કહી ઉભા રહ્યા, તે વખતે કરમાં બાઈ તેના રસોડા આગળ
છાણુ માટીમાં પાણી રેડી તેમાં

રાગ-આલોતો.

પોતુ પલાળી અખોટ કરતાં,

થઇ વિકળ હરિનામ સાંભળતાં,

ક્રોધ કરીનેરે (૨) મુખ માર્યું બહુ બરબડતાં રે. વિચાર્યું. ૨

અખોટ કરતાં કરતાં સિતારામ શબ્દ માધવદાસના મોઢેથી સાંભળ્યો, માધવદાસે ત્રણ ચાર વખત સિતારામ, સિતારામ કહ્યા, તેથી ધણું ખીજવાઇ તેથી ક્રોધ કરીને મોઢેથી ગાળો દેતાં છાણુ માટીવાળું ચીંચફં માધવને જોરથી માર્યું.

સંત મહાત્મા તો મહા દયાળુ હોય, માધવદાસજીનો અપરાધ કર્યો છતાં માધવદાસજીએ અપરાધ માન્યો નહીં. જેમ, મહા સમર્થ વુકારામ યુવા ભગવાનના પરમ ભક્ત હતા, તેમને યાવત પ્રાણી માત્ર ઉપર સમભાવ હતો. કોઇ કોઇ વખત દુષ્ટ ભોંકો તેમને ત્રણ ચાર માણસો થઇને ઉત્ક્રી જતા, જઈ ગધેડાપર બેસાડે તે વળી આવળે મોઢે અને પાછળ ધુળ ઉરાડે, તે વખત વુકારામ યુવા તેમનાપર ક્રોધ કરે નહીં પણ અપકારના બદલે ઉપકાર માનતા. વરથીડો વગેરે ફેરવવામાં હાથી ઘોડાઓનો ઉપયોગ વ્યવહારીક ભોંકોને હોય છે, તેમજ વ્યવહારમાં રહેલા માત્ર નામના અને કહેવા પુરતાજ ત્યાગીઓને હોય છે, તો કોઇ વખત નહીં થયેલી સ્વારી એવું વાહન તેનાપર અને બેસાડ્યો તેથી તેમનો પણ ઉપકાર માનતા. વળી પાછળ ધુળ ઉછાળે તેને એમ માનતા કે પુણની સામગ્રી વગેરે યાવત પદાર્થ માત્ર પૃથ્વીમાંથીજ પેદા થાય છે, તો તે સર્વના બદલે (અભાવે) મારી પૃથ્વી વડે મહા પુણ કરી એમ માનતા. તેમ માધવદાસજીએ કરમાનો અપકાર નહીં માનતાં ઉપકાર માન્યો અને છાણુ માટીમાં પલાળેલું ચીંચફં તેને કિતમ પ્રકારની ભેટ માની.

રાગ—આલતો.

ભેટ અનુપમ માધવ લખને,
 ધોઈ સ્વચ્છ ક્યું સાગર જખને,
 તંતુ કાઢી રે (૨) કરી આરતી એવું કહીને. વિચાર્યું. ૩

માધવ— કરમાં અંતર પ્રકાશ કરજે,
 દુઃખ દળદર ત્રિતાપજ હરજે,
 પ્રેમ લક્ષિતરે (૨) એના અંતરમાં કરજે રે. વિચાર્યું. ૪

ચીંથડે સમુદ્રમાં ધોઈ, શુદ્ધ કરી તેના તાર કાઢી પ્રભુની
 આરતી કરી સ્તુતિ કરી કે કરમાના અંતરમાં પ્રભુ પ્રકાશ કરજે.
 કરમાળાઈએ વીંથડે માર્યું તે પછીથી પસ્તાવો થયો કે મેં
 માધવદાસજી જેવા મહાત્માને ઓળખ્યા નહી. ભોંકો તેના ચરણ-
 કમળમાં સાષ્ટાંગ કરે છે, લગવાને કેટલાક વખત તેમના પરચા પુર્યા
 છે. હું કેવી અધમ, અરે કેવી અભાગ્યણી, કેવી દુષ્ટ બુદ્ધિની કે
 મેં એક મુઠી અન્ન આપ્યું નહી પણ કુવચનોથી તીરસ્કાર કર્યો.
 આ પ્રમાણે મહા પસ્તાવો કરતી

રાગ—બ્રહ્મસુત હું નારદ કહાઉં.

કર્તા— કરમાં મનમાં મહાદુઃખ પામી,
 ક્યારે મળે ફરી માધવ સ્વામી. કરમા. ૧૬૬.

કરમા— સંત દુલનવાં મનમાં નલાજી,
 પ્રહાર કર્યો મુજસમ કોણ પાજી. કરમા. ૧

સિતારામ મુખે આવીને કીધું,
 તેમાં માફ એ સંતે શું લીધું. કરમા. ૨

અધમ અભાગી હું નર્ક નિવાસી,
 સેવા કરૂં થઈ સંતની દાસી. કરમા. ૩

માધવ મળેતો અન્નજળ લેવું,
 સંતચરણ હું બ્રહ્માએ સેવું. કરમા. ૪

એ દીવસ લગી પરતાવો કરતી માધવની વાટ જોતી કરમા બાધએ અન્નજળ લીધું નહીં. માધવદાસને ખબર પડી એટલે માધવ મનમાં પરતાવા લાગ્યા, અને કરમાની આતુરતા જાણી.

રાગ-ચાલતો.

કર્તા— આરત જાણી માધવ આવ્યા,
સીતારામ કહી કરમાને લાવ્યા. કરમા. ૫

માધવદાસજીને આવતા જોઈ કરમા સામી દોડી આવી સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરતી માધવદાસને પોતાના ઘેર તેડી લાવી બેસાડ્યા, અને પોતે કરેલા અપરાધની માફી માગી, અને તેમની પાસેથી ઉપદેશ લેવા વિનંતી કરી.

માધવદાસે આરતવાન જાણી ઉપદેશ આપ્યો, સંસાર મિથ્યા, પ્રભુનું નામ સત્ય એ ધરાબર થોડા વખતમાં સમજાવ્યું. તે પછીથી કરમાને દરરોજ સવારસાંજ એ વખત શ્રી જગન્નાથજીનાં દર્શન કરવાનો નિયમ આપ્યો. કરમા દરરોજ નિયમપૂર્વક દર્શન કરવાથી તથા ગુરૂશ્રી માધવદાસજીનાં વચન સચોટ બાલુસમ કાળજીમાં જોને લાગેલાં છે તેથી સંસાર વ્યવહાર ઉપરથી તદ્દન વૃત્તિવિરામ પામેલી કરમાબાઈ સંપુર્ણ શ્રદ્ધાથી થોડા સમયમાં પરમ ભગવદી થઈ. એ કરમાબાઈને ત્યાં શ્રી દાકોરજી મળસકે ખીચડી આરોગવા પધારતા એ વાત સર્વના હૃદયપ્રદેશમાં વિદીત છે “ થાળ વખતે કેટલાક લોકો બોલે છે કે, કરમાબાઈની ખીચડી ” વળી એક પદમાં કહ્યું છે કે “ કરમાબાઈનો કુરજમીયા ” એ સિવાય “ કરમા ઉપર કશું કરી ચારે યુગમાં પ્રકાશી ” એવા એવા અનેક દાખલાઓ છે. માધવદાસજી શ્રી જગન્નાથપુરીમાં રહેતા હતા. એક વખતે કોઈ એક બ્રાહ્મણ શ્રી કાશીપુરીથી બહુને

રામ—મરાડી સાખી.

કર્તા— દેશદેશથી વિજય કરતો પંડીત પુરીમાં આવ્યો,
સૌએ બતાવ્યા માધવ મળીને માધવને મન લાવ્યો;
કહે માધવદાસ, હારેલો હું છું હરિનો દાસ. કહે માધવ.
પંડીત દેશદેશથી જીતનાં સરટીશીકેટ મેળવતો મેળવતો આવેલો.
પુરીમાં તમામ વિદ્વાનોએ ભેગા થઇ માધવદાસને બતાવ્યા. માધવદાસ
પંડીતને કહે છે,

માધવદાસ—પંડીતજી ! હું તો હરિનો દાસ છું તે આપના
જવાના વીતંડાવાદથી સદાય હારેલો છું.

પંડીત—શાસ્ત્રાર્થ કરો એમ કેમ બોલો છો ?

માધવદાસ—શાસ્ત્રાર્થ કરી વખત ગાળી તમારી પાસેથી મારે
જીત મેળવી પાઘડી બાંધવી નથી. એટલીવાર ભગવાનનું રમરણ
ના કરું ! કે તે માથાકુટ કરું !

પંડીત—માથાકુટ સમજતા હો, અને શક્તિ ના હોય તો જીત
લખી આપો.

રાગ—કાનરો—રામ લળે મેરે પ્યારે.

કર્તા— કહે પંડીત લખીદો જીત, (૨)

જગતતણી છે એવી રીત. કહે. ૧૬૬.

હરીજન હરિ સમરીને લખના મનમાં ઝાઝી પ્રીત,
માધવ હાર્યા લખીયું પ્રેમે શાન્ત થયું નેઈ ચિત્ત. (૨) કહે. ૧
મુક્યું ઠેકાણે પંડીતે પરખી પામી સુખ અમીન,
સભા કરી જઈ છોડ્યું કાશી વંચાયું વિપરીત. (૨) કહે. ૨

માત્ર જગન્નાથપુરીના વિદ્વાનો જીતવાના બાકી રહેલા તે પણ
જીતી જીત લખાવી વાંચી ઠેકાણે મુકી પંડીતે કાશીમાં આવી સભા કરી
ઠેકાણા ઠેકાણાના સરટીશીકેટો અને જીતો કાઢી સભામાં રજુ કરી.

અભાસદોષે તપાસતાં જન્મન્નાથપુરીના સમસ્ત વિદ્વાનો તરફથી માધવ-
દાસ જીત્યા, અને પંડીત હાર્યા, એમ વાંચી પંડીતને બતાવતાં
પંડીતના ખેદનો પાર રહ્યો નહીં.

માધવદાસ મહાન બક્ષત હતા. તેમને પ્રભુ કેમ હારવા દે,
માધવદાસે તો બરાબર લખી આપ્યું હતું કે પંડીત જીત્યા ને માધવ
હાર્યા, પણ પ્રભુ મધ્યજથી કાશીમાં આવળું વંચાયું.

રાગ-આલતો.

અકળ કળા અવિનાશી કેરી પ્રાતપ ગોવિન્દ ગીત,
વદતો આળ્યો માધવ પાસે ઉલટું કેમ લખીત.—(૨) કહે. ૩
પંડીત આવી માધવદાસને લડવા મંડ્યો. માધવદાસ કહે છે
ભાઈ મેં બરાબર લખી આપ્યું. તેં તારી મેળે વાંચી તપાસી કેકાણે
ફૂક્યું હવે પાછળથી વાંધો પાડતો આવે એ કોના ધરની રીત ! હવે તો

રાગ-વાહાલાજીના મહીનાનો.

માધવ—તું જાણેને જાણે તારું કામ રે, પંડ્યાજી
વાદ કર્યા વીણુ લખ્યું સાક્ષી ધનશ્યામ અમને દંડ્યાજી. ૧

પંડીત—કપટ કરીને કીધી છે ઠગબાજી રે, પંડ્યાજી
કહું તેમ કરો મુજ મનડું થાયે રાજી. અમને દંડ્યાજી. ૨

પંડીત—ગર્ધવ બેસો કાને બાંધું ઉપાન રે. પંડ્યાજી.
ઢાલ ભુંગળ અને ધરકાવું નીશાન. અમને દંડ્યાજી. ૩

ગધેડે બેસાડી બે કાને બે જોડા બાંધી ઢાલ ભુંગળા વગડાવી
નીશાન ધરકાવી વરઘોડો કાઢું તોજ માઈ મન રાજી થાય, અને કું
જીત્યો એમ જગતમાં મનાય.

માધવદાસ—ભલે ભાઈ તમાઈ મન એમ રાજી થતું હોય તો
એમ કરો. મારી સમભાવના છે એટલે મને તો માન અપમાન બેઉ

સરખાંજ છે. તમારી ઇચ્છા પુરી કરો પણ જરા શાન્ત થાઓ હું સમુદ્રમાં સ્નાન કરી પછી તમારી પાસે આવું મારો સ્નાનનો સમય છે

રાગ-આલતો.

કર્તા- સ્નાનને માટે સીધાવ્યા માધવદાસ રે પંડ્યાજી;

પ્રભુ વિચારે ભકતને દેશે ત્રાસ. અમને હંડ્યાજી.

૪

પ્રભુએ વિચાર કર્યો કે માધવદાસને આ અશ્રદ્ધાળુ અને અભક્ત પંડીત બહુજ ત્રાસ આપશે માટે હું માધવદાસના આવતા લગી માધવનું સ્વરૂપ લઈ માધવની હાજરી ભરી આવું. એમ નિશ્ચય કરી પ્રભુ માધવ થઈ પંડીત પાસે આવ્યા. પંડીતે ઉપર કહ્યું છે તે પ્રમાણે મનમાનતું કર્યું. લાવી મંદીર આગળ ઉતાર્યા. પ્રભુ વિદાય થયા.

થોડીજવારમાં માધવ સ્નાન વિધિ પરવારી આવ્યા.

માધવદાસ-આલો મહારાજ જેમ તમારું મન માને તેમ કરો.

પંડીત-હું એવો મૂખ નથી તે બીજીવાર ગધેડે બેસાડું.

માધવદાસ-બીજી ત્રીજી જવા દઇને જો કરવું હોય તે કરોને !

પંડીત-તમે ઘેલા થયાછો ! એકવાર તો તમને મારા મન-માનતી રીતે ગામમાં ફેરવી મારી જીતનો ડંકો વગાડ્યો હવે તમે ફરી શામાટે ગધેડાપર બેસવા આવોછો ! ભાવ થતો હોય તો આવો.

માધવદાસ-ભાઈ ! હું સ્નાન કરી હાલજ ચાલ્યો આવું છું.

પંડીત-તમે ભુલ ખાઓછો. તમે જાતેજ આવી વરઘોડે ફરી ગયા.

કર્તા-માધવદાસનો સંપૂર્ણ નિશ્ચય થયો કે ચોક્કસ ભગવાને આવી મારી વતીનું દુઃખ વેડી લીધું. અરેરે મારે માટે ભગવાનને કેટલો બધો ત્રાસ, પરીશ્રમ, ના કરવાનું અણુઘટતું કાર્ય કરવું પડ્યું. તેનો પરિતાપ કરવા લાગ્યા.

પંડીત પણ સમજ્યો કે આ વાતમાં કાંઈ વિપરીત થયું હોય એમ લાગે છે. પછી પંડીતે માધવદાસને લખ્યા આગ્રહથી સોગન દઈ

પ્રજ્ઞાં તો એમ જણાવ્યું કે ભગવાન આવ્યા હતા. અને અણધરતી રીતે તમે ભગવાનનો અપરાધ કર્યો તે સાંભળી પંડીતની ખાત્રી થઈ.

રાગ-આલતો.

લજ્જત થઈને માધવ ચરણે નમીયારે પંડયાણ,
પંડીત- ઓળખ્યા વીણ મેં તમને ઝાઝા દમીઆ. અમને દંડયાણ. ૫
કર્તા-પંડીત વારંવાર માધવદાસજી પાસે ક્ષમા માગતો માગતો ધણી સ્તુતિ કરી પાછો શ્રી કાશીપુરી ગયો માધવદાસ પોતાની ગુફામાં ગયા.

કેટલાએક દીવસો વિત્યાબાદ માધવદાસજીએ વિચાર્યું કે પ્રભુએ શ્રી કૃષ્ણાવતાર ધારણ કરી અનેક પ્રકારે લીલાઓ કરી તે વ્રજ-ભૂમિનાં દર્શન કરવાની ઇચ્છા થઈ તેથી

રાગ-જાદુગારો ધુતારો જાદુ કરી ગયો રે.

વ્રજલીલા (૨) જોવાને મન હોંશ કરી રે,

આલ્યા પ્રભુ ચરણ ચિત્ત જોડીને. વ્રજલીલા. ૮૬

ગોવિન્દ ગાતા પ્રિતથી રસ્તે;

હ્રુધા શાન્તિ હાં હાં રે (૨) ને માટે ગયા પુરમહી રે,

આલ્યા પ્રભુ ચરણ ચિત્ત જોડીને. વ્રજલીલા. ૧

પ્રભુનું સ્મરણ કરતા કરતા રસ્તે ચાલતા હતા. માધવદાસજીને હ્રુધા લાગવાથી એક ગામમાં જઈ એક સાઠ વર્ષની ડોશીને ભોજન માટે કહેવા લાગ્યા. ડોશીએ ઘણા પ્રેમથી માધવદાસને ભોજન કરાવવા હા કહી રસોઈ કરી, માધવદાસજીને જમવા બેસાડ્યા, તે વખતે ડોશી સામે બેઠી.

રાગ-આલતો.

જમતાં નિહાળી ડોશી રૂદન કરતી,

આંસુ ઢાળો હાં હાં રે (૨) માધવ પુછે માતા કહી રે;

આલ્યા પ્રભુ ચરણ ચિત્ત જોડીને. વ્રજલીલા. ૨

જમતાં જમતાં માધવદાસજીએ ડોશીને રૂઢન કરતાં જોઈ ધણીજ દીનતાથી માતૃશ્રી કહી પુછવા માંડ્યું કે, હે માતાજી ! આપ મને અત્યંત પ્રેમથી ભોજન કરાવવા સામાં બેઠાંછો અને રૂઢન શા માટે કરોછો ! તે સાંભળી ડોશી ધણું રડવા લાગી. તેથી ફરીથી માધવદાસજીએ ધણી આગ્રહથી પુછ્યું તો ડોશી બોલી

રાગ-આલતો.

ડોશી— શ્યામ સ્વરૂપનો સુંદર બાળક,

કોનો લાવ્યા-હાંહારે (૨) માતા તેની દુઃખી હશે રે;

આલ્યા પ્રભુ ચરણ ચિત્ત જોડીને. વ્રજલીલા. ૩

તમારી સાથે આ શ્યામ સ્વરૂપનો પણ મહા તેજસ્વી બાળક જે જમે છે તેને જોઈ મને રડવું આવે છે. રડવું આવવાનું કારણ કે મારો દીકરો આવડો અને એવાજ રૂપરંગનો તેને કોઈ સાધુ ભોજવા લઈ ગયો છે તે વાત આ તમારી સાથેના બાળકને જોઈ મને રડુરી આવી તેથી રડવું આવ્યું, મહારાજ !

રાગ-આલતો.

લાવ્યા ભોજની સાથ શી રીતે,

ચિન્તા તેના-હાંહારે (૨) ચિત્તમાંથી કહો કેમ ખસે રે;

આલ્યા પ્રભુ ચરણ ચિત્ત જોડીને. વ્રજલીલા. ૪

તમે આવડા નાના બાળકને શી રીતે ભોજવો ?

માધવદાસ--માતાજી ! હું એકલોજ છું મારી સાથે કોઈ નથી, તમે નવ દશ વર્ષનો બાળક ખતાવો છો.

ડોશી—તમે મહાત્મા થઈ શા માટે ખોટું બોલો છો ! છોકરો એવો નથી કે કોઈ પરવા ના કરે ! આ તમારી સાથેના છોકરાના માથા પર સુવર્ણમુકુટ પહેરેલો છે. કાનોમાં કુંડળ છે. પીળું પીતા-મ્મર પહેરેલું છે. ગળામાં પુષ્પોના હાર છે એ સિવાય બીજા ધણા

ચણુગાર છે. જરકશીનો નમો પહેર્યો છે. હાથમાં છડી અને વાંસળી છે. આવો સુંદર બાળક આવા આવા અલંકારથી સુશોભીત છે.

કર્તા—માધવદાસજીએ વિચાર કર્યો કે અહોહો !!! ભગવાન મારૂં રક્ષણ કરવા માટે સદાકાળ મારી પાસે રહી કેટલો બધો પરિશ્રમ વેઠે છે ! એમ પ્રભુના પરિશ્રમ બદલ બહુ સ્તુતી કરવા હાવ્યા. ત્યાંથી માધવદાસજી વ્રજમાં પોહોવ્યા અને શ્રી વિહારીલાલના મંદીરમાં જઈ દર્શન માટે ઊભા રહ્યા.

વિષય વાત મમ માત તણને—એ રાગ.

ઊભા વીહારીલાલ મંદીરમાં માધવ દરશન કરવાને,
૩૫ ઠસાવ્યું હૃદયકમળમાં તાપ ત્રિવિધના હરવાને.
આપે સદાવ્રત શેર ચણાનું પેટ પ્રાણીનાં ભરવાને
યમુના તીરે લધને આવી રનાન કર્યું હરિ ધરવાને
ભાવે આરોગો ભુધર મારા

એ.....સેવક સંકટ હરવાને.

એ.....ઊભા વિહારી.

વિહારીલાલ મહારાજનાં દર્શન કર્યાં, પ્રભુનું સ્વરૂપ પોતાના હૃદયપર ધારી હરિસ્મરણ કરતા કરતા માધવદાસજી ગદ્ગદ કંઠ ઘર્ષ ગયા. થોડી વાર સ્તુતી કરી.

તે મંદીરમાં મહંત દરેક સાધુ બહારથી આવે તેને શેર ચણા શેકેલા આપતા તે પ્રમાણે મહંતે માધવદાસજીને પણ શેર ચણા શેકેલા અપાવ્યા તે લઈ શ્રી યમુનાનાં તીર પર ગયા, રનાન કર્યું અને પ્રભુનું સ્મરણ કરી પોતાના સ્વચ્છ વસ્ત્રમાં ચણા પ્રભુને ધરાવ્યા.

માધવ—હે પ્રભુ ! હે સર્વેશ્વર સર્વાત્મા ! હે અખંડ અવિનાશી ! આ દીન દાસની ભેટ શ્રદ્ધા ભક્તિથી અર્પણ કરું છું તેનો સ્વીકાર કરો, અને આરોગો.

કર્તા—સંપૂર્ણ પ્રેમવાળા માધવદાસજીના સખા હતા તેથી આ-
મંત્રણ કરતામાંજ પ્રભુ પધાર્યા અને ચણા સામગ્રી છપ્પન ભોગથી
પણ અધિક માની આરોગવા મંડ્યા. પ્રભુએ પ્રસાદ માધવને આપ્યો.

વિહારીલાલ મહારાજના મંદીરમાં રાજભોગનો સમય થયો
એટલે મહંતજીએ શ્રી હાકોરજીને રાજભોગની સામગ્રી ધરાવી, એટલે
શ્રી હાકોરજીએ શ્રીમુખે કહ્યું,

રાગ—ચાપાલ જેવો-અનીહારે.

કર્તા— કયો શ્રીમુખે હરીએ ઉચ્ચાર,

ભગવાન—નથી ભોગની ઇચ્છા લગાર, અનીહારે. નથી.

ચણા જમાડી ખુબ ધરાવ્યો,

મારો લકત જે માધવ આવ્યો, અનીહારે. મારો.

જમતાં જમતાં જવાયું થાકી;

તેના સ્વાદમાં કાંઈએ ના ખાકી, અનીહારે. તેના.

છપનભોગમાં એવો ન સ્વાદ,

નથી કોઈ રીતે અપવાદ, અનીહારે નથી.

કર્તા—મહંતને માધવદાસનો પ્રભાવ જણાયો. શ્રીમુખથી માધવ
મહાત્મ સાંભળી મહંતને ઘણોજ પરતાવો થવા લાગ્યો કે અરેરે!!
મેં માધવદાસજીને ઝોળખ્યા નહી. અને તેમને પણ ખીજા બધાની
માફક શેર ચણા આપી વિદાય કર્યા. હે પ્રભુ ! હું છુલ્લો.

રાગ—ચાલતો.

મહંત— કરો માફ મને મહારાજ,

થાઓ તૃપ્ત સુધારો કાજ, અનીહારે. થાઓ.

ભગવાન—મને તૃપ્ત કરવા હોય આશ,

તો જમાડોને માધવદાસ, અનીહારે. તો જમાડો.

મહંત—ખોળું કયાં જઈ મહંત ઉચારે,

ભગવાન-હશે શ્રી યમુનાને કીનારે, અનીહારે. હશે.

કર્તા-મહંતજીને શ્રી ઠાકોરજીએ પડેદે રહી આ પ્રમાણે પ્રત્યુ-
ત્તરના શબ્દોના ભાસ કરાવ્યા. મહંતજી મહા પસ્તાવો કરતા કરતા
શ્રી યમુનાજીના તીરપર આવી માધવદાસજીને ખોળી વિનંતી કરી.

માધવદાસ-મને તમે નિયમ પ્રમાણે સદાવ્રત આપ્યું. મેં
મારા નિયમ પ્રમાણે ભગવાનને ધરાવી પ્રસાદ લઈ શ્રી યમુનાજીનું
પવિત્ર જળ પી હરી સ્મરણ કરતો શાન્ત બેઠો છું.

મહંત-તમે ચણા ધરાવ્યા તે તમારા અત્યંત પ્રેમથી શ્રી
ઠાકોરજીએ એ ચણાનો અંગીકાર કર્યો. મારી લુલ્લ થઈ, મેં તમને
ઝોળખ્યા નહી, તમારો પ્રભાવ જાણ્યો નહી, તેથી મારાથી તમારો
સત્કાર થયો નથી. મારા મંદીરના શ્રી ઠાકોરજી રાજભોગ આરોગતા
નથી. ઘણી વિનંતી કરતાં પડેદેથી એવો ભાસ થાય છે કે મને
રાજભોગ આરોગાવવો હોય તો માધવને પ્રથમ તૃપ્ત કરો. તેથી
આપ કૃપાળુ મંદીરમાં પધારો. તમારા પ્રેમના વશ શ્રીપ્રભુ છે, મને
આપનો એક શિષ્ય તરીકે ગણી સહબોધ આપો.

કર્તા-માધવદાસજી પ્રભુ આગા સાંભળી તુરત ઊઠ્યા. 'મહં-
તના મંદીરમાં આવી બેઠા. મહંતે શ્રી ઠાકોરજીને રાજભોગ ધરાવ્યો,
પ્રસાદી માધવદાસને લેવરાવી તૃપ્ત કર્યા. *

માધવદાસજી ત્યાંથી વ્રજમાં ને વ્રજમાં શ્રી હરીયાન વન પધાર્યા.

રાગ-અરજ હરે છે મીરાં રાંકડીરે.

કર્તા- માધવ હરીયાન વનમાં આવીયા રે હરિ જિયરતા
સેવાથી મહંતને મન ભાવીયા રે હરિ જિયરતા. ટેક.

* ઘણા દીવસ આરાધના કરતાં પછુ પ્રભુ પડેદેથી જવાળ
ન દે. છતાં મહંતને તુરત જવાળ દેવાનું કારણ માધવદાસજીનું મહાત્મ
વધારવાને માટે, અને માધવના અનન્ય પ્રેમથીજ.

સેવા ગાયોની નવ થાતી જોધને વહાલા

છાણુ વાસીદાં જીઠાવીયાં રે. હરિ જયરતા. માધવ. ૧

હરીયાન વનમાં એક મંદીરમાં માધવદાસજી અઘ્યાગત રૂપે રહ્યા. તે મંદીરમાં ગાયો ધણી હતી ગાયોની સેવા બરાબર થતી નહી તેથી માધવદાસજીએ ગાયોની સેવા કરવા માંડી. મહંતના મનમાં માધવદાસજી બાવ્યા. માધવદાસજીને મહંતે એક સાધારણ બીજીક સાધુ રખડના તરીકે જાણીને

રાગ-આલતો.

મહંત વિચારે સાધુ સાધારણ વહાલા.

અન્ન આપીને દબાવીયા રે. હરિ જયરતા. માધવ. ૨

મહંતે જાણ્યું આખા એક નોકરનું કામ કરે છે તેથી માધવદાસજીને પેટપુર અનાજ આપવા માંડ્યું. એક વખતે માધવદાસ ગાયોનું વાસીદું કરતા હતા. મહંતજી સામે પાટ નાખી કાચણસર બેઠેલા. મહંતને માધવદાસજીનાં બનાવેલાં પદ ગાવાનો શોખ હતો, તે વખતે પદ ગાવા લાગ્યા.

રાગ-આલતો.

મહંત ગાતા પદ માધવ કેરાં વહાલા.

છાણું બનાવતાં ચેતાવીયા રે. હરિ જયરતા. માધવ. ૩

માધવદાસજીએ છાણું બનાવતાં બનાવતાં મહંતજી બોટું પદ બોલતા હતા તેમની બુલ સુધારી, તેથી મહંત તેનાપર (માધવદાસ ઉપર) ખુબ ગુસ્સે થઈને બોલ્યા,

રાગ-આલતો.

મહંત-- તું શું જાણે એ તો માધવની કૃતી વહાલા.

કૃતી-- કરી અપમાન દબાવીયા રે, હરી જયરતા. માધવ. ૪

મૈન્ય રહ્યા મન માધવ સમજી વહાલા,

અમદાતા નહી દુભાવીયા રે, હરિ જયરતા. માધવ. ૫

મહંતજી અન્નદાતા છે એમ જાણી ખોડું પદ બોલનારા મહંત-
જીનું અપમાન સહન કરી રહ્યા. માધવદાસજી પોતે પ્રગટ થયા નહીં.
મહંત મહા અભિમાની હતા, માધવદાસને ગૌપાલક તરીકે મંદીરમાં
રાખ્યા હતા. માધવદાસજી ગાયોની સેવા માટેજ રહ્યા હતા. એમ કરતાં

રાગ-હું શું જાણું જે વહાલે મુજમાં શું દીકું.

વિત્યો ધણો કાળ એમ માધવને,
સેવે સરળ ચિત્ત તરવાને ભવને. વિત્યો. ટેક.
પુરીતણો રાય દર્શને આવ્યો,

રાજ— ગુરૂજી મારા મ્યાં છે કોઇ દરસાવો. વિત્યો. ૧

કર્તા-માધવદાસજીને શ્રીજગન્નાથપુત્રીથી વ્રજમાં આવ્યે ધણો
વખત થયો તેથી માધવદાસના સમાગમ સિવાય પુરીના રાજને
ખીલકુલ ચેન પડ્યું નહીં તેથી માધવદાસજીની ખોળ કરતો કરતો વ્રજમાં
આવી પુછતો પુછતો હરીયાન વનમાં આવ્યો.

જ્યાં આગળ માધવદાસ રહ્યાં છે તે મંદીરમાં તપાસ કરતો
કરતો આવી માધવદાસજીની ખબર પુછવા લાગ્યા.

રાગ-આલતો.

ભાળ મળી આવ્યા ખોળી ગૌશાળા,

દેખી ગુરૂને થયા રાય દુઃખાળા. વિત્યો. ૨

ગૌશાળામાં આવી રાજએ જોયું તો માધવદાસજીને છાણું થા-
પતા જોઇ રાજ અત્યંત દુઃખી થયો અને મહાપરિતાપ કરવા લાગ્યો,
માધવદાસજીને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરી ગદ્ગદ્ કંઠ થઇ હાથ જોડી ઉભો
રહ્યો, એટલે તેજ ગૌશાળામાંથી ખીજ એક સાધુએ કહ્યું કે,

રાગ-આલતો.

સાધુ— દર્શન મહંતનાં આવ્યા હો કરવા,

બેઠા અંદર જાઓ પાતક હરવા.

વિત્યો. ૩

હે દરબાર સાહેબ ! મહંતજીનાં દર્શન કરવા આવ્યા હો તો મહં-
તજી તો અંદર ખેડ છે માટે અંદર પધારો.

રાગ—આહતો.

રાજા— સાચી વસ્તુ મારી હતી રે ખોવાઇ,
પામ્યો પ્રભુની કૃપાએ હું ભાઇ વિત્યો. ૪
કામ નથી કાંઈ મહંતનું મારે,
મળીયા ગુર કોટી કારજ સારે. વિત્યો. ૫

ભાઇ ! મારે મહંતનું કામ નથી. મારી સાચી વસ્તુ ખોવાઇ
હતી તેને ખોળવા આવ્યો છું. પ્રભુકૃપાએ તે વસ્તુ મળી. હવે મારાં
સર્વ કાર્ય સફળ થશે.

કર્તા—રાજા માધવદાસજી પાસે હાથ નેડી ઉભો રહ્યો. માધવ-
દાસજી ગૌશાળામાં વાસીદુ કરતા હતા. આ બનાવ મહંતજી થોડે
દુર ઊભા ઊભા જુવે છે. રાજાએ માધવદાસની સ્તુતી કરવા માંડી.

રાગ—ભુધર હું તમને ભુલ્યો રે—એ રાગ.

રાજા—વાલમજી વહેલા વળજો રે, શ્યામ રનેહી.
સેવકનાં દુઃખડાં દળજો રે, શ્યામ રનેહી. ૧૬.
વાહાલાજી ધાય વિચૈગનાં દુખ ભારી,
તમ વિના પ્રજા દુખીયારી રે. શ્યામ રનેહી. વાલમજી. ૧
રહે પ્રાણુ વિનાનો દેહ જોમ સ્વામી,
તમ વિના સહુ દુઃખ પામી રે. શ્યામ રનેહી. વાલમજી. ૨
અકળાઈ આવ્યા તેડે પુરીમાં પધારો,
સેવકનાં કાર્ય સુધારો રે. શ્યામ રનેહી. વાલમજી. ૩
વિનંતીને વિચારી માધવદાસ વળીયા,
પુરીજનને પ્રેમે મળીયા રે. શ્યામ રનેહી. વાલમજી. ૪

કર્તા—રાગની સ્તુતી સાંભળી માધવદાસજી શ્રી જગન્નાથજી આવવા માટે મહંતજીની આજ્ઞા લેવા ગયા. મહંતે માધવદાસજીનો પ્રતાપ જોયો નહોતો. તે પછી રાગની આધીનતા અને માધવદાસજીનું મહાત્મ્ય જોઈ ચકીત થઈ ગયો. માધવદાસજી આજ્ઞા લેવા આવ્યા એટલે મહંતજીએ માધવદાસજીને સાદાંચ પ્રણામ કરી પોતાથી થયેલા અપરાધની ક્ષમા માગી. માધવદાસજી ત્યાંથી શ્રી જગન્નાથપુરી આવવા નીકળ્યા. પુરીનો રાગ સાથે છે.

રસ્તે આવતાં માધવદાસજીનું ગામ ત્યાંથી નજીક આવતું હતું. રાગના આગ્રહથી માધવદાસે માતૃશ્રીને મળવાની ઇચ્છા જણાવી તેથી માતૃશ્રીનાં દર્શન કરી જવું એમ ઠરાવ કરી તે રસ્તે વળ્યા. પાંચ ગાઉ છેડું ગામ રહ્યું. રાત પડી ગઈ તેથી ધર્મશાળામાં મુકામ કર્યો.

રાગ-રાગ રણછોડ માણું શરણ તમારું.

મળવા માતાજીને માધવ આવ્યા,

માધવ આવ્યા જન સહુકોને ભાવ્યા. મળવા. ટેક.

છેડું ગાઉ પાંચ ગામ, માધવે કર્યો મુકામ;

કૃષ્ણે કર્યું એકજ કામ, માધવ આવ્યા. મળવા. ૧

માતાની દુઃખી અવસ્થા હતી. વળી માધવ ઉપર માતાનું મમત્વ થાય નહીં અને માધવ ઘેર રહેવાનો આગ્રહ ન કરે એટલા માટે પ્રભુએ જે રાત્રે માધવ પાંચ ગાઉ છેટેના ગામમાં ધર્મશાળામાં ત્યાં રાત હતા.

રાગ-આલતો.

વસે એક ગૃહસ્થ મોટો, લક્ષ્મી તણે જેને ન ટોટો;

સ્વમામાંહી માર્યો સોટો, માધવ આવ્યા મળવા. ૨

ભગવાન-બકત મારો આવ્યો ચાલી, તુંબીપાત્ર કરમાં જાલી;

સરામાં જીવે નીહાળી, માધવ આવ્યા. મળવા. ૩

નામ એનું માધવદાસ, કરે નહી કોઈની આશ;
 રહ્યો આજ રાત્રી વાસ, માધવ આવ્યા. મળવા. ૪
 હજારની આપો હુંડી, એાછી નહીં થાય મુડી;
 વૃત્તિ મુજ ચરણે ઉડી, માધવ આવ્યા. મળવા. ૫
 મારા સિવાય ખીજન કોઈની આશા કરતો નથી એવો મારો
 ભક્ત તમારી પાસેથી હુંડી ક્યારે લેશે કે
 રાગ-આસતો.

લેશે જ્યારે કહેશે વાત, સ્વપ્નામાં બની સાક્ષાત;
 મારા સમ દેશો સાત, માધવ આવ્યા. મળવા. ૬
 કર્તા—આ પ્રમાણે ભગવાન ગૃહસ્થને સ્વપ્નામાં સમજાવી
 અંતર્ધ્યાન થયા. ગૃહસ્થને તે પછી થોડી રાત્રી હતી તોપણ ઊંઘ
 નહીં આવી. ગૃહસ્થે વિચાર કર્યો કે મારા રણતરને પણ ધન્ય છે કે
 શ્રીહરિની આશાથી મહાન પુરુષને મોઢે જશે. છ ધડી રાત્રી હતી તે
 વખતથી ઉઠી સ્નાન વિધિથી પરવારી હજાર રૂપીઆની હુંડી હાથમાં
 લીધી. ગૃહસ્થે ધર્મશાળામાં આવી

સાખી.

કર્તા— જોળ્યા પ્રાતઃકાળમાં. હુંડી દેતાં હાથ;
 ગૃહસ્થ— માફ કરો મુજને દીએ, જડપતી જગનાથ. સિયાવર. ૧
 કર્તા—ગૃહસ્થ હાથમાં એક હજાર રૂપીઆની હુંડી લઇને મા-
 ધવદાસને આપવા લાગ્યો. માધવદાસનું નામ દ્રષ્ટ્વ જોલાભ્યા. આપતાં
 માધવદાસને કહે છે તમને આ હુંડી શ્રીહરિ આપે છે. હું નથી
 આપતો; તમે અનાદર કરશો નહીં.

માધવદાસજી—ભગવાનની પ્રેરણાથી આખા જગતના બધા-
 હાર આલે છે માટે સર્વને આપવાવાળા ભગવાનજી છે, પણ અહીં તો

તમે નિમિત્ત છો. મારે હજાર રૂપીઆની કપી જરૂર નથી, જરૂર હશે તો મારા શ્યામસુન્દર મદનમોહનજીને ઘેર કોઇ રીતની ખામી નથી તે હું તમારી પાસેથી લઉં !

શ્રુતસ્થ—આ શ્યામસુન્દર પોતેજ આપે છે. હું તમને ઓળખતો નહોતો. તમારૂં નામ, દામ, ઠેકાણું કંઈપણ જાણ્યું નહોતો તે બધું ભગવાનના અનુગ્રહવડે જાણી શ્રીહરિની આજ્ઞાથી હું સેવા કરવા માટે ઉભો છું. જીવો આજ રાત્રીએ !

રાગ—મારૂં માણેકડું રીસાયું રે શામળીયા.

શ્રુતસ્થ— મને સ્વપ્નામાં આવ્યા મોરારી રે, ઓ માધવજી;
નહી ચાલે આ હડ તમારી રે, ઓ માધવજી. ટેક.

સાખી.

આજા અખીલેશ્વર તણી, લોપો શું ભક્તરાજ;
હુકમ કરી હરખ્યા ધણું, જોવિન્દ ગરીબનિવાળ.

ઝટ જોતાંમાં લેશે સ્વીકારી રે, ઓ માધવજી. મને. ૧

સાખી.

માધવદાસજી—હું શું કરું એ દામને, મોહનજીની મેહેર;

માતાને મળવા જાઉં, હરિ ઇચ્છાએ ઘેર.

નથી લેવાની ઇચ્છા લગારી રે, ઓ માધવજી. મને. ૨

સાખી.

શ્રુતસ્થ— માતા ને જાળક તણી, હરિ લેવા સંભાળ;

સાત વખત સમ દર્ધ કહ્યું. નંદ યશોદા બાળ.

જોડું જોણું તો સમ ગીરધારી રે, ઓ માધવજી. મને. ૩

સાખી.

કર્તા— હરિ ઇચ્છા આધીન થમ, હુંડી લીધી હાથ

લુપ્ધ ન થાવા સદનમાં, કૃપા કરી શ્રીનાથ

એવા શામળીયા સુખકારી રે. ઓ માધવજી. મને. ૪

સાખી.

ગોવિન્દ ગાતા આવીઆ, નિજપુર મનમાં પ્રેમ;
 પ્રણામ કીધો માતને, પુછ્યું કુશળ ક્ષેમ.
 વહે નેત્રોથી પ્રેમનાં વારી રે, ઓ માધવજી. મને. ૫
 માતાજીની પાસે એકાદ બે દીવસ પુરીના રાજ સાથે રહ્યા પશુ
 માધવદાસજીનું મન બિલકુલ ગોઠતું નથી તેથી
 રાગ-આળા કૃષ્ણજીનું હાલરૂં.

કર્તા- મન નહી ગોઠે રાત ને દાન, વૃત્તિ પ્રભુચરણ લૈ લીન,
 પ્રીતિ જેમ વારીને મીન, માધવ માધવ સંભારતા. ટેક.
 માધવદાસજી-માતા પાસે કરી વિનતી,
 માતા દેજે આશીષ, રીઝ્યા શ્રી જીગદીશ,
 ભવદંધી જેથી તરીશ, માધવ માધવ સંભારતા. ૧

સાખી.

કર્તા- માતે મન વિચારીયું, માધવે તારું કુળ
 માતા- પ્રભુ તુજ ઇચ્છા પુરશે, જેમ પુર્યા પટકુળ,
 સૌથી સમરથનો આશરો,
 ઇકોતેર તારી તેં વીર, ધન્ય ધન્ય તારી છે ધીર,

કર્તા-આવ્યાં નેત્રોમાં નીર, માધવ માધવ સંભારતા. ૨
 માધવદાસજી માતાની શુભ આશીષ પામી, ભગવાનની આપેલી
 હજાર રૂપીઆની હાડીનાં નાણાંની વ્યવસ્થા કરવાની માતૃશ્રીને સોંપી
 રાજની સાથે શ્રી જગન્નાથપુરીમાં પધાર્યા અને શ્રીહરિની સન્મુખ
 સદાને માટે રહી આયુષ્ય મર્યાદા શ્રી જગન્નાથજીમાં પુરૂં કરી પ્રભુના
 સ્વરૂપમાં મળ્યા.

રાગ-આલતો-સાખી.

પુરીમાં પ્રેમે આવીયા, પ્રભુએ પુર્યા કોડ;
 કહે લીખાલાલ ભાવથી, બોલો શ્રી રણછોડ.

પરચા પુર્યા અપાર છે,
 ધન્ય ધન્ય માધવની ટેક, શું વર્ણવી શકું હું નેક,
 મુખમાં જળ્યા છે એક, માધવ માધવ સંભારતા. ૩

સાખી.

પ્રભુ પાસે માધવ રહ્યા, સખા થયા ધનશ્યામ,
 માધવ મહીમા સુણતાં, રહાય શ્રી સીતારામ. સીયાવર

ધુન્ય.

હરિ હરિ રાધા જય રાધા.
 જય રા.....ધા જય રાધા—
 હાર હરિ રાધા જય રાધા.

ધતિ શ્રી માધવદાસજીનું આજ્ઞાન સમાપ્ત.

ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

શ્રી

શ્રી રણછોડરાય વિજયતે.

શ્રી સત્યનારાયણની પાંચ અધ્યાયની કથાનું આખ્યાન.

રાગ--મરાઠી સાખી.

કર્તા- સિદ્ધિ પુદ્ધિ પતિ સ્મરણ કરતાં મંગળ હોય સદાયે.
શ્રીગોવરધનધર કૃપાથી બાધન ભવનાં કપાયે;
જય જય સત્ય દેવ, ચરણ કમળની દેજે સેવ. જયજય. ૧

પ્રિય બન્ધુઓ ! આ જગતમાં જેટલા જેટલા પદાર્થો દ્રષ્ટી-
ગોચર થાય છે તે સર્વ કાળે કરીને નાશ પામનારા છે. માત્ર સૃષ્ટીના
નિયંતા કે શ્રી હરિ જ અવિનાશી છે.

નાશવંત પદાર્થો ઉપર આસક્તિ કરી તે તે વિષયોમાં લુબ્ધ
ન થવું એ પુદ્ધિમાન પુરુષોનું લક્ષણ છે. કેટલાક પુરુષો તો ધનનું,
ઐશ્વર્યનું, સુખ સંપત્તિનું, પુત્ર પૌત્રાદિકનું, ધરાનું અને કોઈ કાળે
પણ સ્થિર નહીં અને નિશ્ચય ક્ષણભંગુર છે એવા તનનું અભિમાન
કરી મિથ્યા મમત્વથી મોહપાશે બાધાઈ વારંવાર અનેક પ્રકારનાં
દુઃખો ભોગવે છે. માટે

રાગ- વિષય વાત મમ માત તણને-એ લય.

કર્તા- નાશવંત આ દેહ ઉપર નો મિથ્યા મમત તું છોડી દે,
ચક્રપાણીના ચરણકમળમાં ચિત્ત અહરનીશ જોડી દે;
પંચ વિષય પર અતિશય પ્રીતિ તૃણ તંત તું તોડી દે,
શ્યામ સુન્દર છબીલાની છબીને અંતર પટ પર ચોહોડી દે;
નામ અમૃત રસ અળગું કરમાં..... વિશય રસને છોડી દે,
એ.....નાશવંત આ. ૧

એ પ્રમાણે માયાક અને નાશવંત પદાર્થો ઉપરથી મમતા તણ
દર્ધ પ્રભુના ચરણ કમળમાં પ્રીતિ કરી અન્ય આશ્રય તણ માત્ર
એકજ શ્રી હરિને શરણે રહેનારા દૈવી જીવો વિવિધ પ્રકારનાં સુખ
અશ્વર્ય ભોગવતા જોવામાં આવેછે માટે આ જગતમાં કોઇ પણ પ્રાણી

રાગ- દશી બનજરો.

કર્તા- કદી ઇચ્છીત ફળ કોઇ પામે, તો તે નિશ્ચં પ્રભુજીને નામે;
કદી વેદના કોઈની વામે, તો તે નિશ્ચં પ્રભુજીને નામે. ૧
પામે સુખ સકળ જગ ઝાઝું, મળે મીઠ મધુર અન્ન તાનુંજ;
જાહી આવે રાય કદી સામે, તો તે નિશ્ચં પ્રભુજીને નામે. ૧
મળે વસ્ત્ર બહુ અલંકાર, હારા માણેક મોતી અપારજ;
દાસી દાસ રીઠ્ઠ સીઠ પામે, તો તે નિશ્ચં પ્રભુજીને નામે. ૨
રહે બંગલા બાગ બગીચે, ઇંદ્ર વૈભવ સમ મન રીઝેજ;
ધામખમા ખમા કોઈ દામે, તો તે નિશ્ચં પ્રભુજીને નામે. ૩
એવી રીતે યાવત સુખ સંપત્તિઅશ્વર્ય પ્રભુના નામ સિવાય મળતું
નથી, એ પ્રભુના નામ સ્મરણની ભક્તિ કરવા માટે

રાગ-આલતો.

કર્તા- છે કળીયુગ સાધન રહેલું, મુકી અન્યને સાધી પહેલુંજ;
કરો વાસ અચળ જર્ધ ધામે, તો તે નિશ્ચં પ્રભુજીને નામે. ૪.

સત્કર્મ સાધનના એ પ્રકાર છે. એક તો સકામ એટલે ફળની ઇચ્છા રાખીનેજ કરનારા. બીજું નિષ્કામ એટલે ઇશ્વરાર્પણ જેના કાંઈ પણ ફળની ઇચ્છાજ નહીં એવું.

સકામવાળાનો એક રીતે વેપાર ગણીએ તો ગણાય. કારણ કે એનામાં નિષ્કામ ભક્તિવાળા જેટલી પુણ્ય ભુક્ષિ થતી નથી, વળી શાસ્ત્રોમાં પણ સકામ ભક્તિ માટે મનાઇ કરી છે તેથી

રાગ-કાયા કળેવર કારમું છે ગાંઢકીનો ગાડવો.

કર્તા- જે કરે સત્કર્મ તે નિષ્કામપણે કરજો સદા,
વ્રત નિયમ ને ઊપવાસ ભક્તિએ ટાળશે હરિ આપદા;
કળિયુગમાં સત્યદેવનું પુજન કરી પદ પામીયા,
શ્રદ્ધા એ કરતાં કોટીજન ત્રિતાપને ઝટ વામીયા

કળિયુગમાં સત્યદેવનું શ્રદ્ધાથી પૂજન કરીત ન કરતાં અનેક પ્રાણી-
ઓ સંસારસમુદ્ર તરી ગયા છે. એવું સત્યદેવનું વ્રત તેનો વિધિ
ભગવાને શ્રી મુખથી નારદજીને કહ્યો હતો.

રાગ-એાપાઇ.

કર્તા- કહું નારદને સારંગપાણી, સુતે શૌનકને પ્રેમ આણી;
કૃપા કમળાપતીએ રે કીધી, જન હીન કાજ રૂપીને શીખ દીધી. ૧.
જે વ્રતનો મહીમા શ્રીહરિએ નારદજીને કહ્યા હતા, તેજ મહીમા,
સુતપુરાણી. શૌનકાદિ ઋષીઓ પ્રત્યે કહેતા હતા.

સુતપુરાણી-સુણો શૌનકાદિ ધરી ચિત્ત, હરિ ચરણકમળ કરિ પ્રીત;
જેને સુણતામાં પાપ પળાય, બંધી બંધનથી રે મુકાય. ૨.
રાગી વેદના સઘળા વાગે, વંઝા પુત્ર પરાક્રમી પાગે;
મળે ઇચ્છીત વસ્તુ અપાર, હરિ નામનો એવો આધાર. ૩.
મળે સંપત્તિ સૌએ સાધનથી, કહું તમને સુણો સૌ મનથી;
આખ્યા નારદ કરતા રે કરતા, મુખે રામ કૃષ્ણ ઊચરતા. ૪.

હે શૈનકાદિ ઋષિઓ ! એક વખત નારદજી ફરતા ફરતા મૃત્યુલોકને વિષે પધાર્યા. નારદજી સદા સર્વદા એક પણ માત્ર હરિ સ્મરણ ચુકતા નહી. હાથમાં વીણા, કરતાળ અને મુખથી

રાગ-પદ્મનો- ગાનારની મરજી ઉપર.

નારદજી-રામકૃષ્ણ ગોવિન્દા, ભજમન રામ કૃષ્ણ ગોવિન્દા.

અધમ ઉધારણ ત્રિભુવન તારણ, અખિલ આનંદ કંદા;

નામ નારાયણ સ્નેહે જાણ્યું, સોષ હરિજન બંદા. ભજ મન. ૧

જળ જગતની જુઠી જાણી, તજે અસત્ય છળ ધંધા;

રામ કૃષ્ણ મુખ રટણ કરતાં, પડે નયમ કે ફંદા. ભજ મન. ૨

કર્તા-નારદજી મોઢેથી હરિ નામ સ્મરણ કરતા કરતા પધાર્યા ત્યાં મૃત્યુલોકમાં શ્રી નારદજીએ

રાગ-દીંડી.

કર્તા- દીઠા નારદજીએ દુઃખી સહુ જ.....ન,

રાગી રંકને નિસ્તેજ દીસે ત.....ન,

દુર કરવાને દુઃખ ધરી મ.....ન. દીઠા. ૧

મૃત્યુલોકના પ્રાણીઓને બહુજ દુઃખી, દારીદ્રિ જોવાથી કૃપા-
વાન શ્રી નારદજીને બહુજ દયા આવી. મનમાં નારદજી વિચાર
કરવા લાગ્યા કે આ પ્રાણીઓ અતિ દુઃખી છે તેમનું દુઃખ દુર
થવાનો ઉપાય પ્રભુને પુછું. એમ કરી

રાગ-આલતો.

કર્તા- રૂપિ આદ્યા ત્યાંથી શ્રીહરિ દરખા.....૨,

કર્યા પ્રેમથી પ્રણામ અનેક વા.....૨;

હસ્ત જોડી કરી વિનંતી અપા.....૨. ઋષિ. ૨

નારદજી-દીન બન્ધુ દુઃખહર છો દીનાના.....થ,

રસના એકથી શું ગાઢી આપ ગા.....થ;

મનવાણી ન પોહોએ કૃપાના.....થ. દીન. ૩

નિર્ગુણ બ્રહ્મ આપ સગુણ રૂપ ધા.....રી,

બ્રક્ત કાળ થાઓ આપ અવતા..... રી;

સાધુ સંકટને નાખો નિવા..... રી. નિર્ગુણ. ૪

કૃતી—નારદજીએ પ્રભુની વિનયવડે સ્તુતિ કરી. પછી પ્રભુ શ્રી નારદજીને આગમનનું કારણ પુછવા લાગ્યા.

રાગ—ચાલતો.

પ્રભુ— કરી કૃપાને પધાર્યા ઝડપિ રા.....ય,

કહો કાર્ય હોય અંતરની ઈચ્છા.....ય;

ભાગે બ્રાન્તિઓ સર્વ સુખી થા.....ય. કરી. ૫

પ્રભુશ્રીનાં પ્રેમાળ વચન સાંભળી શ્રી નારદજી પ્રભુ પ્રત્યે બે હાથ જોડી ગદ્ગદ હૃદય થઈ વિનંતીરૂપે કહે છે.

રાગ—સાખી.

નારદજી—દુઃખ પામે દીન થઈ ઘણા, મૃત્યુલોકના જન;

ઉપાય આઓ પુછવા, કહોને મધુસુદન. સિયાવર. ૧

પ્રભુજી—ધન્ય નારદ પરમારથી, ધન્ય ધન્ય વિચાર;

જગત જાળથી છુટી જન, ઉતરશે ભવ પાર. સિયાવર. ૨

હે નારદ! તમે બહુજ ઉત્તમ પ્રકારનો પ્રશ્ન પુછ્યો છે. મૃત્યુ-લોકના પ્રાણીઓને કળીયુગમાં દુઃખ, દાળીદ્રો દૂર કરવાનું સાધન રહેલાઈથી બને તેવું હું તમને કહું. જે કરવાથી અનેક પ્રાણીઓ આ મહા દુસ્તર સંસારસાગરને રહેલાઈથી તરશે.

રાગ—ડરમાં તું દીલ સાથ છાકરા.

પ્રભુજી—એક સેહેલો બનાવું ઉપાય, જે થકી ઈચ્છીત ફળ પામાય;

કરે વ્રત શ્રદ્ધાએ રંક ને રાય, જે થકી. ટેક.

વ્રત સત્ય દેવા, કરવી સેવા.

જમવા ન અન્ન ન મીઠાઈ મેવા, રનેહી સંબંધી અને જુદેવા;

નિશા મુખે કરવો પુજન આરંભ, મંડપે રોપવા કદળીના રથંભ.

(અખીલ, ગુલાલ, શ્રીફળ, સોપારી, સ્થાન કળસ ધારી)
આરતી કેરા અધિક મહીમાય, જે થકી. એક સેહેલો. ૧

કથા એક ચિત્તે, સુણવી પ્રીતે.

નૃત્યજ કરવું ગોવિન્દ ગીતે, રમાપતી રીઝવવા એ રીતે;
શરકરા ગૃત ચુન લેવું સવાયું, પયથી કરો પાક અઢાએ રહાયું.
(આરોળી એલચી દ્રાક્ષ, રંભા ફળ લાવવાં રાખી લક્ષ)
આપવી દિજવર્ચને દક્ષણાય, જે થકી. એક સેહેલો. ૨

પ્રેમ કરીને, સામગ્રી ધરીને.

અઢાથી સૌએ ગાવા હરીને, ગહગહ કંઠે નેત્રે નીર ધરીને;
પ્રસાદ દેવો સૌને કરમાં, જય શ્રીકૃષ્ણ કહેતાં નારી ને નરમાં.
(સ્નેહી સંબંધી વિપ્ર, સૌને જમાડવા પ્રેમે શીઘ્ર.)

રાત્રી એમ આનંદમાં વડી જય, જે થકી. એક સેહેલો. ૩

કર્તા— કળી એમ કરતાં, યમથી ન ડરતાં.

સુખ પામે સેવા સ્મરણ આચરતાં, વીજુને વિસારે ન હરતાં દરતાં;
મુક્તિનું દાર તે મહાજન પામે, વેદના તેહેની વાહાલાજી વામે.
(મ્રજુ નામથીજ રાજી, ભકિતમાં પ્રીતિ ઝાઝી.)

થયો એમ પુર્ણ પ્રથમ અધ્યાય, જે થકી. એક સેહેલો. ૪

ધુન્ય.

સુંદર શામળા રે, નાગર નટવર નંદકુમાર;
પ્રિતમ પાતળા રે, મારા હૈયા કેરા હાર.

અધ્યાય બીજો.

કર્તા—પ્રથમ અધ્યાયમાં વ્રતનું મહાત્મ તથા વિધિ કહ્યો. તે સાંભળી સૌનકાદિ ઋષિઓ સુતપુરાણી પ્રત્યે વિનય વચનથી હસ્ત નેડી પુછવા લાગ્યા કે,

રાગ-પડવાની પણ પ્રીત ગત મત લુક્ષી રે.

- કર્તા- શૌનકે સુતને પુછીયું, જીજ્ઞેહી રે,
 શૌનક- વ્રત કાણે કર્યું કઇ પેર, છળને છોડી રે. ૧.
 સુત- શાન્તાનન્દ એક વિપ્ર, કાશી પુરીમાં રે,
 સહે ક્ષુધા તપા બહુ દુઃખ, હાલત પુરીમાં રે. ૨.
 જદ્દ વિપ્રને વેશ, પ્રભુજી પધાર્યા રે,
 સમજાવી સઘળા રીત, તાપ નિવાર્યા રે. ૩.
 નિશ્ચય કીધો ભુદેવ, વ્રત મારે કરવું રે,
 મળે ભીક્ષામાં જે આજ, તે સૌ ધરવું રે. ૪.

શાન્તાનન્દનો નિશ્ચય જદ્દ બ્રાહ્મણના સ્વરૂપમાં પધારેલા પ્રભુથી
 એવો થયો કે આજે ભીક્ષામાં જે કાંઈ મળશે તેથી હું યથાસ્થિત
 શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત કરીશ. એમ વિચારી ભીક્ષા કરવા નિકળ્યો.

રાગ-ચાલતો.

અદ્ય કાળમાં વિપ્રને આજું મળીયું રે,
 થયો પ્રસન્ન વ્રતને માટ દુઃખ સહુ ટળીયું રે. ૫.

શાન્તાનન્દને દરરોજ કરતાં અને થોડા વખતમાં આજું મળ્યું.
 પ્રસન્ન થઇ ઘેર આવી વિપ્ર અને સ્નેહી સંબંધીઓને બોલાવી વિધિ
 વડે વ્રત કર્યું. વ્રત વિધિ, અને કથા પૂર્ણ થયા પછી પ્રસાદ આપતા
 અગાજી તમામ શ્રોતા વક્તા સહુ શાન્તાનન્દ-હરિનામ સ્મરણ કર્યું.

ધુન્ય.

દિન બંધુ દીનાનાથ વિઠલ વિધિભર વહાલા.
 વિધિભર વાહાલા, નંદ સદન છે કાનડ કાળા. દીન બંધુ.

તમામે પુર્ણ પ્રીતિથી હરિસ્મરણ કર્યા પછીથી પ્રસાદ વહેંચી સૌને
 વિદાયગીરી કરતાં જય શ્રી કૃષ્ણ જય શ્રી કૃષ્ણ ” એમ મોટા અવાજે
 ધ્વની કરતાં પરસ્પર વિદાય થયા. એ પ્રમાણે તે બ્રાહ્મણ

રાગ-ઉપરનો આલતો.

કરી પુર્ણ એ વ્રત બહુ સુખ પામ્યો રે.

કરી પ્રીતિ પ્રભુ પદ પ્રેમ તાપ વિરામ્યો રે. ૬.

શૌનકાદિ—હે મહાભાગ્યશાળી સુતપુરાણી ! એ સંબંધી આગળ
કથા સાંભળવા અમે ખુશી છીએ.

રાગ-લાવણી.

સુત કહો એક વ્રત ઇચ્છા એ સુણવા અમારી.

હોય પામ્યાં ભવની પાર નરો ને નારી. ૧.

સુતપુરાણી—હે મોટી બુદ્ધિવાળા ભગવાનની કથા સાંભળવા
અનિ આતુર શૌનકાદિ ઋષિઓ ! હું તમને એક ઇતિહાસ કહું.

રાગ-આલતો.

સુત.— એક સમય શાન્તાનન્દ સત્યદેવ પૂજન કરતો,
કહીયારો લઈ શીર કાષ્ટ વેચવા કરતો. ૨
પીડે ક્રુધા તૃપ્તા નેથી બહાર નાખીને ભારે,
આવ્યો વિપ્ર સદન જળ પીવાને કહીયારો. ૩
સજ્જન સૌ જોઈને પુછી સધળી વાન,
વ્રત મહીમા સુણતાં થયું પ્રકુલીત ગાન. ૪
લઈ પ્રસાદ વ્રત કરવાનો નિશ્ચય કીધો,
નિજ કાષ્ટનો ભારે કહીઆરે શીર લીધો. ૫

કહીઆરો—મને દામ કાષ્ટના તે વડે પુજન કરવું,
શ્રદ્ધાએ કરી સત્ય ઇચ્છાનું ધ્યાન જ કરવું. ૬

સુત.— પામ્યો શુભ ઇચ્છાથી ચોગણા દારના દામ,
કર્તું પુજન પ્રેમે આવીને નીજ ધામ. ૭
એમ કરતાં પામ્યો સુખ સકળ એહ રીતે,

કર્તા— સંપૂર્ણ કર્યો અધ્યાય છીએ એમ પ્રિતે. ૮

ધ્રુવ.

શ્રી મન્નારાયણ નારાયણ નારાયણ,
હરિનું બજન કરે તો, ભવ પારાયણ શ્રીમન્નારાયણ.

અધ્યાય ત્રીજો.

મુતપુરાણી—હે શૈનકાદિ ઋષિઓ ! તમે ભગવાનની કથા સાંભળનારા
ઉત્સાહી છો તેથી વળી એક પ્રાચીન ઇતિહાસ હું તમને કહું.

રાગ— મુખડાની માયા લાગી રે.

મુત.— ઊલ્કામુખ નામે રાજાને પૃથ્વીપતી,
નૃપ રહે આધિન ઝાઝારે પૃથ્વીપતી. ૭૬.
ભદ્રશીલા નામે રાણી, સ્વરૂપે સુન્દર શાણી;
એવે બન્ને સારંગપાણી રે, પૃથ્વીપતી, ઊલ્કામુખ. ૧
સત્યદેવ વ્રત માટે, ગયાં સરિતાને ઘાટે;
નજી મનનો ગિયાટ રે, પૃથ્વીપતી. ઊલ્કામુખ. ૨

પરમ ભગવદી ઊલ્કામુખ રાજા અને ભદ્રશીલા તેની રાણી
બન્ને શ્રદ્ધાએ કરી નદીના કીનારા પર શ્રી સત્યનારાયણનું વ્રત કરતાં
હતાં. ત્યાં આગળ તે નદીમાં વાહાણુ લઈ

રાગ—આલતો.

સાધુ નામે વણીક આવ્યો, ઝાહાઝમાં ધન ઝાઝું લાવ્યો;
રાય રાણી મન લાવ્યો રે, પૃથ્વીપતી. ઊલ્કામુખ. ૩

સાધુ વાણીઆએ રાજા અને રાણી બન્નેને પુજન કરતાં જોઈ
આ શું છે અને શું કરે છે તે જોવાની ઉત્કંઠા મનમાં થઈ તેથી
સાધુ વાણીઆએ

રાગ-આલતો.

નૌકા જળમાં છીપાવી, નમ્યો રાય ચણે આવી;

દીનતા સુખ પુછ્યું લાવી રે, પૃથ્વીપતી. ઉલ્કામુખ. ૪.

ઉલ્કામુખ—હે વણીક! હું સત્યનારાયણનું વ્રત કરું છું. આ વ્રત સર્વ સુખ આપનાર છે. હવે વ્રતનો વિધાન અને કથા પુર્ણ થઈ છે. હવે સેહેજ વાર પ્રભુના ગુણાર્વિન્દ ગવાશે માટે તમે બેસજો. જીતાવળ કરશે નહી. પછીથી પ્રભુ પ્રસાદ મળશે તે લઈ જાઓ એમ નહી કથાના અંતમાં રાગએ કીર્તન કરવા માંડ્યું.

રાગ-આચમન કીજે રે અલબેલા.

ઉલ્કામુખ.—ગોવરધન ધારી રે અલબેલા,

ભવ ભય હારી રે અલબેલા. ૧.

વાહાલાજી મારા પાંડવ પ્રતિષ્ઠાએ પાળી,

ચીર પુરીયાં પંચાળી રે. અલબેલા. ૧.

વાહાલાજી મારા સુદામા સંકટ કાપ્યું,

અભયપદ આપ્યું રે, અલબેલા. ૨.

વાહાલાજી મારા ચંદ્રહાસની શુદ્ધ લીધી,

વિષની વિષયા કીધી રે, અલબેલા. ૩.

વાહાલાજી રંતીદેવ મહા ધીરજ ધારી,

મળ્યા પ્રગટ મોરારી રે. અલબેલા. ૪.

વાહાલાજી આપ્યો નરસૈને અંત્રીક્ષ હાર,

શ્રી નંદના કુમાર રે. અલબેલા. ૫.

સંધન ઘેર શામળા રહ્યા થઈ રાજ,

વિદુરની જમ્યા ભાજ રે. અલબેલા. ૬.

મોરના ધાટ ધડીઆ ભુધર ધણા ભાવે,

ભક્તિ તણે દાવે રે. અલબેલા. ૭.

બાહાનાની લાજ બળવીર રાખનાં આવ્યા,
ભક્તોને બહુ બાવ્યા રે. અલખેલા. ૮.
કૃપાળુ કૃષ્ણ પ્રેમે નિત્ય નિત્ય આરાધું,
એમ સાંભળતો સાધુ રે. અલખેલા. ૯.

સાધુ વાણીઆએ અત્યંત પ્રેમનું કીર્તન સાંભળ્યું. પછી રાજ-
પાસેથી ભગવદ્ પ્રસાદ લઇ

રાગ-મરાઠી સાખી.

સુત- વ્રત મહીમાને રીત સુણીને સાધુ મહા સુખ પામી,
કરવા કમાણી ચાલ્યો ત્યાંથી સંભારી બહુ નામી,
આવ્યો નમ્ર મોઝાર, લીલાવતી નામે ઉત્તમ નાર. આવ્યો.
સાધુવાણીઓ વ્યાપારમાં સારી રીતે દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરી પોતાને
ઘેર આવ્યો. સાધુની સ્ત્રીનું નામ લીલાવતી હતું. લીલાવતી સ્વભાવમાં
બહુ જ સરળ અને પવિત્ર અંતઃકરણવાળી પતિ ભક્તિમાં નિપુણ હતી.
ઊઠકામુખ રાજને મોઢેથી સર્વ સુખ સંપત્તિ આપવાવાળું અને સર્વ
દુઃખોને ટાળવાવાળું શ્રી સત્યનારાયણના વ્રતની વાત સાધુએ સાંભળી
હતી. તે

રાગ-દ્વીપી.

સાધુ- કહી કામનીને વાત સૌ વિસ્તા.....રી
વ્રત કરીએ પ્રજા માટ પ્રાણપ્યા.....રી
સેવો શ્રદ્ધાએ સુન્દરી વિચા.....રી. કહી. ૧
સુત- ક્યોં નિશ્ચય વ્રત કરવું પુરે આ.....થ
પ્રજા માટ પાળે નિયમ ને ઉપવા.....સ
ગર્ભવંતી બની વામ મન હુલા.....સ. ક્યોં. ૨
પ્રગટી કન્યા એક પુરા થયા મા.....સ
કળા તેજ ગુણ રૂપે ક્યોં વા.....સ
શુકલપક્ષ શશી સમ વધે ખા.....સ. પ્રગટી. ૩

અતિ તેજવાન અને શુભ ગુણવાળી કન્યા લીલાવતીને પેટે જન્મી. કન્યા શુકલપક્ષના ચંદ્રમાની પેટે દીવસે દીવસે વધવા લાગી. સાધુએ પ્રથમથી એવા સંકલ્પ કર્યો છે કે મારે પ્રજા નથી તેથી પુત્ર થા પુત્રી આહાય તે, પણ મારું વાંઝીયા મેહેલું ટળશે કે મહા ભક્તિ વડે કરીને વિધિયુક્ત શ્રી સત્પનારાયણનું વ્રત કરીશ.

પ્રભુએ કૃપાવંત થઈ પ્રજા આપી. ધનાઢય સાધુ પ્રાણીયા પણ અધીક પ્રિય એવી પુત્રીનું લાલનપાલન કરે છે. પણ

રાગ-સુન્દર શામળીઆ એ લય.

મુત— સાધુ ન સંભારે સત્યદેવનું વ્રત કરવું,

મન નહીં વિચારે, પ્રભુ પુજન આચરવું. સાધુ ન. ૮૬.

કળાવતી પાડ્યું પુત્રીનું નામ;

એક દીન કહેવા લાગી વામ.

લીલાવતી— જોઈ મટ્યું મુજ વંઝા નામ;

હજી ન વ્રત આદરવું!

સાધુ ન. ૧

લીલાવતીએ વ્રત કરવા માટે પોતાના સ્વામી સાધુને વિનંતી કરી કહ્યું કે હવે શા માટે વ્રત કરતા નથી? પ્રભુએ આપણું વાંઝીયા મેહેલું ટાળી આપણને ઉત્તમ પ્રજા આપી. તે સાંભળી સાધુ વાણીઆ કહેવા લાગ્યો, એ વાત મારા લક્ષ બહાર ગઇ નથી. પણ

રાગ-આસતો.

સાધુ— કરીશ વ્રત વિવાહ સમય જ્યારે,

ખર્ચમાં ખર્ચ નહીં પડશે ભારે;

ઉતાવળી થઈ કેમ અત્યારે,

પગરણ જીદુ ન ધરવું.

સાધુ ન. ૨.

લીલાવતી—આપણે ગરીબ નથી તેમ હાલ વ્રત કરવા માટે કાંઈ પણ વાંધો નથી; અને સત્પનારાયણના વ્રતમાં એવો શો ખર્ચ પડવાનો છે?

કે પગરણુ નહું નથી કરવું ! એમ બનાવેછો. અરે તમે તો ભગવાનને પણુ' છેતરનારા નીકળ્યા કે ? એક તમારા જેવી ડોશીની વાત કહું.

દ્રષ્ટાંત.

એક નાના સરખા ગામમાં એક મુસલમાન ડોશી રહેતી હતી. ડોશીને એક છોકરો દશબાર વરસની ઉમરનો હતો. દૈવ ઇચ્છાથી એ છોકરાને એક દીવસ તાવ આવ્યો. ડોશી વિમાસણ કરવા બેઠી કારણ કે જન્મતની કહેવત એવી છે કે, એક દીકરો દીકરામાં નહી, એક આંખ આંખમાં નહી, અને સો રૂપિયા પુંજમાં નહી તેથી ડોશી તે કહેવત સંભારી રૂઢ કરવા લાગી. પછી તેને યાદ આવ્યું કે અક્ષાની બાધા રાખું તો છોકરાને જલદી આરામ થાય. એમ ધારી ડોશી બોલી, ઓ ખુદા ! પરવરદીગાર ! માઇ બાપ ! એ અલ્લા ! એ મેરા લડકેકું જલદી આરામ કરે. મેં આપકી તેહેનાતમે આભ જેસી રોટી ચઢાઉંગી-આ પ્રમાણે ડોશીનું બોલવું સાંભળી છોકરો બોલ્યો અમા ! અમા ! તું આભ જેસી રોટી બનાનેકે લીધે ઇતના બડા તવા કાંસે લાવેગી !

ડોશી-એટા તું મુનતો સહી. અચ્છા કરને દેને ! એતો મેં ખુદાકું ફાસલાતી હું ! ફાસલાતી. નેમ લીલાવતી કહે છે સ્વામીનાથ ! એવું ના કરો ને વ્રત વિધિ વડે શ્રદ્ધાથી કરો.

સાધુ-તને શું ખબર ! કેવી રીતે ધર નીભાવવું પડે છે ! વહેવાર રાખતાં નાકમાં દમ આવે છે. હાલ વખત તો જીવેછે ને ! તે કરતાં તારે ઊતાવળ હોય તો વિવાહ માટે વર બોળવા મોકલું છું.

રાગ-આલતો.

મુત- કળાવતીના વિવાહ માટે,
ફત પ્રેમો તજી મન ઉઘાટે,

સાધુ-

ધર જમાઇ રહે એવે ધાટે,

૩૫ ગુણે અનુસરવું.

સાધુ ન. ૩

જોવી જરૂર વય ને વળી વિદ્યા

થાયે ન જગમાં આપણી નિંદા;

સાવધ રહેવું ફસાવું ન ફંદા

શીકર તજીને ફરવું.

સાધુ ન. ૪

સાધુએ પોતાના દુતને સમજાવી ધર જમાઇ તરીકે રહે એવો કળાવતી મોટે વર ખોળવા મોકલ્યો. દુત ધણાં ગામ ફર્યો પણ પત્તો લાગ્યો નહી. કોઇ ઠેકાણે રવચ્છપવાન વર જડે તો ગુણની છત ઓછી હોય, કોઇ ઠેકાણે ૩૫ ગુણ બેઠ મળતા આવે તો ઊમરનો વાંધો આવે. ૩૫ ગુણ ઊમર ત્રણે મળતું આવે તો ધર જમાઈતરીકે રહે એવું ના મળે તેથી નિરાશ થઇ એક ગામની ધર્મશાળામાં સુતો હતો. વીણે મોઠે ઘેર જવું પડશે તેની વીમાસણ કરતો નીકળ્યો. આવતાં આવતાં એક ગામ આવ્યું ત્યાં થોડા સમયમાં જેનાં માઆપ ગુજરી ગયેલાં એવો એક વણીક પુત્ર ચૌદ પંદર વરસની ઊમરનો મળી આવ્યો. ૩૫ ગુણ વિદ્યા વય કુળ વગેરે અનુપમ જોવાથી દુતે તેને સમજાવી સાધુને ઘેર આણ્યો. દુત મનમાં બહુજ ખુશી થતો થતો સાધુ પાસે અવી કહેવા લાગ્યો કે

રાગ-દાસ પરે દયા લાવો રે એ લય.

દુત- પુત્ર વણીકનો લાગ્યો રે, કાંચનપુરીથી પુત્ર વણીકનો લાગ્યો. ૮૬.

૩૫ ગુણે નહી જગમાં જોડ, કુળ આખર ન ખાંપણ ખોડ.

જોતામાં મુજ મન લાગ્યો લાગ્યો રે, કાંચનપુરીથી. ૧

ઊમરમાં પણ મળતું આવ્યું, માન પીતા નથી તે બહુ ફાવ્યું;

બહુ યુક્તિ કરીને લાગ્યો લાગ્યો રે. કાંચનપુરીથી. ૨

કળાવતી કર દધને કરમાં, સુખે રાખો રહેશે ધરમાં;

નામાંકિત નર બહુ પ્રભો ડાહ્યા રે. કાંચનપુરીથી. ૩

સારો સ્વરૂપવાન ગુણવાન અને ઉમરમાં યોગ્ય એવો ધર જમાઈ તરીકે રહેનારો કળાવતી માટે વર ખોળી લાવેલા દુત પર પ્રસન્ન થઈ જોશીઓને ખોલાવી લગ્ન મુહુર્તનો નિશ્ચય કરાવ્યો. પુષ્કળ દ્રવ્ય ખરચી કળાવતીનું લગ્ન કર્યું. સારાં સારાં જમણવારો કરી શાંતિ ભોજન કરાવ્યાં. ઘણો આનંદ કર્યો, સગાં વાહાલાં તેડ્યાં, પણ

રાગ-આલતો.

મુત — લગ્ન કર્યું પણ વ્રતને ભુલ્યો, દેવ રૂણી દ્રવ્ય મદમાં હુલ્યો; એમ વખત ઘણો વિતાવ્યો રે. કાંચનપુરીથી. ૪.

લગ્ન સમયે વ્રત કરવાનો વાયરો હતો પણ લગ્ન સમયમાં કર્યું નહી. તેમજ કેટલોક કાળ ગયો પણ ખીલકુલ સંભારતો નથી.

એક વખત સસરો જમાઈ વાહાણુ ભરી વ્યાપાર અર્થે પરદેશ કમાવા નીકળ્યા. વાહાણુમાં ઘણો માલ ભરેલો છે અને નદીમાં વાહાણુ ચલાવતા ચલાવતા

રાગ-માર-અથવા ગાનારની રચી.

મુત — રતનસાર પુરી સુખદાઇ, ત્યાં આવ્યા શ્વસુર જમાઈ; લઇ વાહાણુને કરવા વેપાર, ભુલ્યા વ્રત શ્રી જગદાધાર. ૧.
વસે ચંદ્રકેતુ નામે રાય, બળ અતુળીત ને મહા કાય;
રહ્યો વાહાણુ છીપાવીને સાધુ, કરે ઇચ્છાના વ્રતને આરાધુ. ૨.
એક દીન રાજ્યદાર થઇ ચોરી, ધાયા ચોર પુઠે દુત દોડી;
દોડે ચોરો ત્યાં દેતા દ્રાળ, થયો તે સમે પ્રાતઃકાળ. ૩.
પ્રાતઃકાળનો સમય આગળ ચોર અને પાછળ રાજના સીમ-
ધઓ પકડવા માટે

રાગ-લલે રે બીરાજો મારા ડાકારના ડાકાર એ લય.

મુત — દોડે બહુ ચોર, પાછળ દુત કરતા જોર; (૨)

ચોરો — પકડાઇશું તો પ્રાણુ બેશે એવો રાય. ૧.

મુત-- લય પામી ભારી, નાઠા નાંસડીયો ઉતારી; (૨)

બેઠા સસરો જમાઇ દુત જોઇને ક'પ્યા કાય. ૨.

લયના માર્યા ચોરોએ સસરા જમાઈ આગળ રાગના દ્રવ્યનાં પોટલાં નાખી દીધાં, અને પકડાઈશું તો રાગ પ્રાણુ લેશે એવી ધાસ્તીથી દ્રવ્ય મુકી નાશી ગયા.

રાગના નોકરે વાણીઆઓની પાસે દ્રવ્ય જોયું તેથી બંને વાણીઆઓને

રાગ-ચાલતો.

દેખી દ્રવ્યને લીધા બાંધી, હાથ કડીયો હાથે નોંધી; (૨)

દ્રવ્ય સમસ્ત લીધું ને રાયે પુર્યા બન્ને કેદ. ૩

પડયું દુઃખ અપરમીન જ્યારે, સત્યદેવ સંભાર્યા ત્યારે; (૨)

વ્રત નથી કર્યું તેનો મનમાં બન્ને કરતા ખેદ. ૪

સાધુ-કરો યુનો માફ મારો, મને દુઃખદરિએથી ઉગારો; (૨)

જઈ ઘેરને પુરત કઈ વ્રત દીનાનાથ. ૫

મુત-ચોરી થઈ સાધુને ઘેર, ફરે લીલાવતી બહુ ઠેર; (૨)

હુધા તૂપા પીડે માટે લઈ કળાવતી સાથ. ૬

સાધુનું તમામ દ્રવ્ય રાગએ લઈ કેદ કર્યાં. સાધુને ઘેર ચોરી થઈ ને ચોર લોકો સર્વસ્વ લઈ ગયા તેથી મા દીકરી રજળતાં થયાં. હુધા તૂપાના ત્રાસથી આમથી તેમ રખડવા મંડ્યાં, અને ગૃહસ્થ થઈ માગવા મંડ્યાં. કેદમાં રહે રહે સાધુને યાદ આવ્યું કે આપણે શ્રી સત્મનારાયણના ઋણી છીએ તો હે પ્રભુ ! બાકી રહેલું વ્રત હું ઘેર જઈ પુરતજ કરીશ.

લીલાવતી અને કળાવતી બન્ને હુખ તરસથી પાસે કાંઈપણ સાધન નહી રહેવાથી માગી ખાનારી થઈ ગઈ તેથી લીલાવતી એક દીવસ રૂદન કરવા લાગી.

રાગ—આ તારાં વચનો સારાં રનેહે સાંભળતાં.

લીલાવતી—આ મારાં નડતાં પાપો બહુજ સતાવે રે,
 ધીરજ રહે નહીં ધારી રે.....હાવે. આ મારાં. ૧
 પ્રાણપતી લઈ જમાઈ ગેરે,
 આ...આ...આ...આ...આ...આ...
 વિદેશે જઈ ના વાટ વાળીરે...હાવે. આ મારાં. ૧
 ધન હુટાયું રહી, બે અળખાઓ,
 આ...આ...આ...આ...આ...આ...
 સંકટ પામ્યાં હજારી રે.....હાવે. આ મારાં. ૨
 રઝળતી રાત જેમ, તેવી બની બને,
 આ...આ...આ...આ...આ...આ...
 કુધા ત્યા તો પીડે ભારી રે...હાવે. આ મારાં. ૩

આ પ્રમાણે લીલાવતી કરતી હતી. એક દીવસ બન્ને જણીઓ
 પૃથક્ પૃથક્ ઠેકાણે માગવા માટે નીકળી. લીલાવતીને અન્ન મળ્યું
 એટલે વેહેલી ઘેર આવી. કળાવતી ફરતી ફરતી બ્રાહ્મણના મહેલમાં
 આવી ત્યાં એક બ્રાહ્મણ,

રાગ—હરિ ભજન વિના દુઃખ દરિઆ.

સુત—વિપ્ર મહામતી (૨) પુનઃ સત્યદેવ કરતો ઉલટ આણી,
 આવી કળાવતી (૨) પ્રેમ કરી વીપ્ર ઘરમાં પીવા પાણી. ૧
 બેસી કથા સુણી સત્ય ઇશ તણી,
 ક્યું કીર્તન મુખથી હરિ ભણી;
 લીધા પ્રસાદ આરતવાન બની. વિપ્ર. ૧
 સત્ય ઇશ તણું મન ધ્યાન ધર્યું,
 નિજ સ્વાર્થી પીતામાં મન કર્યું;
 કર્યો સંકલ્પ સત્યદેવે કલ્પ કર્યું. વિપ્ર. ૨

બંદીખાનામાં પડેલા વાણીઆઓ પણ મત નહી કર્યા બદલ પુષ્કળ પસ્તાવો કરવા લાગ્યા. કળાવતીએ સંકટપ કર્યો કે મારા સ્વામી અને મારા પીતાશ્રી કુશળક્ષેમ ઘેર આવ્યાની વાત સાંભળતાંમાં મત કરીશ, લીલાવતી પણ બાકી રહેલું મત નથી કર્યું તે બદલનો પુષ્કળ પસ્તાવો કરતી સત્યધંશનું સ્મરણ કરતી ચીંતાતુર બેઠી છે, તેથી સત્ય-નારાયણ ભગવાન તો પરમકૃપાળુ છે. સર્વની સરખી આરાત જોઈને,

રાગ-આલતો.

થઈ સર્વની આતુરતા ભારી,
કરે જાપ જદુપતી કિચ્ચારી;
થયા પ્રસન્ન મોહન મોરારી.

વિપ્ર. ૩

પ્રિય વાંચકશ્રેષ્ઠ ! આ જગ્યાએ એમ શંકા કરવાની નથી કે સત્યનારાયણ મતનાજ ભુખ્યા છે ! પણ પ્રભુ તો પ્રેમનાજ ભુખ્યા છે અને પ્રેમને વશ છે. પ્રાણીના ભાવથી કાયા સુતરે બંધાયેલા છે. શુદ્ધ પ્રેમની અંતઃકરણની સ્તુતિ થાય તો પ્રભુ દુઃખનો નાશ કરેજ.

ધ્રુવ્ય.

રામ રામ સીતારામ, બોલો ભાઈઓ સીતારામ;
સોના બેલી સીતારામ, પ્રેમીજનના પ્યારારામ.

પ્રભુ પ્રસન્ન થયા. તેજ રાત્રીએ રત્નસારપુરીના રાજા ચંદ્રકેતુને સ્વપ્ન આવ્યું, તેથી સવારમાં કચેરી બરી પોતાના પ્રધાન પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો

રાગ-મેં લયનો છાડયો ભાસ નયનો કરીને ન્યારાં.

ચંદ્રકેતુ-સુંહો શાણા સત્ય પ્રધાન રે તમે પ્રિતેથી મારા,
હું નથી થયો બેભાન રે તમે પ્રિતેથી મારા. ટેક.

આવ્યા સ્વપ્નામાં અધહારી,
મોર મુગટ મુખ મોરલી ધારી;

કહે અવિનાશી, સમજે ન હાંસી,
વચન ઝટ માન રે.

સુણો શાણા. ૧

વણીક ઉભયને દે તું છોડી,
દ્રવ્ય એનું નવ રાખીશ કોડી;
વીપરીત થાશે, પછી પરતારે,

એમ કહી આઠ્યા ભગવાન રે.

સુણો શાણા. ૨

પ્રધાન-કૃપાનાથ ! એ વાત ખોટી નહીં હોય, માટે આપણે
તેમ કરી પ્રભુનું વચન પાળીએ તો આપણને કાંઈપણ હરકત નથી.

આવું પ્રધાનનું કહેવું સાંભળી તેજ ક્ષણે નોકર મોકલી બંદી-
ખાનામાંથી

રાગ-આલિતો.

સુત—

સાધુ જમાઈ ખોલાવી રાજ,
ક્ષૌર કરાવ્યું હરખ્યા ઝાઝા;
દ્રવ્ય સહુ દીધું, આનંદે લીધું,
તથ્યારી બર્થું વાહાણુ રે.

સુણો શાણા. ૩

તમામ દ્રવ્ય પાછું લઈ ધણા માનથી સાધુવાણીએ અને તેના
જમાઈએ રાજથી વિખુટા પડી પોતાના નામ તરફ જવા તથ્યારી કરી.

રાગ-ઓપાધ.

સુત-ભરી વહાણુને સાધુ વિચારે, વ્રત જઈ ઘેર કરવું મારે;

ધણા વખતનું રહી ગયું બાકી, દુઃખ વેડી ગયો તેથી થાકી. ૧

છોડયું નાવને હરખ્યા મન નીકળ્યા આવવા નિજ સદન;

લીધી સર્વ સંભાળીને ચીજો, થયો પુર્ણ અધ્યાય એમ ત્રીજો. ૨

ધુન્ય.

તેરી કેસી ગતી હોયગી રામ બીના,

રામ બીના સુન્દર શ્યામ બીના.

તેરી.

અધ્યાય ૪ થો.

સાધુવાણીઓ જમાઇ સાથે વાહાણમાં ઝાઝું દ્રવ્ય ભરી કીનારે
ચાલ્યો જાય છે. એક ઠેકાણે પ્રસંગે જરૂર પડવાથી વહાણ છોપાવી
સાધુ બેઠો છે ત્યાં આગળ પ્રભુજી પોતે

રાગ-સંસાર એ સમજો શાણા મુસાફરખાનું.

મુત-જોવા મન સાધુકેડું પ્રભુજી પધાર્યા,

અખિલ ભુવનપતી અનાથઆધારા, એવા પ્રભુજી પધાર્યા. ૧૬૬.

સન્યાસીના વેશે આવ્યા શાન્ત સ્વભાવે,

પ્રભુ-ચાલ્યા શું ભરીને શાણા વાહાણે તમારા. એવા પ્રભુ. જોવા. ૧

સાખી. હરીગીતની ૯મી.

મુત- ઉન્મત થયેલ અભિમાનીએ ઉદ્દગાર અપમાને કહો,

સાધુ- પુણ્યું પડ્યું શા કારણે વિચાર હરવાને થયો,

દંડી થઈ દ્રવ્ય આશયી ધુતવા કરો ઢોંગી થઈ;

વેલાલતા ને પત્ર વીણ મુજ નાવમાં બીજું નહીં.

રાગ-પ્રથમનો ચાલતો.

મુત-અસ્તુ કહી ચાલ્યા ત્યાંથી, અવિનાશી આધાર;

તરું નાવ કમતી બોજે, તુરત સંભાર્યા. એવા પ્રભુ. જોવા. ૨

ભગવાને અસ્તુ કહ્યું કે ભાઈ તારું વચન સિદ્ધ થજે. તેથી નાવમાં

વેલા લતા ને પાંદડાં સિવાય કાંઈજ દેખાતું નહોતું તેથી બણી અબ-

રામણ થઈ. અતિ વિકળ બનીને

રાગ-મરાઠી સાખી.

મુત- હાય હાય કહી હાય બસતો તરફડીયાં ત્યાં ખાતો,

દ્રવ્ય સકળ ગયું દંડી આપે બળે હૃદય અકળાતો;

સાધુ- શું કરવી પેર, આપણ લખશું જમશું ઘેર. શું કરવી. ૧

સસરાનું અતિ કલ્પાંત જોઈ જમાઈ પણ પરિતાપ કરવા લાગ્યો.

જમાઈએ જાણ્યું કે સન્યાસી મહારાજનું અપમાન કર્યું. વળી જુદું

ઝોડ્યા તેથી તેમનાજ આપથી આ બધું અદ્રશ્ય થયું હશે, તેથી સાધુને કહ્યું કે આપણે દંડી મહારાજનો અપરાધ કર્યો છે અને તેથીજ આ વીપરીત થયું છે. ૧૮ શોક છોડી દંડી મહારાજને શર્ણ આલો. એમ કહી રાગ-વહાણા વેગે આવો રે એ લય.

સુત- દંડીને શર્ણ આપ્યા રે, આરત મન તેથી લાવ્યા રે;

લળી લળી પાયે લાગતો હેજ,

સાધુ- નવ ઝોળખીયા મેં માયા તણો છું ગુલામ. દંડીને શર્ણ. ૧૬ક. સાખી.

સ્વામી શર્ણ આવિઓ લ્યો સંવક સલાજ,

હાંસી કરતાં હાણુ થઈ આપ હો દીનદયાળ;

દોશ ન જ્ઞેશો માણસ છું તમારો બાળ,

ત્રિકમજ અમને તાવ્યા રે (૨) લળી લળી. નવ. દંડીને. ૧

દીન વચનોથી વિનયયુક્ત પ્રભુની સ્તુતિ કરી તેથી પરમકૃપાળુ

શ્રી સત્યઘથ

સાખી-રાગ-આલતો.

સુત- પ્રસન્ન થયા પરબ્રહ્મ ત્યાં ઝોડ્યા મુખ વચન,

સન્યાસી-બહીરુખ મમ પુજને બૃષ્ઠ થયું તુજ મન.

દુર્બુદ્ધિથી દોષલક્ષ્યાં કષ્ટ સહે બહુ દન,

કણ્ણગે જેવા વાવ્યા રે-(૨) લળી લળી નવ દંડીને. ૨

સાખી.

સાધુ- પુજન કરું બહુ વિધિથી ઘેરજઈ શ્રીનાથ,

સમૃદ્ધિ સોંપીને કરો કૃપાવંત સનાથ;

સુત- અર્થ થયા અસ્તુ કહી સાધુ જોડે હાથ,

મનમાં સત્યઘથ ઠસાવ્યા રે. (૨) લળી લળી. નવ. દંડીને. ૩

સન્યાસીના સ્વરૂપે પધારેલા ભગવાને અસ્તુ કહ્યું. વાહાણમાં ધન હતું તેમ જોઈ સાધુ જાણ પ્રસન્ન થયો. ત્યાં આગળ નેજ વળતે,

સર્વ સામગ્રી મંગાવી સારા વિદ્વાનોને બોલાવી શ્રી સત્યનારાયણનું
વ્રત કરીને કહ્યું, અને પછી સાધુવાણીઓ જમાઈ સાથે,

સાખી. રાગ—આલતો.

મુત— પછી પળાયો પુજન, કરી બહુ વિધ પામી ધન,
નગ્ર નજીક નિજ આવીને, પ્રેર્યો દુત સદન;

દુત— લીલાવતીને જઈ કહે વધામણીનો દન,
અમે સુખી આનંદે આવ્યા રે, લળી લળી. નવ. ૬ડીને. ૪

દુતે આવી લીલાવતીને ખબર કહી. તે સમયે લીલાવતી અને
કળાવતી, કોઈ ઠેકાણેથી વસ્તુઓ માગી લાવી શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કથા
કિર્તન કરતાં હતાં. દુતના મુખથી સમાચાર સાંભળતાં લીલાવતી પો-
તાના સ્વામીના દર્શનાર્થે ચાલી અને પ્રસાદનો ત્યાગ કર્યો.

રાગ—હઠ છોડ મીત્ર મારા કે જવા.

મુત— કરી પ્રસાદ કેરો ત્યા.....ગ સુણી ચાલી,
પતી મળવા ધારી લા.....ગ સુણી ચાલી. ૨૬.

જેની ઇચ્છા કરે બ્રહ્મદેવ,
કરે તપ વ્રત નિયમે સેવ,
તે તજી નારી તતખેવ.

નવ પ્રસાદ મહીમા બાળી. સુણી ચાલી કરી. ૧

ઉગ્ર પુણ્યે પ્રસાદી પામે,
તેની વેદના સધળી વામે;
વસે પ્રસાદથી પ્રભુ ધામે,

વશ પ્રસાદથી વનમાળી. સુણી ચાલી કરી. ૨

ચાલી પછી કળાવતી કન્યા,
કર્યો મા દીકરીએ અન્યા;
બની નૌકા ન જોતાં ખીન્ના,

કરે રૂદન આંસુ ઢાળી. સુણી ચાલી કરી. ૩

પાછળ કળાવતી પણ પ્રસાદનો ત્યાગ કરી આવી. પ્રભુ પ્રસાદ ત્યાગ કરવાથી એવું કૌતુક બન્યું કે જે નૌકામાં કળાવતીનો સ્વામી બેઠેલો તે નૌકા અદૃશ્ય થઈ ગઈ, તેથી ભયભીત બની લીલાવતી પોતાના સ્વામી (સાધુ)નો કર સાહી પુછવા લાગી કે,
રાગ-આલતો.

મુત— પુછે સાધુનો કર સાહી,

લીલાવતી—નવ દેખું કેમ જમાઈ;
કરે વિલાપ બંને બાઈ,

અંતર આતુરતા વાળી, સુણી ચાલી. કરી. ૪

કળાવતીનું અતિ રૂદ્ધન સહન નહી થાય એવું જોઈ લીલાવતી ધીરજ આપવા માટે,

રાગ-ધડપણ કેણે મોકલ્યું.

મુત— લીલાવતી લઈ જાઈંગ પુત્રીને,

આપે ધીરજ હૃદયે દબાવી, સત્યદેવ સંભારને. ૧૬.

કળાવતી અતી પતિ વિયોગે વ્યાકુળ થઈ નિજ મન.

સ્વામી પાડુકા સંગ લઈ રે સતિ થાવા વિચાર્યું મન. સત્યદેવ. ૧

સાધુ વિમાસે મન વિષે આતો વિપરીત બનશે કામ,

માયા છે સત્ય ઇશની રે તેથી દેખે ના પુત્રીને વામ. સત્યદેવ. ૨

સાધુ મનમાં સમજ્યો કે આ તો સત્યઇશની માયા હશે પણ પુત્રી પાડુકા લઈ સતિ થશે તો વીપરીત બનશે તેથી વારંવાર સત્ય-ઇશની સ્તુતિ કરતો ઘણા વિનય વચન વડેથી

રાગ-આલતો.

સાધુ—વાણી વિનયથી નિશ્ચય કરતો પુજન કરીશ મન પ્રેમ,

મુત—ગીરા ગગન ગંભીર થઈ રે તારો જમાઈ કુશળક્ષેમ. સત્ય. ૩

આકાશવાણી—પ્રસાદ કેરો ત્યાગ કરીને આવી તુજ ક-યાય

બ્રહ્મદેવ સરખા ઇચ્છતારે કૃપા વિના મળે ન જરાય. સત્ય. ૪

પ્રસાદ લઈને પાછી આવ્યે જુએશે એ સ્વામીનું મુખ;

મુત—કર્ણ એમ કળાવતીરે તેથી પામીસકળ જગ સુખ. સત્ય. ૫

કળાવતી આકાશવાણીના વચનાનુસાર ઘેર જઈ ભગવદ્ પ્રસાદ
લઈ પાછી આવી એટલે આવતાંમંજ પોતાના સ્વામીને નાવમાં બેઠેલા
જોઈ મહા આનંદ પામી પોતાના પીતાને કહે છે.

રાગ-કયાં ભગોષાણ રાજ આજ અમને મેલી રે.

કળાવતી-શી વાટ જુઓ પીતા હવે ઘેર જઈએ રે,
ઘેર જઈએ રે સુખ સધળાં લઈએ રે. શી વાટ. ૨૬.

સુત—

સત્યપુજન પ્રેમે કીધું,

ચરણામૃત ચોપે લીધું;

શ્રદ્ધાએ સમરણ કીધું,

હરિ પ્રસાદ ભેતાં જયશ્રી કૃષ્ણ કહીએ રે. શી વાટ. ૧

એમ કરી વ્રત વિધાન,

આવ્યો સાધુ સૌ સાથ સુગમ

પામ્યો કૃપા પુર્ણ ભગવાન,

પામી કૃપા દુઃખ વામી હરિ રાખ્યા હૃદયે રે. શી વાટ. ૨

પર્વણીએ વ્રત એમ કરતો,

હરિચરણ કમળ ચિત્ત ધરતો;

યમદુત થઈ તે ન ડરતો,

અંતે ગયો સુરપુર ચોથા અધ્યાયે કહીએ રે. શી વાટ. ૩

કુન્ધ.

રાધારમણ ઉર હાર નરવર નંદકુમાર.

અધ્યાય પાંચમો.

એ પ્રમાણે સુતપુરાણી શૈનકાદિ ઋષિઓને ભગવાનની કથાનું
મહાત્મ્ય સંભળાવતા હતા. શૈનકાદિ ઋષિઓ બોલ્યા, હે સુત! એ
સંબંધી કાંઈ બીજો ઇતિહાસ હોય તો કહો.

રાગ-કવાલી દાદરૌ.

સુત-કથા એક કહું મુજ્જા ઋષિ સહ,

વ્રત મહીમા મહા કળીયુગ મહી. વ્રત, હરી હાં...વ્રત. ૨૬.

અંગધ્વજ નામે એક મહીપતિ,
 પ્રજા પાલન તત્પર મહા મતિ;
 દુઃખ પામ્યો સત્ય મહીમાનજાણ્યો રતી. વત, હરિ હાં...વત. ૧
 ગયો એક દન મૃગયાર્થે વનમાં
 માર્યા પશુઓ દયા તજીને મનમાં
 લેવા વીરામ વડદક્ષ પાસ જઈ. વત, હરિ હાં...વત. ૨
 કરે ગોપ પુજન સત્ય દેવ તણું,
 અનાદર કરી રાયે ના જોયું અણું;
 સત્યદશ પ્રસાદને લીધા નહી. વત, હરિ હાં...વત. ૩

ગોવાળીઆઓ વડના ઝાડ તળે શ્રી સત્યનારાયણનું પુજન કરતા
 હતા, ત્યાં વીરામ લેવા બેઠેલા રાજાએ પોતાના રાજ્યના મદથી તે તરફ
 જોયું નહી. તેમ ગોવાળીઆ પ્રસાદનો પડીઓ લઈ રાજાને આપવા
 આવ્યા તો તેનો અનાદર કરીને લીધા નહી અને કહેવા લાગ્યો કે,

રાગ-ક્ષત્રિકલંકનો.

રાજા-રમુ ગોવાળોની સંગે હું રાય, શું મુખ લઈ બહાર ફરું રે;
 હોય પ્રસાદી પળ હુંથી ન લેવાય, જાણે જો કાંઈ લાજ મરું રે. રેક.
 મુખ ગોવાળીયા ગાયો ચારનાર. શું મુખ.
 હું છું છત્રપતિ પ્રજા પાળનાર, જાણે જો. ૨
 એ રાજાને રાજ્ય ઐશ્વર્ય સાથે સો પુત્રો હતા તેથી તેનો મન
 વધી ગયેલો હતો.

મુત-સતપુત્ર વળી રાજ્યનું ગુમાન, શું મુખ.
 પ્રભુ મહિમા ન જાણ્યો અભિમાન. જાણે જો. ૩
 આવ્યો ઉનાવળો ધેર ભુખાળ, શું મુખ.
 પામ્યો દુઃખ મહા સુખ્યા સમાચાર. જાણે જો. ૪

ઉતાવળો ઘેર આવનારો, પ્રસાદનો પશુ ત્યાગ કરનારો ઉદ્ધત
અને મદોન્મત રાજાએ ઘેર આવતાંમાંજ એવા વિપરીત સમાચાર
સાંભળ્યા કે જોથી કદનો પાર રહ્યો નહીં.

રાગ-મરાઠી સાખી.

મુત—માયા બતાવી મહાપ્રભુજીએ જોતાં પડીયો ત્રાસ,

સો પુત્ર સંગે ધન સકળ ત્યાં જાણે પામ્યું નાશ;

નૃપ કુટે શીશ, મન સમજ્યો મહિમા સત્ય ઇશ. નૃપ. ૧

ધણો વિલાપ કરતો અને બહેળાકળો બની ગયેલો રાજા મનમાં
સમજ્યો કે ભગવદ્ પ્રસાદનો અને ભગવાનનો મેં અનાદર કર્યો છે
એ મહા મોટું ઘેર પાપ કર્યું છે. તેજ પાપથી આ દુઃખ પ્રાપ્ત થયું
છે માટે પ્રભુને કાલાવાલા કર્યાં સિવાય બીજાં ઉપાય નથી એમ વિચારી

રાગ-સ્તવન મંજરીનો.

રાજા— મને દુઃખ દરિએ ડોલાવ્યોરે સત્યપ્રભુ.

મને સેવાન જાણી સતાવ્યો રે. સત્યપ્રભુ.

પુત્રવિના જીવતર પ્રભુ માંડે ફેકટ સઘળું બાળું;

રાજ્ય સમૃદ્ધિ શી હું વખાણું, તે પશુ નહીં નીહાળું,

પસ્તાયો હવે પેટ ભરીને, કૃત્ય કર્યું મેં કાળું રે. સત્યપ્રભુ. ૧

રાજ્ય પુત્ર મદમસ્ત થયેલો જાણ્યા નહીં બહુનામી,

પામર નર શું મહિમા સમજુ, અતુળીત બળીયા સ્વામી;

હવે ન. જુલું જુલુધર ભવમાં માફ કરો મુજ ખામી રે. સત્યપ્રભુ. ૨

એ પ્રમાણે સ્તુતિ કરતો ગોપગણોને બોલાવી બધા ગોપ સહ.

રાગ—આલતો.

વડ વૃક્ષ નીચે જઈને રાજા ગોપ સકલ લઈ સંગે,

સત્ય ઇશ પુજન વિધિથી કીધું મહા ઉમંગે.

કીર્તન કીધું કમળનયનનું કૃષ્ણ કથ્થ. રસરંગે રે. સત્યપ્રભુ. ૩

ઘેર આવીને જીપતિ નિરખે, વૈભવ સઘળા એવા,

પુત્ર પરાક્રમી મહાબળીયા સૌ, આવી લાગ્યા કહેવા;
પુછી કુશળતા તાતતણી, પવરાવ્યા મિતે મેવા રે. સત્યપ્રભુ. ૪
એ પ્રમાણે રાજ્યે પછી, પર્વણીના દીવસોએ સગા સંબંધી
અને મિત્ર વર્ગને ખોલાવી જીએ ત્યાંલગી કીર્તન કથારસપાન
વિધિવત વ્રત કરી અંતે શ્રીહરિના પરમ ધામમાં ગયો.

રાગ—શ્યામાપાદ.

કર્તા—પ્રભુ મહીમા છે અપરમપાર, ગાયો અરૂપ ભુક્તિને આધાર;
દીસે સાર તે ગૃહણુ કરશે, હરિચરણુ કમળ ચિત્ત ધરશે. ૧
વ્રત શ્રદ્ધા ભક્તિએ જે કરશે, શુદ્ધ પ્રેમથી ભવદધિ તરશે;
પ્રભુ ભજતાં નહીં આવે રે આંચ, થયા પુરા અધ્યાય એમ પાંચ. ૨

શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત, કથા, કીર્તનનું મહાત્મ્ય કળીયુગમાં વિશેષે
છે માટે હે બન્ધુઓ !

રાગ—અરજ કરેછે મીરાં રાંકડી રે.

કર્તા— કળીયુગ સાધન રહેલ છે ભાધ તેને સાધો,
બીજા ધણું મુશ્કેલ છે એક હરિ આરાધો. ૧
કથા કીર્તન અને સ્મરણુ સેવા વિના,
ખોટા જગતના ખેલ છે, એક હરિ આરાધો. કળી. ૧
અનેક રૂપે કરે રહાય શામળીયો રે,
દુર પાખંડ જ્યાં ફેલ છે, એક હરિ આરાધો. કળી. ૨
સત્યસ્વરૂપ સત્યધર્શનું ના પેખે વાહાલા.
જ્યાંસુધી મનડમાં મેલ છે, એક હરિ આરાધો. કળી. ૩
કળીયુગ કીર્તને મહા પદ પામો વાહાલા,
સદા આનંદની જ્યાં એલ છે, એક હરિ આરાધો. કળી. ૪
દાસ લીખાલાલ ભવે બળેને બાધ,
નહીં તો શીર નકંતણું જોલ છે, એક હરિ આરાધો. કળી. ૫.

એલી સર્વેના બળવીર બનશે વાહાલા,
અવિનાશી અલખેલ છે, એક હરિ આરાધા. કળી. ૧
આવથી ગાયો સત્યધર્મ મહીમા વાહાલા,
પ્રેમાધીન પ્રભુજી રહેલ છે, એક હરિ આરાધા. કળી. ૭

ધુન્ય.

ભાજે ગોવિન્દ ગોપાળ, પ્રભુ નંદજીના બાળ.

મિત્ર પાંચકર્મદા! કોઇને એમ થંકા થાય કે ઉપર વર્ણવેલી સત્ય-
નારાયણની કથા જે પાંચ અધ્યાયની કહી તેમાં શા-નાનંદ, કહી-
યારો, જીલ્કામુખ, સાધુ, અને અંગધવજ રાજા એમણે શ્રી સત્ય-
નારાયણ પ્રત્ત વિધિવડે કરી અહા બકિતથી પરમપદ પામ્યા હતા.
આ પાંચે અધ્યાયમાં તેમનાં જ દ્રષ્ટાન્તો છે. તો તેણે જે પ્રત-
વિધિ અને કથા કરાવેલી તે કહી. આ પ્રમાણે થંકા થાય એ વાત
સ્વાભાવિકજ છે. તેના જવાબમાં, પ્રત્ત એનું એ (જે આજે થાય છે
તેજ) વિધિ પણ એનો એ (જે આજે થાય છે તે) અને કથા તે તો
હરિકથા એટલે ભગવાનનાં પરમ ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત કરાવનારાં ચારિત્રાનું
ગાન કરવું એજ કથા અને છેવટે ભગવાનનું નામ સ્મરણ સત્ય એજ
કૃષ્ણ, એજ પ્રભુ એજ સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણ સગુણ અર્હં તેમની લીલા
કથારૂપે ગાન કરવું એજ સત્યધર્મ કથા. આ પાંચે અધ્યાયમાં સત્ય-
ધર્મની કથા અને પ્રભુનું કિર્તન કરી ઇચ્છીત વસ્તુઓ પામેલાનાં
દ્રષ્ટાન્તો છે. માટે પ્રભુનાં ચરિત્રો અને મહામંગળકારી નામ સ્મરણ
એજ ખરૂં છે એજ સત્ય, સત્ય અને સર્વદા સત્ય છે. એ પ્રમાણે
પુદ્ગલોનાં શ્રી રણછોડરાય મહારાજની કૃપાથી પ્રાકૃતમાં ગદ્ય અને
પદ્યમાં શ્રી સત્યનારાયણની કથા સંપૂર્ણ કરી. ૐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ:

કથા અને કિર્તન થઈ રહ્યા વહીથી પ્રભુને સામગ્રી જે
ફરક સવાયા લાગતી ફરકમાં બનાવેલી હોય તે ધરવી.

થાળ.

રાગ-કાલુડો ના જાને મોરી પીડ-એ લય.

પધારો જન્મવાને સત્યધથ, પ્રેમનાં પમ પકવાનો રે. પધારો. ૮૬.

ઢાળુ મોહનમન ગમતા કંચન બાજીયા રે,

જુમનાં જળ. ઝારી મુકું સાથ, ખીરાજો પ્રેમ કરીને રે. પધારો ૧

થાળ. કનક અને કંચન કટોરા રે,

સરસ સામઝ યદુનાથ, આરોગાવું હરિને રે. પધારો. ૨

લાખસી લાડુ લક્ષ્મીવર લેજો રે,

પેંડા પુરી ને દુધપાક, વેઠમી વડાં બનાવ્યાં રે. પધારો. ૩

શ્રીખંડ બાસુદી રોટલી રાધતાં રે,

ધેબર ધારી દોપરાપાક, બજ્યાં બાવે તળાવ્યાં રે. પધારો. ૪

મેસુર મગજ અને મોહનથાળ છે રે,

ખાનનં ને મુતરેણી સાથ, શેવો સરસ બનાવી રે. પધારો. ૫

જદુપતિ લાવું જુકતે જલેખી રે,

ચીરો સામઝી બલીબાત, મુકું હરિ ખરશી લાવી રે. પધારો. ૬

દ્રાક્ષ દાડમ અને કઢળી ફળ પાકાં રે,

મોસખી સંત્રાંબોર જામ, સફરજન કમળકાકડી રે. પધારો. ૭

અખોડ આરોળી મગફળી કાણુ રે,

પીસ્તાં અંજીરને બદામ, વટાણા વાલપાપડી રે. પધારો. ૮

પરવળ કારેલાં દુધી બટાકારે,

પુરીયાં બીંડા ને ગુવાર, કાચલી કેર અઘાણું રે. પધારો. ૯

બાત ક્રોહ કેરો દાળ મહા સુંદર,

કઢી અને ચટણી ચમકદાર, વડીની વાત વખાણું રે. પધારો. ૧૦

ખાસક પાન તણી જીંડી બનાવું રે,

અવંત્રી કસ્તુરી લવંગ, એલચી ખરાસ સોપારી રે. પધારો. ૧૧

દાસ લીખાલાલ શર્મા તમારે રે,
ચિત્ત રહે પાદાભ્યુજ શ્રીરંગ, હોજો કૃપા તમારી રે. પધારો. ૧૨
કપુર અગર ધીમાં દીવેટા પલાળી આરતી કરવી.
આરતિ.

જય જય સત્ય દેવા, પ્રભુ જય જય સત્ય દેવા,
રાધાવર મોરલીધર (૨) કરીએ નિત્ય સેવા. જય જય. સત્ય દેવા. ટેક.
મુગટ મનોહર મુસ્તક, પ્રભુને પાદ ઉપર ઝળકે, પ્રભુ. (૨)
મકરાકૃતિનાં કુણ્ડલ, બેઉ શ્રવણે લળકે. જય જય. ૧
તીલક લાલ કેસરનું કેથવ, હીરલો હડપચીએ, પ્રભુ. (૨)
મુખ તંબોળે શોભે, લાજે રતીપતીએ. જય જય. ૨
અણીઆળાં હરિ નેત્ર નાસીકા દશન હીરાકણીયો, પ્રભુ. (૨)
ગળે ગળુ બંધ કંઠી મણી સુક્તા તણીયો. જય જય. ૩
રતિપતિ અરીના મિત્ર છો મોહન તુળસી બહુ વાહાલી, પ્રભુ. (૨)
પ્રેમે સમર્પણ કરે ચરણમાં નાંખો તાપ ટાળી. જય જય. ૪
કડાં સાંકળાં વેઠ વીંટીયો, જરકથીના જામા. પ્રભુ. (૨)
પ્રેમ કરી પુરશોતમ નીરખો, મટશે ભવ લામા જય જય. ૫
પીતામ્બર ને કટીમેખળા, નેપુર અતી ઝમકે. પ્રભુ. (૨)
મોરલી શબ્દ મનોહર, ચાથે ધ્રુવરડી ધમકે. જય જય. ૬
રાસખીહારી શ્રી ગીરીધારી, ગોપી મન ગમતા. પ્રભુ. (૨)
આરતી કરતાં કહે લીખાલાલ, ભવમાં નહીં ભમતા. જય જય. ૭

મંત્ર પુષ્પાંજલી કરી પ્રભુને મમ થયા બદલ
અપરાધની ક્ષમા માગવી.

પ્રસાદ વેહેંચનારે દરેકને જયમીકૃષ્ણ
કહી પ્રસાદ વેહેંચવો.

શ્રી

ૐ તત્ સત્ પરમાત્મને નમઃ

પ્રિય વાંચકપ્રેમ! કર્મમાર્ગ, જ્ઞાનમાર્ગ, અને ભક્તિમાર્ગ એ ત્રણેમાં ભક્તિમાર્ગ છે તે નિરૂપાધીવાન છે. ભક્તિનિષ્ઠ પુરૂષો અનેક પ્રકારનાં કર્મનાં અંધનોમાંથી છુટે છે તેવી રીતે તપશ્ચર્યાદિથી છુટતા નથી. તેથી ભક્તિમાર્ગ જગતમાં હૃતમોત્તમ અને અભયપદની પ્રાપ્તિ કરાવનારજ છે.

કર્મમાર્ગમાં અપૂર્ણતા, વિગુણતા, વળી કોઇ પ્રકારે ક્રીયા ઓછી થાય વધારે થાય તેનો ભય હોય છે, વળી અમુક જાતીને અમુક કર્મનો અધિકાર એવી રીતે સમવિષમપણું હોય છે, અને તે આધિકાર સીવાયનું આચરવાથી અરીષ્ટ કરનાર થઈ પડે છે. આ પ્રમાણે કર્મ માર્ગમાં રહેલો ભય ભક્તિમાર્ગમાં લેશ માત્ર હોતો નથી.

જ્ઞાનમાર્ગ પણ એવોજ કઠીણ છે. બાહ્યરના વ્યવહારિક અને પંચ વિષયોમાં ગુંથાયલી, ધ્રુમતી અને તેમાં નિમગ્ન રહેલી વૃત્તિ-ઓને અટકાવી ઇશ્વરના સ્વરૂપમાં જોડી દેવી એ કામ અતીશય કઠીણ છે. એટલો કઠીણ ભક્તિમાર્ગ નથી. જ્ઞાનમાર્ગમાં એકાંતવાસ અને ઉદાસીનતા ભોગવવી પડે છે ત્યારે ભક્તિમાર્ગમાં પ્રભુના ગુણા-ર્વિન્દ શ્રદ્ધાપૂર્વક ગદ્ગદ્ હૃદયથી ગાતાં ઉદાસી પાસે આવતી નથી. સંપૂર્ણ પ્રેમભય બંને પ્રભુના પરમપદને પમાય છે. જ્ઞાનમાર્ગમાં અનેક વિઘ્નો આવે છે, અને તેથી સંખ્યાપાંચ જ્ઞાનમાર્ગમાં પુરૂં પડતું નથી.

વસ્તુની મહત્તા (મહાત્મ્ય) જાણ્યા સીવાય તેમાં પ્રીતિ થતી નથી. પ્રીતિ થવી એજ ભક્તિ. જેમ ટાઢ ઉરાડવા માટે અગ્નિની ભક્તિ કરવી પડે છે, કુધા ચાન્તિ માટે અન્નની, તૃષા સન્તિ માટે જળની, વ્યવહારિક અડચણો દૂર થવા માટે દ્રવ્યની, વગેરે ભક્તિઓ કરતી પડે છે તેમ સંસાર સમુદ્ર તરી વારંવાર જન્મ મર્ત્યથી રહીત થઈ પ્રભુના પરમપદ પામવા માટે ભગવાનની ભક્તિ અવશ્ય કરવાની છે. પ્રભુના નામનું મહાત્મ્ય સમજી તેથી ઉપાસના કરવી એ ભક્તિજ છે. સંપૂર્ણ ભક્તિવાંત થઈ પ્રભુનું ખરૂં સ્વરૂપ સમજાયું એટલે સિદ્ધ ભક્તિ થઈ કહેવાય.

એવી રીતની સદ્ધિ ભક્તિ પ્રાપ્ત થયા પછીથી મનુષ્યને અહંતા મમતા, મા'રે, તા'રે, છુટી જઈ પ્રભુની સેવામાં નિરંતર મન જોડાયેલું રહી અને ઇશ્વરપરચયણ બની પોતાના વ્યવહારોને પ્રભુની અલૌકિક ભક્તિ સાથે એકત્ર કરી શોક, મોહ, રાગ, દ્વેષ, રહીત થઈ અખંડ અને અત્યુત્તમ ભક્તિરસ (પરમ કૃપાળુ પ્રભુના પાદમધ્યુજ) નો અનુભવ લે છે.

દાન વ્રત તપોહોમ જપ સ્વાધ્યાય સંયમૈઃ ।

પ્રેયોમિર્વિવિધૈશ્ચાનૈઃ ક્રણે ભક્તિર્હી સાધ્યતે ॥

અર્થ—દાન, તપ, હોમ, જપ, વેદાધ્યયન, મન ઈંદ્રિઓનું ઇમન તથા તેવાં જ બીજાં સાંખ્ય વગેરે સાધનોથી શ્રી હરિની ભક્તિ સાધવી જોઈએ.

ન દાનં ન તપો નેડ્યા ન ક્ષૌચં ન વ્રત્તાની ચ ।

ન વતેઽમ્ભયામત્તયા હરિરન્ય વિદંબનં ॥

અર્થ—શ્રી હરિ દાનથી, તપથી યજ્ઞયાગાદિકથી, પવિત્રતાથી તથા વ્રતાદિક કરવાથી પ્રસન્ન થતા નથી. પરંતુ નિર્ભંગ અંતઃકરણની ભક્તિથી જ પ્રસન્ન થાય છે, તેથી ભક્તિ સિવાયનું સર્વ પરિમથપ છે.

નારૈ વેદનંતપસા ન દાનેન ન ચેજ્યયા ।

મક્તયા સ્વરૂપાઽસ્ત્ય અહમેવં વિધાર્જન ॥

અર્થ—હે અર્જુન ! હું ચાર વેદોથી, તપથી, દાનથી અને યજ્ઞ યાગાદિકથી મળતો નથી પરંતુ જોપર વર્ણુવાયલો હું માત્ર અનન્ય ભક્તિથી જ મળું છું.

મોક્ષકારણ સામગ્ર્યાં મક્તિ રેવ ગરીયસી ।

સ્વ સ્વરૂપાનુ સંધાનં મક્તિ રીત્યભિધીયતે ॥

અર્થ—મોક્ષ મેળવવાનાં સાધનોમાં શ્રેષ્ઠ સાધન માત્ર પરમાત્માની ભક્તિ જ છે. અર્થાત્ ભજન કરવું તેજ છે, તે કેવી રીતે કે પ્રેમથી પરમાત્માના સ્વરૂપ સાથે અનુસંધાન થાય. અર્થાત્ જીવ અને બ્રહ્મની એકતા થાય, તેજ ભક્તિનું ખરૂં અને વાસ્તવિક સ્વરૂપ છે અને જ્ઞાન એ ભક્તિનું સર્વોત્ક્રષ્ટ ફળ છે.

ભક્તિ કરનારે સર્વ પ્રાણી માત્રમાં પરમાત્માને જાણુવા, અને પરમાત્મામાં સર્વ પ્રાણીમાત્ર અધ્યસ્ત રૂપે રહેલા જાણુવા-સમાન ભાવથી વર્તવું. એ ઉત્તમ અધિકારી ભક્તાજનનું લક્ષણ છે.

ઉત્તમ અધિકારી સર્વમાં પરમાત્માને જાણુતો થકો નિવૃત્તિપરાયણતા ભોગવવા માટે ઉપાધી આવતાં તેને પ્રારબ્ધ સંસ્કાર રૂપ ગણી ભોગવ્યા સીવાય છુટકોજ નથી એમ માનીશાન્તિ લેવા હમ્મે છે.

સંસાર સર્વથા દુઃખનું મુળ હોવાથી મિથ્યા મહા બંધનમાંથી છુટો થવા પરમાત્માની સ્તુતી કરે છે, કે હે સર્વેશ્વર ! આ મહા જાળમાંથી ક્યારે અને મુક્ત કરશે ? આ ત્રાસદાયક બેદથી ક્યારે હાથ પકડી તારશે ? આપના સ્વરૂપમાં ક્યારે મેળવસો ? એવી સ્તુતી કરતાં સત્સંગમાં પ્રજુની સર્વમય વ્યાપકતા બરાબર સમજાય છે ત્યારે મહા જ્ઞાનંદ પ્રાપ્ત થઈ હૃદયનાં અશુભાવી પ્રેમભક્તિ પ્રગટ

થાય છે. માટીના ગારા ઉપર જળ પડે અને તે જમ ગદ્ગદ થાય તેમ પ્રેમ ભક્તિ પ્રાપ્ત થયેલા ભક્તજનનું હૃદય તેવું ગદ્ગદ થાય છે. તેને ગદ્ગદ કંઠ કહે છે. એ ગદ્ગદીત હૃદય વારંવાર અમૃત અંકુરો પ્રગટાવે છે આવી શ્રેષ્ઠતા પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ પોતે ભક્ત કહેવ રાવવાની અપેક્ષા ધારી લોકોને ખતાવી ભોળવવાની દંભીક ભક્તિ કરતોજ નથી. પામર, પાગલ અને વિષયી જન પોતાની અગર કાંઈ મહાત્માની નીંદા કરે તે તરફતો લક્ષ આપતોજ નથી, તેમ પોતાની સ્તુતિથી અહંકારી બનતો નથી દીનપરદીન સતસંગ ઉપર પ્રીતિ વધારનારો હોય છે. વેશધારી ઢાંગી દંભીક અને મહદાભિમાની આહા-યતો સાધુ હોય તો પણ તેમનો સંગ કરવા ઇચ્છતો નથી. શાસ્ત્રોનાં વચનાનુસાર પોતાનું વર્તન રાખે છે. એ પ્રમાણે ભક્તનાં લક્ષણો હોય છે.

પ્રિય ! આ માનુષ્યદેહ વારંવાર બળતો નથી તેમ તે ક્ષણભંગુર છે તેથી તેનો ભરોસો નથી. એવા આ અસ્થિર દેહમાં આયુષ્ય ભોગવતાં કોટી કીમતનું નાણું મેળવી તેમાંથી પરમાર્થમાં પાછ વાપરી નહીં તો એ મીલકત રાક્ષસોમાં દોટેલા ધન સમાન છે, અને સંગ્રહ કરનાર પ્રાણી સર્પ સમાન રક્ષપાળ છે. એવી રીતે રક્ષપાળપણું ભોગવતા છતાં કાંઈ હીંસક પુરુષ અગરતો દ્રવ્યની અપેક્ષાવાળો પાપ પુણ્યને નહીં ગણનાર સર્પને સતાવી પકડી અગર પકડાવી અગરતો છેવટનું કરી સંચેલું દ્રવ્ય લઈ જાય છે. જે તે રક્ષક હયાત હોય છે તો તે મધમાખીની પેઠે આપું આયુષ્ય માથાં કુટવામાં ગાળી અંતે નર્કગામી થાય છે.

કળીયુગમાં પ્રભુનું પરમપદ પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રભુની ભક્તિનું સાધન ધર્મજ સહેલું છે એ છોડી અન્ય વિષયમાં ચિત્તવાળનાર પ્રાણી ગાય મુકી પાડો દોહોનાર છે. ગંગાજળ મુકી ખાડો ખોદી પાણી પીનારો છે. કુતરાનું પુછડું હાથમાં ઝાલી સમુદ્ર તરનારો જેવો છે, માટે આ અદ્ય આયુષ્યમાં પ્રભુની કૃપાનુપાત થવા પ્રભુનું સ્મરણ

કીર્તન (ભકિત) કરી ધર્મ જાણવો, ધર્મ પાળવો, ધર્મથીજ ધન મેળવવું, સદાચરણી થવું. સર્વ પ્રાણીપર સમભાવના રાખી કોઈના આત્માને દુઃખ દેવું નહીં, શાસ્ત્રનાં વચનોપર શ્રદ્ધા રાખી ભકિત કરવી. અધર્મથી દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરનારનું કોઈ કાળે પણ શ્રેય થતું નથી. ભક્તની સહાયતા કરવા માટે પ્રભુ સદાકાળ તત્પરજ હોય છે, માટે પરમાત્માને શાર્ફ રહી પ્રભુ ઇચ્છાને આધિન થવું. સમસ્ત જગતનું બહુ ઇચ્છવું, અને તેટલો પરોપકાર કરવો એજ મનુષ્ય જન્મનું ખરૂં કર્તવ્ય.

ખરી અગત્યની આખત મનુષ્યને ઇશ્વર ભજન (ભક્તિ) કરવાની છે. જોણે એ આખત સાધી નથી તે પુરૂષો ભવેભવ દુઃખી થાય છે. ચાલુ જમાનામાં હરવું ફરવું, મોજમજ કરવી, સેહેલ સપાટા, મિત્રોની સાથે મીજબાનીઓ જમવી, ઉમદા વસ્ત્રો પહેરવાં, ધર્મ ભક્તિનો સંબંધ પણ ન હોય એવાં પુસ્તકો વાંચવાં, ગંજી, સોગટાબાજ ખેલવી, ચહાપાણી કરવાં, દુર્વ્યસનો સેવવાં એ વગેરે વિષયોને અગત્યના ગણી તેનું અહોરાત્રી સેવન કરવામાં આવે છે. કોઈ પ્રસંગે ઉપરની વસ્તુઓ પૈકી કોઈ નહીં મળવાથી બેહેબાકળું થઈ જવાય છે ત્યારે બીજી તરફ જુઓ તો ખરૂં કર્તવ્ય અને તે નહીં બજાવવામાં દીવસના દીવસો-મહીનાના મહીના-વર્ષોનાં વર્ષો અને છેવટે આખી જીંદગી પર્યંત કર્તવ્ય શુન્ય રહ્યાની દરકાર થતી નથી એ શું ?

પ્રાચીન સમયે કોઈ પણ પુરૂષ પ્રાતઃકાળમાં સ્નાન અને પોતાનું નિત્યકર્મ કર્યા સિવાય વ્યાવહારિક કાર્યમાં જોડાતા નહીં, તે આધુનિક સમયમાં સ્નાનનાજ સાંસા તો નિત્યકર્મની તો વાતજ શી ! પગમાં ખુટ, એક હાથમાં બીડી, બીજા હાથમાં માટીના ઠીંકરામાં ચાહા. તે વાસણ ચાહાય તેનું પીધેહું હોય તેની હરકત નહીં. વર્ણાશ્રમનો ભેદ ગણ્યા સીવાયના બ્યવહારો કરે છે. કેટલાક તો જ્યારે શરીરપર ઘૂળ પડી હોય અગર શરીર સાફ કરવાની ખાસ જરૂર હોય ત્યારેજ નાહાય છે. પીવાનું

જળ માળીવાની વાન પર તેમણે તીલાંજલી આપી છે. પાણી માળેહું પીવાથી અનેક ફાયદા થાય છે અને ધર્મ સચવાય છે તેમજ સ્નાનથી પણ અત્યંત ફાયદા છે. જેવા કે, વિધિવન સ્નાન કરવાથી નદારા પરમાણુઓ દાખલ થઈ શકતા નથી. સ્નાન વખત વધારે નહીં તો થોડીવાર પણ પરમેશ્વરનું નામ લેવાય છે. શરીરના અવયવો અને અંતઃકરણની શુદ્ધિ થાય છે. વૃત્તિઓનો નિગ્રહ થાય છે.

દેહને ટકાવવા માટે, અન્ન, જળ, અને હવા વગેરેની જરૂર છે તેમજ તે કરતાં પણ વધારે વારંવાર જન્મ મર્ણથી મુક્ત થવા માટે ભગવાનની ભક્તિની અવસ્ય જરૂર છે.

શરીરના અવયવો સ્વચ્છ અને સારા મજબુત સીવાય વ્યવહારીક કાર્ય કરી શકતા નથી તેમ ભક્તિની મદદ સીવાય અખંડ સુખો મેળવી શકતા નથી તેથી ભક્તિ શ્રેષ્ઠ છે.

દોરડું અગર નીસરણીની મદદ સીવાય નીચેથી ઉંચે ચઢી શકાતું નથી તેમ ભગવાનની ભક્તિ કર્યા સિવાય શ્રેયના શીખરે પહોંચી શકાતું નથી.

ધણા ભક્તો ભેગા થઈ હરિસ્મરણ કરે તો ત્યાં પ્રેમભક્તિનો જે ખરો આનંદ થાય છે, જેમકે એક હાથે તાળી પડે નહીં, એક લાકડું ચુલામાં સળગે નહીં, એક હાથ ધોવામાં ખીજા હાથની મદદ અવસ્ય લેવીજ પડે છે, તેથી એકએકની મદદથી સંપૂર્ણ પ્રેમ પકડી ભક્તિ દીપે છે.

સુસાફરીમાં એકવા ચાલનારને તેમજ એકલા બેસી જમવામાં જેમ મજા પડતી નથી તેમ પ્રજાની ભક્તિ કરવા આગ્રહી જનો સિવાય મજા પડતી નથી, જેમ વધારે હોય છે તેમ શુદ્ધ સ્વરૂપનું દર્શન થાય છે.

અત્તર અને ફુલની દુકાન આગળ થઈ જનારને અગર ત્યાં ઉભા રહેનારને વગર ખર્ચે તેની સુવાસનો લાભ મળે છે તેમ હરિ સ્મરણ કરવા બેઠેલા ભક્તજનોના ટોળા આગળ થઈ જનારને અગર ત્યાં ઉભા રહેનારને શ્રવણ કરવાનો લાભ મળે છે.

મોઠા શ્રીમંતો હલકા લોકો પાસેથી કાંઈ લેવાની ઇચ્છા રાખતા નથી તેમ ભગવાન સંપૂર્ણ પ્રેમી ભક્તો જગતનાં નાશવંત સુખની ઇચ્છા કરતાજ નથી.

ખેતરમાં ઉગેલા છોડને બાળુબાળુ ધાસ ઉગી દબાવે છે, તેમ હૃદયમાં પ્રેમભક્તિના છોડને કૃપરૂપી ધાસ દબાવે છે. જેમ રૂપીકાર છોડની વૃદ્ધિ માટે ધાસ નીંદાવી નાખે છે તેમ સદાયરણોથી પાપરૂપ ધાસનો નાશ થાય છે અને ભક્તિની વૃદ્ધિ થાય છે.

ધરધણી જગવાથી ચોર સંતાય છે. સવડ મળે નાશી જાય છે, તેમ પ્રભુ પ્રેમ પ્રગટેથી પાપ અને દુર્ગુણ રૂપી ચોરો રહેવા પામતા નથી.

વાહાણ પાણીમાં રહે છે પણ પાણીને અંદર આવવા દેતું નથી તેમ ભગવાનના ભક્તો વ્યવહારમાં રહે પણ લુબ્ધ થતા નથી ધ્રુવનો કાટો જેમ ઉત્તર દીશા છોડતોજ નથી તેમ ભક્તોનું મન પ્રભુના ચરણકમળની ભક્તિ છોડતું નથી.

અજાની પુરૂષ એમ ધારે કે પ્રભુનું એ અક્ષરનું નામ શું કામ કરી શકશે તો જેમ વડનું જીજ્ઞાસી જીણું છે પણ તેમાંથી હળરો મનુષ્યો આશ્રય લે એવો વડ પેદા થાય છે; તેમ પ્રભુ નામનું મહાત્મ્ય ન સમજાયું હોય ત્યાં સુધી જીણું જાળાય પણ એ મહાન અર્થ પ્રાપ્ત કરાવનારું છે.

જે આંગણે ચોકીદાર બેઠા હોય તે ઘરમાં ચોર પેસી શકતા નથી તેમ જેના હૃદયમાં ભક્તિ સ્થપાઈ છે તેના હૃદયમાં પાપ વાસનાની રૂઝૂઆ થતી નથી.

નટની દ્રષ્ટી દોરમાં, પણીઆરીની બેડામાં, કામીની કામનીમાં, લેબીની ધનમાં, ગાયની વાછરડામાં, રહે છે તેમ ભક્તોની મનોવૃત્તિ અહરનીશ પ્રભુના ચરણકમળમાંજ રહે છે.

સોની સોના રૂપાને દીપે છે, દરજી સારાં કીમતી વસ્ત્રો - કાપી નાંખે છે, ઘોખી કીમતી વસ્ત્રોને પછાડે છે, મહેતાજી નીશાળીયાને મારે છે, માતાપીતા પુત્ર પુત્રીને ધાકમાં રાખે છે એ શું ? બગાડવા માટે, ના નહી. સોની સોના રૂપાના મનહર દાગીના બનાવવા માટે, દરજી ઉપયોગી અને શોભનાં વસ્ત્રો બનાવવા માટે, ઘોખી મેલાં ગંદાં કપડાંને સાફ કરવા માટે, મહેતાજી નીશાળીયાની કુટેવો સુધારવા માટે માતા-પીતા બાળકમાં દુર્ગુણો દાખલ ન થવા માટે-તેમ આપણાપર પ્રજુ વિપત્તી નાંખે તો તે આપણા હૃદયની પરીક્ષા કરવા માટેજ.

એક એન્જન બરેલા રૂપા તાળી જાય છે, તેમજ મન રૂપી ઇન્જન શરીરના દશે ઇન્દ્રિયોને અવળે માર્ગે દોરી નહારાં કર્મો કરાવે છે. જેમ એન્જન ચલાવનાર ડ્રાઇવર પોતાની મરજી મુજબ ચલાવે છે તેમ મનપર કાચુ મેળવી ભક્તિ માર્ગ તરફ વાળ્યું હોય તો મન પોતાની મરજી મુજબ દશે ઇન્દ્રિયોને ભક્તિ માર્ગના રસ્તે વાળી સારાં પરિણામ લાવે.

ભક્તિનો પ્રતાપ એવો છે કે તે જે મનુષ્યને પ્રાપ્ત થઈ તે પછીથી તેનામાં બીજા દુર્ગુણો દાખલ થઈ શકતા નથી. જેમ કે, સ્નાન કર્યા પછીથી ગાંમુખીમાં હાથ રાખી અગર તો ખુલ્લા હાથે માળા ફેરવનાર માણસ મોઢેથી રામ રામજી કહેશે. વળી માયાપર પચીસ રૂપીઆની પાઘડી મુકનારથી આઠ આનાની પોતડી પહેરાશે નહી. તેણે આંધ્રમાં આંછો ત્રણ ચાર રૂપીઆનો ઘોતી જંગલો પહેરવો જોઈશે.

જેમ કોઈ માણસ પોતાના હોકરાને મારવાની ઇચ્છા રાખતો નથી તેમ પરમકૃપાળુ પરમેશ્વર તેનાં બાળકોને (આપણને) દુઃખી કરવા ધારતાજ નથી. માત્ર પોતાનાં સારાં નરસાં કર્મો સુખ દુઃખની પ્રાપ્તિ કરાવે છે. નહારી કરણીવાળો સુખની આશા રાખે તો ખેતરમાં કોદરા વાવી થઈ પાકવાની આશા રાખવી તેમ છે.

પક્ષીઓ પાંખ થકી પર્વતના ઊંચામાં ઊંચા શીખરપર જતાં બેસે છે, તેમ ભક્તિ કરનાર મનુષ્ય ભક્તિના બળથી પ્રભુના મહાન પદનો અધિકારી થઈ તે મેળવે છે.

ખેતી કરનાર ખેતી કરવાના સમયે આળસ કરી બેઠાજીત કરે તો તે ખેતીમાંથી કોઈ પાક મળે નહીં અને આખા વર્ષની પેદાશ ખાતલ જવાથી પગલાવાના વખત આવે તેમ મનુષ્યાવતાર પામી ભગવાનની ભક્તિ કરીએ નહીં તો આ જનમાટે ઝડ થાય, અને લક્ષ્યોરાસી અવ તાર ખારણુ કરવા પડે.

કોઈમાં કેસ ચાલતો હોય અને તે માટે પુરાવા વગેરેની ગંતઈતી તજવીજ ન થાય તો તે કેસ આપણા ગેરલાભમાં થાય તેમ આપણે અનેક જગ્યાએ સુધારવા માટે પ્રભુની ભક્તિ નહીં કરીએ તો આપણા કેસનું પરિણામ સાઠ ક્યાંથી આવશે ?

કાનર કાપે છે, સોય બેગું કરે છે, ચાચણી કાઢી નાખે છે, સુપડું સંઘ્રાલ કરે છે. તેમાં સોય સુપડાનો ગુણુ લાભ ભક્તિરૂપી સંઘ્રાલ કરવાથી પ્રભુની પરમ ગતિને પામે છે.

પિતાની મીલકતથી ભણી, પરણી, અનેક પ્રકારનાં સુખ ભોગવનારો પિતાને કોઈ દીવસ યાદ નહીં કરતાં તથા તેમનો ઉપકાર નહીં માનતાં તથા પિતાની સેવાનો લાભ નહીં લેવાથી જેમ પુત્ર જાણી રહી દોહી ગણાય છે તેમ પ્રભુની કૃપાથી આપણે ભોગવતા અનેક સુખ વૈભવોમાં તેમની ભક્તિ ભુજવી એ પણ દોહી અને રૂણી કહેવાય તેથી ભક્તિ અવશ્ય કરવી.

કોઈ સ્ત્રી પતિના મહેલમાં રહી પતિના વૈભવોનો લાભ લઈ પતિએ પ્રાપ્ત કરેલાં વસ્ત્રાલંકારોનો ઉપભોગ કરી વ્યભિચારી થાય તો તે પતિ તરફથી સારી શિક્ષા થાય છે અને અને નકંનિવાસી બને છે, તેમ પ્રભુની આપેલી મજ્જીન સામગ્રીઓ આપણે ભોગવ્યા

છતાં તેમનું સ્મરણ કીર્તન નહીં કરીએ તો આપણે પણ વ્યભિચારી અને નકારા ગણાઈ અને ૮:૬ ચોરાસી યોનીઓની શીક્ષાના પાત્ર થઈએ. પણ નાસ્તિકો પરમેશ્વરને માનતા નથી પરંતુ તે તેમની મહાન્ ભુલ નફમાં નાખનારી છે. કેમકે પરમેશ્વર એવા કુટીલ હૃદયના પાપી પુરુષોને ઝઠ ઝટ દેખાતા હરે! જેમ પાણીના ખીન્દુમાં અંતક પોરા છે તે તથા હવામાં અસખ્ય જીવો છે તે પણ સુક્ષ્મદર્શક યત્રની મદદ સીવાય દેખી શકતા નથી. વળી તલમાં તેલ રહેલું છે પરંતુ તે દેખી શકાતું નથી. દહીમાં ધી રણું છે તે જેમ દેખાતું નથી તેમજ ઇશ્વરનું પરમ તત્ત્વ આચળને દેખાતું નથી. પીલવાથી તેલ, મંથન ક્રીડાથી ધી જેમ દેખાય છે તેમ ભક્તિરૂપી સાધનની મદદથી પ્રભુનાં તત્ત્વો સહેલાઈથી સમગ્ગય છે.

ઝીમરે પોહોએલાથી ચરમાની મદદ સીવાય લખવા વાંચવાનું બનતું નથી તેમ માયાના આવરણમાં અને પંચ વિષયમાં રચ્યા પચ્યા રહેલા જીવોને ભગવાનની ભક્તિ સીવાય પ્રભુનું સ્વરૂપ સમગ્ગતું નથી.

તદન અભણ માણસ કોલેજ જેવી શાળામાં મેટ્રીકના કલાસમાં લખવાની ઇચ્છા રાખે તો તેનું કાંઈપણ વળે નહીં. તેણે પ્રથમથી અનુક્રમે પરીક્ષાઓમાં પસાર થઈ મેટ્રીકની પરીક્ષા આપી શકાય છે તેમજ ભગવાનની ભક્તિ એ પ્રથમનું સાધન કર્યા સીવાય ઇશ્વરી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતું નથી.

રસોઈ કરવામાં બેકાળજી રાખનારની રસોઈ બગડે છે અને બગડેથી ફેંટા દેવી પડે છે તેમ ભગવાનની ભક્તિ સીવાયનો આખો જનમારો બગડે છે અને તેથી કરી લક્ષ ચોસંક્ષી યોનીઓનો ભોક્તા થાય છે.

એક રાગને અથવા તો મોટા અમલદારને મળવું હોય છે તો તેમાં કેટલાંક સાધનોની જરૂર પડે છે તો આ તો રાગના પણ રાગ અને મહારાગના પણ મહારાગ સર્વ શક્તિમાન શ્રી હરિના પરમપદ પામવાની ઇચ્છા રાખનારને ભક્તિરૂપી સાધનની જરૂર કેમ ન હોય ?

રાજનના દરબારમાં મેલાં વસ્ત્ર અને ગંદા શરીરવાળાથી જઈ શકાતું નથી તેમ પ્રભુના દરબારમાં જનારને અનેક જન્મોના મેલ, ગંદવાડ, ભગવાનની ભક્તિ કરી ધોયા સીવાય જઈ શકાતું નથી.

અગ્નિની ભક્તિ કર્યા સીવાય ટાંઢ ઉડતી નથી, ગૃહસ્થની ઉપાસના (સેવા) અગર તેા મોટા વ્યાપાર કર્યા સીવાય દાળીંદ્ર જતું નથી, જળ પીધા સીવાય તૃપ્તાની શાન્તિ થતી નથી, અનાજ લીધા સીવાય ભુખની શાન્તિ થતી નથી, યોગ્ય આપણે સીવાય રોગ ટળતો નથી, તેમ સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખી ભગવાનની ભક્તિ કર્યા સીવાય ઇશ્વર પદ પ્રાપ્ત થતું નથી.

અગ્નીમાં જનારા, અશીષુમાં કટવારા, સાકરમાં મીઠારા, મરચાંમાં તીખાથ, મીઠામાં ખારારા, અને આમલીમાં ખટાથ છે, અને તે સર્વ પદાર્થો પોતપોતાનો ગુણ છોડતા નથી તેમ ભગવાનની ભક્તિમાં અખંડ મુખ્ય (પ્રભુના પરમ પદનું મુખ્ય) ને પ્રાપ્ત કરાવવાનો ગુણ છે.

ધણો વખત ભક્તિ કરવાથી અનન્ય પ્રેમી થવાય છે. કોઈ કહે કે જ્યાં સુધી ચિત્તની રિથિતિ નથી ત્યાં સુધી સર્વ નકામું છે. એમ કહેનારનાં વચન વદન નારિતકતાનાં છે. જેમકે અગ્નિથી અગ્નિને અટકી દાઝ્યા વીના કોણુ રહેશે ? અગ્નિથી અશીષુ ખનારને ઝેર નહીં ચઢે ? અગ્નિથી વીંછીના આંકડા પર હાથ મુકનારને ઝેર નહીં ચઢે ? અગ્નિથી પણાથી તરવાર, હરી વાગવાથી લોહી નહીં નીકળે ? ભટકતા મનવાળાને જમાડવાથી હુધા તૂટી કેમ નહીં થાય ? અવશ્ય બનશે. ઘાંટો વખત અન્ય વિષયોમાંથી ચિત્ત વાળી ભક્તિ માર્ગમાં પ્રવર્તતાં ઘાંટો વખત ભટકતું મન જાગશે, પણ પ્રભુના નામના મહાત્મ્યથી દ્રઢ થશે.

પૃથ્વી પર પાણી નીચાણમાં રહે છે તે કદાચ ઉંચાણમાં રહે તોપણ ભક્તિ કરનારને પ્રભુનું પરમપદ પાપન જ થાય.

પ્રભુ નામનું મહાત્મ્ય જોણે જાણ્યું છે તે ભક્તિ રૂપી સાધન છોડતા નથી. જેમ સર્પ, વાંછી, ઘરોળી, ઘો, વગેરે ઝેરી પ્રાણીઓનું મહાત્મ્ય જાણી દુઃખ પસાએ છીએ, તેથી ઉત્તરું પત્રાળામાં પીરસેલા મગજ, લાડુ, ગન્ધી, પુરી ઘેખર, ધારી વગેરે પદાર્થોનું મહાત્મ્ય જાણી દોડી જઈએ છીએ, તેમ ભગવાનના નામનું મહાત્મ્ય જાણી ભક્તિ કરી અખંડ સુખ મેળવવું જ નિમિત્ત છે.

સુખ પુરું છોડી પશ્ચિમમાં જાગતો નથી તેમ ભક્તિ કરનારનું કોઈ કાળે પણ અકલ્યાણ થતું જ નથી.

પ્રેમી ભક્તોના મંગમાં આવતા પ્રાણીઓ ભક્ત બને છે. જેમ લોહ-ચુબક લોહને ખેંચી તેનામાં બીજા લોહને ખેંચવાનો ગુણ લાવે છે.

ભક્તિ કરનાર (સંત) ને પારસમળીથી પણ અધિક ઉપમા આપી છે. કેમકે પારસમળીના સ્પર્શથી લોહનું મોનું થાય છે. પરંતુ લોહને પોતાનું પારસનું સ્વરૂપ પારસમળી આપતો નથી. પાણુ ભક્તિ કરનાર સંત ચાહાય તેવા નાદાન, પાપી અને નારિતકતાવાળાને પોતાના સંગનો રંગ લગાડી સંત બનાવે છે.

પૂર્વના યોગે કરી દુઃખી દાળીદ્રો અવસ્થા આવે અગર નહારા સહવાસથી થોડો વખત દુઃખ ભોગવવું પડે પણ ભક્તિ કરનારનું શ્રેયજ થાય છે. જેમકે સુઠામાં મહા દાળીદ્રી પણ ભક્તિના બળ વડે કરી શ્રીહરિએ નવેનીધ આપી અને પરમ ધામ આપ્યું. ધ્રુવજીએ ભક્તિ કરી તેથી પ્રભુએ પ્રસન્ન થઈ શ્રામુખથી છત્રીય હગર વેપ રાજ્ય કરવા કહ્યું તે પ્રમાણે ભુક્તમાન કર્યા પછીથી સ્વર્ગે ભગવાનના પરમ ધામમાં પધાર્યા. પ્રહલાદજીએ ભક્તિ કરી કે જેને માટે પ્રભુને સ્વર્ગમાંથી તૃસીલ રૂપ ધારણ કરી પ્રગટ થવું પડ્યું, અને અનેક વર્ષ સુધી શ્રીહરિપુરનું રાજ્ય ભોગવી અતે પ્રભુના પરમ પદને પામ્યા. માત્ર જગતમાં મિથ્યા ડોળ કરી હું ભક્ત છું, એવું જગતને મનાવનાર દંભીઓને કદાચ દુઃખ આવે તો તેથી બીજા સાચા હૃયદથી ભક્તિ કરનારાએ

ડોને ભક્તિ છોડવી નહીં. કેમકે કાચી ભક્તિ, કપરી હૃદય, અવિશ્વાસ-
પણાથી અને દાંભ પ્રપંચના ભરેલા માત્ર જગતમાં પુણવાની પ્રવૃત્તિ
રાખનારા વચ્ચે ભક્તોની જગારે ભગવાન પધારતા નથી. જેમ જેમ
કપટ રહીત થવાય છે તેમ તેમ પરમાત્મા દુઃખ પડવા દેતા નથી.
પ્રારબ્ધના યોગે કદાચ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય તો સર્વ શક્તિમાન પ્રભુ
નિવારણ કરે છે.

ભક્તિની સમીપના આગળ સીવાય અગર ભક્તિ માગને રસ્તે
મન વાળ્યા સીવાય કોઈ અનાન માણસ પોતાનો અભિપ્રાય જણાવે
તો તે મુખાંધિ ભરેલું જણાય કેમકે પ્રભુના જગ આપણે જન્મ
મુખી થઈએ નહીં ત્યાં મુખી આપણને પ્રભુ પામ્યાથી કાંઈ પણ માગ-
વાનો હક નથી.

જેઠ મહીનામાં પહેલા વરસાદ વખતે ખેતીકાર મનુષ્ય અનાજ વાવ
વાની તક માયે અને આગસ કરે તો તેનું પરિણામ શું આવે ? પાક
ખીલકુલ થાય નહીં. તેમ આપણે શરીરની સારી સ્થિતિમાં જીવા-
નીના સમય મળ્યું શરીરના સંવેગે ભગવાનની ભક્તિ નહીં કરીએ
તો પછી તેનું પરિણામ પણ ઉપરના માણસની ખેતી જેવુંજ આવવાનું.

અશક્ત માણસ એજે એજે વણ ચાર ગાકની મુસાફરી કરી
થાકેલો હોય તે કોઈ પણ કામ કરવાને કાયક નથી તેમ જુદાણા
ઉપર ભક્તિ કરવાની બાકી રાખનાર માણસ જુદાણાની ઉપાધીઆથી
એવો અશક્ત બને છે કે તેનાથી એક ક્ષણ પણ સ્મરણ થતું નથી,
જે વખતે શરીર અંપતિ (બળ) સારી હોય તેજ વખતથી ભગવા-
નની ભક્તિ કરવાનો માહાત્મ્ય પાડ્યો હોય તો તે છંદ પણ એનું એમ-
રણ રહેવાથી સદ્ગતિ થશે.

કેટલાક ભક્તિ કરવા પહેલાંજ જાણે મોટા મહાત્મા ના બની
ગયા હોય તેવા ટોળા કરી પ્રભુના મેળવવા જાય છે તેના કરતાં પ્રભુની

ચાહના સર્વ અવસ્થા અને સર્વ કાળમાં રાખે તો પ્રજુતા પાછળ પાછળ ફરે એમાં જરા પણ શક નથી.

શીયાળાની ટાઢમાં ગરમ કપડાં પહેરવાની જરૂર છે, પરંતુ જે દેશમાં સતત બારે માસ ટાઢ પડતી હોય ત્યાંના રહેનારાઓએ હમેશા ગરમ કપડાં કેમ ન પહેરવાં? અવશ્ય પહેરવાં. તેમ આપણા માથા-પર હર હમેશ કાળ લમ્યા કરે છે માટે હર હમેશ ભગવાનની ભક્તિ અવશ્ય કરવીજ.

જેટલી પ્રીતિ ધન મેળવવામાં, જેટલા પ્રીતિ આ પુત્રાદિક પર, જેટલી પ્રીતિ ઘરઆર આંધી તેને સારાં વ્યવસ્થિત રાખવામાં અને એ સીવાયનાં વ્યવહારિક કાર્યોમાં જેટલી પ્રીતિ રાખીએ છીએ તેટલી પ્રીતિ ભગવાનની ભક્તિમાં રહે તો પ્રજુ પાછળ પાછળ ફરે.

આળ અને યુવાવસ્થામાં ભક્તિ કરી માહાવરો પાડ્યા સીવાયના માણસને વૃદ્ધપણમાં ભક્તિ કરતાં ખીલકુલ ફાવતુ નથી તેમ ભક્તિ રસાયણ ભાવતું નથી. જરૂમ પાકી કાઠીએ કાના ચઢે નહી.

ચીભડાંના ખેતરમાં ચીભડાંની મીઠાણાનીમાં ગયેલા માણસો જેમ કુણાં કુણાં ચીભડાં શોધી શોધીને ખાય છે તેમ કાળની ગતિ પણ એવીજ છે. તેથી ભક્તિ કરવામાં વૃદ્ધપણની વાટ જોવી નહી.

ઘરડા ભીંડા શાક કરવા કામ આવતા નથી તેમ વૃદ્ધાવસ્થા પણ કાંઈ કામ આવતી નથી તેથી યુવાવસ્થામાંથી ભક્તિ સાધ્ય થઇ હોય છે તો વૃદ્ધપણમાં પ્રીતિ રહે છે.

નાનપણથી મોઢે ચઢાવેલ છોકરો મોટપણે મા આપના સામું પણ અમર્યાદથી વર્તે છે, નાનપણથી જોને નકારે ખોલવાની ટેવ પડી હોય છે તે મોટપણે મા, ખહેન, ભાઇ, અને ખાજન સગાં હોવા છતાં પણ અમર્યાદ રાખતો નથી અને નકારે ખોલે છે. નાનપણથી સારા નરતા પદાર્થો ખાવાની ટેવ પડી હોય છે તેને મોટપણે દુર્બળ અવસ્થામાં

આવે તોપણ તેવા પદ્ધર્થો જોઈએ છીએ. આ બધું અભ્યાસનું કારણ છે. તેવી રીતે નાનપણથી ભગવાનની ભક્તિના અભ્યાસ પાઠ્યા હોય તો તે અંત વખત સુધી કાયમ રહી પ્રભુનું ધામ પ્રાપ્ત કરાવે છે. ઘણા ભક્તિના માહાવરાવાળા ઠાકરમાંથી જંગતા, ખેસતાં, ઉઠતાં, છીંક, કે બગાસું ખાતાં પ્રભુનું નામ સ્મરણ કરે છે, તેથી કલગી જાયો અજ્ઞાન અધિકારમાં બટકનારા તેવાજ સમયે અર્થ વગરનું નદારું અંત હાય હાય વગેરે શબ્દોનો નિચાર કરે છે. તેમ નથી બનવા દેતાં સતેજા ભક્તિ માધ્ય કરી લેવી કે હરહમેશ હરિનું રટણ રહે અને સર્વ સુખનો ભોક્તા થાય.

પશુઓ પોતાના પાગક ધાણીને ઝોળાળી તેને હાવભાવથી કવી રીતે માયાળુપણું બતાવે છે, વળી જેમ ધાણી કહે તેમ તેની આશાને આધીન રહે છે. તેમ આપણે આપણા મર્વજ્વર પરમાત્મા જે આપણા ધાણી તેમનું નામ સ્મરણ કરી તેમની પ્રીતિનું પાત્ર ન થઈએ તો નીમકહારામ નહી ગણાઈએ ? !

જળ જેમ ખીજના અપરાધ (મળાસ્રવ) ને હરે છે અને તેને પોતે પોતાનાજ પેટમાં શમાવે છે, છતાં પોતે શુદ્ધ કંચન જેવું રહે છે અને લોકોને અમુલ્ય ઉપયોગી થઈ પડે છે, એટલું નહીં પણ કોઈપણ પુરૂષને જળ સીવાય ચાલતું નથી એવું જે જળ તે જળનું અનુકરણ ભગવાનની ભક્તિવાળા પુરૂષોએ અવશ્ય કરવું. ખીજના ચાહાય તેવા અવશ્ય હોય તેને શમન કરી સર્વ આત્મા સરખા બાણી સમભાવથી વર્તવું.

અહીં પુરૂષે અન્ય પાસેથી ગુણ ગ્રહણ કરવાની રીત મધમાખી સરખી રાખવી. જેમ મધમાખી વનસ્પતીનો તથા પુષ્પનો રસ મુસે છે પરંતુ તેને લેશમત્ર ઈજ કરતી નથી.

રાત્રે પુર આવેલી નદી, ઉદ્ધતા ગમને તાણી જાય છે, આ

જગ્યાએ ઉઘવાનું એટલે આંખો મીચવાની નથી તેમ જગવાનું એટલે ઊઘાડી આંખો નથી પણ પ્રભુની ભક્તિ કરનાર સદાય જગતા છે તેથી ઉલટા વિષય સુખોના ભાગી હજારો ઉજગરા કરે તોપણ તે સદાકાળ ઉઘતાજ છે.

ભગવાનની ભક્તિ કરવાનો સર્વત્ર સરખો અધિકાર છે અને તેમાં જાત ભાત મનાતી નથી. જન્મેકે સારાં સુગંધીવાળાં મધુર પુષ્પો ફક્ત બગીચામાંજ નહીં પણ કોરડામાં પણ ઉગે છે, તેવી રીતે આશ્વાય તે કુળમાં જન્મેલો હોય તોપણ ભક્તિ કરવાનો તે સર્વ પ્રાણી માત્રને સરખોજ અધિકાર છે. ભક્તિનું 'અળા મ'પુર્ણ આવવાથી આશ્વાય તેવી જાતનો હોય તોપણ મદાન મદાત્મા અને સમર્થ સિદ્ધ થોગી અને છે. જેવા વાદ્માંક મુની.

સારાં સુગંધીવાળાં પુષ્પોની સુવાસ પવનની મદદથી એકસ્થળેથી બીજે સ્થળે જાય છે, તેમ ભક્તિ રૂપી સાધન કરનાર પવિત્ર પુરુષોની પવિત્ર કીર્તિ દ્રાક્ષની મદદ સીવાય દેશ વિદેશ પ્રસરી સર્વ જગતને આનંદ પમાડે છે.

ભક્તિ સીવાયનાં જટલાં મુખ છે તે તમામ લુણુવીનાના ભોજન સમાન (કીકાં) છે.

જન્યત્ર અવસ્થાવાળાને રાત્રી લાંબી, ચાકેલાને ગાઉ લાંબો, તેમ દુરાચરણી અને મુર્ખનું જીવનું અહુજ કંટાળા ભરેલું ગણાય.

મન એ એવી વસ્તુ છે કે તે ખાતું નથી. શરીર વીનાનું છે છતાં દેશ વિદેશ સહેલાઈથી ભટકે છે વળી તે જગત સમગ્ર ખતી હૃદય રૂપી આરણમાં છુપાઈ જાય છે. એ મનનો મનોનિગ્રહ કરવા માટે સદ્દશાસ્ત્રોનો અને ભગવાનની ભક્તિનો અભ્યાસ કરાવવો અને સંપૂર્ણ માહાવરો થયાથી ઈચ્છીત મુખ ભોગવી શકાશે.

મનના ઉપર કામ્ય મેળવવો એ અહુજ જરૂરનું છે કેમકે

મુરગ્ને દોરાયલું મન જે જે લાભો મેળવી આપશે, તેવા લાભો કોઈ પણ સ્વજન તરફથી મળશેજ નહીં.

મર્ચ પ્રાણીપર સમાન પ્રતિ, સરભાવના રાખવી એ મુખ્ય ધર્મ છે. ભગવાનની પ્રસન્નતા તેમાંજ છે. પ્રભુના દરબારમાં રાય રાંક સરખા છે, સર્વેના એકજ માર્ગ છે.

પર્યંત ઉપર ચઢી જતારનું નીચે ઉભેલો નાહાનો દેખાય છે, પણ વસ્તુનાએ નાહાનો નથી. તાત્પર્ય કે માયાના આવરણમાં આવેલા અજ્ઞાન શીખરપર ચઢલાં ભગવાનનું મહાત્મ જણાય નહીં.

કોઈપણ પ્રસંગે કોઈપણ પુરુષની સાથે શત્રુતા કરવી નહીં છતાં પ્રાપ્ત પ્રસંગાનુસાર શત્રુતા કરવાનોજ પ્રસંગ આવે તો તે પંડીત સાથેજ કરવી. પરંતુ આહાય તેવી આફત આવે પણ મુર્ખ સાથે મિત્રતા કરવી એ મહા દુઃખદાય છે.

હુને મા'કે એ એ ગ્રંથીઓ ગધનની છે પણ વસ્તુનાએ વિચાર કરતાં આ શરીર આપાતું નથી તો પછી ધન, માલ, પુત્ર, પૌત્રાદિ પર એવી આસક્તિ કરી વારંવાર ગર્ભાશયોનાં દુઃખોના ભાંડો ગ્રંથું એ એક પ્રકારનું અજ્ઞાન ગણાય.

મુર્ખને સો બ્રહ્મા સમજતવે તોપણ તેને ઉપદેશ લાગતો નથી. મુર્ખ હજારો દીવસ જાનીઓના સહવાસમાં રહે તોપણ જ્ઞાતાની અર્થતા છોડતો નથી. જેમ અમૃત કળના અમૃત સમાન રસના કુંડામાં ગેલો ઝાગરજો રસના સ્વાદને જાણતો નથી.

રત્ન પીંજરમાં રાખી અમૃત સમાન ભાજન કરાવ્યા છતાં પણ કાગડો “કા” “કા” શબ્દ બુલતો નથી તેમ મુર્ખ મુર્ખતા છોડતો નથી. લીંબડાના મુળમાં ગંગાજળ સીંચીએ, સાકરનું ખાતર નાખીએ તોપણ કડવાશ જાય નહીં.

પ્રુખતો મંગ કરનારી પીડી પ્રભુના મુસ્તકપર ચઢી એમ છે

તેમ સજ્જનોનો સંગ સાદ્ પરિણામ લાવેછે. વળી તે કરતાં ભગવાનના અનન્ય ભક્તોનો સમાગમ થયાથી પ્રભુનું સ્વરૂપ સમગ્રય છે.

શરદ્ ઋતુના સંગથી જન્મ જળ નિર્ભળ થાય છે તેમ ભગવાનની ભક્તિથી અંતઃકરણ સ્વચ્છ અને વીકાર રહીત થાય છે અને તે થયા પછીથી ભગવાનનું સત્ય સ્વરૂપ સમગ્રય છે.

માતા પીતા અને ગુરુ એ ત્રણે તીર્થ ગણાય છે. એ તીર્થો જને સમાપ હોય તેણે તે તીર્થોનું સેવન કરવાનું મુકી દેશાવરનાં તીર્થોનું સેવન કરવા ચાહાય તેટલો ખર્ચ કરી વિપત્તી વેડી જાય તોપણ તે નીષ્ફળ છે. આ ઉપરથી એમ મમજવાનું એ કે તીર્થોનું મહાત્મ્ય ઘટનું નથી. માતા પીતાની તીર્થ યાત્રા સંપૂર્ણ કરી તેનાથી યાત્રા ફળ (આશીર્વાદ) મેળવી પછી બહારનાં તીર્થો કરવાં. ઘરનાં તીર્થો પડ્યાં મુકી બહારનાં તીર્થો કરનાર પર પ્રભુ પ્રસન્ન થતા નથી.

માતાપીતાની સેવા કરી તેમના અંતઃકરણની પ્રીતિ મેળવ્યા સીવાય ચાહાય તેટલું જપ, તપ, તીર્થ, વ્રત, દાન, પુણ્ય કરે તોપણ સર્વ ઋથા છે, કારણ માતાપીતાના બદલે સેવા કરી વાળ્યા સીવાય નકેના અત્રિકારી વચાય છે. જન્મ ધાંચીની ઘાણી ઉપરથી ઉતારેલું ચીકણું વસ્ત્ર ધાવરાવી સાદ્ કરાવ્યા સીવાય રંગાતું નથી તેમ માતાપીતાના ઋણથી મુક્ત થયા સીવાય કોષ્ઠપણ કાર્ય ફળદાતા થતું નથી.

ભક્તિ કરનાર આગણીત પુરૂષોને ઇચ્છીત સુખો મળ્યાં, તેમનાં અગણીત કષ્ટો પ્રભુએ નિવારણ કર્યા. જુઓ દાખલા ભક્તમાળમાં.

જળમાં નવનીત પાકે, વેળુમાં તેલ પાકે, મૃગજળ (ઝાંઝવાનાં જળ) થી તૃણા ટળે. કાષ્ટ જળમાં છુટે, મૃચ પશ્ચિમ ઊગે; આ બધું ન બનવા જેવું છે. છતાં કદાચ બને તોપણ ભક્તિ કરનારનું શ્રેય થાય જ. ભક્તિ કરનારનું અકલ્યાણ કોઈ કાળે થાય નહી. માટે ભક્તિ સર્વથી શ્રેષ્ઠ, અને બીજાં સાધન બધાં હેઠ !

શ્રી સ્તવન પદ.

પદ ૧ છંડ.

રાગ-હયારામ કવિની સ્તવન મંજરીનો.

મા'રા સાચા ખેલી રયાગ જે, હરિ વિદલા,
સૌથી સમર્થ પુરણ કામ જે, હરિ વિદલા. ટેક.
કર વિનંતી વિશ્વેશ્વરજી, ચરણ ચરણમાં લેવંતે,
બવ તરવાને માટે ભુધર, પ્રેમ ભકિત મને દેવંતે;
શ્રી મોરલીધર મેહર કરીને, મા'રા મુજને કહેવંતે જે. હરિ. ૧
અપાર હુવાળુ દહન કરીને, પતિત પાવન કરવંતે,
કૃષ્ણ કૃપા જળ રેડી મારા તાપ ત્રિવિધના હરવંતે;
મનહર મુરતી આપનાળી તે, હૃદયકમળ મુજ ઉરવંતે જે. હરિ. ૨
આપ ચરણ ચિત્ત પ્રતિ, ઘાય વશ અખંડ વહેતી મા'રી,
ધર્મનું સકટ સદન કયુ જેમ, શગાળાશા મન ધારી;
પ્રતિતી કારણ મૃતક પુત્રને પ્રગટાવ્યો મોરારી જે. હરિ. ૩
ધુતે હારેલા અદ્વૈતવનમાં, પાન્ડવો પ્રિતે રહેતા,
દુર્વાસાને પ્રસન્ન કરી, કપટી દુર્યોધન કહેતા;
ઊપવાસી શીષ્ય કોટી સંગ લઈ, જાઓ આશીર્વાદ દેતા જે. હરિ. ૪
મધ્યાન્હ વિતે દર્શન દેવા, પ્રીત કરીને પધારો,
જ્ઞાન વડીલ એ મારા તેથી, તેમનાં કાર્ય સુધારો;
શાક કણીકે શ્રી પતીએ, તમ કર્યા ન રાખ્યો ઉધારો જે. હરિ. ૫
મુઠી તાંદુલ મુખ મુકી, નિજ રૂપને વૈભવ આપ્યાં,

લુપ્થ ન થાવા કૃપા કરીને, મોહ મમતાને કાપ્યાં;
 જળ કમળવન રહ્યા સુદામા, નામ પ્રભુનાં આજ્ઞાપ્યાં રે. હરિ ૬
 લગતી લાગી રાધાવરણું, વણેવાર વાત ન બહાવી,
 આદ્ય કારણ કર તાંબડી લખ, ધૂત લેવા નીકળ્યા આલી;
 આદ્ય મરાલ્યું ના। જમાડી, નિજ કમ્પી વનમાળી રે. હરિ. ૧૧
 હૃદય પ્રેમ રૂઢમાણી રો, મમજ કયામ સીધાયા,
 વળતીર સહ અતી આતુર, જાગી કન્દનપુરમાં આવ્યા;
 ટેક નીભાડી ભીમક કન્યા શીઘ્રપાળ દહાવ્યા રે. હરિ. ૮
 ભક્ત તણી ભીડ ભાગો વાદાજા, કેશવ આપ કૃપાળુ,
 નરસૈં હીમતે કંવરને કાંઈ, દીશે દીન દયાળુ,
 કોટે પુર્યું કુંવરખાનું મનગમતું મોક્ષાળુ રે. હરિ. ૯
 અપરમાતનાં વજ્ર વચનથી, પાંચ વરસના બાળ,
 મધુ વનમાં જઈ તપ આરંભ્યુ, ટોડ્યા દશ દીગપાળ.
 ધન્ય ધ્રુવ કહી પ્રગટ મળીયા, નદ યશોદા બાળ રે. હરિ. ૧૦
 અચળ ભક્તિ ભક્ત ધનાની, ત્રીકમ તમને ભાવી,
 બહાલું ન કાધુ મંત થકી જઈ, ખેતરમાં ધુળ વાવી;
 એક કળુના અગળીત કળુ દીધા, થાક્યો લાવી લાવી રે. હરિ. ૧૧
 પ્રભુમનને પુત્ર નૃસીંહમાં લેશ ન અંતર ધાર્યો,
 બહીવા કર્યા વીણુ પાછો વળતો વીંપ વોંથી વાળ્યો,
 લગન સમારંભ શુંય વખાણું, મદન ગર્વ દિનાયો રે. હરિ. ૧૨
 માણેકબાઈની દામી થઈને ચાલે આટ પરણી,
 પ્રગટ દર્શન આપ્યુ મદનને, નૃસીંહ આશ્રીત જાણી,
 દાસ થયા નરમૈના નીત્યે નેદ થકી ચક્રપાળી રે. હરિ. ૧૩
 હંકપુરીથી જાય દારિકાં, તુલસી કરમાં ધારી,
 અનસન વૃત્તિ ખોતેરે વૈં, પ્રસન્ન થયા ગીરીધારી;
 થયો પ્રસન્ન તુજ સહન રહેવા, મોદયા શ્રી અઘદારિ રે. હરિ. ૧૪

બોડાણાની બહેલે બેઠા, ગુગળાભાવ નીહાળી,
 ગુગળી ધાયા મારે દોડો, જટ જમ મુગ્ધા આળી,
 ગંગાબાઈના ગુણે થયા હરિ હળવા વાલની વાળી રે. હરિ. ૧૫
 કરી નરકરી તીર્થવાસીની જીનાગદના જન,
 હુડી દ્રવ્યો કર્યો ભંગરે નરમૈએ નીજ મન,
 હુડી ગીદારી દારાપરમાં, પોતે મધુમદના રે. હરિ. ૧૬
શવરી મહાત્મ વધારવા, પંપામરનું જળ સુધાયુ,
 લીસા માટે વન વેડી હરિ ભજી અને કુળ તાયુ;
 ભોર આરોગ્યા શવરી મદને સાચું ખીરદ સભાળ્યુ રે. હરિ ૧૧૭
 હજે રમી દુર્યોધને આણી, મહા મધ્ય પંચાળી
 પંચે દુશાસન વચ્ચ જીવે, સત્યવાદી નીચું ભાળી;
 દુષ્ટ આક્રોષો ખેંચી વચ્ચને, પુણ્ય શ્રી વનમાળી રે. હરિ. ૧૮
 રાજ્ય પાટ મહ જીકું માન્યુ, માચી શ્રી હરિ સેવા,
 થઈ અનિચિ એક દીન આવ્યા, દુવાસા બુદેવા;
 પારણાં સમય તીર્થોદક તુલસી, અંખરીપ લાગ્યા લેવારે. હરિ. ૧૯
 મંધ્યા કરતાં સર્વે જાળ્ય, ક્રોધ ન માહ્યે તનમાં,
 કરી તુચ્છકારને કહેવા લાગ્યા, ગર્વ થયો તને મનમાં,
 આપ દીધા દશ જન્મ જ આવા તે હરિએ વેદ્યો વચનમાં રે. હરિ. ૨૦
પ્રેમનીધીને પ્રકાશ કરવા, મજાલ ઠાલી હાથે,
 યવનરાય રચને સમગ્રજગ્યા, લાન દમને માથે,
 પ્રેમ ભકિતનું પાણુ બહુ રાખ્યું, કૃપા કરી શ્રી નાથે રે. હરિ. ૨૧
 તત્પર સેનો સંત મેવામાં, રાયને મુક્યા વિસારી,
 ભક્તવન્સળ બુધરજી, પોતે સેનાનું રૂપ ધારી;
 દ્વૈર કરી તેલ મદન કીધું, પાતક પીડા નીવારી રે. હરિ. ૨૨
નામદેવના અનેક પરચા, પુણ્ય શ્રી અવીનાશી,
 પાન કર્યું પય પ્રગટ થઇને, શ્રી પ્રદાવનવાસી;
 ગાય જીવાડી યવનરાય ધર, હૈરિ પદના હુલાસી રે. હરિ. ૨૩

અર્ધ મંત્ર તુલસી પત્રે લખી, ગર્વ વણીકનો ગાળ્યો,
 કીર્તન કરીને ભક્ત બનાવ્યા, વ્હેમ બુનનો ટાળ્યો;
 મંડળી સહ હરિ છાપડ છાઈ, તમે સીધો રસ્તો ગાળ્યો રે. હરિ. ૨૪
 ખામી ન પડવા સંત સેવામાં, વિચાર્યું ગીરધારી,
 તેર માસ ત્રિલોચન ધર રહી, બાવે ભરીયું વારી.
 નેત્ર ત્રીભુગં પામીને નીરખ્યા મધુસૂદન મોરારી રે. હરિ. ૨૫
 રતનાવતી ઘેર રામ ભજતાં, રાદ પ્રધાને ધાલી,
 પ્રધાન પત્ર પતી પરદેશથી ક્રોધે આવ્યા ગાલી;
 બ્યાધ થયો વશ આપ કૃપાએ, નીમીયો નીચું બાળી રે. હરિ. ૨૬
 મીરાં મહીમા અપાર જગમાં, વશ જેને નંદલાલા,
 અસી વિષે હણવા કર્યા ઉપાયો, તે રાણાના થયા દાલા;
 તનમન ધન સૌ અર્પણ કીધું, વસુમતી પતી વીર બહાલા રે. હરિ. ૨૭
 પામી પરીક્ષા યવનરાય, લખ્યું રાણાને શીખ ધારી,
મીરાં તણ્યાં માધવ ભજતાં, અક્કલ ગઈ તમારી;
 ભવસિન્ધુ તરવા ઈચ્છો તો, તેડો કરી લાચારી રે. હરિ. ૨૮
 લઈ આખડી અન્ન જળની, હુત મોકલીયા ત્યાં રાણે,
 આરા સેવા આવ્યાં, ગીરીધરલાલ નાણી ને ટાણે;
 શ્યામ સ્વરૂપે મળતાં સમાયાં, આખું જગત વખાણે રે. હરિ. ૨૯
 પદે પદે પ્રભુ નામે જયદેવ, કરીશ્વર પદવી પામ્યા.
 પ્રેમ ભક્ત મન દ્રઢ કરીને, તાપ ત્રિવિધના વામ્યા;
 પરોપકારી એ સમ જગમાં, કોઈ ન બીજા જામ્યા રે. હરિ. ૩૦
 પીંડ શત્રુનું પોપણ કીધું, પરોપકારને જોઈ,
 અહીંન થાતાં શત્રુનું ત્યાં, છુટા વડનથી રોઈ;
 કરચરણ કવી કુંઠા ધસતાં, નુતન બનાવ્યા સોઈ રે. હરિ. ૩૧
 પટરાણીને દેવા પરીક્ષા, સતીએ કીધી સમાધી,

- પ્રેમદા પીંડે પ્રભુ પ્રવેસ્યા, ભુદેવ બક્તિ સાધી;
હરિ ભજનમાં હોંશ કરીને, ઉમર ગાળી બાધી રે. હરિ. ૩૨
- પીપાણના** અનેક પરચા, શું હું વખાણું મુખથી,
થઇ પરોણા સ્યામ તણા સાગરમાં ચાલ્યા સુખથી;
રામ બતાવ્યા રામાનંદે, પીપાની જોઇ રૂપથી રે. હરિ. ૩૩
- છાપ મોકલી કૃતાર્થ કરવા, પીપાણની સંગે,
સીતા નારી સીતા સરખી, પીપા સંગ ઉમંગે;
સોળ નારીનો રનેહ જ છોડી, હરિકથા રસ રંગે રે. હરિ. ૩૪
- ઉદારતામાં **શીબી** સરખા, કો ન થયા જન એવા,
એક પ્રાણીને માટે નિજ તન, કાપી મંડયા દેવા;
પુરુષ કસોડીએ વર આપ્યો, સુરપતિ આવ્યા લેવા રે. હરિ. ૩૫
- ધીરજ** ધારી રત્નીદેવ સમ, નહીં અવનીમાં રાજ,
પ્રજા પાળી સૌ મંપત્તી ટાળી, જન દુષ્કાળે ન દાઝ્યા;
આગણુ પચાસ ઉપવાસ થયા પણ, ધર્મની મુકી ન માઝા રે. હરિ. ૩૬
- અસુરપીતાનો આગ્રહ છોડી, રામકૃષ્ણ સંભાર્યા,
બક્તને હજુવા પ્રયત્નો કાધા, તો પણ સર્વે હાર્યા;
સ્થંભે પ્રગટયા નરહરિ રૂપે, પ્રહલાદના પોકાર્યા રે. હરિ. ૩૭
- જાતે કસાર્ધ પણ હીંસા ન કરતો, સધનો નામ કહાવં,
માંસ તોળવા બાટ થઇ રહ્યા, પ્રેમ બક્તિને દાવે;
પ્રેમ વિના ધરો કોટી ધ્યાન પણ, કૃષ્ણજી કળમાં નાવે રે. હરિ. ૩૮
- હરણી હજુતાં **ભુવન** બક્તે, લોહ સમશેર નાખી કહાડી,
કાષ્ટતણી કરી મ્યાનમાં રાખે તે, દુષ્ટે બાધી ચાડી;
વિજળી સમ દર્શાવી ભુપને, જોનામાંજ ઉધાડી રે. હરિ. ૩૯
- ગંગા તીરે દર્શન દેવા, પધાર્યા લક્ષ્મણ રામ,
રાજ કુમારતણી થઈ શંકા, તુલસીને તે હામ;
તીલક બનાવી દર્શન દીધું, ચીત્રકૂટ જ્યાં ધામ રે. હરિ. ૪૦

મંદીર મદનગોપાળે આવી તુલસી દર્શન કરીયાં,
 સાધુ વળા અનિ દૂપનયાં પાણુ, તુલસીને મન દરીયાં; હરિ. ૪૧
 તુલસી મટે મદનગોપાળે, ધનુષ્ય આણુ કર ધરીયાં રે
 અપં. કામળીયો સાધુ જનન, પીના ગુરુસે થઇ આવ્યા,
 ગણત્રી કાંધી ઘરમાં જઈને, પ્રભુ કૃપાએ ન કાગ્યા;
 કામ દીધા સાધુને, ધૃતના બુધરે પાત્ર ભરાવ્યાં રે. હરિ. ૪૨
 ઠાકર કોઠારી ધેર જઈને, ખાતે ભરીયું નાણું,
 ખોળ કરી લાલા નવ મળીયા, પ્રભુ પધાર્યાં જાણ્યું;
 શીત પુરીત યું સદાદત, સાધુ સંતે વખાણ્યું રે. હરિ. ૪૩
 અબધુત વેશે આતુર આવ્યા, ભક્તને દર્શન દેવા,
 સમજાવ્યા દઈ શીખ લાલને, કરવા સાધુ સેવા;
 મહા યજ્ઞ ક્યો પુર્ણ પ્રીતયા, ભક્તવત્સલ છે એવા રે. હરિ. ૪૪
વીખળની વટલાઈને ફરતો, ઘરમાં ગુણીકા રાખી,
 જુઠું જંતરછળ પ્રપંચમાંડી, ઉમર ગાળી આખી;
 પરમધામ નારાયણ નામે, એક વખત મુખ ભાખી રે. હરિ. ૪૫
 માતા થઇ મળ મુત્ર જ ધોયાં, માધવનું મન પરખી,
 પ્રસાદ દેવા લક્ષ્મીજીને, મોકલીયાં મન હરખી;
 ડગલું મન નિશ્ચય થયું એવા અનેક પરચા નીરખ્યા રે. હરિ. ૪૬
 ગુણિકા ઉલટ અતીશય મનમાં, કીટ મુકટ કર લાવી,
 હરિ સમરણ કરતાં કરતા, અટકી અનીયું ભાવી;
 શુદ્ધ પ્રેમ પરખીને પ્રભુએ, પોતે ડોક નખાવી રે. હરિ. ૪૭
વીહર અંતર પ્રીતી ઝાઝી, હરદમ ગોવિન્દ ગાવા,
 સમય જંતઈ શ્રીપતી આવ્યા, પારસ્વી જોઠાં નાહવા;
 દોડયાં જેમ તેમ પ્રણામ કીધો, ભોજન માગે માવા રે. હરિ. ૪૮
 વીહરજી હરિજનની સાથે, અહાર ગયા છે કરવા.

પ્રેમ લક્ષિમાં લીન વામ નથી, અન્ય કોઇની પર;
 ખીરાંજી બહુ નામી મારા, રમોધ માંડું કરવા રે. હરિ. ૪૯
 પ્રભુ કહે નવ નેમ પ્રેમમાં, હાગર હોય તે લાવો,
 રામા કર રંભા ફળ લગ્ને, જન્મનાં લેવા લહાવો;
 ગર્ભ કેટલાંય પ્રેમધેલીએ, છાંડા જન્માયા માવો રે. હરિ. ૫૦
 ચંદ્રહાસની ચટક ગખા, લક્ષ્મીવર લીધા કુમારી,
 દગા તાકું ફળ પ્રધાન પામ્યો, પુત્ર નખાવ્યો મારી;
 જુલ સુધારી પીતા તણી કરી, વિપની વિપયા નારી રે. હરિ. ૫૧
 અતી અગ્ની પણ તેલ કદાને, શીતળ પ્રભુ તમે કીધી,
 પરચા બતાવ્યો શંખ લખીતને, સુધન્વા શુદ્ધ લીધી;
 શ્રીફળ કાચલાં વાગ્યાં વિપ્રોને, કપાળ નાંખ્યું વીધી રે. હરિ. ૫૨
 પ્રાણ બચાવો વીર પુત્રંગા, તન દન જુડું બાણ્યું,
 મયુરધ્વજ અંગ દેવા કરવત, પુત્ર પત્નીએ તાણ્યું;
 અનાદર અવિનાશી કરતાં, વામ નેત્રે નીર આણ્યું રે. હરિ. ૫૩
 મહા વિપયી બીલ્વમગળે, પ્રેમે અક્ષુ નાંખ્યાં કોડી,
 જગવ્યવહારને જુડા માની, તતિ પ્રભુ શું બેડી.
 ખાટે પડતા કર ઝાલીને અટકાવ્યા હરિ દોડી રે. હરિ. ૫૪
 કરમાં કરણી કિદય થતાંમાં, માધવને દુઃખ દીધું,
 નંદન આપે સુવાસ સગંગે, તેમ માધવ કાંધું;
 જુગ જુગ કીર્તિ ફેલાવા હરિ, ક્ષાપ્રા ભોજન લીધું રે. હરિ. ૫૫
 ચરણામૃતનો કાથ કાદવા, દાસીએ રસ ચુર્યો,
 માળામાં મન નહી રાયનું, કરે જનિઓ જુરસો;
 ચરણામૃતનો પ્રતાપ કહેતાં, કર્યો દાસીપર જુરસો રે. હરિ. ૫૬
 ગંગામાને ભેટજ કરવા શ્રીફળ કરમાં દીધું,
 પ્રત્યક્ષ દેગે હાથોહાથ એમ, રોહીદાસે જઈ કીધું;
 સુરસેરીજીએ સત્ય પ્રેમથી, હાથોહાથ ને લીધું રે. હરિ. ૫૭

નામ રસાયણ શ્રેષ્ઠ જગતમાં, ઓસડ ખીન્નું ન એવું,
 પદ્મનાભના કોઠ મટી થયું, શરીર કંચન જેવું;
 પાહાણ ત્યાં પ્રભુજીને નામે, અચરજ ખીન્નું કેવું રે. હરિ. ૫૮
 સત્ય તણી પડી છાપ હૃદયમાં, કોટી કળે સંભાળ્યું,
 નીચ ઘેર હરિશ્ચંદ્રે વેચાઇ, વેણ પોતાનું પાળ્યું;
 સત્યને માટે નિજ પુત્રનું, મશાણમાં શય ખાળ્યું રે. હરિ. ૫૯
 ખડગ ખેંચી તારામતી હણવા, વિચાર રાથે કીધો,
 પ્રગટ થઈ પ્રભુ સત્યવાદી, કર પ્રેમે પકડી લીધો;
 પ્રગટ પ્રભુ પાદમયુજ નમતાં, ચરણામૃત રસ પીધો રે. હરિ. ૬૦
 કૃષ્ણ કૃપાળુ કમળનયન છો, દેશવ કરણા કરી,
 અગણીત કાર્ય કર્યાં અવનીમાં, ગણતાં મુજ મતી હારી;
 શેષ થકે તો હું કોણ મુખમાં, જીભ્યા એક મોરારી રે. હરિ. ૬૧
 પદસરોજનો કીંકર છું, મુજ અરજી હારમાં ધરજે,
 અંત સમય અસખેલા મારા, મન મુખ લોચને ઠરજે;
 દોષ ના જ્ઞેશો દાસ તણા હરિ, તાપ ત્રિવિધના હરજે રે. હરિ. ૬૨
 પુર્ણ બકત નથી જેવો તેવો, કહેવાતો છું જગમાં,
 બક્ષીવર તમ લગ્યા જ્ઞેશે, લેશો નહીં જ્ઞે લગમાં;
 કૃપા કટાક્ષે ચરણચરણ રહી, ફરી ન આવું બગમાં રે. હરિ. ૬૩
 અન્ય આશરો નથીજ મારે, એક છો દેવ મોરારી,
 બહું કરો જીવરજ સૌનું, એવી ઇચ્છા મારી;
 લીખાલાલ ભવ તરવા ગાઓ, ગોવિન્દા ગીરધારી રે. હરિ. ૬૪
 સ્તવન મનન કરશે જે પ્રાણી, પ્રેમ કરી નીત્ય પાઠે,
 સુખ સંપત્તિ દોડી આવે, સીદ્ધી પામે આઠે;
 સત્ય પ્રેમ વીણુ વશ નહીં વીરૂપ, અનેક કીધા ઠાઠે રે. હરિ. ૬૫

પદ ૨ જી.

રાગ—સદા સંસારમાં મુખ દુઃખ સરખાં.

દીસે બલખેલો મુન્દર શ્યામ, મોહના જોવા જઈએ;
નીરખાને નંદ તથા લાલ, સકળ મુખ લઈએ. દીસે. ૧૬૩.

સાખી.

ગોર મુકુટ નરનક ધર્યા, પચરંગી પ્રભુ પાવ;
નોરા મુક્તા ફળ તાળા, કલગી શોભે અથાગ.
ક્યું શ્રી કૃષ્ણજીએ, ભાત્ર નિલક કેસરતણ;
શાભે બેઠ કાને કુણગ, શોભા સી હું મુખે બળ્યું. દીસે. ૧

સાખી.

અણીયાળી હરી આંખડી, મુખ ધયો ત'ખોળ;
હડપગીએ હીરભો ઝગે, અધર છે રાતા ચોળ.
મોહ્યા જેને નાદે સવં, લોક એવી અંસી ધરિ;
કહો એનું પુણ્ય પાત અધરામૃત કરાવે હરિ. દીસે. ૨

સાખી.

હીમ તુળસી ને પુષ્પના, કંઈ ધરીયા હાર;
દીરા માણુકે જોપના, તેજ તણા અંગાર.
પીતામ્બર પીત કટીમેખલા સુવર્ણ કેરી,
ખાંધી હારોહાર કરે શબ્દ લુધરી ધણેરી. દીસે. ૩

સાખી.

ઝનનનનન ઝમકે ધણાં, ઝંઝર નેપુર ચણ્ય;
સોળ કળા સંપુર્ણ છે, રહો શ્રી હરિને થણ્ય.
નીરખાને આખડી રહે આખડી તો કાર્ય સરે,
શોભે ચિન્હ ત્રોળ પાદ પદ્મ માંહી મન દરે. દીસે. ૪

સાખી.

વર્ણવી શકું શું હું રૂપને, નિરખો શ્રી રણછોડ;
 સત્ય પ્રેમ વિશ્વામયી, પ્રબુજ પુરે કોડ
લીખાલાલ દામનં નયા આશ અવર કાઠ તણી,
 બેશો નાની દોષ મારા નાથ નિજ પાળ ગણી. વીર. ૫

૫૬ ૩ જી.

ગગ કવાલી દાદરો.

જેથી જન્મ મરણ નવ પામોકરી, એવા નીરખો શ્રી નાથને નેહ કરી,
 હરી હાં... .. એવા નીરખો. ૧૬.
 ધરો ધ્યાન શ્રી મંગળ મુર્તિ તાળું.
 શોભા શ્રીજી તણી શુ હુ મુખે જાણું,
 વાંકી પેચવાળી શીર પાધ ધરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૧
 તોરા કલગી છે કુણા કાનોમાં,
 નેત્ર અણીઆળાં કરકે માનોમાં;
 બાલ નીરખે તીલક બવ જાય તરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૨
 સુન્દર મુકતાણ નયમાં મોહીએ,
 હીરો હડપગીએ નીરખા મોહીએ,
 અખી લેશે અધરપર મુરલી ધરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૩
 હાર હીમ તુળસીના કંઠે ધર્યા,
 કરી આશ્રય અનેક જન તર્યા,
 બચાવ્યું વ્રજ ગોવર્ધન ધરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૪
 કંઠે કૃષ્ણજીને કૌસ્તુભ મળી,
 જામા જરકસી ડાપર ડાપરળી;
 કડાં સાંકળાં કંકણી કરમાં હરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૫

પીઠું પેહેયુ પાનાન્ખર કરમાં છડી
 કડીએખળા કાંખીઓ રત્ને જડી;
 પુષ્પગોટા ને તુળસી અગળે ધરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૬
 અર્ણો જનનનનન નેપુર જળામે,
 ગાળાડોએ ધુપડીયો ધમકે,
 દામય અગળ કમળ સીન્હ મોળા ધરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૭
 વસાં મનહર મુરતી સદા મનમાં.
 જેણે ગાંધારી શ્રી પ્રદાવનમાં;
લીખાલાલ હૃદય વસાં કરાવ્યા કરી. એવા નીરખો. હરી હાં. એવા. ૮

પદ ૮ થું.

ગગ-ચાલતો.

જુવો જુવો જરી વાત હૃદયે ધરી, જરા અંતર હોટો વિચાર કરી;
 હરી હાં.. ..... જરા અંતર. ટેક.
 મુખ્ય કર્તવ્ય જન્મ મનુષ્ય તાણું.
 પ્રભુ નામ ના વીસારો એક ક્ષણું;
 નવ ચુકશે નર તન નાવે કરી. જરા અંતર. હરી હાં. જરા. ૧
 રસનાએ શ્રી રાધે કૃષ્ણ કહો,
 અન્ય આશ નજી હરી શર્ણુ નહો,
 વિશ્વપાલક દીન દયાળ હરિ. જરા અંતર. હરી હાં. જરા. ૨
 ચાલો અર્જુથી હરી મન્દાર જાવા,
 સેવા સંત નણી હરિ ગુણ ગાવા;
 કર દીપાવો શક્તિએદાન કરી. જરા અંતર. હરી હાં. જરા. ૩
 પર ઊપકારી વ્રતિઓ રાખી સદા,

આવે પાપ પ્રપંચ ન પાસે કદા;
 પર નિંદા અસત્ય રહો વિષયે હરી. જરા અંતર. હરી. હાં જરા. ૪
 કરો આજસ નવ ટળશે ટાણું,
 નથી વાર વાશે હમણાં વાહાણું;
 નથી ગપ કહે **લીખાલાલ** વાન ખરી. જરા અંતર. હરી હાં. જરા. ૫

પદ ૫ અં.

રાગ-આસનો.

જય વિશ્વપતિ કરીએ વિનતી, ભવતારણુ સદાય કરોને સદા;
 હરી હાં.....ભવતારણુ. ૨ક.
 સુખશાન્તિ સકળ રીદિ સીદ્ધીપતી,
 કદ કપાયે કરો કશ્યા ઝો રતી;
 ટળે અગ્નિ તિમીર ને કુમતી. ભવતારણુ. હરી હાં. ભવ. ૧
 જડ કાપે કૃપાણુ કુસંપ તણી,
 કલેશ પાપ પ્રપંચને લેજો હણી;
 ટળે બ્રાન્તિઓ વહેમ વિકારો ભાળી. ભવતારણુ. હરી હાં ભવ. ૨
 ધીર વીર ભકિતવંત જ્ઞાની બને,
 પરમાર્થ કરે દ્રઢ દુઃખ મને; ભવતારણુ. હરી હાં. ભવ. ૩
 સત્ય પ્રેમ થકી મૃદિ પામે તને.
 વસે પ્રેમ સદાય પરમ જનમાં,
 દેશ મિત્રાં તજે અતીશય મનમાં;
 તાપ ત્રિવિધથી ન તપે તનમાં. ભવતારણુ હરી હાં. ભવ. ૪
 અપરાધ અમારા અનંત ન લહો,
લીખાલાલ તણો કરે આવે મહો;
 મન મંદીર પ્રેમ પ્રવાહ વહો. ભવતારણુ. હરી હાં. ભવ. ૫

પદ ૬ ઠું.

રાગ-આલતો.

દીનખન્ધુ દયાળ મદન ગોપાળ, હો રામ કૃષ્ણ કૃપાળુ હરી;
 હરી હાં..... હો શ્રી રામ. કૃષ્ણ. ટેક.
 મધુસૂદન મુખ મોરલી ધરતા,
 જન સંકટ રહાય સદા કરતા;
 વસાં બંધ હૃદય સદા વાસ કરી. હો શ્રી રામ. હરી હાં. હો શ્રી. ૧
 ઠંસ કાળ કેશવ કમળાના પતી,
 પુતનાને દીધી પ્રભુ શુભ ગતી;
 ગીધ શુણ્ણિકા શ્રી નાથજી નામે તરી. હો શ્રી રામ. હરી હાં. હો શ્રી. ૨
 અવધેશ રીપુ દય શીશ તણા,
 બંધ માટે અસુરો અનેક હણ્યા;
 બજે ભાવથી ભવ ભટકે ના ફરી. હો શ્રીરામ. હરી હાં. હો શ્રી. ૩
 જય ગોકુળ પતી ગીરીધર લાલા,
 શ્યામ નંદ સદન કાનડ ઠાળા;
 પ્રેમ ભકિતએ મજ પનીનાઓ વરી. હો શ્રી રામ. હરી હાં. હો શ્રી. ૪
 જય ગોવિન્દ બાળમુકુંદ પ્રભુ,
 વિશ્વેશ સકળ સુખદાતા વીભુ;
 નમે પાય લીખાલાલ ભાવ ધરી. હો શ્રીરામ. હરી હાં. હો શ્રી. ૫

પદ ૭ મું.

રાગ-કવાલીની ગજસ.

શીખામણુ ચિત્તમાં ધરી લે, હૃદયમાં રામ સમરી લે. ટેક.
 કરો કેમ કાલની આશા, જુએ છે કાળ તમાગા;

રહે નહી રોકી કો શ્વાસા,	હૃદયમાં. ૧
બલે હોય રંક કે ગયા, જરૂર પડશે ધરી કાયા;	
પડી જમ લાય પડનાયા.	હૃદયમાં. ૨
જીવાની નીર સમ ચાલી, ગઈ ભાઈ મુખની લાલી;	
ફરં કર જેટીકા જાલી.	હૃદયમાં. ૩
હવે મન રામજી ગાને, વિપયથી વેગળું થાને;	
એળે નર તન કરે શાને,	હૃદયમાં. ૪
કહે સદ્ શાસ્ત્રો પોકારી, ભગંત બાવે શ્રી ગીરીધારી;	
લીખાલાલ અન્ય નહી ગારી,	હૃદયમાં. ૫

પદ ૮ મું.

રાગ-ગાજલ.

રામ કૃષ્ણ રોટા પ્રાણી રામ રોટા રે,	
રામ રોટ કોટ લલ ચોરાશી પોટા રે.	ટેક
કાયાનું અભિમાન નજી હરિ નામ ખટો રે,	
પાપ ને પ્રપંચ ભાળી દુર હટો રે.	રામકૃષ્ણ. ૧
સત્ય ટેક ધારીને વહેવારે વટા રે,	
નંત સમગ્ર ચિત્ત ભક્ત ગરબે લટો રે.	રામકૃષ્ણ. ૨
ચઢી દોર રાખે જેમ જતિ નટો રે,	
તેમ હૃદયે રાખી રામ કામ કટો રે.	રામકૃષ્ણ. ૩
નામ શું લગાવો નેહ ફરં ન કટો રે,	
લીખાલાલ ભક્તિ વિના લાગે ખટો રે.	રામકૃષ્ણ. ૪

પદ ૯ મું.

રાગ-આલો.

રામકૃષ્ણ રટણ કરે રાખી ખંત રે,
નાવે રટણ રામ વિના ભરનો અંત રે. ૮૬.
સગાંને સંબંધી નાખે કાકા કુંદ રે
સ્વાર્થ તણું સાધનાર સઘળું જંદ રે રામકૃષ્ણ. ૧
રહો જુમી કાળ ગીર કરેડું દંત રે,
મો' નિદ્રામાં મરત થૈ કોઈ નવંત રે. રામકૃષ્ણ. ૨
મા'ંદ કચું માના મેલ્ય માયા મંત રે,
ખેડો ઉતારે પાર તોડી માયા તંત રે. રામકૃષ્ણ. ૩
ભગ્ન બય હારી જેની શક્તિઓ અનંત રે,
લીખાલાલ મશપદ ભક્તિએ લાડંત રે. રામકૃષ્ણ. ૪

પદ ૧૦ મું.

માયા વિષે.

રાગ-આ તારાં વચનો સારાં રનેહે.

આ તારી માયા ભારી બહુ ભરમાયે,
તુજ કૃપાથી એ જીતાયે રે... .. બહાલા. આ તારી. ૮૬.
દાસી તમારી આધિન રહતી..... આ..... (૬)
પહોચેના પડી પછડાયે રે... .. બહાલા. આ તારી માયા. ૧

માખી-હરીગીતની ૬મ પ્રમાણે.

છુટે ન માયા મુજથી બહુ તીવ્ર બળ કરી હારીઓ
સંતાપે એ મો જતને બચવા ન બીજી બારીઓ;
તુજ કૃપાવીણ ત્રિલોકમાં બચ્યા કો ન એના પાશથી,
જઈ કહું કોની આગળે દુઃખ મટે ન માયા દાસથી.

રાગ-આલતો.

આપ વિના સૌ શિષ્યો જ એના.....આ .....(૧)
એત્રી યનો તો યથાયે રે.....જ્ઞાતા .....આ તારી માયા. ૨

પદ ૧૧ મું.

રાગ-વિષધ વાત મમ માત તણને.

એ.....
મેાંધું મનુષ્ય તન મળાયું વીરા સ્યામ સુન્દરને ભજવાને,
પ્રજ્ઞપદપંકજ પ્રીત કરી કરી ગર્ભવાસને તજવાને,
કોલ લા કેમ કૃષ્ણ વીસારે કાળાં કૃત્યથી લજવાને,
કોટી કીમતનું આયુષ્ય જોયું ભોગ વિષયમાં સજવાને,
માન લગ્નુ બજ મોરલીવાળા લક્ષ ચોરાસીમાં ન જવાને.
એ.....મેાંધું મનુષ્ય.

પદ ૧૨ મું.

રાગ-કુમરી પ્રભાણે.

મન રટ તું સીતારામ રામ (૨)
અંત સમયમાં આવે કામ. તારે. (૨) મન રટ તું. ૨૬.

સાખી-હરીગીતની હળથી.

કુસો કરે શું હાંકણ વિચારી. મનને વારને,
નવ આવે માનવ દેહ કરી ભાષ શ્રીહરિ મંજારને;
ગયા કંઈકે જોઈમાં મારતા અભિમાન કેરા આહારમાં,
ભવખંધ છુટવા ભજન વીણુ નથી સાર આ મંસારમાં.
મન રટ તું સીતાસમ રામ. (૨) અંત સમય. મન. ૧

સાખી.

ધર્મ વિષય વાને લુબ્ધ મનવા મોહ ચોટયો કાળજે,
પસ્તૈશ પ્રાણજ છુટશે તેથી વહેતા મનને વાળજે;
લુલો પડ્યો ભવસીન્ધુમાં એક નાવ આવ્યું હાથમાં,
બેશીજી બચવા આશ તો ઝટ ઉતરે સૌ સાથમાં.
મન રટ તું સીતારામ રામ. (૨) અંત સમય.

મન. ૨

સાખી.

દળીયુગ સાધન નામનું કોટી તર્યા હરિનામથી,
નરસૈં મીરાં તદ્દૃષ ગાતાં રનેટે સુન્દર સ્યામથી;
નિશ્ચય જ્ઞે હોયે નામનો તો આશરો શો કાળનો,
રાખો ભરંસો દાસ ભીખાલાલ દીન દયાળનો.
મન રટ તું સીતારામ રામ. (૨) અંત સમય.

મન. ૩

પદ ૧૩ મું.

રાગ-કલ્યાણને મળતો.

રાગ રણછોડ માગું શરણુ તમારું.

શરણુ તમારું માગું શરણુ તમારું-રાગ રણછોડ. ૧૬.

ગોકુળપતી ગાવરધન ધારી, વસો હૃદય મુજમાં અધહારી;

લેજી ભવસીન્ધુ તારી, નામ ઉચારું.

રાગ રણ. ૧

કામ ક્રોધ અંતર મહાલે, અભીમાને આગળ ચાલે;

બાંધશે જ્ઞે આપ પાલે, બચવાને પારું.

રાગ રણ. ૨

કથા કીર્તન ના કાલે, વાતો વિષયની ભાલે;

સંવા સ્મરું નીંદ્રા આવે, લાગે છે પારું.

રાગ રણ. ૩

જ્ઞેશે દોષ તો છે ઝાઝા, અખીલ જીવન રાગ;

સમુદ્ર ના મુકો માઝા, બચું તમારું.

રાગ રણ. ૪

વિનંતી છે વિશ્વંભરણ, ઉરમાંહી લેને અરણ;
લીખાલાલ ગાઓ ગરણ, ઈચ્છો સુખ સાડ. રાગ રણ. ૫

પદ ૧૪ મું.

રાગ—આલતો.

આ રે અવસરના ચુક્યા બહુ અથડાશો,
બહુ અથડાશો ભાષ ખતાજ ખાશો. આ રે. ટેક.
મળે નહી અવસર આંવા, મટે જન્મ માર્ગ દાવો;
પ્રીતથી પ્રભુ રીઝાવો, ચતુર ચુંધાશો. આ રે. ૧
મળ્યું જે અમુલ્ય ટાળું, મળે નહી ખરચો નાણું;
મારો લાન ભયુ ભાણું, મેવા ક્યાંથી પાશો. આ રે. ૨
જાંઝવાનાં જળને જોઈ, કરી આશ દોડે કોઈ;
પામે નહી રંદશે રોઈ, પછીથી પસ્તાશો. આ રે. ૩
તેવું પંચ વિષય મુખ, આરે પાસે દુઃખ દુઃખ;
ભાગી નહી ભટકે ભુખ, કોને ચર્ણુ જ્વશો. આ રે. ૪
જુદી છે જગતની માયા, રમ્તો એક રક રાયા;
ઘડિયારે છો ધુંચાયા, હરિ ક્યારે ગાશો. આ રે. ૫
મધ્યા મસ્ત થઈ શુ મહાલો, ચિંતીને ચતુર ચાલો;
લીખાલાલ નજરે ભાળો, જુદો છે તમાશો. આ રે. ૬

પદ ૧૫ મું.

રાગ—વારી જાડિં રે સાંવરીયા તોષે.

લીધી ટેક જે તેને નિશ્ચય કરીને પાળવી રે.
મિથ્યા કુચલી કરીને ઉમ્મર એજે ન ગાળવી રે. લીધી. ટેક.

ભાવ કરીને ભુધર ભજવા, ભોગ વિષય વિષ ગણીને તજવા;
 દુરાચરણથી ટ્વિત્તિઆને વાળવી રે. લીધી ૧
 છગ અસત્યથી છંટા રહેલું, નુખ દુઃખ સરખું ગણીને રહેલું;
 આશા તૃષ્ણા ઇંશ કૃપાએ ટાળવી રે. લીધી. ૨
 ટેક તંતથી પ્રબુછ રાછ, ટેક વીના હોય પંડીત કાછ,
 નિશ્ચય વીણુ સૌ વંચક ભક્તિ ભાળવી રે. લીધી. ૩
 ટેક થકી વશ ત્રી વનમાળા, હળવા થયા સવા વાત્રની વાળા;
 લાજ ટેકથી દુપદ સુતાની જાળવી રે. લીધી ૪
 દુઃખદૂધી આ સંસારને ધારી, દરિ શરણુ વીણુ ખીણ ન બારી;
 ભીખાલાલ કહે અન્ય કૃપાધી ખાળવી રે. લીધી. ૫

પદ ૧૬ મુ.

રાગ—ચાલતો.

લાગ્યો રામ રટણનો રંગ કદી ના કિતારેવા રે,
 નિશ્ચય માનવ દેહને લાણુભંગુર ભાઈ ધારેવા રે. લાગ્યો. ટેક.
 નુવાળું સમ પાણુ કાયા કાચી, મોદ મમત વશ માને સાચી;
 આશિંતા અટકે ને પેમે કારેવા રે. લાગ્યો. ૧
 છત્રપતી ગયા છત્રને છોડી, અળાયાનાં અગ નાખ્યાં તોડી;
 કાગ ભમે શીર હરી શબ્દ ઉચ્ચારવો ૨. લાગ્યો. ૨
 મહા મંત્ર શ્રી રામ નામ છે, પામે રટણુ કરી પરમ ધામ છે;
 નામે અગ્નમેલ પડ્યો પ્રભુને નારવો રે. લાગ્યો. ૩
 નામે બાંધી સાગર સેતુ, કરી વીશ્વાસ ને નામ રમરે તું;
 વીણુ વિશ્વાસ વહેતો મનના વારેવા રે. લાગ્યો. ૪
 શુદ્ધ પ્રેમે કર પ્રભુની ભક્તિ, નાશવતથી તજ આસક્તિ;
 ભીખાલાલનો ખેલી નિત્ય સંભારેવા રે. લાગ્યો. ૫

પદ ૧૭ મું.

રાગ—આલતો.

ભુધર ભક્તિ વિસારી ભવમાં, શું ભટકાઓ છો રે;
 આખી ઊમર એણે કુધારી શું અથડાઓ છો રે. ભુધર. ટેક.
 ભક્તિ વિના કદી શ્રેય ન થાય, પ્રેમ ભક્તિ વશ શ્રી યદુરાય;
 ગંગ તથ જળ ખાઈ ખાખોચીએ ધાઓછો રે. ભુધર. ૧
 વેળુ પીસે કદી તેલ ન આવે, જળ મંથન નવનીત ન પાવે;
 શ્રેષ્ઠ અન્ન તથ કૃષકામાં લલચાઓછો રે. ભુધર. ૨
 સાર સકળ છે શાસ્ત્રો કેરો, પ્રેમ ભક્તિએ ભવમાં ન ફેરો;
 પ્રેમ ભક્તિ વિષુ ફોકટ ફંદ ફસાઓછો રે. ભુધર. ૩
 કામદુધા મળી મુકી સેવા, પય પાડાનું પ્રેમે દોહોવા;
 પ્રયત્નો કરતાં નિષ્ફળ અતે થાઓછો રે. ભુધર. ૪
 ભક્ત થયાથી ભવ દુઃખ ટળશે, દુઃખ દળદર દેવાધી દળશે;
 લીખાલાલ કહે શ્રી હરિ શર્ણુ જાઓછો રે. ભુધર. ૫

પદ ૧૮ મું.

રાગ—દાસપરે દયા લાવોરે.

ભજન વિનાનો ગુમાવ્યો રે (૨) અવસર રૂડો. ભજન વિનાનો ગુમાવ્યો. ટેક.
 સાચ ગુહનું મહાત્મ ન જાણી, પાપે પડી કરી ઊમર રાણી;
 નવ ભુધરજીને ભાવ્યો લાવ્યો રે. અવસર રૂડો. ભજન વિના. ૧
 ચાડી ચુગલીમાં મન રાજી, પર નિંદા કરે મેધજ ગાજી;
 અંતે યમ પાસ ન ફાવ્યો ફાવ્યો રે. અવસર રૂડો. ભજન વિના. ૨
 ભાવ કરી નવ ભુધર ભજ્યા, ભોગ વિપય મરતાં લગી સજ્યા;
 શું કપ્પલ કરીને આપ્યો આપ્યોરે. અવસર રૂડો. ભજન વિના. ૩

કમળનયન નથી લીધા વગમાં, લીખાલાલ કહે જનમી જગમાં;
શું લઇ જઈશ શું લાવ્યો લાવ્યો રે. અવસર રૂડો. જનન વિના. ૪

પદ ૧૬ મું.

રાગ-આલતો.

જયજય બંસીધારી રે. (૨) નંદના લાલા, જયજય બંસીધારી. ટેક.
ચાલુર્મુટ્ટીકમલ સંહાર્યા, અગાસુર બકાસુર માર્યા;

અંદન લઈ કુમળ તારી તારી રે. નંદના લાલા. ૧

કંદે કરી વધી દુઃખ કીધું, જદપતીએ જન સુખ કીધું;
ગોવરધન કરમાં ધારી ધારી રે. નંદના લાલા. ૨

દૃષ્ટો નાખીને નાથ્યો કાળો, ફેણપર નૃત્ય કયુ વનમાળી;

ગૌધેન વંદાવન ચારી ચારી રે. નંદના લાલા. ૩

ગસ રચ્યા વજ્ર વનીના મંગે, માતુ મતી હર્ષ અતી ક્રમંગે;

પય પીતાં પુતના મારી મારી રે. નંદના લાલા. ૪

કંસ જોવાને નાખ્યા કુટી, મહીડા પીધાં અધવચ હુટી;

છે લઈસો લીખાલાલ ભારી ભારી રે. નંદના લાલા. ૫

પદ ૨૦ મું.

રાગ-જેને અલાગીઆ જાગી રે છવડલા.

રામ ભજન રોકડ નાણું રે. ઓ વીરા મારા રામ જનન રોકડ નાણું.
એને પ્રીત કરેથી પરમાણું રે. ઓ વીરા મારા. ટેક.

આળસ કેરૂં કામ નથી જાણ, ટાળશે અમુકજમ ટાણું;

લેવાય એટલું સુખે લ્યોને, જ્યાં જગજીવાય ન વાહાણું રે. ઓ વીરા. ૧

પંચ વિષય સુખ છે દુઃખદાઇ, તેને રાત દીવસ રંગ માણ્યું;

કાળજી કાળજા મન માંહી સખીને, નામ હરિનું નથી જાણ્યું રે. ઓ વીરા. ૨

અબીમાની ધર્પાવંત અની હદયે, રાખ્યુ પડરિપ્પુ તણું થાણું;
 ધોળાં થયાં તોય ધર્મ ન જાણ્યા, હવે તો આવશે આણું રે. ઓ વીરા. ૩
 ચેત ચેતાવું ચેતે તો જનને તારાં એળે ગયારે પંચાણું,
 દાસ લીખાલાલ અન્યદે મુકી, ગાને ગોવિન્દજનું ગાણું રે. ઓ વીરા. ૪

પદ ૨૧ મું

રાગ-ગોકળીયું રૂકું ગામડીયું શા મારે.

ગાપી—જનવાદો રંગ રમીયા મહી વેચવાને કદાન,
 વેચવાને કદાન, મહી વેચવાને કદાન. જાવા દો. ૨૬.

ગસ્તાની માંહી, રોકો રીત નાહી;
 વાલમ વાંકું ખોલીને જાળા કંગેજા હેરાન. જાવા દો. ૧
 કૃષ્ણ— સાંભળ નારી, તુજ સમ હારી;

નહીં જાવા દઉં તું મા'રે લીધા વીના દાણ. જાવા દો. ૨
 ગાપી— કુંવર કનૈયા, નંદના હૈયા;

ચાળા ચટકા મુકી દો ફરે કંસ કેરી આણ. જાવા દો. ૩
 કૃષ્ણ— કંસજ તારે, ફરે થું ખીચારે;

મને કંસથી ડરાવી કરે શાને ખેંચનાણ. જાવા દો. ૪
 કર્તા— મીઠી મહીયારી. કામણગારી;

લીખાલાલના સ્વામી છે સાચા ચતુર સુજાણ. જાવા દો. ૫

પદ ૨૨ મું.

રાગ આહતો.

ગાપી—આધા રહો અલખેલા ના રસ્તે કરો આળ,
 રસ્તે કરો આળ ના રસ્તે કરો આળ. આધા રહો. ૨૬.

- દાણજ દધશું, જ્યારે ઘેર જધશું;
લાગે વાર અને છોડો ઘેર સાસુ દેશે ગાળ. આધા રહો. ૧
- કૃષ્ણ— બહાનાં બતાવે, મને સમજાવે;
દે છે દાણ ઝટ નહીં તો તોડું હૈયા તણો હાર. આધા રહો. ૨
- ગોપી— હાર જો ટુટે, મોતી મારાં ખુટે;
તો બતાવું બળવીર નથી ભોળી ગ્વાલ બાળ. આધા રહો. ૩
- કૃષ્ણ— દાણ નથી દેતી, કરીશ કજેતી;
ઉતારી મહી મટુકી, ઝાલીને નંદ્યાળ. આધા રહો. ૪
- કર્તા— મહીડાં હરી પીધાં, ગોપી કાર્ય સીધ્યાં;
જાણી લીખાલાલ કીંકરની શ્રીજી સ્વો સંભાળ. આધા રહો. ૫

પદ ૨૩ મું.

રાગ—આલતો.

- મનુષ્ય તન પામી શે ના બળે સીતારામ,
બળે સીતારામ શે ના બળે સીતારામ. મનુષ્ય તન. ૨૬.
- વચનજ આપી, આવ્યો છું પાપી.
વીસારી બેઠો વાલમજીતું લેતો નથી નામ. મનુષ્ય તન. ૧
- ભોગ વિષય પર, રહીને તતપર.
ગુમાવ્યું ઉત્તમ ટાણું નહીં ખરચે મળે દામ. મનુષ્ય તન. ૨
- સુત વીત દારા, પ્રાણથી પ્યારાં.
સંમોહી થયો અજ્ઞાને પણ નાવે કોઇ કામ. મનુષ્ય તન. ૩
- હરિ ક્યારે ગાશો, બહુ પસ્તાશો.
યમદુતો પ્રભુ બળ્યા વીના દેશે ધણા ડામ. મનુષ્ય તન. ૪
- ચેત ચેતાવું, જરૂર છે જાવું,
બટકો નહીં ભવ લીખાલાલ ઠરી બેસો ઠામ. મનુષ્ય તન. ૫

પદ ૨૪ શું.

રાગ—ચાલતો.

મોહન શું મન માન્યું ગમે અવર ન કામ,
 અવર ન કામ, ગમે અવર ન કામ. મોહન શું. ૮૬.
 પારસ છોડી, ગૃહે કોણ કોડી,
 હરિ હીરો તણ થાય કોણ માયા ગુલામ. મોહન શું. ૧
 વાત વહેવારી, લાગે નઠારી,
 ભિતરું ભવસાગર ભણ નારાયણ નામ. મોહન શું. ૨
 ધાટ ધરેણું, અર્થ સરે ના,
 આશનમાં અંતે ઉગારવાવાળા ધનસ્થામ. મોહન શું. ૩
 કુટુમ્બ કપીલે, વેળુ જન્મ પીલે.
 પ્રયત્ને પડે પાછા ચ્હાય સેવો આડે જન્મ. મોહન શું. ૪
 દાસ ભીખાલાલ ભળે કંસકાળ.
 રનેહેથી શ્વાસોશ્વાસ સહુ સમરો સીતારામ. મોહન શું. ૫

પદ ૨૫ શું.

રાગ—ચાલતો.

કહોને કૃષ્ણ કૃષ્ણ, રસના રટો આઠે જામ,
 રટો આઠે જામ, રસના રટો આઠે જામ. કહોને. ૮૬
 અંતે ઉગારે, કારણ સારે.
 ભવસીન્ધુ થકી તારે, કર સાહી ધનસ્થામ. કહોને. ૧
 બેલી ન કોઈ, રહે સૌ જોઈ;
 સંબંધી મળી પ્રેમ કાંઈ, બેચ ક્યાં દામ. કહોને. ૨
 રાવદીન શ્રીકૃષ્ણ, અંખાંબે કૃષ્ણ,

જેમ ખપ ના આવ્યું તારે, થયું જ્ઞાનતણું કામ. કહોને. ૩
 ચાલ્યો અન્તતી, પ્રભુમાં ન પ્રીતી;
 બગાડી બુદ્ધિ બાળપણથી, નજર હરામ. કહોને. ૪
 દાસ ભીખાલાલ, બુધર ભજને;
 વિસારો નહીં વિકૃલજી તો દરી એસો દામ. કહોને. ૫

પદ ૨૬ મું.

રાગ-નંદલાલા અમે તો તારાં દાસડીયાં.
 રાખો રાખો શરણુ મને નંદલાલા,
 પ્રભુ નંદલાલા ગોકુળવાળા. (૨) રાખો રાખો. ટેક.
 દાસ ન જ્ઞેશો છો દીનબન્ધુ,
 અવસરીયે મોરલીવાળા. (૨) રાખો રાખો. ૧
 અવર નથી જગ આશજ મારે,
 સગાં સંબંધીમાં તમે વહાલા. (૨) રાખો રાખો. ૨
 પ્રેમ લક્ષણા ભક્તિ આપો,
 ગાવા શ્રી ગોવિન્દ ગોપાળા. (૨) રાખો રાખો. ૩
 દાસ ભીખાલાલ કહે કરજોડી,
 ભક્તોતણા તમે પ્રતિપાળા. (૨) રાખો રાખો. ૪

પદ ૨૭ મું.

રાગ-આલતો.

આવો આવો ઉમંગે હરિ ગુણુ ગાઘઝે,
 હરિ ગુણુ ગાઘઝે, મહાપદ પાઘઝે. આવો આવો. ટેક.
 રતન પદારથ દેહ મળ્યો છે;
 નામ નૌકઝે ભવ તીર જાઘઝે. આવો આવો. ૧

હરિજન સંગે હોંશ કરીને;
 સતસંગ ગંગામાં નીત્ય નાહીએ. આવો આવો. ૨
 નામ શ્રી નરહરિ નિશ્ચય કરીને;
 શ્વાસોશ્વાસ સમરણ સાહીએ. આવો આવો. ૩
 ભવસાગરનું ભાગવા બટકણ;
 શ્રી પતિ પાદામ્બુજ સાહીએ. આવો આવો. ૪
 દાસ ભીખાલાલ ભાવ કરીને;
 ભક્તિનાં મુખડાં અખંડ લઇએ. આવો આવો. ૫

પદ ૨૮ અં.

રાગ-આલતો.

આવો આવો ઉમંગે નમીએ અવિનાશી;
 એજ અવિનાશી, કાપે ભવ કાંસી. આવો આવો. ૧૬૬.
 જગત જળ વિકાળ મહા મોટી,
 છુટે કૃપાએ ગોકુળવાસી. (૨) આવો આવો. ૧
 પામી કૃપા શ્રી કમળાપતીની;
 ભવ તરી કુળજ કંસ દાસી. (૨) આવો આવો. ૨
 શુદ્ધ હૃદય ગદગદ કંઠે નમતાં,
 નાવે સમાન કોટીકાશી. (૨) આવો આવો. ૩
 નમન કરી ધરે ધ્યાનજ જેનું,
 ઋષી જીવો સહસ્ર ધડિયાસી. (૨) આવો આવો. ૪
 કહે છે ભીખાલાલ પ્રભુને ન નમતા,
 ભોગવે થોની લક્ષ ચોરાશી. (૨) આવો આવો. ૫

પદ ૨૯ મું.

રાગ-આલતો.

આવો આવો કામંગે હરિ ભજવાને;	
હરિ ભજવાને હરિ ભજવાને. (૨)	આવો આવો. ૮૬.
પંચ વિષયથી પ્રીતિ તોડી,	
વિષય ભોગને તજવાને. (૨)	આવો આવો. ૧
વેણુ દૃઢ વિકૃલેશ વિસાર્યા,	
કાળાં કૃત્યથી લજવાને. (૨)	આવો આવો. ૩
યમ કિંકર અને ભવભય ભાગે,	
લક્ષ્યોરાશીમાં ન જવાને. (૨)	આવો આવો. ૩
સંત મહાત્માઓ કહે છે પોકારી,	
શાસ્ત્રો યનાબ્યાં સમજવાને. (૨)	આવો આવો. ૪
કહે છે ભીખાલાલ કાળજ કંપે,	
ભક્તિનાં શસ્ત્ર માંડો સજવાને. (૨)	આવો આવો. ૫

પદ ૩૦ મું.

રાગ-લાવણી-મોહનજી મધુરાં ના જશો.

જલદી કર રામ ભજન ભાઈ રે. (૨)	
કાળ અચાનક આવી પકડશે રહેશે પરતાઈ.	૧
વિષય સુખ લાગે બહુ ખ્યાઈ રે. (૨)	
અંતે વસમું પડે પ્રાણુથી તન થતાં ન્યાઈ.	૨
રાત દીન રહ્યો રંગ રાચી રે. (૨)	
પંચભુતની જરૂર પડશે કાયા છે કાચી.	૩
જોખન ઝટ એમ વધુ જાશે રે. (૨)	
જાણે નહીં જેમ સરસરીતાનું નીરજ સુકાશે રે.	૪

સંગ નહીં આવે એક કોડી રે. (૨)	
જેર જુદમથી ન્યાય ન જાણી મીલકત તેં જોડી.	૫
ધુઆયો સંપાંધીઓ સાથે રે. (૨)	
વેણુ વિસાર્યું ગર્ભ તણું વધ્યું દેવું તુજ માથે.	૬
કહું શું પાર ન કોરીતેરે. (૨)	
લીખાલાલ કહે ભવ તરવાને રામ બજે પ્રાંતે.	૭

૫૬ ૩૧ મું.

રાગ-આસતો.

કરી નથી પ્રભુ તણી સેવા રે. (૨)	
પ્રેમે ન સમયા પુરૂષોત્તમજી ક્યાંથી મળે મેવા.	૧
નિયમ વ્રત એકાદશી આદી રે. (૨)	
કોડે ન કીધાં કોદી ન ફરિયો વિષય તણો નાદી.	૨
શ્ચી પચ્ચી નીંઘા મહાજનને રે. (૨)	
સંત ભક્તોને દુઃખ બહુ દેતાં વાર્યું નહીં મનને.	૩
નારીનો દાસ થઈ નીત્યે રે. (૨)	
જેમ નચવ્યો તેમ નાચ્યો પાગલ પશુ થઈ પ્રીતે.	૪
ધર્મની તજને મર્યાદા રે. (૨)	
દુર્વ્યસને દુઃખ વોહોરી લીધું બનીયો શાહનશાહ.	૫
પ્રાણીપર દયા નથી રાખી રે. (૨)	
સૂર્ય ચંદ્ર જગકર્તા આગળ દેશે તુજ સાખી.	૬
ભજન વીણુ ભવમાં ભટકાયે રે. (૨)	
લીખાલાલ કહે જોને વિચારી સાફ કેમ થાયે.	૭

પદ ૩૨ મું.

રાગ—મરશીયા.

જાગ્ય જાગ્ય રે કાયા જશે કરમાઈ,
 કાયા જશે કરમાઈ, થશે પાછળ પસ્તાવો ભાધ રે. જાગ્ય. ટંક.
 ધન દોલતે મુરખા મોહ્યા, મળ્યો અમુદ્ય અવસર ખડોયો;
 હીરો હાથે ચઢ્યો નવ જોયો રે. જાગ્ય જાગ્ય રે. ૧
 થયો જોખનમાં જીવડા રાજી, નથી કરતો વિચાર તું પાછી;
 જાડે આકાશે આતશખાજીરે. જાગ્ય જાગ્ય રે. ૨
 રહ્યો સગાં સંબંધીપર જુઝી, મન મકલાતો મસ્ત થઇ મુંઝી;
 કાધી પાખંડી પાત તણી પુંજી રે. જાગ્ય જાગ્ય રે. ૩
 મુંઢ માથે તો મરણ બમે છે, પડી જાળ પુર્ણ રંગમાં રમે છે;
 હરિ વિમુખને જાળને નમે છે રે. જાગ્ય જાગ્ય રે. ૪
 કહેવા બેસું તો પાર નહી આવે, ટાણું ઉત્તમ કેમ તું ગુમાવે;
 બળે ભુધર લીખાલાલ ભાવે રે. જાગ્ય જાગ્ય રે. ૫

પદ ૩૩ મું.

રાગ—ચાલતો.

માન માનરે માફં કહું લે વિચારી,
 માફં કહું લે વિચારી, તજો પરનીદા ને પરનારી રે. માન માન રે. ટંક.
 મુકો ગપાટા કુચલીની કહાણી, હરિ બજવા સમય લ્યો જાણી;
 બળે ભાવથી સારંગપાણી રે. માન માન રે. ૧
 હરિ કિર્તનમાં હાંશે જા દોડી, પ્રીતિ પ્રભુ ચરણ લ્યો જોડી;
 માન અપમાન અહંકાર છોડી રે. માન માન રે. ૨
 દોશ નિજના હૃદયમાં નીહાળો, આપ્યું ગર્ભનું વચન પ્રીતે પાળો;
 વશ કરી લ્યો વૈકુણ્ઠ વાળો રે. માન માન રે. ૩

તજો મનથી વિષય તમે પાંચ, કરો પ્રતિજ્ઞા લેવી નહીં લાયક;
 ગોવિન્દ ગાના નહીં આવે જરી આંચરે. માન માન રે. ૪
લીખાલાલ કહે તે બહુ ટાંઘા, મીઠ્યા મોહ જળથી થયો કહાયો;
 નિત્યે સતસંગ ગંગમાં જે નહાયો રે. માન માન રે. ૫

૫૬ ૩૪ મું.

રાગ—પ્રભાત-ભૈરવ.

જગો જગો મુસાફર જગો, આજસ માંડો તજવા રે;
 રજની દીસે હવે બહુ થોડી, અરુણ મંડ્યા છે સજવા રે. જગો. ૧
 ઘાઠ નિદ્રામાં કાંઈ નવ જણ્યું, રાત્રિ સધળી વીતી રે;
 સેજ પલંગમાં સુખ મનાવી, વૃત્તિને વિષયે જીતી રે. જગો. ૨
 જે સુખમાં ભાઈ લે તું નિદ્રા, તે સુખ શુણી સમાન રે;
 શોચ થશે ભાઈ અંતર જાગે, આવશે જ્યારે સાન રે. જગો. ૩
 મોહ માયામાં મસ્ત થઈને, વિસાર્યો વનમાળી રે;
 ઝંજીવાનાં જળ પીવા માટે, ઉમર આપી ગાળી રે. જગો. ૪
 માઈ કહ્યું નવ માને જરીએ, હમણાં થાશે સવાર રે;
 દાસ **લીખાલાલ** દૂર જવું છે, કેમ લગાડે વાર રે. જગો. ૫

૫૬ ૩૫ મું.

રાગ—ચાલતો.

રામ ભજન કર રામ ભજન કર, રામ ભજે સુખ મળશે રે;
 રામ નામ પ્રતાપ થકી દુઃખ, અનેક જનમનાં ટળશે રે. રામ. ૧
 રામ ભજન વીણુ રતન સમોવડ, મિથ્યા જન્મ ગુમાવ્યો રે;
 મુદ વિચારી ના જીવે મનમાં, કોલ દર્ષ કર આવ્યો રે. રામ. ૨

શું પછડ્યું તેં શું ને પાળ્યું, અનેક જન્મનો રણીયો રે;
કામ કામની કુટુંબ કબીલે, તુજ આવરદા હણીયો રે. રામ. ૨
વેઠ ધુસરું ધણી પદ રાખી, મરતા સુધી તેમ તાણ્યું રે;
સુત વિત્ત દારા રનેહે હૃદયે, રામનામ ન જાણ્યું રે. રામ. ૩
સગાં સંબંધી સ્વાર્થ તણાં સૌ, તેમાં ધ્રુવડ ધુઆયો રે;
કહે ભીખાલાલ પેટ ભરીને, પાછળથી પરતાયો રે. રામ. ૪

પદ ૩૬ મું.

રાગ-પ્રભાત-કડખો.

જાપ જપ જપ જપ શ્રી જુગદીશના,
જગતણી જાળ જંગળ છુટે;
મારું મારું કહી મથી મુવો મુરખા,
તારું નહીં થાય એ તન તુટે. જાપ જપ. ૧
કાટી પ્રયત્નથી નર તન પામીઓ,
ખામીઓ બહુ ભરી જો વિચારી;
આવે નહીં ફરી ફરી દેહ માનવતણો,
સંત ને શાસ્ત્ર કહે છે પોકારી. જાપ જપ. ૧
આજસ અજાનમાં આયુષ્ય ગુમાવીયુ,
ભાવીયું વિષ સમ વિષય સુખ;
રામકૃષ્ણ નામ રસનાએ નવ જાણીયું,
આણીયું વ્હોરી અત્યંત દુઃખ. જાપ જપ. ૨
ડાહ્યા થઇ ડોહોળતો ખોળતો લાંચને,
આંચની બીક નવ લેશ રાખી;
ઝેર ને વેર રહ્યા જુઠમાં રચીપચી,
લગીને લાલાઈમાં ધુળ નાંખી. જાપ જપ. ૩

ગમ્યું નહીં નામ શ્રી નંદના કુંવરનું,
 નમ્યું નહીં શીશ મહાત્માઓ ચરણે;
 આવે નહીં આરો ભવ લટકેશ કયાં લગી,
 યાને લીખાલાલ હરિને શર્ણે. જાપ જપ. ૪

૫૬ ૩૭ મું.

રાગ-આલતો.

કઠણુ થયા કેમ હરિ અરજ ના હર ધરી,
 બાંધી પ્રીત પરહરી નાથ મારા;
 શું કરીએ અમે સ્નેહ દીલકું દમે,
 સામું ના જીવે તમે પ્રાણ પ્યારા. કઠણુ. ટેક.
 તજવા વિચાર તો પ્રથમ શીદ પ્રીતડી,
 બાંધી હેરાન કીધીજ બાળા;
 નિર્દય કેમ થયા મધુપુરી જાંઘ રહ્યા,
 વિસ્યા કીધા વિધવિધ ચાળા. કઠણુ. ૧
 કેણુ તમ સમ કરે દયા દીલે સૌ ધરે,
 માત ને તાત મુક્યાં વિસારી;
 ગાયને વચ્છ નવનીર ચારો લીચે,
 મધુપુરી મુખકું જીવે ધારી. કઠણુ. ૨
 કઠણુ તમ કાળજી પારધીથી ધણું,
 મારી મુવું જીવતું જાય જોવા;
 અર્ધ દગ્ધ તન કરી પ્રાણ તરફડાવીયા,
 શક્તિ ના રહી હવે આંસુ લો'વા. કઠણુ. ૩

કુખજના રંગે રંગાઇ રસીયા લુહ્યા,
 પ્રદાવનમાં રમ્યા રાસ ધારી;
 એક એક ગોપીશુ'ં રૂપ અનેકથી,
 મહા રજની રમ્યા શ્રી મોરારી. કંઠણ. ૪
 વાત સૌ પુર્વની ક્ષણએ ના વિસરે,
 થાય ગદ્ગદ રોમાંચ વાણી;
 સ્વામી લીખાલાલના હાવે તો હૃદ અર્ધ,
 શુદ્ધિ દ્યોને શ્રી સારંગપાણી. કંઠણ. ૫

પદ ૩૮ મું.

રાગ-કોણરે સમાના કામની.

આળસ તજી ભાઈ ઉઠને, જો ને તારાં કાર્યો તપાસી;
 કાળ સુણે નહી કોઈનું, જશે એથી ક્યાં નાશી. આળસ. ૧
 આવ્યો હતો આ કારણે, ખેડો શું આદરીને;
 ટાણું જશે આ અમુલ્ય તે, કદી નહી મળશે ફરીને. આળસ. ૨
 જોર ન ચાલ્યુ મહીશનું, ધાકે ધુજોરે ધરતી;
 નામ સુણી નર કંપતા, એવી જોની આણોરે ફરતી. આળસ. ૩
 કાળે કુટયા એવા મહીપતી, રહ્યું નહી નામ નીશાન;
 અધવચ્ચે થયાં નહી ઘાટના, રખડયા વીલે મુખ રાન. આળસ. ૪
 આળસ તજી ભજી લુધરે, રહાય સકટ સ્વામી,
 ભક્તિ લીખાલાલ લુહીયા, એ વીણુ અન્ય શું ખામી. આળસ. ૫

૫૬ ૩૯ મું.

રાગ-મારે મોઢે મનાવી રાજ કહેવરાવી.

રૂડા દીસો રૂપાળા, બંસીવાળા દોગાળા નંદલાલા,
અલબેલા શોભો છો તમે રૂડા.

મોર મુકુટ છે માથે, છડી વાંસળી છે હાથે;

જીવે ગોટા શુભાખના ગોવિન્દને ગમે. (૨) રૂડા દીસો. ૧

ઝળકે કુણ્ડળ કાન, શ્રી નાથજી છો બીને વાન;

જીવે મુખ પામે સુખ ભવમાં ના ભમે. (૨) રૂડા દીસો. ૨

હાથે કડાં સાંકળાં ને શોભે કટીમેખળા,

તીલક બાળ નંદ્યાળ, જીવે ત્રિવિધિ શમે. (૨) રૂડા દીસો. ૩

શ્રી જીમનાંજી જાતાં, મીઠી મોરલી રે વાહતાં;

મુક્યા લાલ પાલ યાળ સુણી દેહ દમે. (૨) રૂડા દીસો. ૪

આવી વ્રજ્યાળા, ઉભા જ્યાં નંદલાલા;

લીખાલાલના સ્વામીની સંગે રાસમાં રમે. (૨) રૂડા દીસો. ૫

૫૬ ૪૦ મું. ગરબી.

રાગ-જોને બેની બાય જાદવપતી.

જોને બેહેની નાવ્યા નંદના લાલા,

મોહન મથુરાંથી મોરલીવાળા. જોને બેની. ટેક.

વાયદો એક દીવસનો કરી ગયા,

વિસારી વ્રજ મોહન મથુરાં રહ્યા. જોને બેની. ૧

એન પડે નહી શું કહું સખી,

પ્રીતિ અનહદ મુજ હૃદયે લખી. જોને બેની. ૨

વાત કરું શું! વાહાલો સાંજરે,

મળાયે મોહનને તો મન ફરે. જોને બેની. ૩

ધટીકા જેવી જુગ જાય છે,	
મોહન મળવા મન અકળાય છે.	જેને બેની. ૪
ચિત્તકુંઘર કામે નથી ચોટવું,	
નથી ધન ધામ હરિ વિષ્ણુ ગોઠવું.	જેને બેની. ૫
ભાન જુલાવ્યું નંદના લાલે,	
સખી જેભાન કર્યા કાનડ કાળે.	જેને બેની. ૬
મોરલી મોહનની મન ભાવતી,	
હરિ વિષ્ણુ નીંદ્રા જરી નથી આવતી.	જેને બેની. ૭
દાસ લીખાલાલના સ્વામી આવો.	
મોહન મથુરાં રહી શું તલસાવો.	જેને બેની. ૮

પદ ૪૧ મું.

રાગ—સામેરીપંચને મળતો.

હકારના હકારરે કહું એક વિનતી રે, છો તમે મોધારાના આધાર
વસખી વેળા આવો રે. (૨) વજના વાસી વિહલા રે.

દયા કરી દરશન દેશો મોરાર. અનીહોરે. હકારના હકાર. ૧

સતત મેં સેવ્યારે વિષયપંચને રે, કોઈ દીન લીધું નથી હરિનામ.

મોહ મદીરા મદમારે. (૨) મસ્ત બની માહાલીયો રે.

વાહાલા નથી લાગ્યા સુન્દર સ્યામ, અનીહોરે. હકારના હકાર રે. ૨

આવે મારે અંતર રે મોજાં કામ ક્રોધનાં રે, મીડી લાગે માયાની મધલાળ,

અંધારાં ભ્રેમચ્યાં રે. (૨) પ્રેમદાના પાશમાં રે.

વિસાયાં શ્રી નંદ જશોદાના બાળ, અનીહો રે. હકારના હકાર રે. ૩

મૃત વીત દારા સ્નેહે રે સંભાર્યા નહી નાથજી રે.

પડયો પડયો સડીઓ આંખે અંગ.

કોહોયું ત્યાંથી ન કાપ્યું રે સમજણુ લાવી આમળા રે,
 જુલ્યો ત્યાંથી ફરીથી ગણ્યું ના શ્રી રંગ. અનીહોરે. ડોકોરના ઠોકોર રે. ૪
 શીખામણુ ના માની રે શાસ્ત્રને સંતની રે.

ફર્યો બની વિષયી થયો હું ખુવાર.

લીખાલાલના બેલી રે. (૨) દોશ ન જોશો માલરા રે.

નથી મારે અવર તણોરે આધાર. અનીહોરે. ડોકોરના ઠોકોર રે, ૫

પદ ૪૨ મું.

રાગ—આલતો.

ડોકોર પધાર્યા રે ગુર્જર ખડ તારવા રે,

તણ હરિ દ્વારાપુરી નિજ ધામ;

બોલડીયે અધાયા રે બોડાણાની બેલમાં રે,

ભક્તિવશ થઇને પુરણ કામ. ૧

દીધાં દીધાં દીધાં રે દર્શન સર્વને રે.

કીધાં કીધાં કોટીક પાપજ નાશ;

લીધાં લીધાં લીધારે સુખડાં અખડ ધામનાં રે,

સીધ્યાં સીધ્યાં કારજ નિજ અવાસ, ૨

ધન્ય કુખ તારી રે બોડાણાની માતને રે;

ધન્ય ધન્ય ધન્ય તું રતનની ખાણ,

સુંઠ તેં તો ખાધી રે તારી પ્રમાણુ છે રે,

જનમી જગ નિશ્ચે લીધું દહાણુ. ૩

ધન્ય છે બોડાણારે રંગ તારી મુછને રે,

લાલ્યો હરિ તાર્યો સધળો દેશ;

મરદ મુછાળો રે જોયો જોયો તુજને રે,

ખાડી બિઆ સૌના મુખ પર કેશ. ૪

ભક્તિ ટેક ધારીરે તુળસી ચઢાવીયાં રે,
 ધન્ય ધન્ય ગંગા બાઘ તુળ નાર;
 ધ્યાને ધાયા આબ્યા રે ભક્ત ભીડ ભાગવા રે,
 નીરખાબ્યા નેત્રે શ્રી નંદ કુમાર. ૫
 કરણા મુજપર કરજો રે તમારો છું કૃષ્ણજીરે,
 નથી મારે અવર આશ વિશ્વાસ;
 ભીખાલાલના બેલી રે અંતે વેહેલા આવજો રે,
 જાણી મને ચરણ કમળનો દાસ. ૬

પદ ૪૩ મું.

રાગ.—કાનુડો ના જાણે મોરી પીડ.

કહું શું જાણું ભજો રામ. (૨) જગતની જીડી સગાઈ રે. કહું શું. ટેક.
 આરે સંસારીયામાં નથી કોઈ કોઈનું રે,
 સ્વાર્થનાં સંબંધી તમામ. દોડે ખરરરરરર રે. કહું શું. ૧
 રણારબંધે મળે સુત વીત દારા રે.
 લેવા દેવાનું મટે કામ, ભાગે ભરરરરરરર રે. કહું શું. ૨
 કમ શુભાશુભ પ્રાણી ભોગવવાં તાહારે રે.
 નહી આવે ભગીની ભાઘ વામ. ધૂળે થરરરરરરર રે. કહું શું. ૩
 તન ધન જોખન તાઈ જળ પરપોટો રે.
 પછી નહી ખોળ્યું જડે નામ. રાખો અરરરરરરર રે. કહું શું. ૪
 બેલી ભીખાલાલ તણા રાય રણુછોડળ રે.
 ભાવે ભજતાં ભવપાર જિતરો. સરરરરરરર રે. કહું શું. ૫

૫૬ ૪૪ મું.

રાગ—આહતો.

પ્રેમને વશ છે સુન્દર સ્થામ. (૨) નહી અન્ય કોટી ઉપાયે રે. ૨૩.
 પ્રેમનાં તાંદુળ ભાળી સુદામાના,
 ઝડપી લીધા શ્રી ધનસ્થામ. વિપ્ર મન વ્યાકુળ થાયે રે. પ્રેમને. ૧
 પ્રેમનાં બેર પ્રભુ શવરી સદનમાં,
 આરોગ્યા સીતાપતી રામ, વધાર્યો જગ મહીમાયે રે. પ્રેમને. ૨
 પ્રેમની ભાજી લાગી મેવા થકી મીઠી રે.
 પીરસી પ્રેમેથી વીદુર વામ, જમાડ્યા શ્રી જગરાયે રે. પ્રેમને. ૩
 કદળા કુળ કરમાં લઈને પારસ્વી પ્રેમે રે.
 ગર્ભ ફેંકી દે તજ કામ, છખીલો છોડાં ખાયે રે. પ્રેમને. ૪
 પ્રેમ વિના પળ ઝાંખી ના જુએ રે,
 પ્રેમ વિનાના તમામ, પ્રયત્નો નિશ્ફળ થાયે રે. પ્રેમને. ૫
 દાસ **ભીખાલાલ** પ્રેમથી સેવો રે,
 પ્રેમથી પામો પ્રભુ ધામ. મળે નહી કોટી ઉપાયે રે. પ્રેમને. ૬

૫૬ ૪૫ મું.

રાગ—મન માયાના કરનારા રે.

ભળે ભાવે ગોવરધનધારી રે, લેશે ભવ જળથી એ ઉગારી;
 કામ નાવે કુટુમ્બ અને નારી રે, જરા અંતર જોને વિચારી. ૨૬.
 અંત સમયની આપદાઓ જોતાં, ધીરજ રહે નહી ધારી;
 સર્ગાં સોમજીવનાં ટાળે મળે પણ, કાઈથી સરે ના લગારી રે. જરા. ૧
 મેલું ને મુક્યું પુત્રોજ પુછશે, રોશે તુજ પાસ આવી નારી;
 રાન રઝળતી મુકીને ચાલ્યા, ખતાવો સંપત્તિ તમારી રે. જરા. ૨

કંઠીનો ધાગો તોડી રે લેશે, તો સોના ચાંદીની વાત ન્યારી;
 લાખો પતિ થયા મીલકત જોડી, પણ સંગે નહી આવે કોડી તારી રે. જરા.
 મ્યાના ને પાલખીમાં પથરાવી બેસતો, તો ખુંચે તળાઇયો સારી;
 પાંસ જીભય અને બ્રીશ ચીપો કાથીના બંધ બાંધ્યા ભારી રે. જરા. ૪
 કાયા દીસે તારી કંચનવરણી તે, કાષ્ટની સંગાથે દેશે બાળી;
 દુણીમાં દેવતાને મુખેથી ઓહો નામ પર ફેરવ્યુ વારી રે. જરા. ૫
 રાજા ને રંકનો રસ્તો છે સરખો જિગરવા બીજી નથી બારી.
 કાસ લીખાલાલના બેલી બળીયા ભવ ભયના છો હારી રે. જરા. ૬

પદ ૪૬ મું.

રાગ—કથું ન લજે હરિનામ અખતેરો દાવ બન્યો રે.
 રટરસના હરિનામ, નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના હરિ. ટેક.
 એહી કારણુ સર રાખી મુખમાં,
 સોંપ્યું ન બીજું કામ. નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના. ૧
 મેવા મીઠાઈ અતીશય આરોગ્યા,
 તૂંધીના રહી બે જામ. નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના. ૨
 ઇંદ્રીઓ સધળા તારી પ્રસાદી,
 લક્ષ્મી પામે વિરામ. નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના. ૩
 સેવા કરું હું બહુ વિધ ભાઇ,
 ગવરાવા ધનશ્યામ. નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના. ૪
 માન કહ્યું મુજ મસ્ત ન થાને,
 વદતી ન વિના શ્રીરામ. નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના. ૫
 કહત લીખાલાલ ભુધર બજતાં,
 કોડી ન બેસે દામ. નીશદીન કરત ગુલામી. રટરસના. ૬

પદ ૪૭ મું.

રાગ—કનરો.

પ્રભુ જય જય મુરલી ધારી. (૨)
 અકળ ગતિ અવિનાશી તમારી. જયજય મુરલીધારી. ટેક.
 પાલક વીશ્વ તણા વિભુ વહાલા, વિઠ્ઠલ કુંજવિહારી;
 વાસુદેવ ધર વસુધા માટે, પ્રગટયા મોહન મુશરી;
 અકળગતિ અવિનાશી તમારી. જયજય મુરલીધારી. ૧
 ભકતોનાં દુઃખ ટાળણુ, ભુધર ભવ ભય હરવા ભારી,
 જનસુખ કરવા જનક સુતા પતી રામકૃષ્ણ અવતારી;
 અકળગતિ અવિનાશી તમારી. જયજય મુરલીધારી. ૨
 મહા બળીયા બેલી બહુનામી, જય વસુમતી પતી વીસ,
 અંત સમય લગી આપ કૃપાએ, રો રામ મુજ ગીરા;
 અકળગતિ અવિનાશી તમારી. જયજય મુરલીધારી. ૩
 શ્રીવ્રજ ઈશ તમ ચરણુ સરોજે વાસ સદાયે મારો,
 જણી ભીખાલાલ કોંકર નિજનો ભરદરિએથી ઉગારો;
 અકળગતિ અવિનાશી તમારી. જયજય મુરલીધારી. ૪

પદ ૪૮ મું.

રાગ—જા જા રે જુગદીશ જપ્યા નહીં ઢંગજ.

રહા રહા રે હરિ સ્મરણુજ, રહાને મિથ્યા જન્મ ગુમાવ્યો રે,
 થા થાને હરિ શરણુજ થાને, કોલ દહ કર આવ્યો રે.
 જરા જે વીચારી તારી, થાય છે ખુવારી ભારી, વેણુને વિસારી,
 ગાયા નહીં ગીરીધારી. રહા રહા રે હરિ સ્મરણુજ. ટેક.

સાખી.

તન ધન મદ તરૂણી થકી, મકલાતો થઇ મસ્ત;
 મીન જળ પડી રમે ભોગ વિલાસ સમસ્ત.
 કાળ જાશે સાહી કરી વિપય કમાઇ ભાઇ, લેખું રાઇ રાઇ,
 તારૂં લેશે જહુરાઇ. સહાસહારે હરિ રમરણુજ. ૧

સાખી.

હરિ હરિ કહેને હોશથી, રાખી મન વિશ્વાસઃ
 શ્રીપતિ શર્ણુ તજી થયો, દામ કામનો દાસ.
 આડે નહી આવે કોઈ અંતે, સહુ રહેશે જોઈ, ધાયો ધુળ ફાકી,
 આખી ઉમર તેં ખોઈ. સહાસહારે હરિ રમરણુજ. ૧

સાખી.

જાણ્યું નહી જોખન ગયું, દુઃખને માન્યું સુખ;
 ભોગ વિપયથી ભાગી ના ભટકેલા તુજ ભુખ.
 જળ માંહી બરે મુડી, ધુમ લેવા પડે તુટી, લીખાલાલ
 સર્વે જુઠી, અંતે જવુ હઠી. સહાસહારે હરિ રમરણુજ. ૩

પદ ૪૯ મું.

રાગ—આસતો.

ગા ગારે શ્રીગોકુળપતીને સુખ સકળને મળવા રે,
 જા જારે સુધાર મતીને દુઃખ સકળને દળવા રે;
 ગા તું મન રાખી ભાવ, આવો નહી આવે દાવ, જન્મ તણો
 લેવા દહાવ, ખેશ નામ નાવ. ગા ગારે શ્રી ગોકુળ. ટેક.

સાખી.

કળીયુગ સાધન નામનું, કો નહી એહ સમાન;
 પ્રેમ થકી પળ એકમાં, વશ થાયે ભગવાન.

પ્રેમથી વીહુર વામ, તણે ઘેર ધનસ્થામ, છોડી છત્રપતી ધામ,
કીધો ત્યાં મુકામ. ગા ગારે શ્રી ગોકુળપતીને. ૧

સાખી.

નામ થકી શ્વરી મીરાં, ઉતરી ભવ દધી પાર;
પંચાળી ચીર પુરીયા, નામ તણે આધાર.
નારાયણુ નામ થકી, તર્યા અનભેળ નકી, ગયો મદે છકી,
મમદુતો રહ્યા બકી, ગા ગારે શ્રી ગોકુળપતીને. ૨

સાખી.

નામ થકી સાગર પરે, તરીયા જો પાપાણુ;
નિર્ભય નામ થકી થયા, મટી ચોરાશી ખાણુ.
નામથી કંપે છે કાળ, સેવો છુટે મોહનળ, સાચું કહે છે
લીખાલાલ, નામે થશે ન્યાલ. ગા ગારે શ્રી ગોકુળપતીને. ૩

૫૬ ૫૦ મું.

રાગ—બ્રહ્મા મુત હું નારદ કહાઉં.

રે મન મારા કરને વિચારા, કેમ વિસારે સરજનહારા. રે મન. ટેક.
મસ્ત બની મોહ મદીરા પીધી, કાળની બીક તેં ઉરમાં ન લીધી. રે મન.
તન ધન બળના મદમાં માહાલું, કાળ વિચારે જોગે જાહું. રે મન.
કુટુમ્બ કપીલે થધને રાજી, ગાયા ન ગોવિન્દ ગુણ તેં ગાજી. રે મન.
સતત સેવ્યા તેં પંચ વિષયને, ખોલ્યુ પાડા પાસે જધ પયને. રે મન.
એજે શ્રુમાચો મનુષ્યાવતાર, દાસ લીખાલાલ કહે છે પોકાર. રે મન.

પદ ૫૧ મું.

રાગ—ચાલતો.

રે મન બટક વારંવાર, બાણ જગતનું જીક પસારા. રે મન. ટેક.
 નામ હરિ વિણ સધળું કાચું, એ વીણ જમડા ઝાલશે ઠાચું. રે મન. ૧
 કર સત સંગત શ્રીપતી સેવા, પ્રસન્ન રહે જેથી દેવાધી દેવા. રે મન. ૨
 બજ રધુનંદન પ્રેમ કરીને, જન્મ મરણ નવ પામું ફરીને. રે મન. ૩
 હોંશ કરી થા હરિપદ ભોગી, સેવે છે સિદ્ધ સદા જેને યોગી. રે મન. ૪
 અંતરમાં જીવે પોતાની કરણી, માત સમાન ગણે વીણ પરણી. રે મન. ૫
 હરિ મળશે બજ છોડી ગુમાન, દાસ ભીખાલાલ તેનો જમાન. રે મન. ૬

પદ ૫૨ મું.

રાગ—શુ' કહું કથની મારી રાજ. એને મળતો ફેરફાર સાથે.

ભાવે બળે ગીરીધારી, લાલ ભાવે બળે ગીરીધારી,
 બજ્યા વીનાની થાય ખુવારી, લાલ ભાવે બળે ગીરીધારી. ટેક.
 તાળું દેખીને તન ચમચ ના ઘેલો,
 માંસ અસ્તી તણા ભરીયો એ ફેલો;
 પળમાં પલટાય તેથી હરિ બજ વહેલો.

કાળ આગળ નવ ચાલે જરી ગયા, મહારથી મહાખળધારી.—લાલ-ભાવે.
 બજ્યા વિનાની થાય ખુવારી, લાલ-ભાવે બળે ગીરીધારી.

સાખી—હરીગીતની ઢબ પ્રમાણે.

કાયા તણા અભિમાનથી, નર કંક જગમાં હારીયા,
 કાળે કચરડી દંતને મુખ, કોળીયા રૂપ ધારીયા;
 તન દુટકે નીરધાર નથી, ક્ષણ એકનો આ કાળમાં,
 શું દેખી કુલે રૂપને, તદરૂપ ચર્ષ મોહ જાળમાં.

બજ્યા વિનાની થાયે ખુવારી, લાલ-ભાવે બળે ગીરીધારી.

રાગ—મુળનો ચાલતો.

ઝંખના કરી મન દ્રવ્યની ભારી,
ભજવા અંધારો છું મોહન મોરારી;
દામના દોરે નં જે જોતો વીસારી.

જ્ઞાન તુલ્ય ભરી પેટજ ભટકી, ઉમર એજે ઉધારી, લાલ-ભાવે.
ભજ્યા વિનાની થાયે ખુવારી, લાલ-ભાવે ભજો ગીરીધારી.

સાખી—હરીગીતની ઢબ પ્રમાણે.

દોકડા તણા બોકડા ધણા થોકડા કરે ભુ ભારીને,
નવ કામ આવે પ્રાપ્તને સર્થો અર્થ શો નં વિચારીને;
પરમાર્થમાં પ્રીતિ કરી ધર્મ અર્થ ધનને વાપરો,
શક્તિ મુજબ ભક્તિ કરો ન કહેવાઓ જગમાં આપડો.
ભજ્યા વીનાની થાયે ખુવારી, લાલ-ભાવે ભજો ગીરીધારી. ૨

રાગ—મુળનો ચાલતો.

ટાણું અમુલ્ય ટળી જશે ભાઈ તાઈ,
થાશે ઓર્થોતું કાયા પડતાં અંધાઈ,
મીઠ્યા કુટાયો કહી માઈ માઈ.

રાજ્ય નથી કાંઈ પોપાંખાઈનું, બચવા ન ખીજી ખારી, લાલ-ભાવે.
ભજ્યા વિનાની થાય ખુવારી, લાલ ભાવે ભજો ગીરીધારી.

સાખી—હરીગીતની ઢબ પ્રમાણે.

અનેક યોની અવતરી જીવ ભટકી ભટકી થાકીયો,
દેવું ન વાળ્યું દૈવનું ખાંતે તણાવી બાકીયો;
આ સમય નથી ચુક્યા સમો શીખ સાચી ઉરમાં ધારજો
રહે દેહે જ્યાં લગી પ્રાણુ ભીખાલાલ હરિ સંભારજો.
ભજ્યા વિનાની થાય ખુવારી, લાલ-ભાવે ભજો ગીરીધારી. ૩

પદ પડ મું.

રાગ-ચાલતો.

ગોવિન્દના ગુણ ગાઓ લાલ ગોવિન્દના ગુણ ગાઓ,

ફરી ના મળે અવસર આ'વો, લાલ-ગોવિન્દ.

૯૨ તણા બુવો અતી કપકારો

આપે અન્ન જળ પ્રાણી માત્રને ચારો

વૈભવ વિભુએ દાધા મનમાં વિચારો,

રાજ્ય સાજ સુખ સંપત્તિ પામી મન નહી મકલાઓ. લાલ-ગોવીન્દ.

સાખી-હરીગીતની ઢબથી.

અખીલેશ્વરે નિજ શક્તિએ સુખ જગત કેરા કારણે,

નીપજવી વિધ વિધ વસ્તુ બાકી ન લેશ વૈભવ બારણે;

અસ્તી માંસ રૂધીર સ્તનમાં પય બુવો પ્રભુએ ભર્યું,

જઠરા વિશે તને જાળવી કરી મુક્ત-કષ્ટ અતિ હર્યું;

ફરી ના મળે અવસર આ'વો. લાલ-ગોવિન્દ.

૧

રાગ-મુળનો ચાલુ.

સંભાર્યાં નહી કરી પ્રભુજીને પ્રીત,

દામ કામ તણો દાસ થઈ નિત્ય;

વાળ્યું ના વિષયથી વઠ્ઠલા ચિત્ત,

માયા તણી મધલાગજ મીઠી, ફેકટ ફેદે ફસાઓ. લાલ-ગોવીન્દ.

સાખી હરીગીતની ઢબથી.

પટપટ પતંગ કુંજર અને મૃગ મીન એક એક આંચથી

કહો જીવની ગતિ થાય શું અચે કેમ વિષયો પાંચથી;

ભક્તિ તણા અભ્યાસથી એ વહેતા મનને વારંજો,

રાખી ભરૂંસો શ્યામ સુન્દર સ્નેહથી મંભારજો,

ફરી ના મળે અવસર આ'વો. લાલ-ગોવિન્દ.

૨

રાગ-મુળનો ચાલુ.

વાત કહું સો વાતોની છેલી,
 સંગ ન કોડી જાવું જરૂર મેલી,
 અંત સમય નહીં થાય કોઈ બેલી,
 ભક્તિ થકી ભગવંત ઉગારે, એ વીણુ ભવ ભટકાઓ. લાલ-ગોવિન્દ.

સાખી-હરીગીતની ઢબથી.

વિચારી જોને મનમાં વીણુ ભકિન કો સુખ પામીયા,
 પરમાર્થને પ્રભુ ભજનથી જશ કૈકના જગ જામીયા;
 ભવ બંધથી હોય છુટવા મન ગાઓ ગીરીધર લાલને,
 કહે દાસ ભીખાલાલ પામે પાર જગ જાનજને
 શરી ના મળે અવસર આ'વો. લાલ-ગોવિન્દ. ૩

પદ પઠ મું.

રાગ-પુનમ ચાંદનીના ગરખાનો.

સજ્જનો શુભ શીખામણુ સત્ય કરીને માનજો રે.
 સ્હેજે ઊતરો જોથી ભવસાગરની પાર. નિતિરીતી સુધારી શ્રેષ્ઠ સમય
 સંભાળજો રે, ટાણું ટળી જશે કાંઈ જતાં ન લાગે વાર. સજ્જનો. ટેક.

સાખી.

મનુષ્ય ડેહ મોઘો તને, ન મળે વારંવાર;
 નિંદ્રા, મૈથુન, અહાર, ભય, પ્રાણી માત્રને ચાર.
 જ્ઞાને વિચાર વાચા શક્તિ આપી તુજનેરે. જીવ્યા આપી તુજને
 ગોવિન્દ ગાવા માટ, આખ્યાં નેત્ર નીરખવા ગોવરંધનધર નાથને રે.
 નાસીકા પ્રભુ પ્રસાદી તુજસી સુધવા માટ. સજ્જનો. ૧

સાખી.

કર્ણે કથા કર્તાન મુખી, તજવા મનના મેલ;

હરિપદ શીર નમાવતુ તણ આડંબર ફેલ.

ખેજ કરે બળવીર ભજવા તાળી પાડી પ્રેમથી રે. ચર્ણથી નૃત્ય કરે
તમે નારાયણની પાસ. ગદગદ કંઠે ગોવિન્દગરણ ગાયો પ્રેમમાં રે,
હૌશિ બનો હરિજન રાખો મન હુલ્લાસ. સજ્જનો. ૨

સાખી.

સુત વીત દારા દેહ સૌ જુડો છે વહેવાર,

માયાની મધલાળમાં વહી ગયા દીન ચાર.

માટે ચતુર ચેતી ચટકો રાખી ચાલજો રે.

કરજો સત્સંગતને સેવા સ્મરણસાર. છોડો છળ બળ કપટે તજો પરાધ
પ્રેમદારે. ચોરી ચાડી, ચુગળી તજો અસત્ય વહેવાર. સજ્જનો. ૩

સાખી.

માયા મીઠી મીસરી, ખાતાં ઉપજે હેત;

મીઠ મધુર પણ વિષ છે, અંતે કરેરે ફજોત.

જેવું ઇંદરવરણું દીસે અતી રણીયામણું રે તેવાં કરી રૂપે દીસે સીમાળ
ફળ. તેવી કપટી જનની વાણી મધુરી મીઠ છે રે, તેવાં દુરથી દીસે
ઝાંઝવાં કરાં જળ. સજ્જનો. ૪

સાખી.

પ્રીતી પંચ વિષય તણ, કરો પ્રભુ પદ બ્હાલ;

ભુધરણ ભણ ટાળો તમે જન્મ મર્ણનું સાલ.

જગમાં નારાયણના નામ વીના સૌ બાહલું રે,

ખેસો નામ નૌકાએ મનમાં રાખી હોડ. લીખાલાલના ખેલી

મક્ત વતસલ છે ભુધરા રે. ભાવથી હરીજન ખોલો જયજય શ્રી રણુહોડ.

સજ્જનો. ૫

પદ પપ મું.

રાગ—હજુરમાં રાખેને વહાલા.

મળ્યો રે મળ્યો મનુષ્યનો અવતાર. (૨) ગુમાવ્યો ગાયા નહી મોરાર.
શુંથાયો તન ધન ધરની નાર. (૨) પડ્યો બહુ મસ્ત થઈ જાનળ. ટેક.

સાખી.

મુઠ વચારે ન મનમાં ફાકટ ફેરે થાય,

કોડ જાપાયે નહી મળે,

એવો રે જુવો અવસર આ વહી જાય. જાણુને કાચા કુંભસમ કાય.
બટકશે ભવ દુઃખ નહી વેઠાય. મળ્યો રે મળ્યો. ૧

સાખી.

જહાલી વાત વહેવારની જહાલા નહી શ્રી રામ

જશ જગતમાં લુંટવા

પ્રપંચી કરે પાપનાં કામ, ગમે નહી નારાયણનું નામ.

અતિશય પ્રીતિ ઉપર દામ, મળ્યો રે.

મળ્યો. ૨

સાખી.

નીંદા કરે હરિ ભક્તની જુઠી પુરે સાખ,

મઠલાતો મન મસ્ત થઈ;

ફરે રે એ તો ભેગા કરવા લાખ, રહે એવા નર ખર કરમે રાખ,

જુવે નહી તોય ઉઘાડી આંખ. મળ્યો રે.

મળ્યો. ૩

સાખી.

મર્જુ ભમે શીર ઉપરે પડ્યું મીન જેમ જાળ,

પંચ વિષમમાં પચી રહ્યો.

માટે એમ આચારી મધલાળ, રાખી નહી કાળ તણી જરી ફાળ;

ટણ્યું નહી જન્મ મર્જુનું સાલ, મળ્યો રે.

મળ્યો. ૪

સાખી.

વીર વિચારી માહરા, હરિ કરી હ્યો હાથ;

આ અવસર ના ચુકશો,

લીખાલાલ છે બહુ વસમી વાટ, અંતે નહી આવે કોઈ સંગાથ;

મળ્યું તન ગોવિન્દ ગાવા માટ, મળ્યો રે. મળ્યો. ૫

પદ પદ મું.

રાગ-માઝં માણેકકું રીસાયું રે શામળીયા.

જેને ઝટપટ જોખન જાય રે. ઓ પંથીડા.

થઈ મસ્ત શું મન મકલાય રે. ઓ પંથીડા. ટેક.

સાખી.

મોહ મદીરા પાનથી, ગણતો સૈાને તુચ્છ;

સપડાવ્યો પટરીપુએ,

પંચ વિષયથી ભવ બટકાયરે. ઓ પંથીડા. જેને. ૧

સાખી.

જળજીવો જઠરા મહી, પય પોપણ દે માટ;

અનેક ઐશ્વર્ય આપીયાં.

આવી આકૃતમાં કરે રહાય રે. ઓ પંથીડા. જેને. ૨

સાખી.

ચટકું દીવસ ચારતું, વીતી જશે વીર;

પુરુષારથ પ્રીતે કરો,

જેથી જન્મ ને મર્ત્ય મુકાય રે. ઓ પંથીડા. જેને. ૩

સાખી.

જીજ્ઞાસુ દીસે દુધ સમ, ચાખે પરીક્ષા થાય;

ચાખી મડે ચાટવા,

એવો કોણ મુરખનો રાય રે. ઓ પંથીડા. જેને. ૪

સાખી.

રામ કહે રાજી થઈ, કર પરમારથ કામ;
 દાસ લીખાલાલ રીઝશે,
 જે છે અખીલ ભુવનના રાય રે. ઓ પંથીડા. જ્ઞેને. ૫

૫૬ ૫૭ મું.

રાગ-વિષય વાત મમ માન તણને.

એ.....
 નાશવંત આ દેહ ઉપરનો મીથ્યા મમત તું છોડી દે,
 ચક્રપાણીના ચરણ કમળમાં ચિત્ત અહરનીશ જોડી દે;
 પંચ વિષયમાં અતિશય પ્રીતિ તૃણ્યા તંત તું તોડી દે,
 શ્યામ સુન્દર છબીલાની છબીને અંતરપટ પર ચોહોડી દે;
 નામ અમૃતસર અળગું કરમાં, વિષય રસને છોડી દે,
 એ.....નાશવંત આ.

સાખીઓ.

કરી કૃપાને આપશે, સહસ્ર ભુજનો નાય;
 લઈશ બાઈ તું કેમ કરી, તારા તો એ હાથ. સિયાવર.

સહસ્ર ભુજથી સમેટશે, કેમ કરી રોકીશ;
 એ હાથે નહીં બાથમાં, રહેશે એકે દીશ. સિયાવર.

નામ થકી નર બહુ તર્યા, નામે પાપ પળાય;
 નામ થકી નિર્ભય થઈ, પ્રભુ શર્ણુમાં જાય. સિયાવર.

નામ સમોવડ જગતમાં, અવર ન એકે ઉપાય;
નામે રીઝે નાયજી, ગદગદ કંઠે થાય. સિયાવર.

મહીમા જાણ્યો નામનો, તેણે જાણ્યું સર્વ;
સૌ સાધન છે નામમાં, રહે નહીં કોઈનો ગર્વ. સિયાવર.

સાયબી વિષે.

છપય.

બાંધ્યા મદ્દર દ્વાર અનેક ન ગણી શકાયે,
હણુ હણતા તોખાર, હાર ગણના નવ થાયે;
મુલાકાતને માટ લુપ બહુ બહુ વળી આવે,
ચંદ્રમુખી સમ નાર પતિનું દીલ ન દુઃખાવે.
બકિન ન કીધી શ્યામની, વૈભવ સધળા માણીયા;
લીખાલાલ અધીક એથી મળે, તો પણ જમડે તાણીયા.

નામ મહાત્મ વિષે.

છપય.

જીપમા દઉં અનેક કોટી વૈભવ નહીં તોલે,
પ્રેમ ભક્તિ એ એક વખત હરિ મુખથી બોલે;
શારદ સનકને શેષ કરે ગુણ ગાન સદાયે,
કોટી યજ્ઞ ફળ થાય નામ ધનશ્યામ સુહાયે.
સ્નાન કરો સૌ તીર્થમાં, આદરો તપ વ્રત દાનને;
લીખાલાલ સમાન નહીં, શુદ્ધ મન ભજ ભગવાનને.

યાત્રા વિષે.

છપય.

યાત્રા કરે અનેક સ્થાન અતી ખરચે નાણું,
હોંસા કરે અપાર ભરે બે વખતજ બાણું;
વિધિ નવ સમજે લેશ જગતમાં કીર્તિ વધવા,
મન ક્યારે કહેવાઉં મોટા એક મહીપતી મધવા.
ભુખ બાકુ સ્ત્રી અર્થમાં, મુડી સાથ હતી ધરી,
લીખાલાલ પરમાર્થમાં, પાછ એક ન વાપરી.

પરમાર્થ વિષે.

છપય.

પરમારથનો ભેદ કોઈ વિરલા જન જાણે,
જ્યાં હોય જેનો સ્વાર્થ તે બણી સઘળા તાણે;
અંધ અપંગ અનાથ બણી કદી કોઈ ના બાળે,
પડીયા મીષ્ટ પ્રસાદ મળે ત્યાં ઢગલા વાળે.
આશ ન કરો સ્વમાંતરે, ઉદય અર્થે આપ જો,
સંસ્થા લીખાલાલ કહે, પરમારથની સ્થાપજો.

થાળ.

રાગ—ભારે મહેલે જમવાને આવો વહેલા.

દાસ તણે ઘેર દયા કરીને જમવા પધારો રે. (૨)
જમવા પધારો વાહાલા, (૨) દાસ તણે ઘેર દયા કરીને. ટેક.
મુખબલ ગાદી ગરડાગામી, ખીછાવી પ્રેમે બહુ નામી;
શ્રીજીમનાં જળ ઝારી સામી, સેવક કાર્ય સુધારો રે. દાસ. ૧
કનક થાળ બાજકપર ધરોયા, પય કટારા પ્રેમે ભરીયા;
કળી અને કંસારજ કરીયા, શીરો બનાવ્યો સારો રે. દાસ. ૨

ઘેબર ને જલેખી ધારી, મહીસુર હ્યો મોહન મોરારી;
 મગજ પેંડા બરશી સારી, સ્વાદ શેવનો ન્યારો રે. દાસ. ૩
 ખાજનં તાજનં છે ત્રીકમજી, પુરી વેદમી હ્યો વાલમજી,
 શ્રીખંડ સુતરફેણી સમજી, મંજુરી સ્વીકારો રે. દાસ. ૪
 લાડુ રોટલી શકરપારા, બામુદી હ્યો બળવીર મારા.
 ફેરી રસમાં ધૃતની ધારા, ત્રીકમ તાપ નીવારો રે. દાસ. ૫
 વાલ વટાણા બજ્યાં ભાવે, પંચામૃતને પાપડ આવે;
 કારેલાં કાચલીયો લાવે, આવે ભવનો આરો રે. દાસ. ૬
 પરવર ગુવાર દુધી અથાણું, મોહનજી મળ્યું ઉત્તમ ટાણું;
 સેવક પ્રીતે ગાતા ગાણું, રીઝે નંદ દુલારો રે. દાસ. ૧૭
 બટાકા બીંડા ક્ષીંગ તાજી, જાત જાતની બહુ છે ભાજી;
 ગલકાં તુરીયાં ચટણી ઝાઝી, સેવકને સંભારો રે. દાસ. ૮
 મીઠા દહીની કઢી બનાવી, આદા ચીરી હ્યો મન ભાવી;
 દાળ ભાત દુઃખહર હ્યો દબાવી, દોશ ન જોશો મારો રે દાસ. ૯
 એલચી લવંગ ને સોપારી, પાન બનાવ્યું ભુધર ભારી;
 ભીખાલાલને હ્યો ઉગારી, ભવસાગરથી તારો રે. દાસ. ૧૦
 આરતી કંઈ પછી પોટો વહાલા, મધુસુદનજી મોરલીવાળા;
 દાસ કરે છે કાલાવાલા, માનો એક હજારો રે. દાસ. ૧૧

આરતિ.

આ આરતિની ટેકની કહીયો માત્ર અમને મળી આવેલી છે,
 તે પછીની દશ અવતારનું વર્ણન ખાસ અમે કર્યું છે.
 ઉનારે આરતિ શ્રીકૃષ્ણ ઘેર આવ્યા,
 માતા જશોદા કહાન કુંવર ઘેર આવ્યા;

હરખને હુલામણે શામળીયો ઘેર આવ્યા;
ઝીણે ઝીણે ચાખલીયે ને મોતીડે વધાવ્યા રે. ઉતારો. ૮૬.

મચ્છાંરૂપ ધરી મોરારી, પ્રગટ થયા જળમાં અધહારી,
ફરકાવ્યાં નિશાન આકાશ, શખાસુરને પડીયો ત્રાસ;
પ્રભુ શંખનારાયણુ થઇને, પોતે ખીરાળ્યા બેટમાં જઇને,
ચારે વેદ વાળ્યા રે. ઉતારો. ૧

કુચ્છાંરૂપે સાગર મથીયો, અથાગવારી નવ જાય કથીયો;
કર્પાં નેતરાં નાગજ નવકુળ, ધર્યો રવૈયો મેર અનુકુળ.
ઝાદ રતનને કાઢ્યાં બાહર, અળગાં કીધાં શ્રીહરિ સાહર;
અમૃત પાચું અમર સર્વને, અસુર તણો ઉતાર્યો ગર્વને.
રતનાકર વલોવ્યા રે. ઉતારો. ૨

વારાહ કેરં રૂપજ ધરીયું, સુરસકળતુ દુઃખડું હરીયું;
હીરણ્યાક્ષ મહા બળીયો રાજ, સુર કુળવ્યા જોણે ઝાઝા.
રાખી નહી રમાપતી મા'ઝા, દાનવ દુષ્ટને હાથે હણીયો;
યુદ્ધ વિશે તરણાસમ ગણીયો, ધારણુ રાખી હરિએ ધરણી.
પરાક્રમ ના શકાય વરણી, ભક્તોને મન ભાવ્યા રે. ઉતારો. ૩

નૃસીંહરૂપ ધર્યું શ્રીનાથે, નોહાર વધારી તેનીજ હાથે;
ભક્તજનની પુરવા આશ, સ્થંભમાંહી પુર્યો હરિ વાસ.
પ્રહલાદજીને પાળ્યા પ્રીતે, દારણુ કળે અનેક રીતે;
ધીગધીગતા અઝીની જવાળે, ભક્ત ઉગાર્યા દીનદયાળે.
પુર્યું ક્રોધમાં પ્રગટ થઇને, હીરણ્યકશિપુ હાથ સહીને;
સંહાર કીધો શ્રીપતી સ્વામી, ભક્ત ઉગાર્યા હરી બહુ નામી.
પ્રહલાદને બચાવ્યા રે. ઉતારો. ૪

વામનરૂપ ધર્મુ રશ્મિકેશે, વિપ્ર બન્યા હરિ બાળે વેશે;
જન્મ્યા જન્મને હરી બળી સ્નળ, વચન આપીને હરખ્યા ઝાઝા,
તણ ડગલાં પૃથ્વી પ્રભુ લેવા, થયા વૈરાટ દેવાધિ દેવા;
બળી પાતાળે આંખ્યા પ્રીતે, આનુર્ભાસ રહ્યા ત્યાં નિત્યે,
બળી તણે મન ભાવ્યા રે. કિતારો. ૫

ફરશુરામે ફરશી લીધી, પૃથ્વીને નક્ષત્રી કીધી,
પીતા કેડું વચન પાળી, નિજ માતાને હાથે મારી.
મહાઆર્જુન સંહાર્યા રે. કિતારો. ૬

મર્યાદા પુરુષોત્તમ સ્વામી, સીતાપતી શ્રીરામ નમાના;
પીડા જનક તણી નીવારી, અલક્યા કીધી ગૌતમ નારી.
વાળી મારી અભય દીધું, મુગ્ધીવનું સંરક્ષણ કીધું;
રાવણુ અનુજ શાળું આવ્યો, લકેશ કહીને તેને બોલાવ્યો.
સાગર ઉપર સેતુ બાંધી, રામ નામથી લીધી સાધી;
કુળ સહિત રાવણુ સંહાર્યો, અસુર અનેકનો ખાડો કહાડ્યો.
વિભીષણને રાજ્ય આપ્યું, દુઃખ દળદર શ્રી હરિએ કાપ્યું;
સીતા વાળી લાવ્યા રે. કિતારો. ૭

પ્રગટયા કૃષ્ણુ ધર નંદ જશોદા, અખીલેશ્વરજી આનંદ કંદા,
મથુરામાં અવતારજી લીધી, ગોકુળમાં જઈ વાસજી કીધી,
શ્રી વ્રંદાવન રાસજી રમીયા, ગોવાળ સંગે ભાતું જમીયા.
ગોખી ચીર હરણુ કરી બેઠા, કદમની શુક્રમાં પેઠા,
શ્રી યમુનામાં દડુલો નાખી, કાળી નાગને લાવ્યા નાથી,
માન પિતાના બંધન છોડ્યાં, દુષ્ટજનોનાં તનડાં તોડ્યાં,
ચાણુમુંદી કમલ સંહાર્યા, અગાસુર બકાસુર માર્યા,
કાળીન્દ્રીએ માર્ગજ દીધા, મહીમા નામનો અતાવી દીધો,
પુતના પીડતી પ્રાણી જનને, મારી તોપણુ કરી પતનને,

ધર્મ માર્ગને મોકળો કરીયો, માર્થો કંસ જે ગર્વનો ભરીયો,
 ઊત્તરેનને રાજ્ય આપ્યું, ભક્ત સર્વનું દુઃખદુઃખ ભાગ્યું;
 શ્રી ગીરીધારી ગાંધેન ચારી, વ્રજજન વટ્ટીથી લીધાં ઊગારી;
 ચરણ શરણ પ્રભુ છે સુખકારી, અધર્મીઓ અટકાવ્યારે; ઉતારો. ૮
ખાદ્યા ૩૫ ધર્મ ગોપાળા, ગૌઆત્મણ મૈ થયા દુખાળા;
 અધર્મચરણ કરયા ત્રાગ્યા, મદકૃત્યોથી સર્વે ભાગ્યા;
 માન્ય ધરી બેઠા વનમાળા, મર્વ વળતને વનુવે નીલાળી;
 અખીલ ભોવનના રાચારે. ઉતારો. ૯

દશમે તો કલંકી યાશે, ગૌઆત્મણને સુખમાં યાશે.
 થાડે દલાડે સત્યયુગ વર્તણે, પ્રેમે થઈ પ્રભુના શુભ ગાશે.
 ચાડી ન્યુગળી દેશે છોડી, પ્રીતિ પ્રભુ પદ દેશે જોડી;
 તેને ના પાડે માચારે. ઉતારો. ૧૦
 દ્વન્ અવતારી આન્તી ગાશે, પ્રેમે પ્રભુ પરમ પદ પાશે;
 ભક્ત થયેથી ભવ દુઃખ જાશે, ધર્મ કૃત્યમાં જે કોઈ ધાશે.
 પાપ સુણી નર પાછા નાસે, સચરાચર પ્રભુ સધળે ભાસે;
 હરિ રમરાણુ નવ ચુકે શ્વાસે, જગ વહેવારને જાણી કાસ.
 તે નર ભવમાં નહીં ભટકાશે, સર્વ તજી હરિ કરશે આશ;
 તે ચાર પદારથ પાચારે. ઉતારો. ૧૧

પોદણીયું.

રાગ-કંસરાયને કહેવાને કહાના.

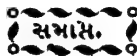
પોદારે પ્રભુ હરિજનના વાલાલા,
 ભુધર ભક્તવત્સલ નંદલાલા. પોદારે પ્રભુ. ટેક.
 કનકમણી મય સેજડીયારે ધરી;
 તળાઈયો સુખબલની પાથરી,
 ખીજાવ્યું છે વસ્ત્ર જ શુદ્ધ કરી. પોદારે પ્રભુ ૧

ઉશીકાં મુક્યાં છે અનિ બારી;
 પાથરીયાં છે પુષ્પ શ્રીગીરવારી,
 કનક ધરી જમુનાં જળ, ઝારી. પોદોરે પ્રભુ. ૨
 અત્તર તેલ ચંદન અહુ વીધી;
 કનક પાત્રે પાન ખીડી કીધી,
 અનુપમ અરગળ ગુણનીધી. પોદોરે પ્રભુ. ૩
 રહ્યાં રાધા ચરણ મંવા માટ;
 પંખા પ્રભુ લઈને નિજ હાથ,
 પધારો ભીખાલાલના નાથ. પોદોરે પ્રભુ. ૪

જયશ્રી કૃષ્ણનું પદ.

રાગ-અરજ કરે છે મીરાં રાંકડી રે.

જન્મ અમારું હવં ધામ, મૈને જયશ્રી કૃષ્ણ;
 લેજો નિત્ય પ્રભુજનુ નામ, મૈને જયશ્રી કૃષ્ણ. ૨૬.
 મોહ્યું ચાહ્યું સર્વ માફજ કરજો વાહાલા,
 પ્રીતથી ગોવિન્દ ગાવા માટ, મૈને જયશ્રી કૃષ્ણ. ૧
 હરિ કીર્તને કરી હોશિથી આવે વાહાલા,
 તજો મનનો ઉચાટ, મૈને જયશ્રી કૃષ્ણ.
 જન્મ અનેક પુણ્ય કલ્પ પામે વાહાલા;
 પ્રાણી લે પ્રભુ તાણું નામ, મૈને જય શ્રી કૃષ્ણ. ૩
 લાલ એ લીધો મૈએ પ્રીતે પરસ્પર વાહાલા;
 વીસારીને ઘર કામ, મૈને જય શ્રી કૃષ્ણ. ૪
 દાસ ભીખાલાલ પળ ના વીસારો વાહાલા;
 ગોકુળપતી ધન સ્વામ, મૈને જય શ્રી કૃષ્ણ. ૫

અહભૂત! અદ્વિતીય!! અમત્કારિક!!!
 પં. ઠાકુરદત્ત શર્મા વૈદ્ય લાહોર એમની બનાવેલી
 (૨૭૨૮૬) “ અમૃતધારા ” (૨૭૨૮૬)

અમૃતધારા એ જગતભરમાં નવી શોધ છે.

જે દક્ત વૃદ્ધ, બાળ, જવાન પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓના પ્રાયઃ સર્વે રોગો (જે ધરમાં થયાં કરે છે તેનો) અચ્યુત મ્લિન્ન છે. બધેકે પથુ પક્ષીઓના રોગોને પણ દૂર કરી શકે છે. કોમ્પાન્ન રોગ થાય એટલે આ (દવા) આપો ! એટલે તરત આરામ છે. પ્રથમ એ સત્ય નથી જણાતું, પરંતુ જેણે એક વાર આ અજમાવી છે તેણે સદાને માટે મિત્ર બનાવ્યો છે. હજારો શીશીયો માસિક વેચાય છે. અને એક વખતમાં એક એક ગહસ્થ સો સો બસો બસો સુધી મં-ગાવે છે. પ્રત્યેક રોગ આ દવાથી મટે છે. દવા વાપરવાની રીતની પુક શીશી સાથે મળશે. કિ. ૩. રા. નમુનાની નાની શીશીનો રૂ. ૦ા આ દવાની સત્યતા જણાવનારાં લગભગ ૧૫ હજાર સર્ટિફિકેટો મળ્યાં છે. જેમાંથી ૧ નો નમુનો:—

રાય દીવાનચંદ સાહેબ એમ. એ. એલ. એલ. બી. ડિસ્ક્રીક્ટ જડજ સાહેબ લખે છે કે:—હાલમાં પોકેટ કેસીસ (દવાઓની પ્રવાસ પેટી)ની જાહેર બજારો ઘણી જાપાવા માંડી છે. મારા ધારવા પ્રમાણે એવા પોકેટ કે સીસા ખરીદવા તે નકામા પૈસાના બગાડ કરવા છે. અમૃતધારા એક જાતની એવી દવા છે કે, જે ઘણાખરા રોગોપર ધણો જલદી કાયદો કરે છે. આની આગળ બીજી દવાનું ટકું ચાલતું નથી. મારા વિચારમાં એ દવા ખરે ખર્ અમૃત છે

મળવાનું ઠેકાણું—અમૃતધારા ઓફીસ—લાહોર.

તથા ગુજરાતના એજન્ટ—હમ્મર પરબુલાલ શીવલાલ.

ડૃ. જોગીદાસ વીઠ્ઠલની પોળ.—વડોદરા.

ઉંચા પથરના ચશમા

અમા લાંબા વખતના અનુભવી છીએ

આંખ

તપાસી પેખલના

ચશમા

આપવામાં આવશે,

દરેક જાતના પેખલના છુટા કાચ મળશે.

નીકલની અને સેલ્ડ ગોલ્ડના

કમાનો તથા આઈગ્લાસ

પણુ મળશે.

ચાહ, સીલોન મીક્સર એક વખત વાપરવાથી ખાત્રી થશે. કાફી, ચાંદીના બટનો, છત્રીઓ, ગંજ-ફરાક, સોકસ, સ્ટાકીંગ અને રૂમાલો ! દીટમારના દરેક જાતના લેમ્પ તેમજ ડીઝના ફાનસો તથા ગ્લાસવેર અને ગ્લાસલેટ ૧૫૦ તેમજ ૧૨૫ ડીગરીનું, હંટલી પામરના દરેક જાતના બીસ્કીટો.

કીફાયત ભાવે વેચનાર !

આદમજી નજમુદ્દીન

કે. નરસીંહજીની પોળના સામે રાજરાજેશ્વર
મંદીરની પાસે-માંડવીરોડ, વડોદરા.

આ પુસ્તક છપાવતી વખતે અગાઉથી આશ્રયદાતા
ઉદારાત્માઓનાં અમર નામ.

પરમપૂજ્ય શ્રી રવિભાણુ સંપ્રદાય આચાર્ય સ્વામીશ્રી રાધિકાદાસજી
શ્રીરેવાદાસજી સુબોધક એઓશ્રીની ગાદી દીપક મહંતજી શ્રી
રાઘવપ્રસાદજી શ્રીરાધિકાદાસજી.

એઓશ્રી તરફથી ૨૬) પ્રતોના આશ્રય આપી ભક્તિમાર્ગને
ઉત્તેજન આપ્યું છે તેથી તેમની કૃપા માની સાળંગ પ્રણામ કરું.

સકળસદ્ સંપત્તિ સમન્વિત ઉદારચિત શ્રીયુગ
રા. રા. શેઠજી મી-

હીરાલાલભાઈ પ્રેમજીભાઈ.

મુ. મીઆમાતર સ્વસ્થાન. તા. આમીદ.

એઓશ્રી તરફથી ૨૬) પ્રતોના આશ્રય મળ્યો છે.
તેથી તેઓશ્રીનો સંપ્રમાનઃકરણ પુર્વક આભાર માની
ધન્યવાદ આપું.

સકળ શુભોત્તમ ઉપમાઓ યોગ્ય ઉદારાત્મા
શ્રીમાન રા. રા. શેઠજી શ્રી-

શંકરભાઈ મૂળજીભાઈ પટેલ.

સુ. મીઆમાતર રવસ્થાન-તા. આમોદ.

અંઓશ્રી તરફથી રફ) પ્રતોના આશ્રય મળ્યો છે
તેથી તેમનો અંતઃકરણપુર્વક આભાર માનું છું, અને
તેમને ધન્યવાદ આપું છું.

સકળ સદ્ગુણ શુભાલંકૃત શ્રીયુત શેઠજી શ્રી

પ્રેમજીભાઈ નાનજીભાઈ

પરકુચમરી એન્ડ જનરલ મરચંડ.

સુ. અલપદ.

અંઓશ્રી તરફથી રફ) પ્રતોના આશ્રય મળ્યો છે
તેથી તેમનો અંતઃકરણપુર્વક આભાર માની ધન્યવાદ
આપું છું.

સકળ સદ્ સંપત્તિવાન ઉદારાત્મા શ્રીયુત રા. રા શેઠજી
ખીમજીભાઈ આસરભાઈ વીરજી તરફથી

૧૦) દશ પ્રતોનો આશ્રય મળવાથી તેમનો આભાર માની
અને ધન્યવાદ આપું છું.

સકળ સદ્ગુણસંપન્ન નરરત્ન શ્રીમાન શેઠજી
બાપુલાલભાઈ ભાઈજીભાઈ તરફથી

૧૦) પ્રતોનો આશ્રય મળવાથી તેમનો અતઃકરણપુર્વક
આભાર માની ધન્યવાદ આપુ છું.

શ્રીંગામ, તા. જાન્યુસર.

- ૧ શેઠ ગીરધરલાલ મોતીલાલ
- ૧ રાજ. મોહનસીંહજી ચંદ્રસીંહજી
- ૧ રાજ. નાથાળાવા જોશગળાવા

અમદાવાદ.

- ૧ ત્રવાડી બાપુલાલ પિતામ્બરભાઈ
- માજી કારભારી. સા. મીઆમાતર
- ૧ વ્યાસ કુશળાશંકર રામશંકર
- ૧ દવે સુરજરામ ગણુપતરામ
- ૧ ખત્રી ચુનીલાલ રણછોડદાસ
- ૨ વ્યાસ સાકરલાલ ગવરીશંકર
- ૧ ભટ્ટ કેશવલાલ મણીશંકર

અણોર, તા. આમોદ.

- ૧ શેઠ કુલચંદ કેવળદાસ શાહ
- ૧ વ્યાસ જયશંકર ઉમીયાશંકર
- અલાદપુર, તા. ડભોઈ.
- ૧ રા. રા. નર્મદાશંકર નાગેશ્વર

પંચોળી

અનંધડ, તા. રેવાકાંઠા.

- ૧ ભક્ત બીમશંજી દીપશંજી
- અમરાપુર, તા. પાન્ડુમેવાસ
- ૧ ઓડ. ચતુરભાઈ મેરુભાઈ
- ઊતરસંડા, તા. નડીઆદ
- ૧ વે. શા. સં. ઊપાધ્યાયજી
- અંબાશંકરભાઈ કાશીરામભાઈ
- ૧ સોની કેશવલાલ ચુનીલાલ.

- ૧ પા. જેઠાભાઈ દેશાઈભાઈ
 ૧ પા. નરહરભાઈ નાથાભાઈ
 ૧ શેઠ મોહનલાલ રાજપાળ
 ૧ પા. દેશાઈભાઈ કુબેરભાઈ
 ૧ મહંતજી નારાયણદાસ મોતીરામ
 ખોરસદના લક્ષ્મીનારાયણના
 મંદીરના મહંત.

- ૧ પટેલ ધુળાભાઈ બાવાજી
 ૧ પ્રબળપત સોમજી નાહાતાભાઈ
 ઊંડેરા, તા. વડોદરા.

- ૧ પટેલ દેવજીભાઈ ઈશ્વરભાઈ મુખી
 ૧ પટેલ ઝવેરભાઈ ગરબજીભાઈ
 ૧ પંડ્યા લલ્લુભાઈ મુળજીરામ
 ૧ પંડ્યા રવીશંકર પ્રભાશંકર

એકલખારા, તા. પાદરા.

- ૧ ઠાકોર કેસરીસીંહજી જેશ ગળાવા
 ૧ રાજગોર પિતામ્બરભાઈ લલ્લુભાઈ
 ૧ રા. ગ. રામચંદ્ર પુરુષોત્તમ
 રૂઢલગાસ્તર

ઓછેણ, તા. આમોદ.

- ૫ ઠાકોરશ્રી ચંદ્રસીંહજી શ્રીમાધવ-
 સીંહજી
 ૧ પોલીસપટેલ કાશીભાઈ અબ્દુલ્લાસ
 ૧ હાથમા ભગવાનસીંહજી હરીસીંહજી
 ૧ અટાલીઆ શુમાનસીંહજી પહાડ-
 સંગ બાવા
 ૧ પટેલ તુળસીભાઈ હીરાભાઈ
 ૧ પટેલ દેશાઈભાઈ ગોડગદાસ
 ૧ સોની પુરુષોત્તમદાસ બેહેચરદાસ
 ૧ મોચી રણછોડ ગણેશ

ઓજ, તા. કરજણ

- ૧ સોની પિતામ્બરભાઈ કેવળદાસ
 કરજણ, તા. કરજણ.
 ૨ પરી. ગોડગદાસ મનસુખરામ
 નડીયાદવાળા, કલાક-પાટમાસ્તર
 કરજણ

- ૧ શેઠ રણછોડભાઈ બાપુલાલ
 ૧ શેઠ ગોવિંદરામ લાલુભાઈ
 ૧ શેઠ ભક્તિદાસ મનસુખરામ
 ૧ પટેલ રણછોડભાઈ કુબેરભાઈ
 કરંચીયા, તા. વડોદરા

- ૧ શેઠ દામોદરદાસ મોતીલાલ
 કરેણા તા. આમોદ

- ૧ વેંતશી જદુરામ પ્રાણનાથ.
 ૧ પટેલ લલ્લુભાઈ ગુલાબભાઈ
 ૧ પટેલ અબ્દુલ્લાસ માધવભાઈ
 રૂઢલ કમીટીના મેમ્બર
 ૧ પટેલ મોહનભાઈ લક્ષ્મીદાસ.
 ૧ પટેલ નાથાભાઈ વાંસજીભાઈ
 ૧ લુહાર ઈશ્વરભાઈ જનકજી

કરોડીયા, તા. વડોદરા

- ૧ બા. પા. નાથાભાઈ દલપતરામ
 ૧ બા. પા. દેવજીભાઈ મનોરભાઈ

- કારેલા તા. ભરૂચ
 ૧ પટેલ વરધભાઈ રણછોડભાઈ
 કેસર, તા. આમોદ.

- ૧ પટેલ શેઠ. મીઠાભાઈ રણછોડદાસ
 કેમ્પ વડોદરા

- ૧ રા. ગ. છગનલાલ બેહેચરદાસ
 ૧ શેઠ. જાલુભાઈ ગુલાબચંદ.

કોટાલી, તા. વડોદરા

૧ પટેલ. શંકરભાઈ રથાભાઈ

કોટાલીન્દ્રા, તા. સંખેડા

૧ પટેલ ઠારીકાંદાસ નરહરભાઈ

કોટાલી, તા. વડોદરા

૧ શેઠ મણીલાલ મોતીલાલ

૧ શેઠ શીવલાલ આપુલાલ

૧ સોલંકી મંગળભાઈ લક્ષ્મીભાઈ
ખેડા.

૧ વૈશ્ય ધુલાભાઈ ચુધાભાઈ મકવાણા

૧ વૈશ્ય કોઠાણ દલપત

ખંભાત,

૧ દવે ગણપતરામ ડાળારામ

ગામકુંવા, તા. રાજપીપળા

૧ પટેલ દલસુખભાઈ આપુલ

ગાંધી, તા. વડોદરા

૧ માસ્તર ભાઈલાલભાઈ આપુભાઈ

૧ પંડ્યા ભાગશંકર મયાશંકર વૈદ.

૧ આરોટ નરસીભાઈ હાશ્વરભાઈ

૧ આરોટ ખેડેચરભાઈ કાકાભાઈ

ધડેચી, તા. આંખામંડળ.

૧ શેઠ દયાગજીભાઈ દામોદરદાસ મોદી

૧ શેઠ જોડાભાઈ જોડાગદાસ

(વીંદલાણી)

૧ શેઠ પુરશોતમદાસ દેવજીભાઈ

(ખીરસરા)

૧ શેઠ માવજીભાઈ કાળાભાઈ

(વેરા)

૧ રાજગોર વલ્લભજી રંગનાથજી

સ. ગ. શાળાના મહેતાજી

ઝાણી, તા. વડોદરા.

૧ રા. રા. અમૃતરામ કાળીભાઈ

૧ પટેલ સોમાભાઈ રણુછોડદાસ

૧ પટેલ ત્રીકમભાઈ કરશનદાસ

૧ પટેલ શંકરભાઈ દેશાધભાઈ ઠાકરશં

૧ દવે ચકુભાઈ મયારામ

૧ પટેલ મયુરભાઈ આપુભાઈ

૧ ઠાકોર દાજીભાઈ જીભાઈ

૧ પટેલ શંકરભાઈ ગોવિંદભાઈ

૧ સોની માણિકલાલ છોટાલાલ

૧ મયુરભાઈ આપુભાઈ માસરીયા.

૧ ભક્ત નારણદાસ પુગ્ગળ

જલાલપુરા, તા. પાદરા.

૧ શેઠ છોટાલાલ નારણજી

૧ પટેલ છોટાભાઈ લક્ષ્મીભાઈ

જાસપુર, તા. પાદરા.

૫ બાઈ ઉમીઆ બેહેન-શુક્લ

મુળજીરામનાં દીકરી

૧ પરોતા મુળજીરામ મોરારજી

૧ મહારાવળ ઠાકોર અમરસીંહજી

ખુશાલસીંહજી

જાંબાઈ, તા. રાજપીપળા.

૧ પટેલ ચુનીલાલ કાળીદાસ

જંજુસર, તા. જંજુસર.

૧ રા. ત્રીભોવનદાસ માણિકલાલ

તલાટી અમનપોરના.

૧ દેશાઈ ચંદુલાલ અમૃતરામ

૧ ભટ કેશવરામ અમૃતરામ

૧ ભટ પુંગરામ રેવાશંકર

૧ શેઠ પ્રાણજીવનદામ ચુનીલાલ.

૧ શેઠ ભાઈલાલ માણેકલાલ
ઝંઘડીયા, તા. રાજપીપળા.

૧ મીસ્ત્રી કાળીદાસ જીણાભાઈ
કુપણી, તા. આખામડળ.

૧ શેઠ દેવરામ જીવાભાઈ
દીંકરીયા, તા. ભરૂચ.

૧ પટેલ જેઠાભાઈ મદાશંકર
તતારપુરા, તા. વડોદરા.

૧ દવે રણછોડભાઈ ધીરજીરામ
તાડકાયલા, તા. જામુગામ.

૧ ભક્ત આચરજી નારંગીહજી
ત્રાજ, જહલે ખેડા.

૧ ભટ્ટ નરભરામ હરજીવન માસ્તર

૧ વ્યાસ દયાશંકર કૃષ્ણરામ
આસિ. માસ્તર

૧ વ્યાસ બાબરભાઈ મળાજીરામ

૧ પટેલ કાલાભાઈ નારણભાઈ
થુવાવી, તા. ડભોઈ.

૧ શેઠ દલસુખભાઈ લલ્લુભાઈ

૧ મહંતજી દેવીદાસજી નારણદાસજી

૧ કાઠીયા ગરબજીદાસ રણછોડદાસ

૧ સોની માણેકલાલ આપુલાલ

૧ ભાલ શંકરભાઈ રાયજીભાઈ

૧ જ્યોતાર પાટીવાળા મહારાજ
સુરદાસજી ભાઈલાલ રૂપમગજી

૧ તડવી લલ્લુભાઈ જીતાભાઈ

૧ પટેલ જેઠાંગભાઈ હીરાભાઈ

૧ સોની પ્રેમાનંદ ખુશાલભાઈ

૧ હુદાર છીતાભાઈ કસ્યાણજી

૧ હશરત, તા. વડોદરા

૧ ભટ્ટ રણછોડભાઈ શીવરામ

દુમાડ, તા. વડોદરા.

૧ રા. ગોવિન્દરાવ લક્ષ્મણરાવ મુખી

૪ જીવંધી હિમાચાલ કરભાઈ હરીનારાયણ

૧ હિપાધ્યા લલ્લુભાઈ હરીહરરામ

૧ દવે બાળાશંકર પુરશોતમ

૧ વાઘેલા રત્નસીંહ જનકીમસીંહ

૧ શેઠ મળીલાલ હરિલાલ, સ. ગુ.

શાળાના મહેતાજી-દુમાડ

૧ પટલ ગરબજીભાઈ ખેલેચરભાઈ

૧ પટેલ હરીભાઈ દેશાઈભાઈ

૧ તપોદન નાથાલાલ કિતમરામ

૧ દવે રવીશંકર પુરશોતમ

૧ પટેલ હીરાભાઈ આપુભાઈ

દ્વારકા, તા. આખામડળ

૧ શેઠ નારણદાસ વાહાલજીભાઈ

૧ શેઠ માધવજીભાઈ રાધવજી

૧ શેઠ મેઘજીભાઈ મોનજીભાઈ

દાવોલ, તા. બોરસદ.

૧ શેઠ ત્રાકમદાસ નાથજીભાઈ

૧ શેઠ નાથજી પુરશોતમદાસ

દોરા, તા. આમદ.

૨ તલાટી સા ત્રિભુવનભાઈ

રાયજીભાઈ સરભાણુવાળા.

૧ શેઠ લલ્લુભાઈ ઇશ્વરદાસ

૧ રા. રા. મંગળદાસ પ્રમથંદભાઈ

સ. ગુ. શા. હેડમાસ્તર-દોરા

૧ રા. દયાશંકર જીવરામ સરખેજવાળા

સ. ગુ. શા. આસિ. માસ્તર-દોરા

૧ રા. રા. અવિચળભાઈ આપુભાઈ

૧ રા. રા. જેઠાંગભાઈ દેશાઈભાઈ

૧ રા. રા. પ્રયાગદામ દડભાઈ

- ૧ રા. રા. બેહેચરભાઈ ભગવાનદાસ
 ૧ રા. રા. મનોરભાઈ અમથાભાઈ
 ૧ રા. રા. ક્રીપાશંકર ઇશ્વરભાઈ ભટ
 ૧ રા. રા. મોતીરામ નાથાભાઈ
 ૧ રા. રા. નાથાભાઈ ગુલાબભાઈ
 ૧ પંડ્યા પુરૂષોત્તમ પ્રેમાનંદભાઈ
ધનીઆવી, તા. વડોદરા.
 ૧ પરમાર નાથાભાઈ અમયસીંહજી
ધામજી, તા. કરજી.
 ૧ તપોધન ગંગારામ દયારામ
ધોળીકુવો, તા. વડોદરા.
 ૧ વાઘેલા ઇશ્વરબાવા કેસરીસીંહજી
ધોળકા, તા. ધોળકા.
 ૧ ભટ જમનાશંકર મનસુખરામ
 ૧ મહેતા જિમીયાશંકર ગરબડભાઈ
નડીયાદ, તા. નડીયાદ.
 ૧ બુકસેલર દલસુખભાઈ હીરાચંદ
 ૧ વૈદરાજ મણીશંકર પ્રભાશંકર
 ૧ દેવે મણીલાલ મનસુખરામ
 ૧ શેઠ મોહનલાલ બીખાભાઈ
નસવડી, ચાણોદ થઇને.
 ૧ લુહાર પિતામ્બરદાસ દામોદરદાસ
 ૧ પરદેશી શંકરભાઈ સહેદેવભાઈ
 ૧ શેઠ નાહાનાલાલ પિતામ્બરદાસ
 ૧ શેઠ મગનલાલ આપુલાઈ
 ૧ શેઠ છગનલાલ નાથાભાઈ
 ૧ શેઠ મોહનલાલ હરીલાલ
 ૧ શેઠ છોટાલાલ કેશવલાલ
 ૧ શેઠ મગનલાલ મોતીલાલ
 ૧ મોદી ચંદુલાલ ગોવરધનદાસ

- ૧ શેઠ મોહનલાલ નાથાભાઈ
 ૧ વાળંદ ગોકળ ગરબડદાસ
નડા, તા. રબોઈ.
 ૧ દેવે નર્મદાશંકર મૂળજીરામ
 ૧ ભટ હરીભાઈ ઘેલાભાઈ
નવાપુરા, તા. રાજપીપળા,
 ૧ પાદરીયા શામળભાઈ ભગવાનભાઈ
 ૧ ઠાકોર નરપતસીંહજી અબેસીંહજી
નાયકા, જલે ખેડા.
 ૧ જંશી લાલજી કલાનજી
નાપાડ, તા. આણંદ.
 ૧ પંડ્યા મણીલાલ જેઠારામ
નીમમપુરા, તા. વડોદરા
 ૧ પટેલ ખુશાલભાઈ કાળીદાસ
 ૧ પટેલ ગરબડભાઈ નાથાભાઈ
 ૧ પટેલ નારણભાઈ કાળીદાસ
 ૧ રાજશ્રી મગનલાલ હેરંપા
 ૧ શેઠ માધવજી કુંવરજી
 ૨ શેઠ દાકરચી હીરાલાલ
 ૧ પ્રગ્નપત ધનજી દેવજી
 ૧ પ્રગ્નપત મૂળજી ફકીરભાઈ
 ૧ પ્રગ્નપત નાથાલાલ કેશવજી
 ૧ આરીયા ઝવેરભાઈ કાળીદાસ
 ૧ પંડ્યા પુરૂષોત્તમદાસ મયારામ
પાનવડ, તા. છોટાઉદેપુર.
 ૧ શેઠ ચુનીલાલ છોટાલાલ
પાટીયાપર, તા. વાઘોડીયા.
 ૧ વ્યાસ દોલનરામ લલ્લુભાઈ
પાલેજ, જલે. લાડચ.
 ૧ શેઠ હુસેનુદીન નુઝદીન

પોર, તા. વડોદરા.

૧ તપોદન મણીલાલ છગનલાલ

પીલેલ, તા. વડોદરા.

૧ શેઠ મોનીલાલ ગોર્નિદજી

ફતેપુર, તા. નડીઆદ.

૧ શેઠ છગનલાલ શંકરભાઈ

સ્કુલ કમીટીના મેમ્બર

૧ પટેલ શીવાભાઈ નાથાભાઈ
નડીયાદવાળા સ. ગુ. શા. આમિ.

માસ્તર

ખરોડ્ડી, તા. અમરેલી

૧ રાવળ મગનલાલ કલ્યાણજી

ખજણા, તા. પાટડી.

૧ ઠારભારી સા. બલાભાઈ

ખીમજીભાઈ

૧ શેઠ પુરશોત્તમભાઈ ખીમજીભાઈ

આમણગામ, તા. ખભાત.

૧ પાઠક શીવશંકરભાઈ ગ્રાહ્યારામ

આમણગામના ગોર

બેટ શંખોદ્ધાર, તા. ઓખામંડળ

૧ શ્રીયુત બ્રહ્મચારીજી શ્રીયદુનાથજી

કૃષ્ણવલ્લભજી-લક્ષ્મીજી મંદીર

૩ શ્રીયુત શેઠજી હરજીવનભાઈ

હંસરાજભાઈ

૨ બંનેશી બવાનીશંકરભાઈ હરજીવન

પાંજરાપોળ ગોશાળાના મહેતાજી

૧ ત્રવાડી દુલભજીભાઈ હરીશંકર

૧ શુક્લ કલાનજીભાઈ મોરારજી

૧ શેઠ દામોદરદાસ ગાંગજીભાઈ

૧ શેઠ ગોકળદાસ જીણાભાઈ

૧ બંનેશી નારણજીભાઈ પ્રાગજીભાઈ
લાખધેરીના સેક્રેટરી

૧ મોની કલાનજીભાઈ હરીરામ

૧ માસ્તર વિઠ્ઠલજીભાઈ સુન્દરજી

લક્ષ્મીજીના મંદીરના મહેતાજી

૧ શેઠ આણંદજીભાઈ પ્રેમજીભાઈ

૧ ઉપાધ્યાય ત્રીકમજી ગોકળજીભાઈ

૧ મુખ્યાજી મગનલાલ જગજીવનભાઈ

હરિકથાવાળા

૧ શેઠ જયકૃષ્ણ દુલભદાસ

૧ રાજગોર પુરશોત્તમભાઈ નથુભાઈ

૧ શેઠ કેશવજીભાઈ નારણજીભાઈ

૧ મહેતા દયારામ મોરારજીભાઈ

૧ દરજી પ્રેમજી કલાનજીભાઈ

બોટાદ, તા. ભાવનગર.

૧ રા. ગ. હીરાલાલભાઈ ઘેલાભાઈ

પોટલ મન્સપેક્ટર સબડીવીઝન

બોટાદ

બોદાલ, તા. બોરસદ.

૧ શેઠ મણીલાલ ત્રીભુવનદાસ

૧ પોલીસપટેલ દમાળજી પ્રયાગ-

દાસભાઈ

૧ પટેલ ગોવિન્દભાઈ ઝવેરભાઈ

૧ પટેલ દાદાભાઈ ભાઈજીભાઈ

૧ શેઠ લલ્લુભાઈ નાથજીભાઈ

બોડેલી, તા. બોડેલી.

૧ શેઠ ગીવલાલ કલ્યાણજી

૧ શેઠ ગોવરધનદાસ ધર્મચરદાસ

ભરથાણા, તા. કરજણ.

૧ પંડ્યા. હરીશંકર આપુજીભાઈ

ભાવલી, તા. વડોદરા.

૧ રા. રા. જોડાલાલ બેહેચરભાઈ

ભીમડી, તા. થાણા

૧ શેઠ જમનાદાસ ધરમશીભાઈ

ભોજકુવા, તા. આણંદ.

૧ શેઠ સોમાલાલ બેહેચરદાસ

મદ્રાસ, તા. મદ્રાસ.

૧ દેવે શીવશંકર વિ. વેદનિરાસ

મગુના તા. મહેસાણા.

૧ વેંશી ઝિમેદરામ પ્રભુરામ

માસર, તા. પાદરા.

૫ મદનજી શ્રી પુરશોતમદાસજી

ગુર તુળસીદામજી.

મીઆમાતર, તા. આમોદ.

૨ પટેલ કેશવલાલ લક્ષ્મીદાસ

૧ ભટ મણીશંકર દમોદર

૧ રા. રા. ચુનીલાલ રેવાશંકર

સ્કુલ માસ્ટર પીઠવાળા

૧ રા. વિઠ્ઠલભાઈ મીઠાભાઈ

સ્કુલ માસ્ટર

૧ બારોટ બેહેચરશંકર ત્રીકમશંકર

મુજપર, તા. પાદરા.

૨ શેઠ પ્રયાગજીભાઈ પુરશોતમદાસ

૧ પુરાણી રેવાશંકર મોતીરામ

મુલધર, તા. જળુગામ.

૧ પટેલ ભક્ષાભાઈ દક્ષાભાઈ

મુખ્યાઈ.

૪ શેઠજી શ્રીકેશવજીભાઈ વીરજીભાઈ

૧ શેઠ રેવાશંકરભાઈ મયાસમ

૧ માસ્ટર જોડાલાલ મનસુખરામ

મહેમદાવાદ, તા. ખેડા.

૧ શેઠ હરીલાલ જમનાદાસ

મહેલોલ, તા. પંચમહાલ.

૧ શેઠ શકરલાલ રણછોડદાસ

મોરજ, તા. માતર.-ખેડા.

૧ શેઠ લલ્લુભાઈ ગીરધરદાસ

૧ શેઠ જોડાલાલ ત્રીકમદાસ

વડહલા, તા. વડોદરા.

૧ રા. ગ. સાહેબપ્રસાદ ગોરધનરામ

૧ મહેતા ચુનીલાલ જયશંકર

સ. ગુ. શાળાના ઉપશિક્ષક

વડોદરા, તા. વડોદરા

૧ રા. રા. આપુભાઈ દાજીભાઈ

મજમુદાર

૧ વેંશી નારણજી રામશંકરભાઈ

૧ વ્યાસ મંગજીભાઈ મનસુખરામ

૧ દેવે હરીશંકર જીવરામભાઈ

૧ ક્ષત્રી વશરામભાઈ લલ્લુભાઈ

પગડખંધ

૧ રા. રા. શંકરલાલ નરોતમદાસ

૧ પટેલ નરોતમભાઈ પાનાચંદ

૧ પટેલ નાથાભાઈ હરીભાઈ

૧ પંચાળ લુહાર મગનલાલ હરજોર્વીદ

૧ કડીયા પુરશોતમદાસ નરોતમદાસ

૧ કાઝીયા આશાગમ જગજીવનદાસ

૧ પટેલ ડાહ્યાભાઈ નારણભાઈ

૧ મીસ્ત્રી કોદરભાઈ રાયચંદ

૧ રજપુત સોમાભાઈ ઝિમેદભાઈ

૧ પરી. આપુલાલ જમજીવનદાસ.

૧ રા. રા. હીમતરામ કરજીશંકર

ચંદાવાળા

- ૧ રાજેશ્રી માણીરાવ રામજી
૧ સુથાર કુબેરભાઈ કાળીદાસ.
૧ ખારીયા કાભાઈ કાળીદાસ.

વડનગર, તા. વીશનગર.

- ૨ શેઠ સાંકળચંદભાઈ અમીચંદભાઈ
૧ શેઠ મળીલાલ મોહનલાલ
૧ ,, કેશવલાલ નથુરામ ગાધી
૧ ,, બળદેવદાસ આળકરણદાસ
૧ રા. રા. શંકરલાલ અમથારામ
૧ રા. રા. મળીલાલ બાબાભાઈ
મારતર

- ૧ શેઠ ચીમનલાલ નરસીદાસ.
૧ શેઠ લલ્લુભાઈ કાળીદાસ
૧ શેઠ માણેકલાલ હરગોવીંદાસ

વલસાડ, તા. વલસાડ.

- ૧ ઢેભરા બગવાનભાઈ પ્રભુભાઈ

વારાહી, તા. રાધનપુર.

- ૧ જોશી અંબારામ પ્રયાગજી લેડ
૧ જોશી શંકરલાલ વાડાજી
સ. ગુ. પે. આમિ. માતર
૧ જોશી નરભેરામ જોરામભાઈ
સ. ગુ. કન્યાશાળાના શિક્ષક
૧ શેઠ અંબારામ પુંગ્વભાઈ
૧ શેઠ મનમુખવાજા ભાગ્નભાઈ
૧ શેઠ ડામરલાલ જોશંગભાઈ
૧ શેઠ મગનલાલ હરીભાઈ.

વીશનગર, તા. વીશનગર.

- ૧ શેઠ સાંકળચંદ લક્ષ્મીચંદ
વીરદ, તા. વડોદરા.
૧ શેઠ છોટાલાલ મોતીલાલ.

વેમાલી, તા. વડોદરા.

- ૧ હાકોર લીલાધરભાઈ ત્રીભુવન
૧ બટ વિશ્વનાથ ધર્મિયરભાઈ
સ. ગુ. શાળાના મહેતાજી
૧ પટેલ કાળાભાઈ નાથાભાઈ
૧ પરમાર મોતીસીંગ આદરસીંગ
૧ રાકોર લલ્લુભાઈ અભેર્મીંગજી
સરલાણુ, તા. આમદ.
૧ પટેલ ત્રીકમભાઈ રણછોડભાઈ
૧ પટેલ લલ્લુભાઈ કદાનદાસ
૧ પટેલ પ્રયાગદાસ પૂડશોતમદાસ
૧ પટેલ અટોળદાસ ગોપાળભાઈ
૧ પટેલ મુળજીભાઈ નગરીભાઈ
સતરનગર, તા. સ વડી.
૧ રા. રા નુસીંદભાઈ મીઠાભાઈ
સગોર, ત. કરજણ.
૧ આપાજી માધવદાસજી વલ્લભદાસજી
૧ શેઠ ગુલાબચંદ નેમચંદભાઈ
સીધપુર, તા. સીધપુર.
૧ રા. રા. ધર્મિયરલાલ રેવાશંકર
દામ. સ. ગુ. શા. આસિ. મારતર-
ગાળી
શણીયાદ, તા. કરજણ.
૧ સીંધા માધવસીંહ ગેમલમીંહજી
૧ પટેલ રણછોડભાઈ છીતાભાઈ
૧ ગ. રા. દેવજીભાઈ કરશન
૧ બટ પ્રભાશંકર અંબારામ
૧ બટ જયશંકર કડણાશંકર
૧ વ્યાસ ચુનીલાલ માનભાઈ
૧ રા. રા. દીપસીંહજી બાધરસીંહજી
૧ ચલ્લુવાણુ હીમ-સીંહજી
પ્રભાતસીંહજી

- ૧ ભટ રવાશંકર દયાશંકર
 ૧ ઠાકોર સા.ના કારભારીના. ચી.
 રા. મોહનલાલ ભુરાલાલ
 ૧ સોની શીવલાલ આશારામ
 સારોદ, તા. જંબુસર.
 ૧ ગોર દામોદરભાઈ લલ્લુભાઈ
 સમા, તા. વડોદરા
 ૧ જોશી પુરુષોત્તમ મોતીરામ
 સુરત
 ૧ દવે અમીરશંકર જગનલાલ
 સીંહવાડા, તા. માતર.
 ૧ શેઠ લલ્લુભાઈ આપુજી
 સેરખી, તા. વડોદરા.
 ૧ ગોયલ માધવસીંહ આદરભાઈ
 ૧ પરમાર પ્રતાપસીંહ ખોડભાઈ
 ૧ ગોયલ નારણભાઈ અબેસીંહ

- સેવાસી, તા. વડોદરા.
 ૧ રા. રા. દુર્ગાશંકર ગંગાજીંકર ભટ
 સાંસરોદ, તા. કરજણ.
 ૧ ભટ ઇચ્છારામ ગોવિન્દરામ
 સાંપ, તા. કરજણ.
 ૧ પટેલ મથુરભાઈ મીંઠાભાઈ
 સંખ્યાડ, તા. બોરસદ.
 ૧ ભટ કુરણાશંકર ખુશાલભાઈ
 હરીપુરા, તા. વડોદરા.
 ૧ આ. કૃતેસીંગ હરીસીંગ
 ઉમેટા, તા. બોરસદ.
 ૧ શેઠ લલ્લુભાઈ મુળજીભાઈ
 વીરસદ, તા. બોરસદ.
 ૧ શેઠ મગનલાલ હથિરદાસ
 ઉમલાવ, તા. બોરસદ.
 ૧ શેઠ વિઠ્ઠલભાઈ લક્ષ્મીદાસ

